KOMÎNAL
İnsan olmakta ısrar sosyalizmde ısrardır
KASIM 2026 / SAYI: 9 / www.kominalgazete.com

KÜRDİSTAN ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ'NDE ENTERNASYONALİZM
SİNAN ŞAHİN Sayfa 26

Demokratik Cumhuriyet DEMOKRATİK ENTEGRASYON

Demokratik ulus teorisi, dünyadaki kimlik derdi kanser sınırlarına varmışken bulunmuş bir ilaç olarak da düşünülebilir. Bu teori toplumcudur, sosyalisttir, dolayısıyla evrenseldir. Kapitalist devlet ulusçuluğu ile bunun reel-sosyalist versiyonlarının yarattığı yıkımları ortadan kaldırabilecek, uygulanabilir bir modeldir.

DEMOKRATİK CUMHURİYET

◆ Demokratik cumhuriyetin felsefi mottosu demokratik toplumculuktur, dolayısıyla toplumsal özgürlükçülüktür. Toplumun ekonomik-politik yaşama olabildiğince etkin ve doğrudan katılımını önceler. Bu noktada yaklaşım sadece katılıma açık politik bir vizyon oluşturmakla sınırlı olamaz. Demokratik cumhuriyet yapılanması toplumun politikaya doğrudan ve kolaylıkla katılımını sağlayacak kurumsallaşmalar da geliştirmelidir.

DEMOKRATİK TOPLUM

◆ Demokratik toplum diyoruz mesela. Nedir bu? Kendi kendisini yöneten politik toplumdur. Politik toplum sadece bir fikirdaşlık, duygudaşlık veya bir parti sempatizanlığı değildir. Öz irade ve eylemsellik üzerinden işleyen kamusallıktır. Dolayısıyla ekonomik, politik, kültürel alanlarda tabandan örgütlenmeler ve bu örgütlenmelerin işlevselleşmesini gerektirir. Bu anlamda demokratik toplum kendi kendisini yönetme bilinç ve iradesine, kurumlarına sahip eylemselleşme halindeki örgütlü politik toplumdur.

DEMOKRATİK ULUS

◆ Demokratik ulus anlayışı bir tarih-toplum felsefesine, kuramına dayanır. Bu felsefi okumada kimlik, toplumsal gerçekliğin inşasını önce mümkün kılan, sonra yaşatan sosyolojik yapıdır. İnsan kimliksiz olamaz çünkü insanın insanlaşması kimlikleşme temellidir. Toplum da farklı kimliklerin (birey veya kolektif kimlikler) oluşturduğu ortak imgelemler evreni olarak işler.

ABDULLAH ÖCALAN Sayfa 2

ZİHNİYET DÖNÜŞMEZSE İŞE YARAMAZ

Zihniyet dönüşümü olmadan, felsefi bir dönüşüm temeline dayanmadan bütünlüklü bir sistem dönüşümü mümkün değildir. Çünkü zihniyet dönüşümü olmadan dönüşüm için gerekli olan yasal, anayasal, kurumsal yapıları değiştiremezsiniz. Ama diyelim ki bir mucize yarattınız ve tüm zorluklara rağmen dünyanın en demokratik, en özgürlükçü yasal-anayasal çerçevelerini oluşturdunuz. Zihniyet dönüşmezse bu yasal-anayasal çerçeve de bir işe yaramayacaktır.

DEMOKRATİK ENTEGRASYON

◆ Demokratik entegrasyon toplum merkezli bir modeldir. Ortadoğu'da halkların, inançların birlikte yaşama kültürü çok güçlüdür, köklüdür... Sorunların kaynağı, kimlikleri iktidar için araçsallaştıran, çatıştıran işbirlikçi yönetimlerdir. Bu iktidarlar aradan çekilse, çıkarılsa halkların, inançların birlikte yaşamasının önünde bugün de bir engel yoktur. Kimlikler arasında oluşan suni mesafeler ve önyargıları tolere edebilecek bir kültürel derinlik, ortak yaşam deneyimi ve sosyal basiret bölge insanında ziyadesiyle mevcuttur.

KAVRAMA YÜKLENEN ANLAM

◆ Entegrasyonun farklı alanlarda kullanılan bir kavram olduğu, bu nedenle de farklı anlamlar içerdiği bilinmektedir. Fakat 'Demokratik Entegrasyon' kavramıyla devlet ile toplumun entegrasyonu ifade edilmektedir. Devlet ve toplumun birbirine entegrasyonunun bir parça kulak tırmalayıcı olduğunun farkındayız... Demokratik entegrasyon ifadesiyle hedeflenen şey devletin, toplumsal farklılıklara eşit mesafede duran bir hukuka kavuşturulmasıdır.

POLİTİK ANLAMI

◆ Politik anlamda demokratik entegrasyon asimilasyonist, yani toplumu zehirleyici, ulus-devletçi entegrasyon biçimlerini reddeder. Demokratik cumhuriyet ile demokratik entegrasyon ilişkisi de kavramsal bakımdan demokrasi ile cumhuriyet ilişkisine benzer. Zira demokratik cumhuriyet toplumun yönetim gücünü elinde bulundurduğu bir sistemi ifade ettiğinden, zaten entegrasyonist hatta demokratik entegrasyonisttir.

SÜREÇ TÜRK DEVLETİ ADIM ATARSA İLERLER

Radikal adımlar atarak teşvik ettik

◆ Kürt Özgürlük Hareketi olarak yakın zamanda radikal adımlar atarak Türk devletini adım atmaya teşvik etmek istedik. Bu önemli adımlar karşısında Türk devletinin sorumluluk duyarak adım atmasını beklerken yeni yaklaşımlar ve taleplerle sürece yaklaşmaları bir sıkıntı yaratmıştır. Artık dünyada da Türkiye'de de herkes biliyor ki, Kürt Özgürlük Hareketi bu tür sorunlarda atıldığı görülmeyen adımlar atmıştır. Amiyane deyimle top Türkiye tarafındadır.

Silahsızlanma bizim açımızdan çözüldü

◆ Sürekli silahsızlanmadan söz etmenin de anlamı yoktur. Pozitif barışın yolu döşenmezse nasıl silahsızlanma olacaktır? Kürt Özgürlük Hareketi silahsızlanmanın gerçekleşeceği zeminin yaratılması için üzerine düşeni yapmıştır. AKP-MHP iktidarı ise gerçek barışı yaratacak adımları ısrarla atmıyor. Rêber Apo için verilen sözler yerine getirilmiyorsa bizlerin bir şey yapması mümkün değildir. Silahsızlanma sorunu bizim açımızdan çözülmüş bir sorundur.

Yasalar ve hukuk sistemi değişmeli

◆ Rêber Apo'nun özgür yaşar ve çalışır olması artık Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin anahtarı hâline gelmiştir. Zaten Rêber Apo'nun statüsü netleşmez ve Rêber Apo süreci bizzat yönetmezse tek bir gerilla bile Türkiye'ye gitmez. Gerillalar çok açık biçimde bunu söylemektedirler. Öte yandan yasalar ve mevcut hukuk sistemi değişmezse kim mevcut yasaların işlediği Türkiye'ye gider?

MUSTAFA KARASU Sayfa 29

PKK'NİN TARİHTEKİ YERİ VE ROLÜ

DEMOKRATİK KOMÜNAL TOPLUM MANİFESTOSU Sayfa 14

SÖNMEYEN BİR IŞIK

◆ Yarım yüzyıllık PKK mücadelesi bazı somut siyasi, askeri, örgütsel gelişmeler yaratmakla kalmamış, aynı zamanda yeni bir Kürt bilinci, Kürt aklı, Kürt zihniyeti, Kürt hafızası ortaya çıkarmıştır. Kürt varlığını ve özgürlüğünü doğru tanımlama, anlama temelinde bir Kürt zihniyeti oluşturmuştur. Bu yeni bir zihniyettir...

DURAN KALKAN Sayfa 18

PKK SONU GELMEMİŞ BİR ROMAN BİR ŞİİR BİR TÜRKÜ...

ŞİYAR AMED Sayfa 24

KADINLARIN MÜCADELEYE AKTİF KATILIMI YENİLMEZLİĞİN TEMİNATIDIR

ŞERDA MAZLUM GABAR Sayfa 22

DEMOKRATİK CUMHURİYET
DEMOKRATİK ENTEGRASYON

> Cumhuriyetçilik de demokratlık da adalet de toplumsaldır. Hakkı, hukuku, adaleti sadece kendisi için isteyenin bu kavramların hakikati ile bir alakası yoktur. Ayrıca Kürt sorunu da Alevi sorunu da kadın hakları sorunu da Türkiye'nin sorunlarıdır. Bu sorunları Kürtler, Aleviler, kadınlar yaratmadı; devlet sistemi yarattı ve bu sorunların varlığından tüm Türkiye toplumu olumsuz etkileniyor. Türkiye'nin demokrasisi, hukuku, ekonomisi, siyaseti, diplomasisi, iç barışı ve her şeyi olumsuz etkileniyor. Dolayısıyla bu sorunların çözümü de tüm Türkiye'nin geleceğiyle ilgili eylemlerdir.

ABDULLAH ÖCALAN

GİRİŞ

Toplumsal düzlemde ahlaki-politik arayışlar bunalım süreçlerinde yoğunlaşır. Çünkü kriz hali yaşam güvenliğini tehdit eder, insanları daha çok düşünmek, çıkışa dair yol aramak zorunda bırakır. Işığı göreceğinden emin olmadıkça insanın belirsizliğe, karanlığa katlanması zordur. Bu nedenledir ki, toplumsal tarihte büyük ahlaki-politik çıkışların gerçekleştiği dönemler incelenirse, hemen öncelerinde düşünsel, kamusal alan bunalım ve çöküşlerinin olduğu rahatlıkla görülecektir. Kriz halleri toplumsal yaşamı yorar; zorlayıcıdır. Fakat kriz, büyük toplumsal çıkışların da anasıdır.

Zamanın toplumsal nabızda atışına 'tarih' diyoruz. Tarihin bir ritmi, akışı vardır. Bu ritim bazı dönemlerde yükselir, akış hızlanır. Tarihin akışını, bu akışın gerisindeki dinamikleri, hareket yönünü doğru gören ve bu akışa göre kendilerini planlayabilenler, o akışın yarattığı ivmeyi arkalarına alarak ondan yararlanırlar. Akışa karşı duranlar ise, akışta sürüklenir ve kendilerini hiç istemedikleri yerlerde bulurlar. Bu noktada şu husus göz ardı edilmemelidir; akışı görüp anlayan, ona göre kendisine rota çizenler değil, akış karşısında kaskatı duranlar, akışın önünde sürüklenir. Böyleleri direniyor gibi görünseler bile, son tahlilde karşısında direndiği gerçekliğin önünde sürüklenirler. Tarihsel-toplumsal manada hız, onu arkasına alanı güçlendirir, karşısında duranı ise dağıtır, parçalar.

Kuşkusuz zamanı doğru okumak yetmez. Doğru okumak kadar, onun gerektirdiği yaratıcı düşünce ve politik esneklik de hayati düzeyde önemli ve belirleyicidir. Politik ufkumuz olabildiğince geniş ve derin olmalıdır. Burada genişlik, sosyolojik ufuk; derinlik ise tarih bilinci konusudur. İkisinin buluştuğu zemin tarihsel-toplumsal okuma becerisi güçlenmiş zihindir. Ve biliyoruz ki, politik esneklik bu zihin ve pratik güce sahip, kendine güveni yüksek iradelerin eylemidir.

Yaklaşık 50 yıldır dünya ekonomi-politiği sistemik bir kriz içindedir. SSCB'nin yıkılışı bu krizi çözmedi, bilakis görünür kıldı. Hemen ardından gelişen Körfez Savaşı'ndan bu yana Ortadoğu'da adım adım örülen ve günümüze doğru gelindikçe giderek hızlanan bir yeniden dizayn süreci vardır. Ve bu dizayn bölgeye barış ve huzur getirmiyor; daha çok yıkım ve kriz getiriyor.

Türkiye ise 50 yıldır bir iç çatışma halinde ve bir kısır döngüye kapılmış durumdadır. Ne sorunlarını çözebiliyor ne de bastırabiliyor. Dizaynda da sıra Türkiye'ye geliyor.

Kürtler, küresel güçlerin bölgeyi yeniden dizaynında ana unsurlardan biridir. Küresel güçler nasıl ki yüz yıl önce Kürtlerin dört ülke arasında parçalanıp paylaşılması üzerinden Türkiye, İran, Irak, Suriye devletlerini iç huzursuzluk içinde ve kontrole açık halde tutmak gibi bir siyaset yürütmüşse, bugün de Kürtler üzerinden bu ülkeleri dizayn etmek istiyor. Bu kez bunu Kürtlere de hak tanıyarak; ama karşılığında kendi müttefiki olmalarını dayatarak yapmaktadırlar. Özetle Kürtler de büyük fırsatlar kadar büyük risklerle karşı karşıyadır.

'Demokratik Entegrasyon', 'Demokratik Cumhuriyet', 'Demokratik Toplum' gibi argümanlar bu kriz bağlamından çıkış yolu oluşturmanın anahtarlarıdır.

Doğru anlaşılmasında hayati önem olan ve göz ardı edilmemesi gereken husus şudur: Bu argümanlar tek bir kesim için değil, tüm toplumsal bileşenleri içine alan çözüm yönelimli argümanlardır. Başka bir ifadeyle sadece Kürtlere, sadece Türklere veya sadece küresel bölgesel koşul ve gelişmelere göre değildir. Tümü bir bütünlük içinde analiz edilerek Türkler, Kürtler, Türkiye Cumhuriyeti ve bölge halklarının lehine çözüm üretme arayışının ürünüdürler. Bir kesimin talebi olmaktan çok ortak çıkarın anahtarıdırlar.

Neden demokratik entegrasyon?

Dünyayı yakinen takip eden dikkatli gözlemciler, yaşanmakta olan iki şey görürler: Birincisi; dünya ekonomik anlamda hiç bu kadar adaletsiz zamanlar yaşamamıştı. Küreselleşme siyasetleriyle zengin ve yoksul arasındaki fark uçuruma dönüştü. Dünyanın bir yakasında açlıktan, susuzluktan ölen çocukların, insanların sayısı arttı. Özetle, bu derinlikte bir sömürü, klasik sömürgecilik dönemi de dahil hiçbir zaman olmamıştır. İkincisi ise savaştır. Bugün neredeyse dünyanın her yerinde savaş var: Asya, Afrika, Latin Amerika gibi.

Peki bu çatışma ve savaş halinin nedeni ne? Ekonomik sömürü, emek sömürüsü olmalı. İşçilerin, emekçilerin öncülük ettiği sınıfsal mücadeleler olmalı gibi duruyor. Fakat gerçekte bu savaşların %90'ı kimlik ve kültür eksenlidir. Dikkat edelim; savaşların yürütüldüğü bölgeler dünyanın en yoksul bölgeleri, ekonomik olarak en çok sömürülen coğrafyaları; ama savaşların nedeni ekonomik sömürüden çok, kimliktir. Açık ki sınıfsal perspektiften, iktidar stratejileri perspektifinden, toplumsal özgürlük perspektifinden bunun üzerinde düşünmek gerekiyor.

Kimlik bir toplumsal olgudur. Her zaman vardı ve her zaman var olacaktır. Fakat dikkat edilirse kimlik sorunları da (etnik, kültürel, inançsal, cinsel, ekonomik vb.) 20. yüzyılın sonlarına doğru büyük bir hızla gündeme girdi.

Reel-sosyalist deneyimler yıkılınca 'dünya liberalizm bayrağı altında özgürlüğe kavuştu' gibi hikayeler uyduruldu. 'Tarihin Sonu' bile ilan edildi. Oysa birkaç yıl geçmeden ekonomik krizler patlak verdi. Ama patlak veren sorunlar sadece ekonomik değildi.

Reel-sosyalizmin yıkılmasıyla soğuk savaş dengesinin gölgesinde kalan pek çok sorun kendisini hızla dışa vurdu. Bunların en etkili olanı ise hiç şüphe yok ki kimlik idi. Kimliklerin özellikle etnik, kültürel, inançsal kimliklerin hızla ortaya çıkmasının çok önemli bir nedeni daha vardı: Kurtuluşçu ideolojilere güvensizlik. Çünkü sosyalistlerin eşitlik, özgürlük, komünist toplum vaatleri de liberallerin eşitlik, özgürlük, kardeşlik vaatleri de 20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde çökmüştü. Bu durumda zaten saklı tutulan kimliklerin bir sığınak, güvence olarak görülmesi, psiko-politik açıdan anlaşılmaz şeyler değildir.

Bu kimlik uyanışının farkında olan küresel neo-liberal sistem de 1990'larda küreselleşme paralelinde yoğunca yerel demokrasi propagandası yaptı. Amaçları her zaman olduğu gibi açığa çıkan toplumsal bir eğilimi kontrole alarak yine yönetilebilir kılmaktı.

An itibariyle dünyanın pek çok bölgesinde kimlik eksenli şiddetli çatışmalar, savaşlar veya çatışmaya dönüşebilecek gerilimler vardır. Ortadoğu'ya, en yakınımıza bakalım. Türkiye, Irak, İran ve Suriye'de kimlik gerilimleri, çatışmaları hiç bitmedi. Sıcak çatışma yer yer soğusa da her an alevlenebilecek gerilimler devam ediyor.

Çözüm konusuna gelince; kapitalist ulus-devlet zaten tekçi kimlik inşa siyasetleri, çatışmacı karakteriyle kimlik sorununu derinleştiren, krize sürükleyen sistemdir.

Reel-sosyalist deneyimler genel anlamda özgürlükçü bir kimlik siyasetine sahip olmuştur. Sovyetler, Yugoslavya ve diğer sosyalist deneyimler "halklar cumhuriyeti" olarak federasyon esaslı örgütlenmişlerdir. Fakat uyguladıkları model, öz olarak ulus-devlet modelidir. Kimliklere iktidar alanı tanıma temelinde işlemiş, kimlikler birbirinden ayrı tutulmuştur. Bu nedenle Sovyetler de Yugoslavya da dağılınca, her kimlik kendi federatif yapısını ulus-devlete dönüştürme yoluna gitmiş, sosyalizm geride bırakılmıştır.

21. yüzyıl toplumsal özgürlük mücadelesi, demokrasisi veya sosyalizmi adına söz söyleyen hiç kimse kimlik sorunlarını görmezden gelemez. Çünkü bugün kimlik, emek hareketlerinden çok daha güçlü bir politik motivasyona ve eylemsel kapasiteye sahiptir.

Emek sorununu, sömürüsünü gelinen aşamada hala bir sınıf sorunu olarak daraltıp ele almak da aşılması gereken bir sorundur. Çünkü emek de işçi sınıfı da üretim sistemi de hızla değişti, değişiyor. Teknoloji zaten üretim alanında canlı emeğini epey sınırlandırmış durumdadır. Şimdi artık robot işçiler vardır ve sayıları da giderek artıyor.

Kimlik toplumsal bir olgudur. Marksist kuramın bu konuda eksik kalmış olması bir vakıadır. Başta Frankfurt Ekolü olmak üzere, o eksikliği giderme çabaları gelişti. Bu çabalar değerliydi; fakat sistem kazanamadı.

Biz demokratik entegrasyon kavramından çok önce kimlik sorunlarına sosyalist perspektiften çözüm bulma üzerine çalıştık, yoğunlaştık. Çünkü kendi mücadele deneyimimizin de merkezinde olan olgulardan biri kimlik sorunuydu. Biz sosyalist bir hareketin önderliği olarak, baştan beri bu sorunun farkındaydık. O nedenle çözüm arayışlarımız da on yıllarca önceden başlayıp, mücadele içinde şekil bulmuştur.

Biz halk olarak hem ulus-devletin kimlik politikalarının yarattığı acıları hem de sosyalizm adına kimlik sorununa toplumcu ve uygulanabilir bir model oluşturamamanın sancılarını yılarca ve iliklerimize kadar yaşadık. Demokratik ulus bu acı ve sancılardan doğdu. Hakikatli olmasının gerisinde, derinden duyulan bir toplumsal ihtiyaca yanıt oluşturma arayışından doğmuş olması vardır.

Demokratik ulus teorisi, dünyadaki kimlik derdi kanser sınırlarına varmışken bulunmuş bir ilaç olarak da düşünülebilir. Bu teori toplumcudur, sosyalisttir, dolayısıyla evrenseldir. Kapitalist devlet ulusçuluğu ile bunun reel-sosyalist versiyonlarının yarattığı yıkımları ortadan kaldırabilecek, uygulanabilir bir modeldir.

Demokratik ulus öz olarak kimliklerin iktidar mücadelelerinin çatışma aracı ve alanı olmaktan çıkarılarak eşitlik-özgürlük temelinde birlikte yaşamalarını modeller. Sorunu sosyalist felsefi bakış ve demokratik sosyalist argümantasyonla ele aldığımızda, ideal bir çözüm modeli olarak öne çıktı.

Demokratik entegrasyon bu fikriyatın ürünüdür. Demokratik ulusun bedenleşmesi olarak da düşünülebilir.

Demokratik cumhuriyet demokratik entegrasyonu mümkün kılan devlet yapısıdır. Demokratik entegrasyon modeliyle devlet yapısı, bürokrasisi de bu paralelde değişir. Çünkü devletin demokratikleşmesi kamusal yönetim alanlarının topluma daha fazla açılması demektir. Bu da yapısal değişim-dönüşümler gerektirir.

Demokratik entegrasyon ile demokratik cumhuriyet kavramlarını birlikte ele alıyor olmamızın nedeni de aralarındaki bu ilişkiselliktir. Bu ilişkisellik önemlidir çünkü demokratik entegrasyonun sadece bir bölge veya kimlikle sınırlı olmadığını, devlet ile toplum dolayısıyla da toplumsal kimlikler arasında yeni ve demokratik bir hukuk inşası olduğunu görünür kılar. Bu anlamda demokratik entegrasyonu Kürt-Türk ilişkilerine sıkıştırmak yanlıştır. Türkiye'de farklı düzeylerde de olsa kimlik sorunu yaşayan pek çok toplumsal yapı vardır.

Hiç kuşkusuz demokratik cumhuriyet ve demokratik entegrasyon inşasında en kritik başlıklardan biri, Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet karakteristiğidir. Darbe anayasalarının halen yürürlükte olduğu bir ülkede demokrasiden, halk cumhuriyetinden bahsetmek zordur.

Bu devlet yapılanmasının üzerinden şekillendiği tarihsel, kültürel, politik miras ve kodları da doğru, objektif bir analize tabi tutmak gereklidir.

Konuya kavramsal çerçeve üzerinde vurgular düzeyinde durarak başlayacağız. Çünkü kavramların hangi anlamsal içerikte kullanıldığını anlaşılır kılmaya ihtiyaç var. Herkesin demokratik cumhuriyetten anladığı şey aynı olmayabilir.

Demokratik cumhuriyet başlığıyla devam edeceğiz. Demokratik cumhuriyet demokratik entegrasyonun kamusal alanını, evrenini oluşturur.

Demokratik cumhuriyete dair bir resim oluştuktan sonra, Türkiye Cumhuriyeti devlet yapısını bu perspektif üzerinden irdelemeye çalışacağız.

Demokratik entegrasyon konusunu bu temel üzerinden ele alacağız. Evrensel ölçülerini ortaya koyduktan sonra Kürt sorununun demokratik entegrasyonist çözümüne geçeceğiz.

Demokratik cumhuriyet, demokratik entegrasyon genel projelerdir. Türkiye boyutunda ise tüm Türkiye toplumunu, devletini dolayısıyla da Türkiye'nin geleceğini yeniden inşa projesidir.

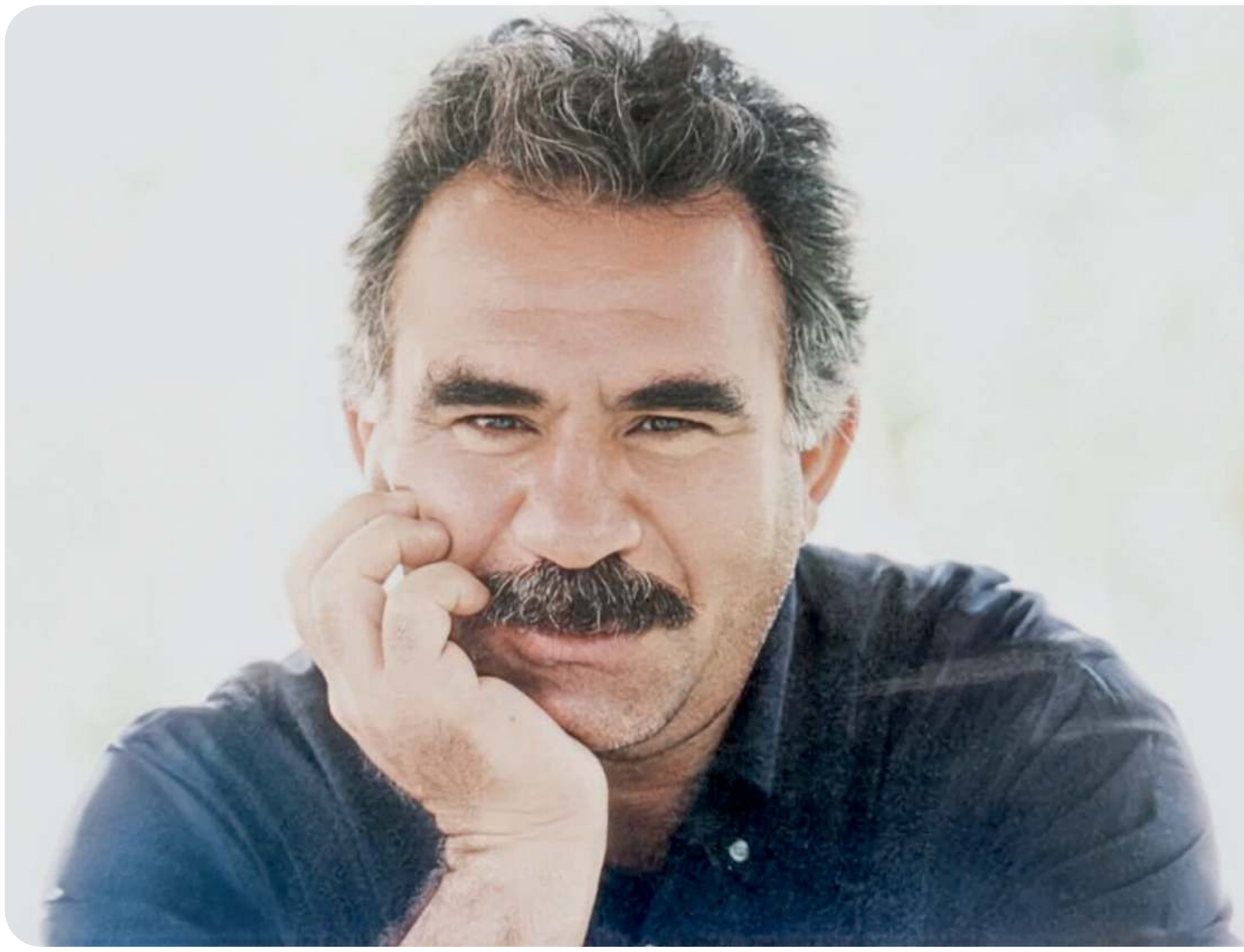
Şu anda Türkiye'de devletin demokratikleşmesi gerektiğini söylemeyen neredeyse yoktur. Siyasetin en sağından en soluna kadar herkes benzer şeyleri söylüyor ve istiyor. Hatta iktidarda olan partiler içinde bile bu eğilimde olanlar az değildir. Bu konuda Türkiye'de önemli düzeyde bir konsensüs vardır.

Fakat iş tek tek sorun alanlarına, mesela Kürt sorununa, Alevi sorununa, kadınların yaşadığı sorunlara gelince ortada bir-iki yapı kalıyor, diğerlerinin her biri bir yerlere kaçışıyor.

Oysa cumhuriyetçilik de demokratlık da adalet de toplumsaldır. Hakkı, hukuku, adaleti sadece kendisi için isteyenin bu kavramların hakikati ile bir alakası yoktur. Ayrıca Kürt sorunu da Alevi sorunu da kadın hakları sorunu da Türkiye'nin sorunlarıdır. Bu sorunları Kürtler, Aleviler, kadınlar yaratmadı; devlet sistemi yarattı ve bu sorunların varlığından tüm Türkiye toplumu olumsuz etkileniyor. Türkiye'nin demokrasisi, hukuku, ekonomisi, siyaseti, diplomasisi, iç barışı ve her şeyi olumsuz etkileniyor. Dolayısıyla bu sorunların çözümü de tüm Türkiye'nin geleceğiyle ilgili eylemlerdir.

Ayrıca, küresel ve bölgesel konjonktürün ciddi riskler oluşturduğu böylesi tarihsel dönüm noktalarında ülkeye ve topluma karşı bir parça sevgisi, bağlılığı bulunan hiç kimse sorumluluktan kaçma lüksüne sahip olamaz. Böylesi kritik süreçlerden başarıyla çıkmanın en önemli koşulu, tüm toplumsal kesimlerin birlikte hareket etmesidir. Türkiye, Türkiye'de yaşayan tüm vatandaşların ülkesiyse, öncelikle ülkenin geleceği, olabilecek en sağlam ve en geniş toplumsal konsensüsle inşa edilmelidir. Bu nedenle herkesin bu sürece aktif katılımı, hayati öneme haiz bir konudur.

Herkesin aynı düşünce veya ideolojik görüşte olmaması, herkesin aynı etnik veya

> Zamanın toplumsal nabızda atışına 'tarih' diyoruz. Tarihin bir ritmi, akışı vardır. Bu ritim bazı dönemlerde yükselir, akış hızlanır. Tarihin akışını, bu akışın gerisindeki dinamikleri, hareket yönünü doğru gören ve bu akışa göre kendilerini planlayabilenler, o akışın yarattığı ivmeyi arkalarına alarak ondan yararlanırlar. Akışa karşı duranlar ise, akışta sürüklenir ve kendilerini hiç istemedikleri yerlerde bulurlar. Bu noktada şu husus göz ardı edilmemelidir; akışı görüp anlayan, ona göre kendisine rota çizenler değil, akış karşısında kaskatı duranlar, akışın önünde sürüklenir.

inançsal kökene sahip olmaması ülke için bir risk değil, bir zenginlik kaynağıdır. Tehlike farklılıkların varlığından değil, onların yok sayılmasından doğar.

Asıl olan ihtiyaç, farklılıklardan doğan zenginliğimizi birlikte, dayanışma içinde yaşatacak bir kamusal alan inşa etmek ve devleti toplumsal gerçeklik ve ihtiyaçlara duyarlı kılmaktır.

Demokratik cumhuriyet, demokratik entegrasyon modeli bunu sağlama iddiasındadır ve başarı potansiyeli oldukça yüksektir.

I. BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramlar olmadan düşünemeyiz, bu açık. Fakat kavramların gerçekliğin kendisi değil, simgesi olduğunu ve kavramlar ile gerçeklik arasındaki ilişkinin sabit kalmadığını da akılda tutmalıyız.

Günümüzün bir hastalığı, olguya kavram üzerinden bakmaktır. Buna, adlandırmayı gerçekliğin yerine koyma sorunu da denebilir.

Kavramlar bir düşünce dünyasından doğar, onu imgeler. Bu nedenle her kavramın kendi bağlamı içinde düşünülmesi gerekir. Kavram ile gerçeklik arasındaki ilişki düzeyi, bu bağlamsal okumayla güçlenir. Paradigmal temel veya bağlamdan yoksun kavramsal bakış, eklektizmden kurtulamaz.

Kullanıla kullanıla pek çok kavramın anlamsal karşılığı değişebiliyor, bulandırılabiliyor. Özellikle siyaset alanında politik çıkarlara alet edilen kavramlar, anlam yitimine daha hızlı bir şekilde uğrayabiliyor. Sözgelimi en faşist, totaliter rejim iktidarları da kendilerini hem demokrasi hem cumhuriyet olarak tanımlamaktan geri durmaz. Hatta demokratik olduğunu söylemeyen otoriter-totaliter rejim yok gibidir.

Biz bu gerçekliğin farkında olarak kavramları çok önemsemekle birlikte, uzun süredir daha çok işin içeriğine, özüne odaklı bir yoğunlaşma yaşıyoruz. Önermelerimize dair içerik şekillendikten sonra onları adlandırıyoruz. Kavramı anlamsal içeriğin önüne çıkarmamaya çalışıyoruz.

Salt kavramlar üzerinden düşünen, kavramlara aşırı düzeyde yüklenen algı ve anlayış, bu düşüncenin özünü yakalamada zorlanabilir. Düşüncenin yaşamdan koparılması veya soyut düşünme alışkanlığı modernist düşünce paradigmasının ürünüdür. Felsefi ufuk, kavramsal gelecek tasavvurları ve pek çok açıdan soyut düşünce, gereklidir hatta hayatidir. Fakat pratik politika, politik dönüşüm mücadelesi, hayatın içinden konuşarak hayata seslenmek durumundadır. Sosyalist pratiğin içinde şekillenen akıl bilir ki, hayata değmeyen, hayatın içinden çıkıp ona dönmeyen düşüncenin değişim-dönüşüm yaratma potansiyeli, gücü çok zayıftır.

Bu girizgahı şunun için önemsiyoruz; başta mensubu olduğumuz sosyalist dünya olmak üzere, dostlarımızın kullandığımız terminolojiye dikkat etmeleri hem olası katkılarını hem de eleştirilerini çok daha yararlı kılacaktır.

Biz bir söylem geliştiriyoruz ve bu söylemin hem katkıya hem eleştiriye çok ihtiyacı vardır; çünkü bu, yeni oluşmakta olan bir söylemdir, diridir. Diğer taraftan kimi değerlendirmelerden anlıyoruz ki, eksik veya yer yer yanlış anlamalarda bizim de önemli düzeyde sorumluluğumuz bulunmaktadır.

Sözgelimi biz "demokratik entegrasyon" dediğimizde, farklı farklı eleştiri ve değerlendirmeler gelişti ki bu normaldir. Ama biz bu kavramı toplumcu, demokratik sosyalizm fikriyatının bir bileşeni olarak kullanıyoruz. Başka bir ifadeyle demokratik entegrasyon, sosyalist bir örgütlenme formu olarak kullanılmaktadır.

Bu noktada unutulmaması gereken bir şey daha vardır. Kavramların toplumsal algıdaki karşılıkları hep aynı kalmaz, yaşanmışlıklardan etkilenir. Sosyalizm de bu kavramların en önemlilerindendir. Sosyalizm 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde özellikle ezilen toplumsal kesimlerin algısında bir kurtuluş ideolojisiydi. Heyecan ve umut yaratır, kitleleri peşinden sürüklerdi. Kitleleri peşinden sürüklemesinin nedeni, elbette herkesin sosyalizmin ekonomi-politiğine hakim olması değildi. Kitleleri coşturan, peşinden koşturan özgürlük, eşitlik idealleriydi. Fakat bugünün dünyası, 20. yüzyılda deneyimlenen sosyalizmin sloganlaştırılan sosyalizm olmadığını gördü. Kadınlar gördü, gençler gördü, emekçiler gördü, halklar gördü. Dünyanın hiçbir yerinde sosyalist ekonomi, emekçilerin öznesi olduğu bir ekonomi olmadı mesela. Evet, devlet eliyle eşitlik temelli sosyal hizmetler sunuldu, politikalar geliştirildi. Fakat sonuçta devasa bir devlet bürokrasisi çıktı ortaya. Bir tür yeni sınıf ve bu 'sınıf' ekonomiyi işçi-emekçiler 'adına' yürüttü. Sonuçta tüm bu rejimler 20. yüzyıl bitmeden tasfiye oldu.

Sonuç itibariyle 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarındaki sosyalizm algısıyla bugünkü sosyalizm algısı arasında ciddi farklar oluştu. "Sosyalizm" kavramı artık Sovyetlerin, Çin'in, Kamboçya'nın ve diğer deneyimlerin yükünü taşıyor.

Bu nedenlerle günümüzün ekonomik-politik ihtiyaçlarına yanıt oluşturacak düşünceler geliştirip bunları kavramsallaştırırken dikkatli olmak gerekiyor. Sosyalizmin de bu bağlamda yeniden tanımlanmaya ihtiyacı vardır.

Demokratik Entegrasyon
Demokratik Cumhuriyet

'Demokrasi' de 'Cumhuriyet' de 'Halkın Yönetimi'ne işaret eder. Modern ulus-devlet sisteminde demokrasi, temsili demokrasidir. Cumhuriyet ise egemenliğin ulusa ait kabul edildiği ve ulusun bu egemenliği belli aralıklarla seçtiği temsilciler eliyle kullandığı devlet biçimini ifade eder. Buradan hareketle demokrasinin toplumsal karşılığının cumhuriyetçilik, cumhuriyetin işleyiş mekanizmalarının da demokratik olduğu sonucu kendiliğinden öne çıkar. O halde neden "Demokratik Cumhuriyet" diyoruz?

Demokratik entegrasyon kavramına gelirsek; entegrasyonun farklı alanlarda kullanılan bir kavram olduğu, bu nedenle de farklı anlamlar içerdiği bilinmektedir. Fakat 'Demokratik Entegrasyon' kavramıyla devlet ile toplumun entegrasyonu ifade edilmektedir. Devlet ve toplumun birbirine entegrasyonunun bir parça kulak tırmalayıcı olduğunun farkındayız. Çünkü devlet bir iktidar yapısı ve önemli oranda toplumsal özgürlük karşıtıdır.

Demokratik entegrasyon ifadesiyle hedeflenen şey devletin, toplumsal farklılıklara eşit mesafede duran bir hukuka kavuşturulmasıdır. Devletin, toplumsal kimlikleri tanıyan, toplumsal değerlere duyarlı kılınmış bir hukuk temeline kavuşturulması olarak da tanımlanabilir. "Devlet kötüdür, kötülüklerin kaynağıdır" denebilir. Hatta özelde anarşizm, genelde feminizm ve demokrasi kuramlarından yararlanarak devletin kötülükleri üzerine ciltler dolusu yazı da yazılabilir. Fakat şunu da göz ardı etmeyelim; en kötünün de nasıl kullanıldığına göre işlevi değişebilir. Mesela "zehir öldürücüdür, zararlıdır, ondan uzak durmak lazım" tespitine hiç kimse karşı çıkamaz. Ama pek çok ilaç da zehirden yapılır ve bu ilaçlar hastalanmış bünyeleri yeniden sağlığına kavuşturabilir. Öldürücü olan bir olgu, dozu ayarlanıp kıvamı tutturulduğunda hasta bünyeleri de sağaltabilecek bir dermana dönüşebilir.

Politik anlamda demokratik entegrasyon asimilasyonist, yani toplumu zehirleyici, ulus-devletçi entegrasyon biçimlerini reddeder. Demokratik cumhuriyet ile demokratik entegrasyon ilişkisi de kavramsal bakımdan demokrasi ile cumhuriyet ilişkisine benzer. Zira demokratik cumhuriyet toplumun yönetim gücünü elinde bulundurduğu bir sistemi ifade ettiğinden, zaten entegrasyonist hatta demokratik entegrasyonisttir.

Demokrasi

Demokrasi kavramı günümüzde en çok yıpranan, yıpratılan politik kavramların başında geliyor. Demokrasi ile demokratik kültür ile hiçbir alakası olmayan iktidar sistemlerinin kendilerini demokrasi olarak tanımlaması bile artık kimseye şaşırtıcı gelmemektedir. Sadece devlet rejimlerinin tanımlanmasında da değil, politik örgütlerde, partilerde, ticari şirketlerde, farklı grup ilişkilerinde de benzer bir durum vardır. Son derece otoriter, dikey, hiyerarşik bir işleyiş mekanizmasının başında, ortasında veya en dibinde olanlar bile içinde bulundukları kültürü demokratik olarak tanımlayabilmektedir.

Bu nedenle demokrasi kavramının içi önemli oranda boşalmış, son derece kullanışlı bir makyaj malzemesi derecesine düşürülmüştür.

Demokrasi kavramının içinin bu şekilde boşaltılması, anlamsızlaştırılması elbette bir politik stratejinin adım adım uygulanmasıyla gelişmiştir. Egemenlik sistemi yaşayabilmek için bu stratejiyi uygulamak zorundadır. Bu politik stratejinin gerisindeki saiklerle birlikte yeterince açık olduğunu düşündüğümüz için bu yönlü ayrıntılı analizlere girme ihtiyacı duymuyoruz.

Biz kavramı hangi anlamda kullandığımıza, demokrasi derken ne kastettiğimize odaklanacağız. Bakış açısındaki farkı ve anlamsal ayrımları görünür kılan şey paradigmal bağlamdır.

Modern sosyal bilim paradigmasında demokrasi nedir, ne anlama gelir? Modern siyaset biliminin en çok üzerinde durduğu kavramlardan biridir, demokrasi. Bu kadar çok irdelenmiş olması, insanı demokrasi kuramında her şey ayrıntılarıyla netleşmiştir gibi iyimser bir sonuca götürebiliyor. Fakat durum öyle değildir.

Modern sosyal bilimler paradigmasının demokrasi kavramını ele alış tarzındaki temel sorun, kavramın devletli uygarlığın bir bileşeni olarak ele alınmasıdır. Buna göre demokrasi kavramı, devlet ile birlikte ve devletli uygarlık ufku içinde değerlendirilir, anlamlandırılır. Dolayısıyla bu paradigmal evrende demokrasinin anlamsal kodları devletçi-iktidarcıdır. Nitekim modern siyaset biliminin teorize ettiği, dolayısıyla savunduğu demokrasi, devlet sınırları içinde ve ona bağlı olarak şekillenir.

Bu nedenledir ki, modern siyaset biliminde devletten ayrı bir demokrasi tanımlamasıyla karşılaşmak mümkün değildir. Bu düşünce evreninde demokrasi, devletli uygarlık zihni tarafından kodlanmış, devlet merkezli ve daha çok da devletin nasıl işlediği, yönetildiğiyle ilgili bir kavramdır.

Demokrasinin Sosyolojik-tarihsel Kaynağı

Biz olgulara farklı bir paradigmal düzlemden bakıyoruz. Bizim tarih-toplum kuramımızda devlet, demokrasinin karşıtı ve karşıtlığı üzerinden gelişen bir yapı olarak somutlaşır. Steril haliyle devlet olgusu içinde demokrasi yoktur.

Biz demokrasiyi devlet ve devletli uygarlık dışında, toplumsal ve topluma dair bir kavram olarak anlıyor, tanımlıyor ve kullanıyoruz. Çünkü, tarihi sosyolojik perspektiften okuyan bir bakış kolaylıkla fark edecektir ki, toplum binyıllarca zaman boyunca kendi kendisini yöneten bütüncül politik bir yapıdır. Bizim toplumu ahlaki-politik olarak tanımlamış olmamızın gerisinde toplumsallığın hem kendisini inşasında hem de sürdürmesinde bu politik karakterinin belirleyici olması vardır. Politik toplum, kendi kendisini tüm üyelerinin kolektif düşünce, irade ve eylemselliğiyle oluşan kamusal alan üzerinden yöneten toplumdur.

Demokrasi kavram olarak da "halkın yönetimi" olarak tanımlanır. Kavram Yunancadır. Fakat kavramsallaştırılan kültür, toplumun doğasından gelir. Bu nedenle olmalı ki bu kültür, ilk toplumsallaşma coğrafyası olan Mezopotamya'dan Yunanistan'a geçmiştir.

Heredot, "tarihin babası" olarak kabul edilir. Ona "ilk tarihçi" denmesinin nedeni sadece savaşları ve olayları art arda dizip anlatması değildir. Kendisinden önce gelen tarih yazarları bunu yapıyorlardı zaten. Heredot'a ilk tarihçi, tarihin babası denmesinin sebebi, onun savaş ve olayları anlatmasının ötesinde, olup bitenlerin nedenleri üzerinde durmasıdır. Bu yönüyle Heredot modern tarihçilerin pek çoğundan daha ileri bir tarihsel sosyoloji okumasına sahiptir.

Heredot Tarihi'nin neredeyse yarısı Med-Pers yaşamı, kültürü ve özellikle politik geleneğiyle ilgilidir. Yunanlı filozoflar sürekli Mısır ve Mezopotamya ile yakından ilgili olmuşlardır.

Demokrasi kültürünün de Mezopotamya'dan, Medlerin oluşturduğu aşiret konfederasyonu üzerinden Yunanistan'a taşındığı söylenebilir. Aslında Medlerden önce, onların ataları olarak kabul edilen Gutilerde de benzer bir politik yapı vardır. Gutiler MÖ. 2000'lerde Akad iktidarını ortadan kaldıran ve Medlerin ataları olarak kabul edilen Yukarı Mezopotamya kabilelerinden müteşekkil bir yapıdır. Gutilerin hükümranlığı sürecinde tek bir kişi sürekli olarak tahtta oturmaz. Belli sürelerle farklı aşiretlerin reisleri ülkenin başına geçer. Modern kavramlarla söyleyecek olursak, bir tür başkanlar kurulu vardır ve ülke bu kurul tarafından yönetilir. Krallık da bu kurul üyeleri arasından dönüşümlü olarak yapılır.

Bu, şu nedenle önemlidir. Halkın kendi yaşamına kendisinin karar vermesi anlamında demokrasi, doğal toplumdan gelen bir kültürdür. Özgür toplumsallaşmada kamusal alan, kolektif iradenin tecellisiyle yapılanır ve sürdürülür.

Gutilerden Medlere kadar yapılan şey, bu kültürün dönem koşullarına uyarlanmasıdır. Gutilerle Medler arasında zamansal olarak yaklaşık 1500 yıl vardır. Bu zamana rağmen gözlenen süreklilik, kültürün derinliğini ve tüm bölgeyi kuşattığını gösterir. Hiç kuşkusuz zamanla özünden bir parça uzaklaşma gelişmiştir; ama demokratik öz canlı kalmıştır.

Yunanlarda gerçekleştirilmek istenen kültür, demokratik öz açısından daha kadük ve zayıftır. Nitekim orada köleler, kadınlar vb. demokrasinin ufku dışında bırakılmıştır. Katı kölecilik ile demokrasinin iç içe olduğu bir demokrasi, yabancılaşmanın derinleştiği bir gerçekliğe işaret eder.

Kavramların tarihsel-toplumsal yapılarla birlikte düşünülmesi, sosyolojik bakışın gereğidir. Bu bağlamda ilk toplumsal örgütlenme modellerinden (klan, kabile vb.) biliyoruz ki, demokrasi toplumsal oluşa içkin bir olgudur.

Biz tam da bu nedenlerle demokrasiyi toplum merkezli bir olgu olarak düşünüyor, değerlendiriyoruz. Dolayısıyla biz demokrasi derken toplumun kendi kendisini nasıl yöneteceği ve bunu sağlayacak öz yönetim kültürü ve mekanizmalarıyla ilgili bir konu ve gündemden bahsediyoruz. Demokrasi de halk da kamusal alanla ilgili kavramlardır.

Biz demokratik toplum diyoruz mesela. Nedir bu? Kendi kendisini yöneten politik toplumdur. Politik toplum sadece bir fikirdaşlık, duygudaşlık veya bir parti sempatizanlığı değildir. Öz irade ve eylemsellik üzerinden işleyen kamusallıktır. Dolayısıyla ekonomik, politik, kültürel alanlarda tabandan örgütlenmeler ve bu örgütlenmelerin işlevselleşmesini gerektirir. Bu anlamda demokratik toplum kendi kendisini yönetme bilinç ve iradesine, kurumlarına sahip eylemselleşme halindeki örgütlü politik toplumdur. Politik toplum sosyalizan bir zihin, eylemselleşen bir irade ve yapma sorumluluğunun bileşiminden oluşur.

> Demokratik cumhuriyet tanımlaması, demokrasi ve devlet olgularını birbiriyle ilişkilendirir. Bu noktada akla şu sorunun gelmesi normaldir: Demokrasi toplumcu bir kavram, hatta toplumsal yaşama içkin bir olgu ise nasıl devlet gibi toplum karşıtı bir yapıyla ilişkilendirilebilir? Devletin varlığı demokrasinin yokluğu ise eğer, bu nasıl mümkün olur? Bu sorular haklıdır. Çünkü eğer devlet ile toplum arasındaki ilişkiden kasıt doğru tanımlanmaz ve kavranmaz ise, ahlaki temelden ekonomik-politik alana kadar pek çok açıdan sorunsallıklar oluşur.

Demokrasi-Devlet

Demokratik cumhuriyet tanımlaması, demokrasi ve devlet olgularını birbiriyle ilişkilendirir. Bu noktada akla şu sorunun gelmesi normaldir: Demokrasi toplumcu bir kavram, hatta toplumsal yaşama içkin bir olgu ise nasıl devlet gibi toplum karşıtı bir yapıyla ilişkilendirilebilir? Devletin varlığı demokrasinin yokluğu ise eğer, bu nasıl mümkün olur?

Bu sorular haklıdır. Çünkü eğer devlet ile toplum arasındaki ilişkiden kasıt doğru tanımlanmaz ve kavranmaz ise, ahlaki temelden ekonomik-politik alana kadar pek çok açıdan sorunsallıklar oluşur.

Öncelikle şunu belirtmekle başlamak gerekiyor. Demokrasi ve devlet olguları arasında çelişkinin bulunduğu doğrudur hatta bu çelişkinin antagonist olduğu da kabul edilebilir. Zira devlet dediğimiz olgu, toplumsallığın politik karakterinden ileri gelen toplumun kendi kendisini yönetme hakkını gasp etmiş ve yönetim gücünü son derece dar ve sömürücü bir elitin elinde toplama örgütüdür. Başka bir ifadeyle devletin varlığı toplumun apolitize edilerek sömürülmesine dayanır. Toplum yöneten-yönetilen şeklinde bölünmeden, apolitize edilmeden devletin varlık kazanması mümkün değildir. Çünkü devlet, yönetim erkinin merkezileşmesine dayanır.

Toplumun apolitize edilmesi, demokratik kültürün ortadan kaldırılması anlamına gelir. 5 bin yıllık devletli uygarlık tarihi boyunca, toplumun apolitize edilmesinin iktidar güçlerinin öncelikli stratejilerinden biri olmuş olması boşuna değildir. Toplum politikleştiği ve kendi yaşamına yön veren politik karar süreçlerine katıldığı veya katılma talebinde bulunduğu an, devlet kaybetmeye başlar. Toplum bu talebini pratikleştirdikçe de devlet yok oluşa sürüklenir. Bu nedenle 5 bin yıldır toplumun apolitize edilmesi temel bir iktidar uygulama stratejisi olarak devrededir ve iktidar perspektifinden böyle olmaya devam etmek zorundadır.

İktidar güçleri bu stratejiyi uygularken pek çok toplumsal olguyu araçsallaştırır. Mesela milliyet, din, inanç, sanat, spor vb. en çok suistimal edilen olguların başında gelir. Marks'ın "din afyondur" tanımlaması, dine yaklaşım boyutuyla eksik bulunabilir, eleştirilebilir. Ama söylediği bir şey doğrudur; din, iktidar güçleri tarafından toplumun uyuşturulması için kullanılmış, dolayısıyla suistimal edilmiştir. Din gerçekte doğal topluma kadar geri götürülebilecek ve psikososyal bakımdan toplumsal bir ihtiyaca binaen insanların geliştirdiği bir değerler sistemidir. Toplumsallaşmada önemli bir rol oynamıştır. Bu yönüyle din, köken itibariyle totem inancına kadar geri götürülebilir. Fakat iktidar güçleri kendi iktidarlarını ayakta tutup geliştirmek için bunu suistimal etmekten geri durmamışlardır.

Biz milliyetçiliği de bir din olarak tanımladık ki milliyetçilik dinle önemli benzerlikler taşır. Milliyetçiliğin yükselişe geçtiği dönemin, dinsel düşüncenin zayıflamaya, geri çekilmeye başladığı döneme denk gelmesi de dikkat çekicidir. Dinsel kodlara dayalı teolojik düşünce kültürü aşılıp yerine aydınlanmacı, bilimsel düşünce gelişince; dinin yerine de bilimselliğe daha uygun seküler bir yapı olarak milliyetçilik geliştirilmiş ve ona da aynı rol oynatılmıştır.

Kapitalizmin meşhur "üç s"leri biliniyor; hala etkin bir biçimde devrededir. Bütün bunlar toplumu apolitize etmenin araçlarıdır. Tarih boyunca toplumu kapitalist modernite kadar apolitize etmeyi başaran herhangi bir iktidar yoktur. Kapitalizm sürecinde toplumun apolitizasyonu sosyolojik atomizasyonla derinleştirilmiştir. Toplum atomize edilmiş, kolektif kimliklerin altı oyulmuştur.

Atomizasyon, birey üzerinden tanımlanır. Fakat burada göz ardı edilmemesi gereken önemli bir ayrım vardır. Birey-bireysellik gereklidir. Birey komünalitenin asli bir bileşeni ve güvencesidir. Çünkü birey-bireysellik, komünaliteyi oluşturan bir kimliktir. Komünaliteyi sağlayan şey, onun katılımı, tartışması kolektif pratikleşmenin bir öznesi olmasıdır. Bu yönleriyle birey-bireysellik toplumsaldır, komünaldir, politiktir. Birey olmadan toplum da komünalite de düşünülemez.

Bireycilik ise başka bir şeydir. Bireycilik insan tekinin toplumsallığından kopması, yabancılaşması, dolayısıyla sözünün, eyleminin doğrultusuz kalmasıdır. Toplumsal-ahlaki bir doğrultusu kalmayan bir insan tekinin yaşam motivasyonu giderek içe döner ve kişiyle sınırlanır. Kamusallıktan, ortak iyiden koparak büzülür, dolayısıyla apolitize olur, anlamsızlaşır. Kapitalizmin geliştirdiği insan tipi budur. Kapitalist toplum denilen yapı da bu insan tipinden müteşekkil, toplumsal özünü yitirmiş toplumdur.

20. yüzyıl toplumunu "kitle toplumu" olarak tanımlamak gerekiyor. Kitle nedir? Birey olarak bir özgünlüğü, farkı kalmamış; bireyselliğini, dolayısıyla toplumsal anlam ve değerlerini yitirmiş insan teklerinden müteşekkil insan topluluğudur. Aslında bu topluluk değil, bir tür yığındır; insan yığını!

Bu tip önemli oranda düşünmeden, alışkanlıklarla yaşar. Kendi yaşamını sürdürmenin çarkı olan gündelik yaşam alışkanlıklarından başka bir şeye ihtiyacı yoktur. Soru sormaz, sorgulamaz. Toplumsal kimlik ve değerlerden uzaklaşır. Avrupa'nın pek çok yerinde insanların önemli bir bölümü artık oy kullanmaktan dahi imtina ediyor. Kapitalizmin yarattığı bu tip, apolitize edilmiş birey, bu bireylerden müteşekkil yapı da kitle toplumudur.

Tüm bu sebeplerle devlet toplumun politikleştiği bir kamusal alanı, dolayısıyla demokrasiyi sevmez. Bu bakımdan devlet ile demokrasi arasında kan uyuşmazlığı vardır ve bu karakteristiktir. Demokratik kültür de devlete tahammül etmez. Nasıl ki bir kan grubuna başka bir gruptan kan enjekte ettiğiniz an bünye çöküyorsa, burada da durum benzerdir.

Peki o halde demokratik cumhuriyet ne demektir, nasıl olacak? Bu sorunun cevabı politik perspektifte gizlidir. O halde siyaset nedir ve ne için yapılır?

Demokratik Siyaset

Demokratik siyasetin amacı, uzun süreler boyunca 'kalıcı mutabakatlara ulaşmak' olarak algılandı. Bunun içinde zamanla birleşme, bütünleşme, benzeşme de vardır. Bu algı bugün de yaygındır. Bir politik hareket, "demokratik siyaset alanında mücadele yürüteceğim" dediğinde, sanki dönemin hakim iktidar gücü veya devletiyle nihai bir ortaklaşma veya benzeşme kararı almış gibi algılanır. Oysa demokratik siyaset, çelişkilerin ortadan kaldırılması ve aynılaşma amaçlı bir edim değildir, olamaz da.

Kamusal alanda farklılıklar yok olamaz. Çünkü kamusal alanın kendisi farklılıkların ilişkiselliğine dayanır. Kolektivite alanıdır ve kolektivite, farklı öznelerin katılımıyla yapılanan, ortak amaç yönelimli eylemselleşmeyi ifade eder. Dolayısıyla farklılıkların varlığı kamusallığın koşuludur. Her şeyin veya herkesin aynı olduğu yerde kamusallıktan söz edilemez.

Demokratik siyaset farklılıklardan doğan sonuçları, çelişkileri ortadan kaldırarak aynı potada eritme gibi bir motivasyonla işlemez. Demokratik siyasetin böyle bir amacı yoktur. Böyle bir amacı olan politik eylemselleşmenin adı da demokrasi değil, faşizm olur.

Siyasal alanda farklılıkların ilişkisinin nasıl olacağı hususu, içine egemenlik kültürünü de alan son derece girift bir sorunsallıktır. Demokratik siyaset bu noktada devreye girer ve anlamlı bir rol oynar. Farklılıklar arasındaki ilişkilerin egemenlikçi, iktidarcı dikey ilişki düzleminden, aynılaşmayı dayatan totaliter-faşizan dayatmalardan; çatışmacı, soykırımcı, ırkçı sayıklamalardan kurtarılması, bu demokrasi kültürüyle mümkündür. Oluş hali, her olgu için bir fiil halini ifade ettiğinden farklılıkların da içsel oluş diyalektikleri kendilerine has sonuçlar üretir, ihtiyaçlar yaratır.

Farklılıkların siyasal iletişiminde antagonist çelişkilerin de varlığı, ilişkinin niteliğini çatışmacı bir düzleme doğru sürükler. Antagonistik çelişkiler uzlaşmaz oldukları için oluşan gerilim, çatışma potansiyellerini yükseltir.

Demokrasi işte bu gerilimi, yıkıcı çatışma düzleminden alıp yaratıcı çatışma alanına taşımanın sistemidir. Zira demokrasi farklılıkların (kimlik, kültür, inanç, cinsiyet vb.) karşılıklı olarak birbirlerinin varlığına saygı duyduğu kamusal düzlemin inşasıdır. Burada iki temel kabul vardır; "ben ve öteki farklı varlıklarız ve ikimizin de yaşama hakkı vardır." İkincisi ise; "ben ve öteki aynı kamusal düzlemde duruyoruz. O halde kamusal alanı, bu farklılığı gözeten, gerçekçi bir temele oturtarak yeniden düzenlemeliyiz."

Siyaset felsefesinde "agonizm" kavramı vardır. Siyaset bilimcilerden bu kavramı farklı anlamlarda kullananlar bulunmaktadır. Agonizm, antagonist çelişkilerin taraflarının karşılıklı olarak birbirini yok etme yönelimli mücadele düzleminden, bu çatışmadan rasyonel bir çözüm çıkmayacağı fikrinden hareketle birbirini tanıyan, meşruiyetini kabul eden mücadele düzlemine geçişi ifade eder. Başka bir ifadeyle, farklılıklar arasındaki mücadele veya çatışma yok edilmiyor; bu çatışma yıkıcı, yok edici ilişki düzleminden, yaratıcı ilişki düzlemine taşınıyor. Burada kamusal alanı tümüyle 'bir'leştiren faşizan tek tipçi bir kurgu veya dayatma yoktur. Onun yerine 'ben ve öteki' veya 'biz ve onlar'ın varlığının tanındığı ve çatışmanın da yıkıcı yönlerinden arındırılmış haliyle varlığını sürdürdüğü kamusal alan inşası vardır.

Demokratik kültürle inşa edilmiş bu kamusallık,

bir özgürleşme alanı olarak düşünülebilir. Çünkü farklılıkların farklılıklarıyla var olduğu ve karşılıklı olarak birbirlerinin varlığını kabul eden bir ilişkisellik düzlemi, her kimlik veya özne için kendi potansiyellerini gerçekleştirme ve geliştirme imkânı demektir. Özgürlük de kamusal alanda ortak eylemselleşme yoluyla varlık bulan bir hal olduğuna göre, demokratik kültür bir özgürleşme evreni yaratır. Bu, aynı zamanda tekil veya kolektif tüm kimliklerin kendileri olarak eyledikleri politik toplum olmanın da yoludur.

Diyalog-Müzakere

Demokratik kültürün sistem kazanmasında iki kavram oynadığı kurucu rol itibariyle ön plana çıkar: Diyalog ve Müzakere. Her iki kavram da farklılıkların varlığını ve kabulünü içerir.

Diyalog, kuşkusuz bütün sosyal ilişkilerin temelinde bulunan bir edimdir. İnsanlar diyalog yoluyla iletişim kurar ve bu iletişim üzerinden toplumsallaşırlar. Bu yönüyle her kimlik ve kültür birer diyalog bağlamıdır. Toplumsallaşma düşünce ve dil dolayımıyla geliştiğine göre, diyalog dışında ya da diyalog olmadan bir toplumsallaşma ve kimlikleşme söz konusu olamazdı. Fakat siyasal düzlemde diyalog bundan öte, farklı toplumsal yapılar arasındaki ilişki bağlamıdır. Bu, kimlik içi diyalog veya gündelik yaşam diyaloglarından farklıdır ve genelde daha zorludur. Çünkü her farklılık varlığını kendine has bir dil ile serimler. Burada dilden kastımız sadece konuşma dili değildir; var olma, var kalma dili, yaşama tarzı ve kültürel dokudur. Zordur, fakat diyalog olmadan bir demokratik kamusal alan yaratmak da mümkün değildir.

Politik manada diyalog öteki ile yani kendisini senin dilinle serimlemeyen, sana yabancı olan ile ilişkilenmenin ve onu anlamanın, tanımanın yoludur. Bu birlikte yaşamanın koşuludur, çünkü diyalog olmadan ortak alanda buluşmak, ortak çıkarları geliştirmek ve korumak, farklılıkları olabildiğince ortak çıkarlarda buluşturmak ve bir doğrultuya sokmak, dolayısıyla birlikte yaşamak da mümkün değildir.

Bütün bunlar farklı olanı kabul etmeyi, ona saygı duymayı ön-gerektirir. Çünkü insanlar kabul etmedikleri veya edemedikleri farklılıkları (kişi, kimlik, politik vizyon, inanç vb.) dinleyemez, onlarla konuşamaz.

Müzakere genellikle farklı taraflar arasında spesifik bir konu veya soruna odaklı ve ortaklaşma yönelimli diyalog olarak düşünülür ve tanımlanır. Diyaloğun bir soruna odaklı spesifik türü olarak da düşünülebilir. Bu tanımlamalar yanlış olmasa da müzakere, demokrasi kültüründe bundan çok daha fazlasını ifade eder. O nedenle müzakere spesifik bir konunun enine-boyuna tartışılıp taraflar arasında bir orta yol bulma, herkesin yararına olacak ortak iyiye ulaşma tanımıyla sınırlanamaz.

Demokratik kültürde diyalog da müzakere de bir süreklilik arz eder ve politik yaşama içkin birer ihtiyaç olarak daima canlı kalır. Bunlar demokratik kültürün hem yaratıcı, kurucu unsurları hem de güvencesidir. Çünkü sosyalite her an farklılıkların birbiriyle teması ile güncellenen kamusal alanda vücut bulur. Farklılığın olduğu her yerde ve her anda bu gerçekliğe dair farkındalık olmazsa olmazdır.

Müzakerenin temel özelliği, ötekinin varlığını sadece kabul etmekle sınırlı olmaması, onu muhatap alarak onunla birlikte yaşama, bunun için de ortak çıkarlara dair birlikte karar alma iradesini içermesidir.

Demokratik kültürde toplumsal yaşamın her an ve alanında müzakereci bir yaklaşım gereklidir. Ayrıca müzakere farklı tarafları, dolayısıyla ortak iyiyi gözettiği ve bulunan çözüme tarafların iradesini kattığı için aynı zamanda toplumsallığın korunması bakımından bir güvence de oluşturur.

Devlet öncesi doğal toplumlarda kararların oybirliğiyle alınması, topluluk içinde birliğe zarar verebilecek olası bir ayrımın önlenmesi için şart görülürdü. Demek ki, ortak rızanın kamusal alanın güvenliği için önemine dair diri bir farkındalığa sahiplerdi. Bu, binlerce yıl önce yaşamış ve modernist akıl tarafından "ilkel" olarak kodlanan insanın yaşam ve özgürlük tutkusuyla ilgili bir örnektir. Buna burada yer vermemizin nedeni ise, bu bilincin demokratik toplumsal yaşamın içinde oluşup şekillenmiş olmasıdır. Doğal insan, bu bilince kolektif eylemselleşmeye dayalı demokratik yaşam kültürünün oluşturduğu ayna üzerinden sezgiyle ulaşır.

Bu nokta önemlidir. Çünkü devletli sistemde demokrasinin güvencesi dışsaldır; ulus-devlet hukuku, askeri, polisi vb. Oysa gerçekte demokratik kültürün güvencesi onun içindedir; işleyişine içkindir. Müzakereci yaşam ve kararlaşma kültürü de bu güvencenin en önemli mekanizmasıdır.

Farklılıkların birlikte yaşamak için ihtiyaç duyduğu güven ve özgürlüğün gerçekleşmesinde temel rol oynayan birlikte eyleyebilmek için de müzakereci yaşam kültürü zorunludur. Müzakere kültürü gelişmeden demokratik toplumcu bir sistem ve özgür toplumsallaşma eylemselliği yakalanamaz.

Bu perspektifler ışığında başta sorduğumuz soruya dönersek; demokratik cumhuriyet bahsinde devlet ile demokrasinin nihai uzlaşması kastı veya amacı yoktur.

Demokratik cumhuriyetin demokratik siyasete, dolayısıyla toplumsal politizasyona duyarlı hale gelmesini, toplumun ise devleti bu "duyarlı" haliyle reddetmemesini ifade eder.

Nihai bir son uzlaşma değil de yeni ve özgürlüklere imkân sunan, toplum ve devlet ilişkisini yeniden yapılandıran kamusal alan tesisi olarak düşünülebilir. Bu kamusal zemin, yasal-anayasal çerçevesiyle bir güvence sunar.

II. BÖLÜM
DEMOKRATİK CUMHURİYET VE İNŞA ESASLARI

Kapitalist ulus-devlet örgütlenmesinde temel amaç, ana motivasyon toplumun iktidar çıkarları doğrultusunda konumlandırılması, yaşatılması ve yeniden üretime koşulmasıdır. Daha açık bir ifadeyle kapitalist ulus-devlet modelinde toplum devlet içindir, devlet için yaşatılır.

Demokratik cumhuriyet modelinde ise devlet toplum için olacaktır. Dolayısıyla özgürlükçü, eşitlikçi toplumsal yaşam inşası için ihtiyaç duyulan ekonomik, politik, kültürel yapılanmaları karşılayacak şekilde devletin yeniden örgütlenmesini gerektirir.

Mevcut kapitalist ulus-devlet rejiminden demokratik cumhuriyete geçiş için değişimin öncelikli olarak toplum felsefesinde, zihni motivasyonlarda sağlanması gerekir. Zihniyet dönüşümü olmadan, felsefi bir dönüşüm temeline dayanmadan bütünlüklü bir sistem dönüşümü mümkün değildir. Çünkü zihniyet dönüşümü olmadan dönüşüm için gerekli olan yasal, anayasal, kurumsal yapıları değiştiremezsiniz. Ama diyelim ki bir mucize yarattınız ve tüm zorluklara rağmen dünyanın en demokratik, en özgürlükçü yasal-anayasal çerçevelerini oluşturdunuz. Zihniyet dönüşmezse bu yasal-anayasal çerçeve de bir işe yaramayacaktır. Nitekim, dünyanın farklı ülkelerinde yürürlükteki yasal-anayasal hakların da iktidar güçleri tarafından engellendiği, kullandırılmadığı tartışmaları gündemden düşmüyor. Her şeye devleti korumak gözüyle bakan devlet merkezci, anti-demokratik bir zihniyetin yasa, hak, hukuk hatta vicdan yorumu hiçbir zaman bireysel-toplumsal özgürlükçü olmamıştır, olamaz.

Demokratik cumhuriyetin felsefi mottosu demokratik toplumculuktur, dolayısıyla toplumsal özgürlükçülüktür. Toplumun ekonomik-politik yaşama olabildiğince etkin ve doğrudan katılımını önceler. Bu noktada yaklaşım sadece katılıma açık politik bir vizyon oluşturmakla sınırlı olamaz. Demokratik cumhuriyet yapılanması toplumun politikaya doğrudan ve kolaylıkla katılımını sağlayacak kurumsallaşmalar da geliştirmelidir. Bu da merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında yeniden ve dengeli bir düzenleme gerektirir ki, aynı durum ekonomik, sosyal, kültürel alan örgütlenmeleri için de geçerlidir.

Anayasal Temele Dair

Anayasalar toplumların ortak yaşam sözleşmeleridir. Toplumcu özgürlük etiği bakımından demokratik bir anayasa dünyadaki her topluma, coğrafyaya hitap etmeli ve kamusal yaşam ihtiyacına yanıt olabilmelidir. Ölçü budur. Dünyadaki tüm toplumların tek bir demokratik anayasaya göre örgütlenmesi tasavvuru, toplumsal özgürlükçülüğün gereğidir.

Anayasalar toplumsal sözleşme karakterleri nedeniyle müzakereci bir etik ile geliştirilmeyi gerektirir. Bu, illaki her bileşenin bizzat dahil olduğu bir diyalog/tartışma gerektirmeyebilir de. Fakat anayasalar müzakereci bir ahlaki-politik motivasyonla ele alınmalı, tartışmaya katılabilecek tüm toplumsal bileşenler katılabilmeli, katılamayanların ihtiyaç ve olası itirazları da tüm katılımcılar tarafından gözetilmelidir. Zira anayasa toplumun anayasasıysa, tüm toplumsal bileşenleri gözeten, içine alan, onlara hitap eden bir çerçevede yapılmalıdır.

Kapitalist ulus-devletler tarafından geliştirilen anayasalar anayasa değil; toplumkırımcı, iktidar uygulayım dayatmalarıdır. Bu anayasalar toplumsal yaşamı değil, iktidarı-devleti korumaya alır. İktidarın çıkarı neyi gerektiriyorsa onu düzenler. İktidar çıkarları tüm toplumun "Türk" olmasını gerektiriyorsa, herkes Türk olacaktır; herkesin "Sünni-Müslüman" olmasını gerektiriyorsa, herkes Sünni-Müslüman olacaktır; neo-liberal sömürü politikalarına onay gerekiyorsa herkes kabul edecektir... İktidarın çıkarları neyi gerektiriyorsa, her şey ona göre hükme dönüştürülecek ve topluma dayatılacaktır.

Anayasa bir toplum sözleşmesi ve toplum da çok yönlü, çok bileşenli bir yapı olduğuna göre, anayasal metinler genel hükümlerden örülü ve doğrultu oluşturan karakterde düşünülebilir. Bu hem anayasanın uygulanabilmesi hem de toplumsal bileşenlerin politik eylemselliğine alan açılması bakımından önemlidir.

Anayasanın ilgili ülkede yaşayan herhangi bir etnisiteyi, bir ırkı, bir dini, bir mezhebi, bir ekonomik sınıfı, bir cinsiyeti esas almaması, öncelememesi demokratik kültürün vazgeçilmez bir ölçüsü, anayasaların toplumsal karakterinin korunmasının yegâne koşuludur. Çünkü herhangi bir kimliğin esas alınması, diğer kimlikleri otomatikman taliye düşürür. Bu hem ahlaki hem demokratik-politik kültür bakımından sorunlu bir yaklaşımdır. Kapitalist ulus-devletçiliğin bu yıkıcı kimlik dayatmasından kurtulmak gerekiyor. İnsanların etnik, inançsal, kültürel kimliklerine ve bu kimliklerin örgütlenme ve yaşam haklarına müdahale edilemez.

Anayasalar vatandaşlarını bir arada tutan, yaşatan, birlikte yaşamanın getirdiği hak ve sorumluluk dengesini belirleyen metinlerdir. Anayasal vatandaşlık bağı etnik, inançsal, kültürel değildir, olamaz. Anayasal vatandaşlık, hukuki bir bağdır. Her kişi ve kimlik anayasal vatandaşlıktan gelen eşit haklara sahiptir. İnsanlar bireysel ve kolektif haklarını özgürce ve anayasal güvence altında kullanır, yaşamını örgütler.

Anayasa, toplumun ortak değerlerini tanımlar, ortak yaşam doğrultusunu sunar ama bu tanımlama ve doğrultu yerel değerlerin hilafına olmaz/olamaz. Bilakis yerel kimlik ve değerlerin bir bileşkesi, demetlenmiş, farklılıklarını korumuş, birliğini pekiştirmiş karakterde olur.

Demokratik cumhuriyetin anayasası demokratik toplumcu karakteri gereği ancak tüm toplumsal bileşenleri gören, gözeten ve ortak iyiyi hedefleyen, bunu yaparken de tikel-evrensel veya yerel-genel dengesini her durumda gözeten bir sözleşme temelinde yapılanabilir.

Kuvvetler Ayrılığı

Kuvvetler ayrılığı, devlette aşırı merkezileşen gücün kullanımını dengede tutan mekanizmadır. Devletin üzerinde durduğu sacayakları olarak da düşünülebilir. Bu ayaklardan biri olmazsa, devlet uzun süre ayakta kalmaz veya biri zayıflarsa devlet istikrarsızlaşır.

Eski toplumlarda kuvvetler ayrılığı rolünü kültüre içkin ahlaki-politik toplum ilkesi karşılardı. Toplum doğrudan demokrasi esaslı ortak karar ve yürütme gücü olarak işlerken, politik karar ve eylemselleşmeye ahlaki kültür yön verir, sınırlar koyardı.

Modern toplumlarda ise karmaşıklaşan sosyo-politik yaşam, kentleşme, devlet dolayımıyla toplumun yöneten-yönetilen şeklinde ayrıştırılmış olması gibi nedenlerle yönetim erki temsili düzlemde yeniden yapılandırılmış ve devlette merkezileşen güç, kamu adına kullanılmak üzere yasama, yürütme ve yargı ayrımı üzerinden denge-denetim sistemine oturtulmuştur. Teorik olarak eksikli, eleştirilebilir yönler içerse de dışarıdan bakılınca rasyonel bir çözüm gibi de görünür.

Hemen her modern ülkede kuvvetler ayrılığı ilkesi esas alınır ve yasal-anayasal temelde düzenlenir. Gelgelelim pratikte mevcut ulus-devlet resimleri içinde kuvvetler ayrılığı ilkesini tam uygulayan neredeyse tek bir devlet yoktur. Ortadoğu, Asya ülkelerinde uygulanma düzeyi çok zayıftır; büyük oranda göstermeliktir. Avrupa'nın bazı ülkelerinde görece iyi bir uygulama olduğu söylenebilir. İsveç, Norveç gibi ülkelerin bu ilkeyi uygulama düzeyi, Suriye, Mısır, Irak gibi ülkelerle kıyas kabul etmeyecek düzeyde ileridir. Türkiye Avrupa ile Ortadoğu arasında sıkışmıştır ama politik kültürü Ortadoğu'ya daha yakındır.

Kapitalist ulus-devlet sisteminde esas amaç iktidarın çıkarları olduğu ve bu çıkarlar özel bir koruma gerektirdiği için aslında sürekli bir olağanüstü hal durumu olduğu söylenebilir. Fakat iş kontrolden çıkacak gibi olduğunda, açıktan olağanüstü hal yönetimi devreye girer.

Ulus-devlet modelinde faşizmin yüzeyin hemen altında bulunduğunu, kuvvetler ayrılığına dayanan demokratik parlamenter hukuk devleti cilasının bir anda dökülerek soykırıma, kültürkırıma varan şiddet pratiklerinde çokça gördük. Sorun elbette adı çokça geçen birkaç devletin sorunu değildir. Ulus-devlet tekçi-faşizan kodlarıyla karakteristik olarak faşist bir potansiyel taşır ve bu potansiyel bugün en demokratik görünen ülkelerde bile şaşırtıcı bir hızla fiile dönüşebilir.

Sonuç itibariyle ulus-devlet modelinde yer yer farklılıklar görülse de esasta sadece uygulamada değil, yasal-anayasal düzenleme boyutuyla da güçler ayrılığı ve bunların demokratik-etik temelde işleme tarzı oldukça sorunludur. Bu nedenle de çözümden çok sorun üretirler.

Demokratik cumhuriyetin inşası, kuvvetler ayrılığı ilkesinin gerçek anlamda tesisiyle başlar. Ve elbette demokratik ilkenin gereği olarak ayrılan kuvvetlerin işleyiş mekanizma ve etikleri de demokratikleşmeli ve anayasal eşitlik ilkesi eğilip bükülmeden herkese ve kimliğe eşit uygulanmalıdır.

Parlamenter Demokrasi Demokratik Parlamentarizm

Modern devletin içinde bulunduğu krizin en önemli nedeni, demokrasinin işletilememiş olmasıdır. Buna en 'demokratik' devletler de dahildir.

Parlamentarizm ile demokrasi 19. yüzyılda birbirine yakın anlamlarda hatta bazen birbirlerinin yerlerine kullanılmıştır. Oysa bunlar aynı şey değildir. Parlamentarizm her koşulda ve illa ki demokratik olmaz. Benzer biçimde demokrasi ise parlamentarizm olmadan da mümkündür. Hatta en etkin demokrasi uygulamasının merkezi-modern parlamentoların dışında yerellerde, köylerde, sokaklarda uygulanabildiğini de belirtmek gerekir. O nedenle "parlamenter demokrasi" kavramsallaştırması uygundur.

Modern parlamenter demokrasi özdeşlikler kurarak ve özdeşlikler üzerinden yapılanmıştır. Meşruiyetini ve sürdürülebilirliğini bu özdeşliklere borçludur. Bu özdeşliklerin en önemlisi herkese oy hakkı tanınarak toplum ile devlet arasında kurulan özdeşliktir. Yönetilen toplumun yöneten devletle özdeşleşmesi, parlamenteri seçen yurttaşın onunla özdeşleşmesi, seçmenin parlamentoyla özdeşleşmesi, yurttaşın iktidarla özdeşleşmesi...

Fakat bu özdeşleşmelerin hiçbirinin bir gerçeği yoktur. Burada söz konusu olan iktidar stratejileri aracılığıyla yapılandırılan özdeşleşme algılarıdır. İktidarı elinde bulunduran elit ile bu elitin sömürdüğü toplum nasıl özdeş olabilir ki? Ama gerçek olmasa da algısal olarak yapılandırılmak istenen ve çoğunlukla başarılmış olan da budur. Bu psiko-politik bir kabuldür, gerçek değildir.

Şu gerçeği göz ardı etmemek gerekiyor; en ileri parlamenter demokraside dahi fikir, basın

> "Demokratik cumhuriyetin felsefi mottosu demokratik toplumculuktur, dolayısıyla toplumsal özgürlükçülüktür. Toplumun ekonomik-politik yaşama olabildiğince etkin ve doğrudan katılımını önceler. Bu noktada yaklaşım sadece katılıma açık politik bir vizyon oluşturmakla sınırlı olamaz. Demokratik cumhuriyet yapılanması toplumun politikaya doğrudan ve kolaylıkla katılımını sağlayacak kurumsallaşmalar da geliştirmelidir. Bu da merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında yeniden ve dengeli bir düzenleme gerektirir ki, aynı durum ekonomik, sosyal, kültürel alan örgütlenmeleri için de geçerlidir."

“Demokratik cumhuriyet, halkın siyasete katılımını güçlendirecek meclislerle genel parlamentoyu ilişki içinde işletebilen yeni sistemiyle bu krizi aşabilir. Bunu demokratik parlamentarizm olarak tanımlayabiliriz. Aralarındaki temel fark şudur; parlamenter demokrasi devlet-iktidar merkezlidir, onun çıkarlarına göre yapılanmıştır; demokratik parlamentarizm ise toplum merkezlidir ve toplumun çıkarlarına göre yapılanmış olup toplumun katılımına dayanır.”

ve örgütlenme özgürlüğünün sınırları, iktidar güçlerinin bu özgürlüklerden görebilecekleri potansiyel zararlara göre belirlenir. İktidar ve çıkar çevrelerinin işleri yolunda gittiği sürece bu hakların kullanımında bir sorun görülmez. Ama çıkarları zarar gördüğü an, bu haklar tırpanlanmaya başlar. Burada daha derindeki sorun şudur; adı geçen özgürlükler gerçek anlamda halkın politik katılımıyla elde edilmiş özgürlükler değil; tanınmış haklardır. Tanınmış olan hak geri de alınabilir.

Fakat bu oyun miadını doldurdu. Son sahnesi de oynandı denilebilir. Dünyanın her yerinde parlamenter demokrasi uzunca bir süredir düşüşte. Artık toplum parlamenter demokrasiye inanmıyor, güvenmiyor. Toplumda en az itibar edilen kurumlardan biri ulusal meclislerdir. İnsanlar artık gidip oy dahi kullanmıyor. Çünkü parlamentoların toplumun kolektif çıkarları için ulusun bugünü ve yarınları için kıran kırana ekonomi-politik tartışmaların yürütüldüğü, fikirlerin ortak iyiye ulaşmak amacıyla çatıştığı, yarıştığı bir kamusal alan olmadığını herkes biliyor. Partilerin çıkar kulüpleri gibi kendi çıkarlarını kovalayan, iktidarı ele geçirme odaklı teşekküllere dönüştüğünün herkes farkında.

İnsanlar artık parlamentoya da parlamenterlere de güvenmiyor. Parlamentarizm eliyle bir toplumsal dönüşüm olabileceği, sağlanabileceği tahayyülleri çoktan çökmüş durumdadır.

Toplum önemli oranda parlamentodan kopmuştur. Parlamenter sistem ile toplum arasındaki bağın kopması, modern devlet için bir beka meselesidir. Çünkü toplum devlete parlamento üzerinden bağlanmıştır. Toplum ile devlet arasında kurulan algısal özdeşliklerin bağlamı parlamentarizmdir. Toplumsal bağ, toplumsal rıza kaybedildiğinde, devlet-toplum ilişkisi çöker. İktidarlar zora dayalı olarak bir süre ayakta kalabilseler de çöker. Bugün dünyanın her yerinde ulus-devletlerde asker, polis ve hukuki zorun çok artırılmış olmasının gerisinde, yitirilmiş olan bu toplumsal rıza vardır.

Toplumsal bakımdan yeniden örgütlenme tarihsel bir ihtiyaç haline gelmiştir. Denenmiş yollardan yürüyerek varılacak yeni bir adres yoktur, olmaz. O nedenle bu karmaşadan çıkışın uygulanabilir, sürdürülebilir bir yolunu bulmak, yaratmak gerekiyor. Bu da gerçek anlamda demokratik öz ve işleyişe sahip bir kamusal alanın inşasıdır.

Parlamento bir ülkenin ortak tartışma ve karar merkezidir. Ulusal parlamentosuz bir rejim teorik olarak mümkün görünse de reel-politik bakımdan bundan çok uzağız. Ama parlamentonun gerçek misyonuyla buluşturulup gerçekten ülkenin sorunlarıyla uğraşır hale gelmesi şarttır. Bu ancak demokratik kültür ve bunun gerektirdiği aleniyet temelinde başarılabilir.

Demokratik cumhuriyet, halkın siyasete katılımını güçlendirecek meclislerle genel parlamentoyu ilişki içinde işletebilen yeni sistemiyle bu krizi aşabilir. Bunu demokratik parlamentarizm olarak tanımlayabiliriz. Aralarındaki temel fark şudur; parlamenter demokrasi devlet-iktidar merkezlidir, onun çıkarlarına göre yapılanmıştır; demokratik parlamentarizm ise toplum merkezlidir ve toplumun çıkarlarına göre yapılanmış olup toplumun katılımına dayanır.

Her durumda parlamento yoluyla ulaşılmak istenen meşruiyet, halkın katılımını güçlendirmekle mümkündür. Yani demokratik içeriklendirme şarttır.

Parlamento, halkın devletle ilişkisini, devlete dahil olma hakkını ifade eder. Bu nedenle devlet ile halk arasındaki köprüdür. Bu köprü yıkılırsa devlet ayakta kalamaz. Parlamenter sistem krizinin ulus-devlet krizi olarak anılması bundandır.

Ülke başkanlık, yarı-başkanlık hangi sistemle yönetilirse yönetilsin, parlamenter sistemin etkin bir şekilde rolünü oynaması ve demokratik esaslar temelinde yeniden yapılanması, gelinen aşamada ertelenemez bir politik ihtiyaçtır.

Parlamenter sistem demokratik cumhuriyet esasları temelinde güçlendirilerek yeniden yapılandırıldıkça, yerel meclisler halkın politikaya katılımını kolaylaştıracak kamusal alanlar olarak geliştirilip sisteme dahil edildikçe devlet-toplum ilişkileri de yeniden ve daha dengeli bir temele oturtulabilecektir.

Merkezi-Yerel Yönetimler Dengesi

Merkezi yönetim esaslı rejimlerde ekonomik, politik, askeri güç aşırı düzeyde tekelleşir. Bir iktidar elitinin elinde yoğunlaşır ve bu elit bu güce dayanarak sermaye şirketleriyle birlikte bir sömürü ağı oluşturur.

Gücün aşırı düzeyde merkezileşmesi, bir elitin elinde tekelleşmesi her şeyden önce toplumsal değildir. Çünkü merkezileştirilen güç toplumun gücüdür; onun yaşamından gasp edilmiştir. Dolayısıyla ahlaki değildir ve toplum karşıtıdır. Böylesi güç tekellerinin oluşturulmasının toplumsal özgürlük ve refah bakımından hiçbir makul izahı yoktur. Çünkü bu güç topluma karşı kullanılır.

Bir yerde güç aşırı merkezileştirilmek isteniyorsa, bilinmelidir ki, orada bir kötülük planlanıyordur. Bir toplum karşıtlığı vardır. Gücün bir yerde tekelleşmesi tehlikelidir de. Çünkü bu gücü ele geçiren kişi veya çevrenin o güçle ne yapacağının hiçbir garantisi yoktur. Devlet gücünü eline geçiren iktidarların bu gücü demokratik değerleri yok etmek, toplumu susturmak için kullandıklarını da çok gördük, görüyoruz. Kuvvetler ayrılığı ilkesini en başa almamızın nedeni budur. Çünkü bu ilke kuvveti dağıtır.

Bu perspektifin gereği olarak aynı şekilde yasama ve yürütmede yoğunlaşan güç de toplumsal düzlemde dağıtılmalıdır. Yerelleri güçlendirerek; kent meclisleri, konseyleri şeklinde yerel demokrasi kurumlarına alan açarak ve yerel ile genel meclisler arasında bir denge sistemi oluşturarak bu konuda mesafe alınabilir.

Demokratik cumhuriyetin en stratejik motivasyonu, halkın politik özne olarak yeniden kamusal alanda rol oynaması, yönetim faaliyetlerine katılmasıdır. Bunu sağlamanın yolu da ulus-devlet rejiminde bir dönüşüm yaratmaktır.

Yerel demokrasi veya yerel yönetimden kastımız, içine belediyeleri de alan sosyal, kültürel, ekonomik tüm toplumsal alanlarda yerellerin inisiyatifinin, söz ve karar haklarının güçlü olduğu sistemdir.

Cumhuriyetin demokratikleşmesi ancak halkın politik yaşama katılımına alan açılmasıyla mümkün olabilir. Bunun yolu da yerel demokrasinin inşasıdır. Bunun hukukunun, kültürünün ve kurumsal altyapısının geliştirilmesidir.

Yerel demokrasinin geliştirilmesi toplum-devlet ilişkilerinde parlamentarizm kaynaklı sorunların aşılmasını, yeni ve daha sağlam sözleşmelerin tesisini de mümkün kılacaktır. Ama sadece bu da değil; pek çok sosyal, ekonomik sorun da çözüm zemini bulmuş olacaktır. Ayrıca sorunların yerinden çözümü, merkezi yönetim üzerindeki iş yükünü ve maliyetleri ciddi düzeyde düşürecektir.

Demokratik cumhuriyet toplumsal ihtiyaçları önceleyen bir model olması hasebiyle, yerel demokrasi olmadan düşünülemez.

Düşünce Özgürlüğü

Düşünce özgürlüğü, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü de içerir. Söz, düşüncenin yaşamla temas kurduğu düzlemdir. Dolayısıyla söz hem düşünce hem eylemi içerir hem de bunlar dolayımıyla örgütlenmeye uzanır. Söz düşünce ve eylemin buluşmasıdır. Eylemden bağımsız söz/düşünce yaşamla bağlantı kuramaz, lafazanlığa dönüşür. Bu nedenle düşünce, eylem ve örgütlenmeden ayrı ele alınamaz.

Düşünce özgürlüğü toplumsal gelişme ve toplumsal iyiye ulaşma bakımından demokratik toplumsallığın sürükleyici gücüdür. Bilim, felsefe, ekonomi, sanat, kültür vb. tüm alanlarda toplumsal gelişmeler düşünce özgürlüğüne bağlıdır. Düşünce özgürlüğü olmayan toplumlarda özgür bireyleşme de olmaz.

Bugün dünyada özgür düşünceye görece daha çok değer veren ülke ve toplumların pek çok açıdan daha fazla gelişmiş oldukları kolaylıkla gözlenebilir. Avrupa'da Reform ve Rönesans ile başlayıp Aydınlanma ile devam eden tarihi gelişmeler, düşünceye sınırlar koyan teolojik düşünce kodlarının aşılmasıyla mümkün olmuştur.

Geleceğini düşünen bir toplum sadece yasal-anayasal düzeyde düşünce özgürlüğünü güvence altına almakla yetinemez. Aynı zamanda özgür düşünme kültürünü yaşamın her alanında geliştirmeli, desteklemeli, teşvik etmelidir. Başta eğitim sistemi olmak üzere, toplumsal yaşamın her alanını bu ilkeye göre yapılandırmalıdır.

Demokratik cumhuriyet inşasının ve daha önemlisi sürdürülmesinin diyalog-müzakere üzerinden mümkün olması ve halkın politikaya katılımının önünün açılması da hesaba katılınca, düşünce özgürlüğü tesisinin demokratik toplum inşasında olmazsa olmaz bir ihtiyaç olarak ön plana çıktığı görülecektir.

Demokratik tartışma ve müzakereyi mümkün kılacak olan şey düşünce özgürlüğü olduğundan, düşünce özgürlüğü olmadan cumhuriyetin inşası ve yönetilmesi mümkün değildir.

Kolektif Haklar ve Kimlik Özgürlüğü

İnsanlar bir inancın, kültürün, etnisitenin, dilin içine doğarlar. Hayatı bu inançsal, kültürel bağlam içinde tanır, hayata bu değerler üzerinden tutunurlar. Anlam dünyalarını, maneviyatlarını bu değerlere dayandırırlar. Her insanın kendi inancını, etnisitesini yaşaması; dilini, kültürünü, sosyalitesini yaşatması eşyanın doğası gereğidir. Hakkıdır. Daha önemlisi bunlar varlığıyla, var olma ve var kalma hakkıyla ilgili toplumsal değerlerdir. Hiç kimsenin bu haklarına müdahalede bulunulamaz.

İnsanlar elbette din değiştirebilirler; milliyet kimliğini başka milliyetin kimliği içinde eritebilir, kendilerini farklı tanıtabilirler. A iken "ben A değilim, kendimi B olarak hissediyorum" diyebilirler. Bu da bir haktır. Bunu kişinin kendisini inançsal, etnik, kültürel tanımlama hakkı olarak tanımlayabiliriz. Bu durumda da müdahale edilemez, edilmemelidir.

Fakat dışarıdan, devlet eliyle, devletin kurumları eliyle bir mezhebe, dine, etnisiteye, dile müdahale edilemez. İnsanlar başka inanca zorlanamaz. İnsanlara başka milliyetlerin kimliği dayatılamaz. Bu, demokrasiden de öte insanlıkla ilgili bir sorun ve gündemdir.

Devletin dini olmaz, milliyeti olmaz. Dini, milliyeti olan insandır. Bu nedenle devletle olan bağ etnik, inançsal değil, hukukidir (yurttaşlık), dedik.

Tüm bu sebeplerle devlet bir dine, inanca veya milliyete dayanamaz. Bir inanç için devlet bütçesinden ibadethane inşa edip personel görevlendirirken, diğer inançları görmezden gelemez, dışlayamaz. Bir milletin diline eğitim hakkı ve tüm kamusal hakları tanırken, diğer dilleri görmezden gelemez, dışlayamaz. Yasaklamayı ise düşünemez bile.

Demokratik cumhuriyet din, inanç, milli kimlik konularında insanları özgür bırakır. Her kimliğe eşit mesafede durur. Bu kimliklerin kolektif haklarını kullanmalarını, özörgütlenmelerini geliştirmelerini yasal-anayasal güvenceye alır. Bu hakların kullanımında kolaylık sağlayan yerel inisiyatifleri güçlendirir vb.

Demokratik cumhuriyet farklı kültür ve kimliklerin çatısıdır. Onları bir arada, farklılıkları içinde, birlik halinde tutar. Bu da demokratik eşitlikçi hukuk ve özgürlükçü etikle mümkündür.

Kadın/Cinsiyet Özgürlüğü

Sorunların kangrenleşmesinin önemli bir nedeni, onları tanımlama biçiminden kaynaklanır. Çünkü tanımlama, yaklaşıma dair de yol haritası içerir. Bu nedenle toplumsal sorunları ele alırken sosyolojik, psiko-politik neden ve sonuçlarıyla birlikte düşünmek gerekiyor. Bu vurguları neden yapıyoruz?

Cinsiyet özgürlüğü sorunu bir kadın sorunu değildir. Kadınlar binlerce yıldır eziliyor, sömürülüyor. İlk sömürgedir kadınlar. Fakat cinsiyet özgürlüğü sorunu bir toplum sorunudur; toplumsal özgürlük sorunudur. İllaki bir cinsiyet üzerinden tanımlanacaksa, bu sorunun temelinde erkek vardır.

Genelde devlet, özelde ulus devlet eril-egemen bir iktidar inşasına dayanır. Başka bir ifadeyle ulus-devlet anayasasından ceza hukukuna, medeni hukukuna, meclisine, yürütmesine, ekonomi-politikasına kadar erkeklik kültürü kodlarıyla dizayn edilmiştir. Kişilerden bağımsız değil ama kişileri aşar.

Cinsiyet özgürlüğü sorunu diğer tüm toplumsal sorunlardan daha girift ve derindir. Kadın-erkek ilişkisi toplumsal yaşamın temelini oluşturan ilişkidir. Dolayısıyla bu sorun cinsiyetlerin eşitliği ve özgürlüğü temelinde çözülmeden hiç kimse demokrasiden, sosyalizmden bahsedemez. Sorunun temelinde zihniyet sorunu var. Eril egemenlikçilikler bir zihin halidir. Ama bu zihni besleyen bir kültürel yaşam gerçekliği de vardır. Bu kültür değiştikçe zihniyet, zihniyet değiştikçe kültür değişecektir.

Demokratik cumhuriyet eşitlikçi-özgürlükçü bir kültüre, yurttaşların politik özneleşmelerine işaret eder. Bu nedenle demokratik cumhuriyetin anayasal-yasal düzenlemelerden, işleyiş esaslarına, kurumlaşma kültürüne kadar cinsiyet özgürlükçü bir hassasiyetle inşası sağlanmak durumundadır. Politikada, ekonomide, bürokraside, bilim-sanatta ve yaşamın her alanında eşitlikçi, kadın özgürlükçü bir kültür esas alınmak durumundadır. Kadın özgürlüğü konusunda sorun yaşayan ve bu sorunlarını aşamayan bir sistemin demokratikleşme imkânı yoktur.

Tüm bu nedenlerle demokratik cumhuriyet inşası kadınların içinde bulunduğu derin eşitsizlik ve sömürü durumunu gözeterek, kadın eşitliğini sağlamak için kadın özgürlükçü bir perspektifle kadınların yaşadıkları sorunlara eğilen özel tedbirler, kurumlaşmalar da içermelidir. Bu kurumsallaşmaların bizzat kadınlardan oluşan yürütme ve yönetim kurumları, yoğun dezavantaj durumunu hızla giderecek eylemsel planlama ve çözüm çalışmaları üzerinde yoğunlaşacaktır.

Cinsiyet eşitliği ve kadın özgürlükçü perspektif, demokratik cumhuriyetin yapı taşıdır, olmazsa olmazıdır.

Ekolojik İlke

Ekolojik kriz giderek derinleşmekte, dolayısıyla yerkürede yaşama imkanları her gün biraz daha fazla risk altına girmektedir. Küreselleşme siyasetleri kapsamında ucuz işgücü ve hammadde nedeniyle üretimin yoksullaştırılmış ülkelere kaydırılması, bu coğrafyaların da altüst olmasını hızlandırmıştır. Öyle ki, günümüzde ekolojik kriz ve çevre yıkımından etkilenmeyen bir coğrafya kalmamış gibidir.

Ekoloji yaşam alanıdır. Doğrudan yaşamla ilgili bir gündem olduğu için günümüzün en büyük toplumsal sorununu teşkil eder.

İnsan doğadan gelir, doğa içinde ona bağlı ve bağımlı olarak yaşar. Doğaya karşı sorumluluğu da onun eko-sosyal bir varlık olarak kendisine karşı saygısı gereğidir. Doğa bir kişiye, bir gruba ait değildir; tüm insanların ortak değeridir. Dolayısıyla doğaya yaklaşım aynı zamanda insana ve topluma yaklaşımdır. Doğaya karşı sorumluluk da öyledir.

Demokratik cumhuriyet doğayı toplumsal yaşamın ana kaynağı olarak değerlendirir. Doğanın korunması için ülkenin suyunun, havasının, toprağının, yeşilinin korunması, geliştirilmesi için gerekli yasal-anayasal mevzuatı oluşturur, idari tedbirleri alır. Doğanın korunması, toplumun özgür yaşam hakkının korunması olarak kabul edilir.

Bölgesel ve uluslararası düzeyde ekolojik krizle mücadelenin hem tarafı hem örgütleyicisi olmak da demokratik cumhuriyet felsefesinin karakteri gereğidir.

Emek Örgütlenmesi/Emek Demokrasisi

Bugün dünya ekonomisi büyük oranda kapitalisttir. Çok sınırlı düzeyde yerel-komünal toplumcu deneyimler olsa da bunlar zayıf ve dağınıktır.

Kapitalist sömürü neo-liberal politikalarla iyice derinleşmiştir. Emek sömürüsü karın tokluğuna çalışılan kölelik düzeyinde yoğunlaşmıştır. Bu nedenle demokratik toplumcu her fikir ve siyaset ahlaki olarak emekten yana bir tavır koymakla mükelleftir. Demokratik cumhuriyet de emekten, emekçiden yana bir ekonomi politikasını esas alır. Emek yasal-anayasal güvenceye alınır. Emek özgürleşmeden, emek demokrasisi tesis edilmeden demokratik özgürlükçü bir toplumsallık geliştirmek mümkün değildir. Emeği kölelik düzeyinde sömürülen bir insan toplulu-

ğundan özgür toplum yaratılamaz. O bir toplum bile olamaz; yığın olur, insan yığını.

Demokratik cumhuriyette emek alanında toplumsal ihtiyaçların hakça karşılanması öncelenir. Bu nedenle tek tip bir ekonomi politikasından ziyade, farklı ekonomik anlayış ve örgütlenmelerine alan ve imkân sunar. Bu hem ülkenin ekonomik imkanlarının daha verimli kullanılması hem de iş gücü istihdamı açısından önemli avantajlar sunar. Bu amaç ve çerçeve dahilinde kapitalist ekonomilerle birlikte farklı ekonomi örgütlenmelerine de yer verir.

Kapitalizmin emeğin sömürüsüne dayandığı gerçeğinden hareketle ve bu sömürünün neoliberal ekonomi politikalarıyla daha da derinleştirildiğini gözeterek, kapitalist sömürüye karşı emekten yana tedbirler alır. Sendikal örgütlenmelerin önündeki yasal, hukuki engelleri kaldırarak sendikal hareketi güçlendirir. Sendikaların emek-iş hayatının düzenlenmesinde rol ve etkisini güçlendirecek tedbirler alır.

Ülkenin ekonomik imkân ve kaynaklarının birkaç büyük şehirde yoğunlaştırılması politikası terk edilir ve ülkenin her yerine bölgesel üretim potansiyellerine uygun olarak dağıtılır.

Sermayenin birkaç kente toplanmasının da etkisiyle gelişen aşırı nüfusa dayalı kentleşme ekolojik krizleri derinleştirip insan yaşamını tehdit eder düzeye ulaşmıştır. Bu nedenle kır ekonomilerini, yaşanabilir kentler projeleriyle birlikte planlayan politikalara ağırlık verilir. Küçük ve orta düzey üretici, neo-liberal politikalara karşı korunur.

Demokratik cumhuriyet yerel yönetimlerin güçlendirilmesi paralelinde, yerellerde komün, kooperatif örgütlenmelerini, yine komünler arası alternatif toplumsal ekonomi sistemlerinin örgütlenmesini yasal-anayasal güvenceye bağlar.

Kooperatifler ağı da alternatif ekonomi sistemlerinin önemli bir bileşeni olarak ekonomik alanda bir boşluğun dolmasına hizmet edecektir. Zira bu politika gelişen işsizlik sorununun aşılmasında da işsizlik nedeniyle oluşan göç hareketlerinin engellenmesinde de önemli bir katkı sunacaktır. Çünkü kooperatifçi ekonomik örgütlenmeler insanların yaşadıkları yerlerde ekonomik etkinliğe katılmalarını sağlayan bir imkân oluşturur. Toplumcu bir örgütlenme perspektifi toplumsal refahı yükseltecek ekonomi politikalarına bîgâne kalamaz.

Özetle demokratik cumhuriyet emek alanında özgürlükçü bir perspektifle hareket eder. Emek özgürlüğü, emek demokrasisi de ekonomi politikalarında toplumun çıkarlarını önceleyen bir tutum gerektirir.

Kapitalist işletmeleri sermayedar/kapitalistler yönetir. Devletçi ekonomilerde ise siyasal elitlerle siyasi iktidarın görevlendirdiği teknik elemanlar yönetir. Komünkooperatiflerde ise yönetim üreticilerin kendilerindedir.

Emek demokrasisi emeğin sömürü çarkları dışında özgür icrası, hakça değerlenmesidir. Emek demokrasisi, emeğin toplumsal çıkar için kolektif örgütlendiği, ürünün de kolektif değerlendirildiği toplumsal sistemdir.

Demokratik cumhuriyet, toplumcu ekonomilerin yeniden yapılanacağı bir ekonomi politikası izler.

Demokratik cumhuriyetin inşasında esas alınması gereken hususlardan ilk akla gelenleri bu şekilde özetleyebiliriz. Bunlar genel ölçü/ilke olarak düşünülmelidir. Zira bunlarla bağlantılı veya bunlardan farklı olarak onlarca başlık sıralanabilir. Çünkü söz konusu olan yönetim paradigmasında bir değişim-dönüşüm yaratmaktır.

Hiç kuşkusuz biz ilkesel unsurları öne çıkarırken, genel anlamda kapitalist ulus-devlet rejimlerini, bunların tekçi-üniter yapılarını veri aldık. Onların yaşadıkları tıkanıklığı ve nedenlerini gözetmeye çalıştık. Fakat bu modelin, içinde yaşadığımız hali olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 20. yüzyıldan bu yana yüz yıllık deneyimi de ortadadır. Türkiye'de sorun üreten merkeziyetçi-tekçi devlet yönetimi paradigmasından, demokratik cumhuriyet paradigmasına nasıl geçilebilir diye sorup yanıtlar aradık. Sıraladığımız ilkesel hususlar bu bağlamda öncelikle Türkiye Cumhuriyeti devletinin ihtiyacını karşılayacak değişim noktalarının başlıcaları olarak düşünülebilir.

Şu hakikati göz ardı etmemek gerekir. Değişimin en zor kısmı insanla ilgili olan kısmıdır. Zira insanın dönüşümü zihniyetten başlar ve zihniyet de "ha" deyince değişmiyor. Çünkü zihniyet bir şeylere sadece inanma, psiko-kültürel yatırım yapmayla ilgili bir alan değildir. Zihniyet aynı zamanda bir fikir yürütme, bilgi üretme yani düşünme kültürüdür.

Düşünce kültürünü milliyetçi, devletçi kodlarla temellendiren, bu nedenle her kimlik farkını potansiyel düşman, her muhalefeti devlet yıkıcılığı olarak belleyen bir insanın hemen demokratik zihniyete kavuşması zordur mesela. Ama şu da bir gerçek ki, politik anlamda toplumda gelişmiş olan pek çok algı ve kabul suni temellere dayandırılmıştır. Yani aşılmaları, gerçekliklerle yüzleşmeyle mümkündür.

Diğer taraftan her durumda toplumsal dönüşüm için zihniyet dönüşümü beklenmez/beklenemez. Çünkü zihniyet de sosyo-politik, kültürel yaşam içinde, onunla diyalektik ilişki içinde değişebilir ancak.

Demokrasi, demokratik kültür temelli politika yapılanmalarını ucu açık bir süreçsellik içinde düşünmek daha gerçekçidir. Bu, fikre ve uygulamaya esneklik katar; gelişme potansiyellerine işaret eder. Yaşam sürekli gelişiyor, değişiyor. Değişen yaşam toplumsal ihtiyaçları da değiştiriyor. Dolayısıyla toplumsallığın değişen ihtiyaçları doğrultusunda demokratik örgütlenmeler de değişecektir. Burada esas olan şey eşitlikçi, özgürlükçü ilke ve toplumsal çıkarların öncelenmesidir.

Ulus-devlet modeli klasik haliyle tüm yerkürede ömrünü önemli oranda tamamlamıştır. Artık aşılmak durumundadır. Çünkü ekonomi-politik açıdan neo-liberal siyasetler tarafından içi boşaltılmış, diğer taraftan kimlik, kültür politikaları nedeniyle sürdürülemez bir duruma gelmiştir. Ortadoğu'da son 20-30 yıldır yaşanan ve giderek hızlanan dönüşümde bölgesel, küresel ajandaların da rolü vardır. Ama en önemli faktör aşılmış modellerde ısrar edilmesidir.

Kürtler Türkiye'de yaşayan 25 milyonu bulan nüfuslarıyla bir kimlik, kültür mücadelesi yürüterek açığa çıkmıştır. Başka bir ifadeyle, meseleyi ilkesel düzeyde ele alıp, tüm kimlikleri, kültürleri kendi özgünlükleri, renkleri içinde kabul edecek demokratik bir politik yapı inşası Türkiye için artık bir varlık-yokluk meselesidir ki bu, Türkiye'deki tüm politik çevrelerin tarihi sorumluluğudur. Diğer taraftan Ortadoğu'daki gelişmeler ve değişim-dönüşüm dalgası artık Türkiye'nin kapısındadır.

Türkiye devleti geçen yüzyıl boyunca yukarıda demokratik cumhuriyet için sıraladığımız ilkesel hususların tümünde ya karşıt ya da karşıtlığa yakın bir konum almıştır. Türkiye'deki değişim-dönüşüm bu nedenle kapsamlı ve çok yönlü olmak durumundadır.

Şimdi bu perspektif doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti devlet yapılanmasına biraz daha yakından bakmaya ihtiyaç vardır.

III. BÖLÜM
TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Tarihi-Kültürel Yapısı, Politik Karakteri

100 yılı aşkın bir geçmişe sahip olan Türkiye Cumhuriyeti, gerçekte Türkiye Cumhuriyeti midir, Türk devleti midir? Gerçeklik ikincisinin doğruya daha yakın olduğuna işaret ediyor.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin Osmanlı bakiyesine dayandığı, siyaset bilimciler tarafından sıklıkla dillendiriliyor. Bir şeyin bakiyesine dayanmak, onun kodlarına dayanmak demektir. Serimlenme biçimi değişebilir ama temeldeki kodlar varlığını sürdürür.

Türk devlet geleneği Osmanlı'nın da ötesine uzanan çok köklü bir politik gelenektir. Bu gelenek nasıl oluştu? Türk devlet geleneği göçebe, savaşçı bir topluluk olan Türklerin Arap ve Pers/Med düşünce ve politika kültürünün birleşiminden müteşekkil, kendine has bir yapıdır. Osmanlı'da Arap, Fars saray kültürü merakı o kadar derindir ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 20. yüzyıla kadar Osmanlı saraylarında Arapça konuşulmuş, Türkmenler ise küçük görülmüştür. Bu tanımlama bir açıdan kültürel bir eziklik de çağrıştırıyor. Bir tür kendinden kaçışın dışa vurumudur. Tarihsel sosyoloji bakımından anlaşılmaz bir sonuç değildir. Çünkü ilk bin yılın sonlarıyla ikinci bin yılın başlarında Türk kültürü Arap ve Fars kültürü karşısında oldukça zayıftır.

Bu noktada bir parantez içi olarak şunu belirtmek lazım; Türkler halk olarak tarihleri boyunca kendilerini farklı kimlik ve kültürlere uyarlama konusunda oldukça mahir olmuşlardır. Kültürel özümseme potansiyelleri yüksektir. Bu anlayışın izleri kimi Türk siyasi çevrelerinde hala oldukça güçlüdür. Oysa diğer sorunlu yönleri bir tarafa, asimilasyonda iktidar veya fiziki gücü elinde bulunduran değil; kültürel derinliği daha güçlü ve bu derinlik üzerinden gelişmiş olan, ötekileri içine alıp sürükleyebilir.

Osmanlı bakiyesine dönersek, Osmanlı İmparatorluğu son derece spesifik bir yapı ve kültürü ifade eder. Osmanlılar aslında bir Avrupa ülkesi olarak düşünülebilir. Çünkü Bursa'da kurulmuş ve öncelikle Avrupa'da gelişmiştir. Doğu'ya doğru açılım ve yayılma ise sonradır.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethi, Osmanlı tarihinin dönüm noktasıdır. Fatih, dünya imparatorluğuna ulaşma gibi bir vizyona sahip, ufku açık bir padişahtır. Bundandır ki, fetihten sonra gittiği yapılanmada toplam sayısı yedi olan vezirlerinden sadece ikisinin Türk olması şaşırtıcı değildir. Diğerlerinin üçü devşirme, ikisi de fetih öncesi Bizans aristokrasisindendir. Bizans İmparatoru Konstantin'in yeğenleri de Osmanlıda vezirlik, beylerbeyliği gibi görevler yürütmüşlerdir. Bu ayrıntıları Fatih'in politik bakımdan yönünün nereye dönük olduğuna işaret etmek için veriyoruz ki, önemlidir.

Yine Fatih döneminde özellikle Hıristiyan ve Yahudilerin yönetimiyle ilgili olarak çıkarılan padişahlık kanunnameleri (bunlara "Örfi Sultani" denilirdi), şer'i hukuka göre değil, seküler hukuka göre düzenlenmiştir ve Fatih'ten başlayarak Osmanlı padişahları kendilerini Roma İmparatorlarıyla özdeş görmüşlerdir.

Fakat bütün bu yönelimlere rağmen Osmanlılar devlet geleneği bakımından Doğulu kalmıştır. Çünkü ilk şekillenme İslam ve Fars devlet geleneği tandanslıdır. Onlarla iç içe şekillenmiştir ve devlet büyüdükçe Türk kültüründen gelen unsurlar da giderek silikleşmiştir. Eski Türk geleneğinde kadınlar -en azından bazıları- meclislerde yer alırlardı. Yine padişah ölüm pahasına da olsa savaşlarda ordusunun başında olurdu vb.

Sorunun derinliğine dair farkındalık bakımından şunu unutmamak gerekir; Med Aşiret Konfederasyonu, Karmatiler gibi spesifik birkaç örneği saymazsak, Sümerlerden Akadlara, Babil'e, Perslere, Osmanlılara kadar Doğu'nun devlet geleneğinde cumhuriyet yoktur.

Demokrasi de cumhuriyet de kültürel bakımdan Mezopotamya, Ortadoğu kaynaklı olsa da bilinen manada modern cumhuriyet Batı'nın politik dünyasına ait bir sistemdir. Bunun gerisinde tarihsel, kültürel, politik beşerî yapı karakteri bulunur.

Batı'da Orta Çağ kentleri biliniyor. Başta İtalya kentleri olmak üzere, Orta Çağ Avrupası özerk kentler diyarıdır. Kent içinde oluşan kültür, kentin içinden çıkan yönetim konseyleri vb. politik dönüşümün temellerini oluşturmuştur.

Ekonomik alanda serflik bireysel mülkiyete, bireysele işaret eder, ona alan açar.

Orta Çağ kentlerinin çoğunda kent toplumunun ortak kullanımında, dolayısıyla mülkiyetinde bulunan alanlar olduğu gibi, bireyselleşmeye dayalı bir kolektivite kültürü de ekonomi, politika gibi toplumsal alanlarda gelişebilmiştir. Çok iyi bilinir ki, bireyselleşme olmadan kolektivite olmaz. Şöyle de söylenebilir; bireyselleşme olmadan yaşanan kolektivite ya müminler topluluğu olur ya da sürü, kitle. Bunlara dayanılarak da demokratik bir sistem oluşturulamaz.

Genelde Doğu toplumlarında, özelde Osmanlılarda Batı'daki gibi özerk kentler, dolayısıyla bu kentlerin sosyolojisi; ekonomik, politik yapılanmaları yoktur. Bunun yerine tüm iktidarın padişahın elinde toplandığı bir sistem vardır. Bu nedenle Osmanlı'da siyaset sadece padişah ve yakın çevresiyle sınırlı bir alanda cereyan eder. Bunun içinde halk/toplum yoktur; halkın bu sistemdeki yeri itaattir.

Bu nedenle Osmanlı'nın politik geleneğinde siyaset yapmanın ya da siyasetten nemalanmanın tek yolu ya iktidarı ele geçirmek ya da padişahın kapısına kapılanmaktır. Türkçede "devlet kapısına kapılanmak" deyimi de buradan gelir. Başka bir siyaset yolu veya devlete dahil olma yolu yoktur.

Ekonomik alanda da Osmanlı'da tüm imparatorluk arazisi padişahın mülküdür, kullanımı da padişahın hükmüne bağlıdır. Yani Osmanlı'da, Batı'dakine benzer bir serflik de özel mülkiyet de yoktur. Daha önemlisi, Osmanlı'da halk da padişahın tebaasıdır. Bu nedenle bireysellikten, birey olmaktan söz bile edilemez.

Özetleyecek olursak; halka açık kamusal bir alanın olmadığı, özel mülkiyetin ve bireyselleşmenin bulunmadığı, ideolojik bağlamda dinsel hükümlerin esas olduğu Osmanlı'da cumhuriyet rejimi de cumhuriyet insanı da olmaz. Bu ekonomik-politik kültür içinde ancak devlet gelişebilir. Toplum da bundan başka yol bilmez, hatta düşünmez. Osmanlı toplumu için ayakta kalmanın tek yolu devletin daha da güçlenmesidir. Zaten dinsel düşüncede devlet, tanrının hükmünü icra eden yapıdır. Dolayısıyla tanrı karşısında insanların konumu, değeri neyse, devletin karşısında halkın konumu, değeri de aynıdır; kul! Bu politik kültür ve sosyoloji yüzlerce yıl yaşanmış ve toplumun bilinç altına kadar sirayet ettirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti bu sosyo-politik kültür üzerinde yapılanmıştır. Cumhuriyete giden yolda yeni devlet kurumlaşmasının yapıtaşları da İttihat Terakki Cemiyeti ve Enver Paşa tarafından kurulan Teşkilat-ı Mahsusa (1909) tarafından döşenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin ideolojik-politik kodları, kültürel evreni İttihat Terakki tarafından yapılandırılmıştır.

İttihat Terakki 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı'yı yeniden ayağa kaldırmak isteyen bir politik akım olarak doğdu. Osmanlıcılık, İslamcılık kimliklerinin birleştirici çatıları altında örgütlenme öngörülüyordu. Kürt, Türk, Ermeni pek çok ilerici çevrenin dahil olduğu bir cemiyettir bu.

Fakat dönem itibariyle gelişen ulus-devlet ve

> Demokrasi, demokratik kültür temelli politika yapılanmalarını ucu açık bir süreçsellik içinde düşünmek daha gerçekçidir. Bu, fikre ve uygulamaya esneklik katar; gelişme potansiyellerine işaret eder. Yaşam sürekli gelişiyor, değişiyor. Değişen yaşam toplumsal ihtiyaçları da değiştiriyor. Dolayısıyla toplumsallığın değişen ihtiyaçları doğrultusunda demokratik örgütlenmeler de değişecektir. Burada esas olan şey eşitlikçi, özgürlükçü ilke ve toplumsal çıkarların öncelenmesidir.

milliyetçilik akımları nedeniyle, önce Avrupa'daki Hıristiyan halklar bağımsızlıklarını ilan ettiler. Osmanlıcılık çatısı farklı dinleri de birleştiriyordu. Hıristiyanlar gidince geriye İslam toplumları kaldı. (Ermeniler ve Anadolu'da yaşayan Hıristiyanlar vardır ama mevcutları sınırlıdır) Arap halkları da bağımsızlıklarını alınca İslam çatısı da dağıldı. Geriye Türkçülük kaldı.

İttihat Terakki Cemiyeti 1912'de kanlı bir darbeyle Osmanlı'da devlet iktidarını ele geçirdi. Bu andan itibaren İttihat Terakki'nin temel stratejisi "Anadolu'yu Türkleştirmek" idi. Bu politika halen devreden çıkmış değildir. 1912'de İttihat Terakki'nin Türkleştirme politikasının ilk hedefi Ermenilerdir. İttihat Terakki'nin farkı köktenci olmasıdır. Fakat Türkleştirme stratejisinin hedefi sadece Ermeniler değildi.

İttihat Terakki çizgisinin Türkiye Cumhuriyeti'ni şekillendirmesi bakımından şu nokta önemlidir; İttihatçıların iktidar olduğu Osmanlı, Almanların yanında girdikleri 1. Dünya Savaşı'nda yenildi. İttihatçıların çoğu işledikleri suçlar nedeniyle Osmanlı mahkemelerinde yargılandı, idam cezalarına çarptırıldı, çoğu kaçtı.

Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşı sırasında İttihatçıların Türkleştirme politikasını askıya aldı, ondan uzak durduğu izlenimini yarattı. Kurtuluş Savaşı birlikte yürütüldü. Kürtler sadece Kürt coğrafyasında değil, Çanakkale'de de savaştı.

İttihatçıların taktiğiydi bu. Onlar da önce her milletten üyenin dahil olduğu bir yapıydı. Ortak kurtuluş idealleri vardı. Sonra Türklük dışında tüm kimlikler yok sayıldı.

Mustafa Kemal yönetimi Osmanlılar döneminde yargılanıp mahkûm edilen İttihatçılara anıt yaptırdı, ailelerini onurlandırdı. Tuncay Özkan Mustafa Kemal'in de Teşkilat-ı Mahsusa üyesi olduğunu söyler. İzlenmiş olan siyaset bu iddiayı destekler görünüyor.

Kemalizm, İttihat Terakki zihniyetinin yeni koşullara uyarlanmış hali olarak tanımlanabilir. Bugün de kimi Kemalistler aynı kafa yapısını koruyorlar.

Stratejik amaç Türkleştirme olduğu için Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye'de siyaseti domine eden strateji budur.

Bu stratejinin gerektirdiği sürekli müdahale ihtiyacı, Türkiye'de siyasetin sürekli askeri güçlerin gölgesinde kalmasına ve devlet içinde "çete" tarzı norm-dışı paramiliter yapıların bulunmasına yol açmıştır. Bu yapı başta asker olmak üzere, güvenlik bürokrasisinin kendisini ülkenin gerçek sahibi olarak görmesine ve gerektiğinde sivil siyasete müdahaleyi hak görmesine yol açmıştır.

Ülkedeki sorunlara norm-dışı güçler eliyle müdahale, askerin politikadaki belirleyiciliği gibi pek çok kader tayin edici kod, İttihat Terakki zihniyetinin Türkiye Cumhuriyeti'ne mirasıdır.

> Kimlik, toplum oluşla ilgili sosyolojik bir yapıdır. Toplumu oluşturan bireyler birer kimliktir. Bireylerin bağlı olduğu klanlar kendilerini totemler üzerinden ifade eden birer kimliktir. Bugün için halklar, uluslar, inançlar, mezhepler birer kimliktir. Kimlik olmadan toplum olmaz. Farklı kimliklerin varlığı toplumu hem mümkün kılan hem güçlendiren, zenginleştiren bir dinamik oluşturur. Dolayısıyla bir kültürün, politik vizyonun kimlikler karşısındaki duruşu, toplumsallık karşısındaki duruşunun göstergesidir. Toplumsal ahlak ve politikaya yakınlığını veya uzaklığını, yatkınlığını veya karşıtlığını imler.

Türkleştirme siyasetinin en önemli ayaklarından biri de Türkiye'de yaşayan yeni bir Türk ulusu yaratmaktır. "Ne mutlu Türküm diyene!", "Bir Türk dünyaya bedeldir!" gibi sözler, milletleştirme, uluslaştırma stratejisinin argümanlarıdır. Güneş Dil teorileri, Sümerlerin, Etilerin (Hititlerin) Türk olduğu gibi şimdilerde pek kimsenin itibar etmediği iddialar, Türk kimliğini inşa etmenin yollarının döşendiği tezlerdir. Hor görülmüş, dışlanmış, yüzyıllarca bu hor görüyle yaşamış, bilinç altına kadar ezik bir psikolojiye sürüklenmiş bir kimliği ayağa kaldırmak, ona özgüven kazandırmak, onu gururlu bir kimliğe evriltmek kolay değildir.

Burada önemli olan şudur; Türk kimliğinin uluslaştırılması da Türkiye Cumhuriyeti özelinde bir mühendislik projesidir. Türk halkı-ulusu vardır. Köklü bir tarihsel kültürdür. Fakat Türkiye deneyimi bu kültürden çok, ulus yaratma deneyimi bakımından mühendislik temelli, üstten kurgulanan bir yapı niteliği arz eder.

Şu husus göz ardı edilmemelidir; Türkleştirme stratejisinin gereği Türklerin kontrol altında, devlet güdümünde tutulması da bir araçsallaştırma olarak işletilmiştir. Türkiye'de sol-sosyalist geçinen kimi çevrelerin de milliyetçi, hatta ırkçı bir motivasyonla, devletin katliamcı siyasetlerinin arkasında hizalanmaları, kendiliğinden olan bir şey değildir. Bu, kurgulanmış bir sonuçtur.

Türkiye'de geçen yüz yıllık süreç içinde Türkiye coğrafyası istenilen düzeyde Türkleştirilememiştir. Fakat bu siyasetle Türk halkı içi büyük oranda boş milliyetçi sloganlar yoluyla ve yaratılan korku (ötekinden korku) üzerinden devlet gölgesinde sindirilmiş, devlete biatı güçlendirmiştir.

Türkleştirme stratejisinin gerisinde kurgulanan oyun sadece Kürtlere, Süryanilere ve diğer halklara değil, en çok zararı Türk halkına vermiştir. Zira bu politika ve devlet tipi olmazsa Türk toplumu ekonomik, politik ve kültürel olarak çok daha tarihi gelişmeler yaşayabilecek bir potansiyele sahiptir. Türkiye'de ekonomik buhran derinleşip toplumsal itirazlar yükselince, halk iktidar güçleri tarafından "bir mermi kaç para, siz biliyor musunuz?" diye azarlanmıştır.

Küresel ekonomi-politik, bölgedeki gelişmeler ve yeniden dizayn çabaları Türkiye devletinin içindeki etnik, kültürel fay hatları ve yaşanan ekonomik yıkım mutlak bir dönüşüm dayatıyor. Türkiye Cumhuriyeti devletinin dönüşümü kolay değildir ama bu başarılamazsa her türlü riskle karşı karşıya kalınır.

Türkiye'nin demokratikleşmesi veya demokratik cumhuriyet denildiğinde, meseleyi muhalif güçler (ezilen etnik, kültürel kimlikler, sosyalistler vb.) ile devlet arasında ve devletin aleyhine olacak şekilde anlayan yaygın ama sorunlu düşünüş hali var.

Peki geriye kalanlar, ekonomik açıdan, insan hakları ve özgürlükler açısından mutlu mu? Emekçi Türklerin hakları gözetiliyor mu?

Türkiye Cumhuriyeti devletinin dönüşümü için ilk şart mevcut durumun doğru analiz edilmesidir.

"Doğu" diye ifade edilen politik kültürlerde demokrasi, cumhuriyet, sivil toplum, insan hakları, hukuk devleti, sosyal devlet gibi yapıların adları, sıfatları yaygın olarak vardır. Fakat kendileri yoktur. Bu toplumlar (bunlara Kürtler de Türkler de dahildir) olgunun adını, sıfatını aldıklarında o olduklarını düşünür ve buna inanırlar. Adlarını "demokratik cumhuriyet", "demokratik yapı" koydular mı, artık o'durlar. Hele de bu isim, sıfat yönetmeliklere, yasalara, anayasalara da yazılsa, her şey ziyadesiyle tamammış gibi kabul edilir.

Türkiye hem sınır hem kültür bakımından Doğu-Batı kültürlerinin arasında bir yerde olduğundan, bu yönüyle hayli ilginç bir örnektir. Mesela İran, Suriye, Mısır adlarında cumhuriyet olsa da kimse onların cumhuriyet olduğunu düşünmez. Ama Türkiye söz konusu olduğunda, Türkiye gerçekten cumhuriyet gibidir.

Türkiye modern ulus-devlet gibidir ama devlet anlayışı, politik kültürü, ekonomi anlayışı, sosyolojisi, birey-toplum ilişkisi, birey-devlet ilişkisi modern değildir. Ama Türkiye'de Batı'nın tüketim kültürü, olabilecek en bayağı haliyle devrededir. Bu, tüketim kültürü ve giyim-kuşam gibi şekilsel bir temelde Batılılaşma arayışıdır.

Türkiye toplumu modernleşmeyi Batılılaşmada arayan motivasyonuyla baştan kaybetmiştir. Doğu kültürü, ruhu içinde şekillenmiş bir yapı Batılılaşamaz. Çünkü oluş dinamikleri, değer algısı, anlam dünyası, özetle karakteristiği farklıdır. Bu durumda olabilecek olan, kendi kültüründen, toplumsallığından kopmuş ama Batı ile de özsel bir buluşma sağlayamamış bir arada kalma hali, sosyolojik manada ise anlamsızlaşmadır. Türkiye toplumu bu nokta etrafında dolanmaktadır. Oluşan boşluk ise tüketim çılgınlığıyla tamamlanmaya çalışılmakta, tüketim üzerinden bir Batılı kimliği imal edilmeye çalışılmaktadır.

Sebebi nedir? Sebep kendi modernitesini oluşturamamadır. Zihniyetten sosyo-kültürel yapılanmaya, politik kültüre, ekonomiye kadar... Oysa Ortadoğu uygarlığın merkezidir, ana kaynağıdır. Dolayısıyla köklü bir kültürel mirasa sahiptir.

Küresel, bölgesel eknomik-politik konjonktür Türkiye'yi köklü bir değişim-dönüşüm ihtiyacıyla yüz yüze getirmiştir. Söz konusu olan teklif, bir sorunun çözümüne dair dönüşüm değil, çok yönlüdür.

Türk kültüründe de belirgin şekilde bulunduğu gibi, devlet-merkezci politik geleneklerde demokrasi, demokratik sistem inşası gibi bir arzu da gündem de çoğunlukla yoktur. Toplumun da öyle bir motivasyonu yoktur. Çünkü o da devlete bakarak yaşar. Bu nedenle yüz yıldır Türkiye'de iktidar tipi değişmemiştir. İktidarda ister Kemalistler olsun ister İslamcılar ister sağcılar olsun ister solcular; uygulanan rejim aynıdır.

Tüm bu sebeplerle çözüm daha iyi, daha adil, daha demokrat bir iktidar beklemek değildir. Buna en başta bu ülkedeki politik gelenek izin vermiyor. Bunu bilmek lazım.

Türkiye'de tüm bileşenleriyle toplumun ortak çıkarı ve ülkenin geleceği için demokratik bir kamusal alan inşası tek yoldur. Fakat bu alanın inşasından daha önemli olan, onun işler kılınması, işlemesidir. Bu da toplumun politik motivasyonuyla ilgili bir konudur.

Toplum artık devlete yatırım yapan, devletten bekleyen politik motivasyondan, yer yer öz yönetim dinamikleriyle kendi yapan, yer yer devletle birlikte kendi kaderine dair söz kuran bir politik motivasyona geçmelidir. Bu önemli bir ihtiyaçtır. Türkiye toplumu, geriye çeken tüm sosyo-politik, kültürel etmenlere rağmen içine sürüklendiği durumun bilincinde olarak bu dönüşümü sağlayabilecek potansiyele sahiptir.

Demokratik cumhuriyet modeli bu potansiyelin harekete geçmesine olanak sağlayacaktır. Başta kuvvetler ayrılığı, yerel demokrasi, kolektif haklar olmak üzere, yukarıda birkaç alt başlık altında belirttiğimiz esaslar temelinde demokratik cumhuriyet inşası, Türkiye toplumu için geleceği kazanabilecek modeldir. Çünkü hem ülkenin çok kimlikli, çok kültürlü yapısına hem zengin ekonomik kaynaklarının toplum lehine kullanılmasına hem de beşerî potansiyelin etkinleşmesine uygun, sorun alanlarını minimalize edip çözüm ve gelişme potansiyellerinin önünü açan bir modeldir.

Küresel huzursuzluğun arttığı, bölgesel dengelerin alt-üst olduğu, klasik ulus-devletin artık dünyanın hiçbir yerinde muteber görülmediği bir eşikte toplumsal huzur, dayanışma ve çözümlerden uzak durma, akışa karşı kürek çekmek olur.

IV. BÖLÜM
DEMOKRATİK ENTEGRASYON

"Entegrasyon" kavramının teknik, ekonomi, sosyoloji, politika vb. pek çok alanda kullanılan bir kavram olduğunu belirtmiştik. Biz demokratik entegrasyon kavramını toplumsal kimlik ilişkileri ve bu kimliklerle devlet arasındaki ilişkiler bağlamı için kullanıyoruz. Bu anlamda demokratik entegrasyon etno-kültürel kimliklerin ilişkiselliğinden doğan politik bir kimlik olarak somutlaşır.

Demokratik entegrasyon kavramsallaştırmasının bileşenleri olan demokrasi de entegrasyon da farklı kimliklerin varlığı ve birlikteliği üzerinden şekillenen kamusal alana işaret eder. Mesela "toplum" kavramı homojen bir yapı çağrıştırabilir. Ama toplum farklı bireylerin, yapıların ortak anlam-imgelemler yaratması üzerinden varlık kazanan heterojen bir yapıdır. Farklılıkların farklı özneler olarak kalmaları, katılmaları toplumsallaşmanın olmazsa olmaz koşuludur.

Demokrasi de halkın yönetimini ifade eder ki, halk farklı sosyal, kültürel, ekonomik bileşenlerden müteşekkil bir yapıdır. Halk kavramının kendisi kamusaldır. Demokrasi de farklılıkların varlığı ve korunmasına dayanır. Çünkü demokrasi, farklılıkların aynı kamusal alanda kolektif eylemselliğiyle varlık kazanır.

Demokratik entegrasyon, toplumsalın ana arterlerini oluşturan siyasal bilimler, iktisadi bilimler ve sosyolojinin kesiştiği kamusal alan kavramsallaştırması olarak düşünülebilir. Demokratik entegrasyon modelinde entegrasyonu toplum ile devlet arasında; kimlikler arasında, inançmezhepler arasında; emek alanında özetle toplumsala dair her alan için düşünmek mümkündür. Bir şablon değil, felsefi-politik bir arka planı bulunan, esnek, uyarlanabilir bir modeller ağı olarak da düşünebiliriz.

Burada esas olan felsefi ölçüdür. Farklılıkların kabulü, karşılıklı saygı, farklılıkların kolektif katılımıyla kamusal alan tesisi ve kolektif iradeyle işlemesi ve tüm bu eylemselleşmelerin toplumsal etik, politik ilke ve referanslarıyla gerçekleşmesi.

Bu kavramsallaştırmaya neden ihtiyaç duyuldu?

Tüm kavramların geliştirilmesi toplumsal ihtiyaçlara binaendir. Kalıcı kavramlar ise ihtiyaca gerçekten en iyi yanıt olanlardır. Demokratik entegrasyon bu yönüyle kalıcı olacağı kesin bir kavramsallaştırmadır. Çünkü tarihsel, toplumsal bir soruna çözüm öneren, yaratıcı, uygulanabilir bir modele işaret ediyor. Burada söz konusu olan kapitalist ulus-devlet modelinin kangrenleştirdiği, sosyalist dünyanın da aşamamış olduğu kimlik-kültür sorunlarına yeni bir ahlaki-politik çözüm ufkudur. Katı ideolojik bir perspektife dayanmaz ama belirgin olarak sosyaldir, sosyalisttir. Çünkü toplumsalın özgür doğasından hareket eder ve günümüz dünyası için toplumsal iyiye ulaşmanın ideal modeli olarak somutlaşır.

Doğru tanımlanması/kavranması için demokratik entegrasyonu kavramsal bakımdan içinde geliştiği sosyalist terminolojiyle birlikte düşünmek gerekiyor. Bu kavram demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigma; demokratik toplumcu sosyalizm, demokratik ulus, pozitif devrim gibi felsefi, ideolojik bir düşünce ufkunun bileşenleridir. Bu düşünce ufkunu referans alır.

Bu düşünce ufku içinde gelişen sayısız kavram içinde demokratik entegrasyonun hem tanımlanmasını hem uygulanma yönünü en iyi veren iki kavram ise demokratik ulus ve yerel demokrasi ilkesidir.

Demokratik ulus ve yerel demokrasi olmazsa, demokratik entegrasyon hem felsefi hem toplumsal örgütlenme kültürü bakımından içeriğinden boşalır. Bu nedenle tüm kavramlar gibi, demokratik entegrasyonu da içinde doğduğu düşünce bağlamıyla birlikte düşünmek gerekir.

Demokratik entegrasyon kavramsallaşmasında ifade bulan çözüm modeline neden ihtiyaç duyulduğu, söz konusu sorunun derinliği, kapsamı ve güncelde arz ettiği sorunsallıklarla ilgilidir.

Modernite Öncesi Kimlik Gündemi ve Çözüm Modelleri

Kimlik, toplum oluşla ilgili sosyolojik bir yapıdır. Toplumu oluşturan bireyler birer kimliktir. Bireylerin bağlı olduğu klanlar kendilerini totemler üzerinden ifade eden birer kimliktir. Bugün için halklar, uluslar, inançlar, mezhepler birer kimliktir.

Kimlik olmadan toplum olmaz. Farklı kimliklerin varlığı toplumu hem mümkün kılan hem güçlendiren, zenginleştiren bir dinamik oluşturur.

Dolayısıyla bir kültürün, politik vizyonun kimlikler karşısındaki duruşu, toplumsallık karşısındaki duruşunun göstergesidir. Toplumsal ahlak ve politikaya yakınlığını veya uzaklığını, yatkınlığını veya karşıtlığını imler.

Faşizmin en tehlikeli yönü uyguladığı baskı ve şiddet uygulamaları değil, farklılıkları yok eden tekçi bir kimlik inşa etme yönelimli karakteridir.

Etnik kültürel kimlikler insanların içine doğdukları yaşam ve anlam dünyalarıdır. Hiçbir gücün buna hiçbir nedenle müdahale etme hakkı yoktur. Ahlaki olarak da politik olarak da yoktur. Ayrıca kimlik insanların toplumsallığıyla ilgili bir olgu olduğu için hiçbir zaman yok edilemez.

Toplum devletli uygarlık öncesinde dahi bunun farkındadır. Aşiret yapısı incelenirse, aşiretin içinde kabile, kabilelerin içinde klan kimliklerinin varlıklarını koruduklarını görülecektir. Yani bir aşiret üyesinin aşiret kimliği dışında bir kabile ve bir de klan kimliği vardır. Bu nedenle aşiret katmanlı bir toplumsal örgütlenme formudur.

Aşiret konfederasyonuna dayanan ilkel demokrasi deneyimlerinde de benzer biçimde aşiret kimlikleri ve politik otoriteleri korunur.

Dikkat edilirse devletli uygarlığa kadar kimlik toplumsal örgütlenme formlarının merkezindedir. Ve burada henüz iktidarcı uygulamaların hükmü belirleyici olmadığından, kimlikler eşitlik-özgürlük ilkesi temelinde bir kamusal ilişki zemininde varlıklarını sürdürür.

Şunu göz ardı etmeyelim; toplumsallaşmanın ilk anından bu yana kimlik politik yapılanmaların merkezi unsurlarından biri olagelmiştir. İster özgür toplumsallık ister devletli uygarlık olsun bu gerçeklik değişmiyor. Fakat devletli uygarlıkla birlikte kimliklerin değerlendirilme biçimlerinde değişiklikler oluşuyor.

Genelleme yapacak olursak, kent devletinden modern devlete kadar bütün süreçler politik iktidarın kimliklere yaklaşımında temel fark, öncesinde eşitlik temelinde ilişkilenen kimliklerin hiyerarşik bir yapıya oturtulmasıdır. Şöyle de söylenebilir; iktidarı elinde bulunduran kimlik ile tebaayı oluşturan kimlikler arasında dikey bir ilişki tipi oluşturulmuştur. Bir tarafta yöneten kimlik diğer tarafta yönetilen kimlikler.

Hanedan devletleri mesela. Dar aileden aşirete, etnisiteye doğru yayılan bir otoriteye dayanır. Onların bulunduğu yerde ülkenin sahibi, dolayısıyla doğal yöneticileri onlardır. Bundan toplum şüphe bile etmez. Fakat İlk Çağ, Orta Çağ imparatorluklarında ister inançsal ister etnik olsun iktidarlar doğrudan insanların kimliklerine, kültürlerine karışmazdı. Genel ilke; ele geçirilen topraklarda yaşayan yerel halk, imparatorluğa biat edip vergi ödemeyi kabul ederse, onların iç işlerine, kimlik ve inançlarına karışmamaktır. Bu süreç içinde itaat etmedikleri, sonuna kadar direndikleri için istisna da olsa yok edilen topluluklar olmuş olabilir. Ama inanç veya etnisitesi nedeniyle tümüyle yok edilen yani soykırıma uğratılan bir kimlik yoktur. Asurlar'da bile yoktur.

İlkinden Osmanlı'ya, imparatorlukların tümünde yerel, bölgesel kimlik ve kültürlere politik sistem içinde resmi olarak da yer verilmiştir. Eyalet, valilik, satraplık, uç beyliği, beylerbeyliği gibi yerel toplulukların hem farklılıklarını gören, kabul eden hem de onları politik sisteme entegre eden modeller geliştirilmiştir.

Bu modeller elbette imparatorlukların farklı kimlik ve kültürleri yönetebilmek için geliştirdikleri birer yönetim stratejisidir. Çoğunlukla da direniş ihtimalini ortadan kaldırmak amacıyla geliştirilmiştir.

Bu politika kimliklerin varlığını korumalarında olumlu bir rol oynamıştır. Fakat hem kimlikleri hiyerarşik bir ilişkiye bağlayıp gelişimlerini baskılaması hem ayrı bölgelerde birbirine kapalı tutması hem de yerellerin merkezi yönetimin işleyiş ve zihniyetini genellikle esas alması gibi eleştiriye açık olumsuz yönleri de vardır.

Kapitalist Ulus-Devlette Kimlikler Gündemi ve Çözüm Modelleri

Kapitalist ulus-devlet sistemi ile kimlikler tam bir sorun yumağına dönüştürülmüştür. Çünkü kapitalizm sömürü sistemini ve onun koruyucu, yürütücü kurumu olarak devleti meşrulaştırmak için ulus kimliğini kullanır. Ulus nosyonunu geliştirir ve milliyetçilik ideolojileriyle bu nosyonu besler.

Kapitalist ulus-devlet, iktidarı merkezileştirmek, tekleştirmek için meşrulaştırıcı nosyon olarak ulusu da tekleştirme ihtiyacı duyar. Çünkü devlet içinde başka kimliklerin varlığı kabul edilirse, iktidar paylaşımı da gündeme gelecektir. Bu nedenle ulus devletin kimlik politikası tekçidir.

Çok istisna birkaç küçük ülke dışında tek milletten oluşan bir ulus-devlet yoktur. Etnisiteyle birlikte dil, kültür vb. tüm farklılıklar yok sayılır. Her şey teke indirgenir.

Bunun koşullarını sağlamak için dil, kültür yasakları geliştirilir; sürgün, yeniden iskân devreye sokulur, yaptırımlar uygulanır. Kapitalist ulus-devlet sadece etnik kimlikleri karşıtlaştırmaz; sermaye ile emeği de karşıtlaştırır, cinsiyetleri de karşıtlaştırır, din ve mezhepleri de karşıtlaştırır, insan ve doğayı da karşıtlaştırır vb. Özetle kapitalist ulus-devlet tüm toplumsal kimlikleri karşıtlaştırma temelinde yeniden yapılandırır ve çatıştırır.

İnsanlar savaş ortamlarında büyük yıkımlarla yüz yüze kalıyorlar. Topraklarından kopup göçmenleşiyorlar. Bugün göçmenlik dünyanın en büyük toplumsal sorunlarından biri haline gelmiş durumda ve giderek de büyümektedir.

Devletlere kimlik sebebiyle savaşlar açılıyor, on yılları bulan savaşlar gelişiyor, devletler bölünüyor, halklar düşmanlaşıyor. Nereden bakılırsa bakılsın, bu kimlik politikaları toplumsal yaşamı her yönüyle zehirliyor, tüketiyor. Sonuç ise baştan beri olduğu gibi sadece ulus-devlet iktidarlarına, sermaye çevrelerine yarıyor.

Tüm bu kimlik-kırım, soykırıma varan uygulamalara rağmen kimlikler her zaman yok edilemiyor. Geniş nüfus ve tarihsel olarak hep aynı topraklarda yaşamış olmak gibi nedenler kimliklerin direncini güçlendiriyor. Ulus-devletler yok edemeyeceklerini bildikleri kimliklere dönük kendi içlerinde yer verme temelinde bazı çözüm modelleri geliştirmişlerdir.

Ulus-devlet içinde yer verilen federe, özerklik, eyalet, kanton gibi yerinden yönetim modelleri bu kapsamda geliştirilmiş, aslında çoklukla modern öncesi sistemden devralınmış modellerdir. Bu modellerin tümünde esas prensip yerel halka kendi yaşamına dair hususlarda söz hakkı tanımaktır. Bu yönüyle bir yetki devrine dayanırlar. Merkezi hükümetin bazı yetkileri yerele devredilir.

Bugün başta Batı ülkeleri olmak üzere, dünyanın pek çok yerinde bu modeller uygulanıyor. Özerklik, özellikle çok yönlü esnek bir model arz ediyor. Siyasi özerklik, coğrafi özerklik, kültürel özerklik, gibi alan veya sorun/konu odaklı uygulanabilen bir modeldir.

Günümüzde en gelişkin modern özerklik deneyimleri İspanya'dadır. İspanya büyük oranda özerk sisteme göre örgütlenmiş bir devlet olmasına rağmen merkezi yönetim de güçlüdür. İspanya deneyiminde ön plana çıkan ve en çok bilinen örnekler ise Bask ülkesi özerkliği ile Katalonya özerkliğidir.

Şunu belirtmek gerekiyor; ulus-devlet sistemi içinde özerklik, eyalet, federasyon, kanton gibi modeller demokrasi kültürü bakımından ehven-i şer kabilinden desteklenmesi gereken yapılardır. Çünkü amaçtan bağımsız olarak bu modeller merkezden yerele yetki devrine dayanır.

Özetle; bu modeller her zaman daha iyi, demokrasiye daha yakın ve bu nedenle de desteklenmesi gereken, tercih edilebilir modellerdir.

Bu modellerin tümü son tahlilde farklı kimlik ve kültürlerin ulus-devletlerle entegrasyonunu ifade eder. Fakat bu karakteristik olarak farklı bir entegrasyondur.

Bu modeller ulus-devletlerin işleyiş sınırları zorlanarak geliştirilmiştir. Bu nedenle daha çok demokratik diye bilinen ülkelerde deneyimlenmiştir. Fakat bunun başarıldığını söylemek zordur. Neden?

Evvela yönetim paradigmasında yerindeliği güçlendirse de demokrasiyi garantilemez. Yani bir ülkenin federasyon şeklinde örgütlenmesi, onun merkezi şekilde örgütlenmiş bir devletten daha demokratik olduğunu tek başına göstermez. Mesela yanı başımızdaki Irak federal bir ülkedir ama Irak'ta demokratik kültür tartışmalıdır.

Bu modeller demokratikleşme sıfatı eşliğinde çözüm olarak sunulsa da gerçekte çözüm üretmez; sadece sorunları yatıştırır. Sorunlar potansiyel olarak varlığını korur. Çünkü ulus-devlet merkezi iktidara dayanır ve yetki devrinde bulunmak istemez. Bu karakteristiği gereğidir. Yetki devrinde bulunmak zorunda kaldığı zaman da bu karakteri gereği oldukça tutucudur ve özerk yapıları sıkı sıkıya kendisine bağlı tutmanın yollarını arar ve bulur.

Bu modellerin tek güvencesi merkezi ulus-devlet anayasalarıdır. Merkezi ulus-devlet meclisleri de her zaman bu anayasaları değiştirebilir. Bu modellerin tümü merkezi otorite tarafından "tanınan haklar" ve yapılan idari düzenlemelere dayanır. Sözgelimi Katalonya ve Bask tüm dünyanın bildiği çok köklü özerkliklerdir. Son derece gelişkin yetkileri vardır. Katalonya'nın AB ile diyalogları yoğundur. Fakat tüm bunlara rağmen bu özerkliklerin hiçbir uluslararası güvencesi yoktur. İspanya'nın iç işidir bu. Ulus-devlet hukukuna tabidirler ve bu hukuka göre işlerler.

Bir tık daha derinden bakıldığında görülecektir ki, bu modeller kimliklere yeni bir tanımlama getirmez; kimlik-iktidar ilişkilerini sorunsallaştırmaz; kimliklerin birbirleriyle ilişki hukuklarına dair yeni bir perspektif sunmaz, yeni bir model önermez. Ulus-devlet modelinde esas alınan kimlik-iktidar ilişkisi korunur, kimliklere göre yetki devrinde bulunulur.

Özerk, federe ve diğer modellerin tümü, kendilerine devredilen yetkiler temelinde küçük birer ulus-devlet olarak işler. Ulus-devletin iktidarcı, dikey ilişki tarzı, kurumsal işleyiş mekanizmaları aynen korunur. Sadece çapı küçülmüş olur.

Sonuç itibariyle modern ulus-devlet sistemi içinde etnik, kültürel sorunların çözümü için geliştirilmiş olan özerklik, eyalet, federasyon gibi modeller gerçekte sorunları çözmez; dondurarak yönetilebilir kılar.

Sosyalist Dünyada Kimlik Gündemi ve Çözüm Modelleri

Klasik sosyalist teori genel anlamda etnik, kültürel kimliklere mesafelidir. Klasik sosyalizm, bu kimlikleri taliye indirgeyen bir zihin dünyasıdır. Fakat bu doğrudan kimliklere dönük bir tutumdan kaynaklanmaz; dolaylı sonuçtur. Çünkü ekonomik belirlenimcilik ve proletaryanın devrimin öznesi, dolayısıyla da geleceğin sınıfı olarak kabul edilmesi, diğer tüm kimlikleri taliye indirger; hatta bir parça arkaikleştirir.

Fakat zaman içinde reel-sosyalist deneyimler pratikte bizzat kimlik sorunlarıyla yüz yüze gelmiştir. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere, devlet yönetme sorumluluğu, toplum yönetimi ve bunun yarattığı ihtiyaçların karşılanması sorumluluğuyla yüz yüze gelirler. Dahası, Sovyetlerin nasıl örgütleneceği, yönetileceği sorusu daha en başından kimlik sorunlarını gündemin ön sıralarına çekti.

Bu, o derece yakıcı bir sorun olarak gündeme geldi ki, sömürgecilik ve sömürgeciliğe karşı mücadele, Lenin'i "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı"nı teorileştirmeye zorladı. Aslında bu teoriyle Lenin klasik Marksist kuramın ulusal kimlik tutumundan geri adım atmış oluyordu. Fakat önemle belirtmek gerekiyor ki, Lenin'in bu adımı, dönemin sosyalist mücadelesinin de koşulladığı son derece yaratıcı ve etkili bir hamleydi. Ama yetmedi.

Başta Sovyetler olmak üzere, Yugoslavya ve pek çok sosyalist deneyim halklar federasyonu şeklinde örgütlendi.

Bu noktada bir parantez notu olarak belirtmek gerekiyor. Teoride ne kadar aksi iddia edilse de pratikte sosyalistler de milli kimlik duygusundan kopmazlar, kopmamışlardır. Proletarya şemsiyesi altında yok sayılmış olabilir ama kimlik tehlikede görüldüğü her an ve yerde proletarya şemsiyesi parçalanmıştır. Dünyanın pek çok yerinde ulusal mücadelelere en önde koşan proleterler olmuştur.

Bunu sosyalistlerin bir zaafı olarak belirtmiyoruz. Kimlik duygusu kültüreldir; toplumsal varlıkla ilgilidir. İnsanın kendilik bilincinin, özsaygısının, aidiyet hissinin oluştuğu psiko-kültürel evrendir bu. Sorun bu duygunun taşınmasında değildir. Hatta taşınmazsa sorun olabilirdi. Sorun bu gerçekliğin görülüp buna göre sosyalist bir çözüm politikasının geliştirilememiş olmasındadır.

Sosyalist teori ve pratik için sorun kimlik duygusu, kimliğini sahiplenme değil; kimlikler sorununun nasıl yönetilebileceğine dair sosyo-politik çözümler üretememesidir.

Hiç kuşkusuz Sovyetlerin, Yugoslavya'nın uyguladığı halklar federasyonu tarzı yapılanmalar dönemsel ihtiyaçları karşılamıştır. Ayrıca da sosyalist deneyimler genel anlamda da kimliklere özgürlükçü yaklaşmayı bilmiştir. Bu tarihsel bir gerçekliktir ancak yüzeysel kalmışlardır. Ulus-devlet modelini alıp içini sosyalistleştirmek girişimi belki günü kurtarmıştır ama sorunun varlığını sürdürmesinin önüne geçilememiştir. Ulus-devlet sisteminin yapısal temelleri üzerinden bir sosyalizm inşa edilemez.

Sosyalist deneyimler nasıl ki kapitalist modern devleti olduğu gibi alıp proleterleştirmek istedilerse, aynı dünyanın kimlik politikasını da olduğu gibi alıp özgürleştirmek istediler. Oysa devlet de kimlik de kapitalist modernitenin karakterize ettiği halleriyle birer sorunsala dönüştürülmüş; tanımlama, işlev ve ilişki kültürü bağlamında toplumsal özgürleşme doğrultusundan saptırılmıştır. Yanlış bakış, analiz ve politika üzerinden doğru bir inşa gerçekleştirilemez. Burada sorun sosyalist bakış ve analizin modernizmin politik ufkunu aşamamış olmasındadır.

Özetle; sosyalist dünyanın en büyük eksikliklerinden biri, kapitalist ulus-devletin kimlikleri çatıştıran, iktidar için araçsallaştıran politikalarına

"Sosyalist deneyimler nasıl ki kapitalist modern devleti olduğu gibi alıp proleterleştirmek istedilerse, aynı dünyanın kimlik politikasını da olduğu gibi alıp özgürleştirmek istediler. Oysa devlet de kimlik de kapitalist modernitenin karakterize ettiği halleriyle birer sorunsala dönüştürülmüş; tanımlama, işlev ve ilişki kültürü bağlamında toplumsal özgürleşme doğrultusundan saptırılmıştır. Yanlış bakış, analiz ve politika üzerinden doğru bir inşa gerçekleştirilemez. Burada sorun sosyalist bakış ve analizin modernizmin politik ufkunu aşamamış olmasındadır."

karşı sosyalist bir çözüm perspektifi ve politikası oluşturamamış olmasıdır. Oysa toplumcu bir ideoloji ve politikanın öncelikli sorumluluklarından biri, toplum doğasını, demokratik özgürlükçü yaşam dinamiğini geliştirmek ve savunmaktır.

Sosyalist dünyanın bunu yapamamış olması, her şeyi sınıfsal mücadelenin perspektifinden görmeye, okumaya çalışmanın yarattığı objektif körlük halinin sonuçlarından biridir.

Devlete, iktidara yaklaşımla bu nedenle paralellik kurduk. Tek tek alanlara yansıyan sonuçtur. Analize temel oluşturan bakış açısını, paradigmal kabulleri sorgulamak ve buradan yeni bir doğrultu kazanmak gerekir.

Sosyalist dünya bu vb. sorunları aşmanın tarihsel sorumluluğuyla karşı karşıyadır.

Kimlikler Sorunu ve Demokratik Entegrasyon Çözümü

"Entegrasyon", kavramsal olarak "bütünleşme" anlamında teknik, mühendislik, ekonomik, politik vb. pek çok alanda kullanılır.

Entegrasyon kavramı özünde birden fazla olgunun varlığına, bu varlıkların karşılıklı kabulüne işaret eder. Çünkü entegrasyon en az iki olgu arasındaki ilişkiyle ilgili bir kavramdır.

Bütünleşme, entegrasyonu iyi ifade eder. Fakat bütünleşme var, bütünleşme var. Örneğin, bir şeyin diğerinin içinde erimesi de bütünleşmedir; diğerine eklemlenmesi de ayrı iki olgunun yan yanalığı da... Fakat bu bütünleşmelerin hiçbiri demokratik entegrasyonu ifade etmez.

Demokratik entegrasyon her şeyden önce ve esas olarak bir ilişki bağlamı ve buna dayalı bir kamusal alan inşasını ifade eder. Entegrasyon bu alanın farklı kimlikler arasında gelişen ilişki bağlamını ifade ederken, demokrasi bu ilişkinin niteliğini; eşitlik, özgürlük ilkesi temelli doğrultusunu ifade eder.

Demokratik entegrasyon kimlik ve kültür sorunlarının çözümü için geliştirilmiş toplumcu bir modeldir. Bu, klasik sistem-içi bir basitlikte tasarlanan bir dönüşüm veya çözüm perspektifi olarak düşünülmemelidir. Zira demokratik entegrasyon iktidar gücünün yeniden dizaynı dolayısıyla, iktidarlar için zor kabul edilebilecek ve toplumcu karakteriyle ön plana çıkan bir projedir. Toplumcu olması nedeniyle sosyalisttir. Fakat reel-sosyalist deneyimlerin de ulus-devlet modellerinin de kimlik politikalarına mesafelidir.

Bu felsefi, ideolojik düşünce ufku göz önünde bulundurulmadan, demokratik entegrasyon modeli anlaşılamaz.

Bu argümantasyonun bileşenleri üzerinde tek tek durmayacağız. Fakat demokratik entegrasyonla doğrudan ilişkileri nedeniyle, demokratik ulus ve yerel demokrasi konularına

kısaca yer vermeye çalışacağız. Çünkü yerel demokrasi ve demokratik ulus olmazsa, demokratik entegrasyon da mümkün olmaz.

Demokratik Ulus

Demokratik ulus, entegrasyonun ruhu olarak düşünülebilir. Başka bir ifadeyle demokratik entegrasyon demokratik ulusun bedenleşmesidir. Demokratik ulus ve demokratik entegrasyon arasındaki ilişki sadece birbirine dayanan olgular arasındaki ilişkiler değildir; birbirini yaratan, yaşatan bir karşılıklılık arz eder. Ruh ve beden ilişkisidir, söz konusu olan.

Demokratik ulus nedir?

Ulus nosyonu, sürekli olarak modern kapitalist devletle birlikte anılır. Bu, bilinçlidir ve örtük olarak ulusun kapitalist modernitenin bir inşası olduğunu ima eder.

Kapitalist modernitenin gelişimiyle birlikte etnik kimliklerden bir ulus nosyonu yaratıldığı, bu nosyonun milliyetçilik duygusuyla beslendiği ve kapitalist devlet sömürüsüne meşrulaştırıcı araç kılındığı doğrudur. Bu bağlamda bir kapitalist devlet olgusu inşası, devlet sınırları içinde bulunan bir kimliğin esas alınıp "ulus"laştırılması demektir.

Kapitalist devlet ulusu, toplumsal kimliklerin gelişimiyle ilgisi olmayan bir inşadır. Amaç egemenlerin iktidarlarının, çıkarlarının güvenceye alınması ve meşrulaştırılmasıdır. Bir kimlik inşası için onlarcasını ortadan kaldıran, tüm toplumsal farklılıkları tekleştirme motivasyonuyla hareket eden bir politik tutumun toplumsallıkla alakası, topluma dair bir kaygısı yoktur. Bilakis bütün bu yapıp etmeler açık birer toplum karşıtlığı eylemidir.

Ulus kavramının kapitalizm tarafından geliştirildiği, onun tasarrufunda bulunduğu düşünce ve iddiaları, bilinçli şekilde geliştirilen iktidar stratejilerinin ürünüdür. Ulusun olgusal ve kavramsal bakımdan herhangi bir ekonomik veya politik bağlama oturtulması veya ona bağlanması doğru değildir. Ulus sosyo-kültürel bir yapıdır.

Biz ulusu sosyo-kültürel bir yapı olarak alıyoruz. Tarihsel-toplumsal akış ve kimlik-kültür-zaman diyalektiğinde insanların kimliklerini yeni sosyal ölçüler temelinde yeniden tanımlamaları eşyanın doğası gereğidir. Bu anlamda aşiret ile ulus arasında işlev bakımından bir fark yoktur. Her biri toplumsallığın bir zamanını, o zamanın kimlik-kültür diyalektiğini ifade eder. Dolayısıyla biz ulus derken, kapitalist ulus devletçiliğinin ulus nosyonundan bahsetmiyoruz.

Demokratik ulus anlayışı bir tarih-toplum felsefesine, kuramına dayanır. Bu felsefi okumada kimlik, toplumsal gerçekliğin inşasını önce mümkün kılan, sonra yaşatan sosyolojik yapıdır. İnsan kimliksiz olamaz çünkü insanın insanlaşması kimlikleşme temellidir. Toplum da farklı kimliklerin (birey veya kolektif kimlikler} oluşturduğu ortak imgelemler evreni olarak işler. Ulus tarihsel akış içinde çok sayıda farklı kimliğin iç içe geçerek, karmaşık, yeni toplumsal ilişki ağları geliştirdiği, kentsel yaşamın gelişip yaygınlaşması sonucu oluşan bir sosyolojik tanımlamadır.

Demokratik ulus, kimliği topluma içkin, onu kuran ve zenginleştirerek gelişimini sağlayan bir olgu olarak değerlendirdiği için kimliklere yaklaşımı topluma yaklaşım olarak kabul eder. İşte bu nedenle demokratik ulus kimliklerin toplum doğasına ve özgür toplumsallaşma kültürüne göre yaşaması gerektiği fikrine dayanır.

Bu bağlamda demokratik ulus;

a) Ahlaki-politiktir

Ahlak ve politika özgür toplumsallığın temelini oluşturur. Bu nedenle biz bunu toplumun temel ilkesi olarak tanımlıyoruz. Zira toplumsal yapılanma bağlamında ahlak ve politika birbirinden ayrılamaz. Ahlak, toplumsallığın etrafında yapılandığı değerler bütünü, anlam bağlamıdır. İyiyi, kötüyü, güzeli, çirkini toplumsallık esasları temelinde belirleyen imgelem de denebilir.

Politika ise kolektif yaşamın gerektirdiği toplumsal ihtiyacı karşılama yönelimli karar ve eylemselleşme etkinliğidir. Fakat politika ahlaktan doğrultu alır. Ahlaktan kopuk bir politik etkinlik toplumsal olamaz. Politikadan kopuk bir ahlak da soyut kalır; bedenleşmez, anlamsızlaşır. Bu nedenle bu iki olgu birbirinden ayrılamaz; tek ilkede somutlaşır. Demokratik ulus perspektifinin temelinde bu ilke vardır.

b) Kimlik politikasında özgürlükçüdür

Her kimlik kendisini ifade etme, örgütlenme, geliştirme hakkına sahiptir. Bu hak toplumsallığın doğası gereğidir. Hiçbir şekil ve gerekçeyle kimliklere müdahale edilemez ve kimlikler baskılanamaz.

> Biz ulusu sosyo-kültürel bir yapı olarak alıyoruz. Tarihsel-toplumsal akış ve kimlikkültür-zaman diyalektiğinde insanların kimliklerini yeni sosyal ölçüler temelinde yeniden tanımlamaları eşyanın doğası gereğidir. Bu anlamda aşiret ile ulus arasında işlev bakımından bir fark yoktur. Her biri toplumsallığın bir zamanını, o zamanın kimlik-kültür diyalektiğini ifade eder. Dolayısıyla biz ulus derken, kapitalist ulus devletçiliğinin ulus nosyonundan bahsetmiyoruz.

Bununla bağlantılı olarak; her kimlik kendi özgürlüğüyle diğer kimliklerin özgürlüğünü aynı toplumsal diyalektiğin koşulu olarak kabul eder. Başka bir ifadeyle her kimliğin özgürlüğü, ötekilerin özgürlüğüne bağlıdır. Özgürlükçülük aynı zamanda etik bir ilkedir ve etik kendilik-ötekilik algıları temelinde şekillenir. Etiksiz bir özgürlük anlayışı olamaz.

c) Eşitlikçidir

Özgür eylemselleşme özgürlük ahlakıyla mümkündür. Kimlik psiko-kültürel bakımdan özeldir, biriciktir. Dolayısıyla niteliksel bir karakter arz eder. Kimlikler farklı oldukları için birbirleriyle kıyaslanamazlar. Farklılıkların kıyaslanması felsefi olarak da mümkün değildir. Kuşkusuz kimlik olgusunun ortak içerimleri de vardır. Fakat onu esas olarak karakterize eden şey arz ettiği farklılıktır.

Bu çerçevede bir kimlik ister bir kişi olsun ister bir milyon kişi; aynı hakka sahiptir. Bir kişi de olsa herkesin kendi kimliğini yaşama hakkı göz ardı edilemez. Bu bir hukuk konusu olmakla birlikte, ondan daha çok bir toplumsal ahlak meselesidir.

d) Demokratiktir

Demokrasi, halkın kendi kendisini yönetme etkinliğidir. Demokratik ulus herkesin gerek birey gerekse de kolektif kimliğiyle kamusal alanın tesisine ve yürütmesine dahil olmasını imkan dahiline sokan hatta teşvik eden bir katılımcılığı esas alır.

Demokratik kamusal alan, kimlikler arasında bir tabakalandırmaya veya ayrıma hiçbir nedenle izin vermez.

Demokratik kamusal alan kimliklerin eşitlik, özgürlük hukuku temelinde katılımını hem gerekli kılar hem de güvenceler.

e) Çoğulcudur

Azınlık-çoğunluk kimlikleri gibi tanımlamaları hem kavramsal hem ahlaki olarak reddeder.

Kimlik-kültür gibi varoluşsal haklar nüfusa göre değerlendirilemez. Demokratik ulus kimlikleri toplumsallığın varoluşsal dinamiği olarak gördüğü ve toplumsal gelişmenin farklılıktan geldiğini, farklı kimliklerin toplumsal gelişme potansiyellerini yükselttiğini bildiği için her kimliğe toplumsallığı korumak ve geliştirmek esprisiyle yaklaşır. Bu da her kimliğin kendi rengiyle kamusal alanda yer bulmasını kabul etmek demektir.

Nitelik çoklukla, çoğunlukla ilgili bir konu değil; farklılıkla ilgilidir.

f) Toplum merkezlidir

Kimlikler, doğaları gereği bir içerme-dışlama mekaniği üzerinden varlık kazanır. Ben, öteki olmayandır; ben'i özel, biricik kılan şey, 'ben'de olanın öteki'nde olmamasıdır. Fakat burada korunması gereken bir denge vardır. Bir kimlik kendisiyle öteki arasında bir sınır koyarak varlık kazanır ama varlığı sınırın öte yanında kalanla anlam bulur. Ben'e anlam katan öteki'dir. Öteki olmadan ben de olmaz.

Nasıl ki toplumdan ayrı, ondan yalıtık bir birey varlığı mümkün değilse, kimlik konusunda da ötekiler olmadan bir kimlik varlığı düşünülemez. Kimlik bağlamında öteki'lerin toplamı toplumdur, kamusal alandır. Ve her kimlik kendi varlığını sürdürebilmesinin koşulu olarak toplum merkezli olmak durumundadır. Kimlik bilinci öteki'ni de içermelidir. Toplum merkezli olması buradan gelir.

Ayrıca politik düzlemde de kimlikler ulus-devlet modelinde iktidar aracı, iktidar-merkezci yapılar olarak rol oynarlar. Kimlik ve iktidar arasında doğrudan bir ilişki kurulmuştur.

Demokratik ulusta ise kimlikler iktidar aracı da iktidar merkezci de değildir. Kimlikler toplumsal yaşamın vazgeçilemez sosyolojik bileşenleridir. Demokratik ulus, kimliği iktidar-devlet düzleminde değil toplum merkezli olarak ele alır ve kamusal alan temsilini de demokratik kültür temeline oturtur.

g) Farklılıklar bağlamıdır

Demokratik ulus, içinde farklı kimliklerin yaşadığı bir kamusallığa dayanır. Farklılıklardan müteşekkil bir kimlik evreni olarak da düşünülebilir.

Burada eşitlik ve farklılık birbirini dıştalayan unsurlar değil, bilakis karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı değerlerdir.

Demokratik ulus, kimliklerin farklılık içindeki politik birliğine verilen addır.

h) Çok yönlüdür

Demokratik ulus sadece etnik, ulusal kimliklerle sınırlı bir perspektif değildir.

Kültürel, inançsal kimlikler de en az etnik-ulusal kimlikler kadar önemlidir ve iktidarcı kültür içinde sorunsallaştırılmıştır. Dinsel-inançsal ayrımcılığın en tehlikelisi de kamu adına, devlet eliyle yapılanıdır ve bu çok yaygındır.

Demokratik ulus tıpkı etnik, ulusal kimlikler gibi, dinsel, inançsal, ezilen ve sömürülen tüm kimliklerin eşitlik, özgürlük ilkesi temelinde birlikte, karşılıklı hoşgörü, dayanışma ve demokratik kültür içinde yaşamasını öngörür, esas alır.

ı) Güçlü yerel yönetimcidir

Demokratik ulus, kimlik özgürlükçü karakteri gereği her kimliğin kendi varlığını kendi kültürel evreninde örgütlemesini, yaşamasını öngörür. Bu nedenle kimliklerin yerelden, yerel demokrasi yoluyla toplumun kendi kendisini yönettiği politik yapılanmalara dayanır.

Yerel demokrasinin bulunmadığı koşullarda demokratik ulusun inşası, varlık kazanması zordur.

Demokratik ulus, kimlikleri iktidar aracı olmaktan kurtarır; sosyo-kültürel karakterlerini yeniden ön plana çıkarır. Bu sağlandıktan sonra kimliklerin varlıkları ötekiler tarafından tehlike olarak görülmekten çıkar. Kimlikler karşılıklı olarak rahatlar, nefes almaya başlar.

Demokratik entegrasyon işte bu perspektifin bedenleşmesi olarak somutlaşır. Bu somutlaşmanın politik arenası da stratejik önemdedir.

Yerel Demokrasi

Demokratik entegrasyonun diğer stratejik bileşeni yerel demokrasidir. Her şeyin merkezden yönetildiği katı bir politik yapı içinde demokrasi de entegrasyon da mümkün değildir. Entegrasyon, ülkeyi oluşturan ve ülkenin büyüklüğüne göre küçük birimlerin özgür iradeleriyle ve gönüllü bir aradalığına dayanır. Dolayısıyla bu bileşenlerin birer özgün varlık olarak kendi ayakları üzerinde durabilen ekonomik-politik yapı özelliği arz etmelerini gerektirir.

Her kimliğin kendi varlığını kendi iradesiyle kolektif ihtiyaçları temelinde örgütleyip geliştirebilmesi için yerel demokrasi olmazsa olmazdır.

Yerel demokrasi farklı modeller şeklinde geliştirilebilir. Federasyon, kanton, eyalet, özerk bölge vb. modellerin tümü doğru örgütlenmeleri, demokratik temelli yapılanmaları durumunda bu ihtiyaca cevap oluşturabilecek kapasitededir. Bu nedenle yerel demokrasiyi sabit bir modelle sınırlı düşünmemek gerekiyor. Ülkelerin, toplumların nüfus dağılımları, inanç-etnik kimlik haritaları, politik deneyimlerine göre ihtiyacı karşılayabilecek herhangi bir model öne çıkabilir.

Bunların hiçbirine ihtiyaç olmadan, belediye kanunlarında yapılacak değişikliklerle yerel inisiyatifin güçlendirilmesi; eğitim, sağlık, kültür, spor, ekonomi alanlarında yerellere yetki devri de bu ihtiyacı karşılayabilir.

Burada önemli olan halkın yerelden, yerinden yönetime katılabilmesini sağlayacak bir kamusal alan inşasıdır. Bu da yerel yönetim inisiyatifinin niteliksel bakımdan güçlendirilmesini şart kılar.

Belirttiğimiz belediye kanununda esaslı ve niteliksel dönüşümlerle yetki devri, demokratik entegrasyon için asgari gerekliliktir. Bununla birlikte, sözgelimi İstanbul'da, İzmir'de, Antalya'da nüfusları milyonları bulan Kürtler de farklı etnisiteler de yaşıyor. Bu kentlerin idari yapısı içinde Kürtlerin ve diğer etnisitelerin kendi kimliklerini, kültürlerini eğitsel, kültürel, ekonomik örgütlenmelerini geliştirmelerini mümkün kılan düzenlemelere de ihtiyaç vardır.

Demokratik Entegrasyon Çözümü: "Ne Asimilasyon Ne Ayrılık"

"Ne asimilasyon"dan kasıt, sadece asimilasyonun dar, tekil anlamı değildir.

Asimilasyon, onu desteklemek için geliştirilen yasaklamalar, o da olmazsa tümü aynı amaca ulaşmanın birbirinin yerine geçebilen uygulamalarıdır.

Burada mesele, ileri bir kültürün diğer bir kültür veya kimliği özümsemesi değildir. Mesele iktidar gücü kullanılarak devlet ulusu dışında kalan kimliklerin hukuki, askeri, sosyolojik ve her türlü şekilde bastırılmasıdır.

"Ne ayrılık"tan kasıt ise, sömürü karşısındaki kimlik duruşlarına atıf yapar. İktidarcı kültür evreninde bir kimlik ancak kendi iktidarını/devletini kurarak özgürleşir, uluslaşır. Ulusal kurtuluş mücadelelerinin gerisinde bulunan motive edici ana saik budur. Çünkü kimliğe dayalı örgütlenme bir hak olarak meşru görülür. O nedenle ulusal kurtuluş mücadeleleri, bir halkın en temel hakkının gasp edildiği ve o gaspa karşı çıkışı ifade ettikleri için her zaman ahlaki bir üstünlükle hareket ettiklerine inanırlar ki öyledir de.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkını teoride reddedenle karşılaşmak zordur. Ulus-devlet iktidarları böylesi siyasi taleplerle karşılaşmamak için farklı ulusların varlığını kabul etmez.

Demokratik entegrasyon ulusların kendi kaderini tayin hakkını benimser. Buna göre, bir kimliğin kendisini kolektif hakları temelinde tüm yönleriyle örgütleyip özgürce yaşayabilmesi için diğer kimliklerden ayrılmalarına, her kimliğe bir kompartman anlayışına ihtiyaç yoktur. Bilakis kimliklerin farklılık içinde birliğini garanti edecek kamusal alan tesisi, özgür yaşam için en ideal olandır.

Ulusların kaderini tayin hakkını ayrı devlet ve iktidar tesisine dayandıran modern ulus-devletçi paradigma kimlikleri güçlendirmez. Çünkü bu perspektif iktidar yönelimlidir, kimlik yönelimli değil.

"Ne asimilasyon ne ayrılık" formülü hem ulus devlet iktidarlarının kimlik politikalarını hem de buna karşı ezilen kimliklerin aynı paradigmal ufuk içinde kalan refleks gösterme biçimlerini reddeder.

Tarih okumalarından çok iyi biliyoruz ki, sömürgeciler yakın-uzak kimi halkları sömürüyor. Buna karşı ulusal kurtuluş mücadeleleri gelişiyor. Bu mücadeleler zafere ulaşınca kendi ulus-devletlerini inşa ediyor. Başka bir ifadeyle kendilerini ezmiş olan rejimin aynısını bu kez onlar kuruyor. Ve bu kez yeni ulus devlet öncekinin yarattığı sorunları yaratmaya başlıyor. Kısırdöngü böylece sürgit devam ediyor.

Demokratik entegrasyon bu kısırdöngüyü aşıyor. Kimliklerin eşitlik, özgürlük temelinde birliği, kolektivitesi modelleniyor.

Devlet-Demokratik Entegrasyon-Toplum

Demokratik entegrasyon en genel anlamda toplum ile devlet arasında yeni bir hukuki, siyasi sözleşme modelidir.

Demokratik entegrasyon hem toplumun hem de devletin değişim-dönüşümünü koşullayan bir yapıdır. Entegrasyon modelini tek yönlü, yani bir şeyin diğerine eklemlenmesi olarak düşünmemek lazım. Zira demokratik entegrasyon tüm tarafların yeniden konumlanması ile mümkün olabilir ancak. Olabilmesi için devlet de toplum da değişmek durumundadır.

Demokratik entegrasyon için devlet boyutuyla gerekli yapısal, hukuksal dönüşümleri ana hatlarıyla da olsa demokratik cumhuriyet başlığı altında işledik.

Demokratik entegrasyon modelinde devlet ancak tüm etnik kimliklere eşit mesafede yapılanabilir. Herhangi bir inanç kamu adına esas alınıp, diğer inançlar göz ardı edilemez. Yerel ve merkezi yönetim arasında dengeli bir dü-

zenleme zorunluluk arz eder. Düşünce, ifade ve örgütlenme hakları, bireysel ve kolektif kimlik hakları güvenceye alınır.

Toplum boyutuna gelince; toplum çok kimlikli, katmanlı bir yapıdır. Bu yapı içinde her kimlik hem kendi varlığını kendi iradesiyle sürdürür hem de diğerleriyle ilişki içinde olur.

Toplumsal kimliklerin kendi içlerindeki demokratik ulus ve öz-yönetimci örgütlenme özgürlüğü esprisiyle ilişkilenmeleri esastır. Tüm kimlikler birbirine karşı sorumludur. Ayrıca tüm kimliklerin (birey, kolektif) devlete karşı hak ve sorumlulukları olacaktır. Zira devlet de tüm kimliklerin altında birleştiği çatı rolü oynayacaktır.

Burada altı çizilmesi gereken husus şudur; demokratik entegrasyon iki yönlüdür. Birincisi ve esas olanı toplumun içinde gelişen entegrasyondur. İkincisi ise toplumun devletle entegrasyonu. Bu, kimlik, kültür, emek gibi tüm toplumsal alanlar için geçerlidir.

a) Etnik kimliklerin entegrasyonu

Entegrasyon farklı varlıklar gerektirir. Etnik kimliklerin toplumsal entegrasyonu, kimliklerin birbiriyle karşılıklı tanıma, saygı ve dayanışma temelinde yeniden ilişkilenmelerini ifade eder. Bu ilişkinin ana ilkesi eşitlik, özgürlüktür.

Kimliklerin, halkların gerçekte birbirleriyle bir sorunları yoktur. Karşılıklı önyargı, düşmanlık algısı ve çatışmalar kimlikler arası ilişki dokusunu tahrip etmiştir. Bunun farkında olarak karşılıklı empatiye yer açmak önemlidir.

Bu nedenlerle etnik kimliklerin birbirleriyle entegrasyonu toplumsallığın en önemli güvencesi ve iktidar karşısındaki gücü olacaktır.

Etnik kimliklerin devletle entegrasyonuysa hukuki ve siyasi yapılanma meselesidir. Devlet kendi sınırları içinde yaşayan etnik kimlikleri hukuken ve siyaseten tanıyacak, onların kolektif haklarını kullanmalarını da güvenceye alacak demektir. Zira sosyo-politik yaşamda her insan ve kimlik hak ve sorumluluklarıyla var olabilir ancak. Kimliğin varlığı kabul ediliyorsa hakları, hukuku ve güvencesi de sağlanacaktır.

Etnik kimlikler devletle yeni hukuk temelinde ve inşa edilecek demokratik kamusal alan üzerinden hak ve sorumluluk dengesinde ilişkilenecektir.

b) İnanç ve mezheplerin entegrasyonu

'Demokratik' bir devletin etnik kimliği olamayacağı gibi, inancı da olmaz.

İnançlar arasındaki hoşgörüsüzlük ve çatışma hali en az etnik kimlikler arasındaki çatışmalar kadar toplumsal dokuya ve toplumsal barışa zarar verir. Aynı dine mensup insanlar arasında bile sırf mezhep farklılıkları nedeniyle derin hoşgörüsüzlükler hatta çatışmalar yaşanabiliyor.

Devletin bir inancı sahiplenip onu kamu kaynaklarıyla kurumsallaştırması, diğerlerini görmezden gelmesi hatta engellemesi, devletle toplum arasındaki hukuku zedeler. İnançlar hiyerarşik bir ilişkiye tabi tutulmamalı.

Türkiye'de onlarca yıl boyunca genç Müslüman kadınlar sırf başörtüsü takıyorlar diye eğitim hakkından mahrum bırakıldı. Eşleri başörtülü diye pek çok insan hak kaybına uğratıldı.

Müslüman olmayan toplulukların bu topraklarda inançları nedeniyle yaşadıkları acılar biliniyor. Demokratik kültür ve inanç özgürlüğü olmayınca, diğer inançlar açıkça cezalandırılabiliyor. Toplumsal barış ve huzur zedeleniyor.

Özetle hem inançların kendi aralarında karşılıklı hoşgörü ve inanç özgürlüğü temelinde toplumsal entegrasyonu hem de devletle inançlar arasında eşitlikçi hukuka dayalı entegrasyon, toplumsal barış için şarttır.

c) Kadınların entegrasyonu

Bugün toplumsal yaşamın her alanında koyu bir cinsiyetçilik ve erkek egemen kültür hakimdir. Sokaklarda, iş dünyasında, kameralar önünde kadınların daha görünür hale gelmiş olmaları yanıltıcı olmamalıdır.

Demokratik entegrasyon, demokratik cumhuriyet, demokratik toplum gibi demokrasi sıfatı taşıyan her projenin ana omurgası cinsiyet eşitliği ve özgürlüğü olmak zorundadır. Dolayısıyla kadınların eşitlik, özgürlük temelinde kamusal yaşamın her alanına aktif özneler olarak katılımının sağlanması başarılmadan bir yol alınamaz.

Bu, sorumluluğu sadece kadınların mücadelesine bırakılamayacak devasa bir toplumsal sorundur ve tüm toplum sorumluluk altındadır. Daha önemlisi, devlet de bu temelde yasal-anayasal düzlemden kurumsallaşma kültürüne, hatta yönetim tarzına kadar cinsiyet özgürlükçü bir perspektifle yeniden yapılanmalıdır.

Kadınların eşitlik, özgürlük ilkesi doğrultusunda hem toplumsal hem de devlet yapısıyla entegrasyonları mutlak bir ihtiyaçtır.

d) Emeğin entegrasyonu

Kapitalist ulus-devlet, sermayenin sistemidir, onun çıkarlarına göre işler. Yasal-anayasal hukuk sermayenin çıkarlarına göre dizayn edilir. Devlet iktidarları sermayenin çıkarları doğrultusunda politika yürütür.

Kapitalist ulus-devlet emeği tek bir koşulla sisteme entegre eder; sömürüye açık olacak. Ve tüm toplum kendisini, emeğini daha çok sömürüye açmaya zorlanır.

Emek üzerindeki sömürü kadar, emekten dışlanan toplumsal kesimlerin giderek artması da bir toplumsal beka sorununa dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Bu, önemli bir insan hakkı ihlali anlamına gelmektedir.

Tüm bu ve sayılabilecek benzeri nedenlerle emeğin demokratik toplumcu değerler üzerinden yeniden yapılandırılması hayati bir ihtiyaçtır. Üretici toplumsal kesimlerin üretimden gelen güçlerini toplumsal yaşama aktarmaları için gerekli kamusal mekanizmaların geliştirilmesi önemli bir ihtiyaçtır.

Emek alanında dışlanan devasa insan nüfusunun da emeğe entegre edilmesi, emeğin toplumsal örgütlenmesi bakımından zorunludur. Bunun için yerel ekonomilerin, yerinden ekonomiye katılım mekanizmaları olarak komün, kooperatif tarzı kolektif girişimlerin geliştirilmesi ve ihtiyaçlar oranında devlet tarafından da desteklenmesi projelendirilmeli, yerel ekonomilerin entegrasyonu yasal-anayasal temelde yapılmalıdır.

Emeğin özgürlüğü ve bu temelde toplumsallığı sağlanmadan hiçbir ahlaki eşitlikçi, özgürlükçü iddia gerçek anlamının karşılığını bulamaz. Emek yaşamın temeli, insanlaşmanın yoludur.

e) Göçmenlerin entegrasyonu

Günümüzde giderek büyüyen ve neredeyse dünyanın her yerine yayılan bir göçmen topluluğu var. Başta Batı dünyası olmak üzere, tüm dünya her gün daha da büyüyen bu sorun karşısında kaygıyla duruyor. Sosyo-ekonomik koşullarının görece daha iyi olması nedeniyle göçmen akınının yönü daha çok Batı'ya dönüktür. Bu durum şimdiden Batı dünyasının ekonomi-politiğini, sosyalitesini ciddi oranda etkilemeye başlamıştır. Çünkü Avrupalının gözünde göçmen ucuz işgücü, dolayısıyla ekonomik refah kaybı; radikal dincilik, dolayısıyla sosyal güvensizlik; örgüt bağlantıları, dolayısıyla güvenlik tehdidi demektir. Avrupa'da son on yıllarda giderek gelişen göçmen karşıtlığı, neo-faşist içe kapanmacı siyasetlerin ve bu çizgideki siyasi partilerin yükselişinin gerisinde bu dinamik başat rol oynamaktadır. Bu, durumun yanlış okunduğunun göstergesidir. Şayet göçmen gündemi doğru okunmaz, gerekli tedbirler alınmazsa hesaba katılmayanları da dahil, ciddi bir risk potansiyeli barındırmaktadır.

Göçmenlik bir sorundur. Ama göçmen bir sorun olarak görülmemelidir. Onlar kapitalist neoliberal ekonomi ve savaş politikaları sonucunda kendi ekonomik, kültürel coğrafyalarından, yaşam alanlarından kopmak zorunda bırakılmış sistem mağdurlarıdır. Doğru değerlendirilmeleri durumunda önemli bir toplumsal dönüşüm potansiyeli olarak da rol oynayabilirler.

Göçmenler gündemi yardımla, yardımseverlik kampanyalarıyla karşılanamayacak kadar büyük ve çok yönlü bir sorundur.

Her ülke bu sorun ve gündemin etkisi altındadır. Türkiye'de an itibariyle üç-beş milyonluk bir göçmen nüfusundan söz edilmektedir. Bu, genel nüfusun %5-6'sına tekabül etmektedir. Bu nedenle her ülke gibi Türkiye'nin de göçmenlerle ilgili stratejik bir politikası olmalıdır.

Göçmenler kendi isteklerine ve ekonomik-politik koşullara göre geçici ve kalıcı göçmenler olarak ayrıştırılmalı ve özgün politikalarla topluma entegrasyonları sağlanmalıdır. Dil, kültür, ekonomi, politika vb. tüm alanlarda entegrasyon politikaları birbirini tamamlayacak şekilde senkronize işletilerek toplumsal entegrasyonun başarı şansı yükseltilebilir.

Göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı, ırkçı yaklaşımlar; göçmen emeğinin sömürülmesi, cinsel istismar gibi sıklıkla ve dünyanın hemen her yerinde gündeme gelen insan hakları ihlallerine karşı yasal, hukuki tedbirlerin alınması da entegrasyonun önemli bir yönünü oluşturur.

Göçmenlerin doğru ve çok yönlü politikalarla entegrasyonunun sağlanması ve demokratik toplumun asli bileşenleri olarak özgürce yaşamalarına olanak sağlanması demokratik entegrasyon ve demokratik ulusun gereğidir.

Bu başlıklar sadece önemleri bakımından ve örneklemek için öne çıkardığımız hususları içermektedir. Demokratik entegrasyon elbette bunlarla sınırlı bir model değildir. Demokratik entegrasyon toplumsal yaşamın her alanında, mesela ekoloji alanı, mesela dezavantajlı toplumsal gruplar ve diğer alanların tümünde entegrasyonu esas alır.

Demokratik entegrasyonda temel espri, toplumsal yaşamı oluşturan tüm bileşenlerin kamusal yaşama kolektif katılımlarını sağlamak ve hiçbir bileşenin dışarıda kalmamasını başarmaktır.

Bu bağlamda demokratik entegrasyonun hedeflerini üç maddede özetleyebiliriz:

1- Toplumsal kimlikleri, demokratik, sosyo-kültürel olgular olarak yeniden kurar. Kimlik hakları için mücadeleyi çatışma zemininden demokratik mücadele zeminine taşır.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesini de felsefi, ideolojik bağlamda yeniden yorumlar, kimliklerin sosyo-kültürel olgular olarak eşitlik, özgürlük ilkesi üzerinden farklılıklar içinde birlik temelinde yaşamasını hedefler.

2- Devleti, demokrasi ve hukuk temelinde, dolayısıyla tüm kimliklere eşit mesafede bir kamusal koordinasyon ve yönetim merkezi olarak yeniden düzenler.

3- Söz konusu model güçlü bir tarih-toplum felsefesine dayalı genel bir modeldir. Tüm kimlikler için geçerli ve kalıcıdır.

Bu nedenle Türkiye boyutuyla demokratik entegrasyon bir bölge için, bir kimlik için değil, tüm ülke için devreye sokulacak bir modeldir. Böyle olmazsa demokratik entegrasyonist olunmaz.

V. BÖLÜM
ORTADOĞU'DA DEMOKRATİK ENTEGRASYONİST ÇÖZÜM VE KÜRTLER

Ortadoğu

Demokratik entegrasyon, açımlamaya çalıştığımız içeriğiyle kapitalist ulus-devlet politikalarının derinleştirdiği kimlik, kültür sorunlarını çözme potansiyeli güçlü, uygulanabilir bir perspektiftir. Bu modeli hemen her yere uygulanabilir kılan en önemli özelliği ise esnekliğidir.

Ortadoğu bu modele en acil ihtiyacı olan bölgelerin başında geliyor. Çünkü kimlik ve kültür eksenli çatışmalar en yoğun ve karmaşık haliyle Ortadoğu'da cereyan ediyor. Böyle devam etmesi, toplumsal uyumsuzlukları derinleştirecektir.

Ortadoğu tarihsel olarak çok kimlikli bir sosyo-kültürel yapıya sahiptir. İnsanın insanlaştığı, ilk ekin, ilk evcilleştirme, ilk yerleşik yaşama geçiş coğrafyasıdır. Uygarlık ilk olarak bu coğrafyada gelişmiştir, ilk devlet burada kurumsallaşmıştır; üç tek tanrılı din, yüzlerce, binlerce düşünce, inanç bu topraklardan doğmuştur.

Bu kadim tarihsel, kültürel birikimlerin bugün içinde bulunduğu durum ise içler acısıdır. Neden? Çünkü çok kimlikli bir kültürün orta yerine kimlikleri çatıştırma üzerinden yaşayan iktidarcı bir mekanizma yerleştirilmiştir. Amaç ise bir avuç iktidar çevresinin çıkarlarını kurumsallaştırmak ve korumaktır.

Bu noktada şu hususun altını çizmek gerekiyor. Kimlikler egemenler için taraftar toplamaya çok müsait birer iktidar aracıdır. Sözgelimi bir devlet iktidarının çıkarları herhangi bir sebeple tehlikeye düştüğünde çıkıp, "benim çıkarlarım tehlikede" dese, kimse sesini bile duymayabilir. Ama çıkıp "Türk-Arap-Kürt halkının çıkarlarına saldırı var, halkın geleceği karartılıyor" diye yaygarayı kopardı mı, anında milyonlarca insanı arkasında hizalanmış bulabilir. Demek oluyor ki, kimlik siyaseti önemli oranda istismara dayanıyor. Böyle olmasa, sadece Arap milletinden yirmi iki ayrı ulus-devletin varlığını kim nasıl açıklayabilir? Üstelik çoğu aynı ittifak bloku içinde bile yer almayan/alamayan yirmi iki devlet.

Ortadoğu'nun 20. yüzyılını inceleyecek bir sosyal tarihçi kendisini dehşete kapılmaktan kurtaramaz. Savaş dünyanın her yerinde olmuştur, olur. Bir yıl, beş yıl, otuz yıl sürer. (Avrupa'da da Otuz Yıl Savaşları, Yüz Yıl Savaşları vardır). Ortadoğu'da ise yüz yılı aşkın bir süredir çatışma, savaş neredeyse hiç durmadı. Ve son 25-30 yıldır yaşanan gelişmeler gösterdi ki bitecek gibi de durmuyor. Nitekim her gün yeni bir savaş sarmalı ortaya çıkmaktadır. Şimdi İran, Lübnan, Yemen, Somali, Libya vb. pek çok yerde sıcak çatışma ve savaş vardır.

Ulus-devlet sadece Ortadoğu'da krizde değil; kriz geneldir. Ve gerçekte ulus-devlet modern içerimleriyle Ortadoğu'ya hiç gelmemiştir. Ulus devlet Ortadoğu'ya dayatılmıştır ama burada ulus-devlet mayası tutmamıştır. Çünkü kültürel doku uyuşmazlığı vardır. En genel anlamda ise çok kimlikli, çok kültürlü bir coğrafyaya tekçi, faşizan bir kimlik siyaseti uygulanamaz. Dayatılırsa patlama olur. Nitekim öyle de oldu. Yüz yılı aşkın bir süredir bölge kimlik çatışmalarıyla yangın yerine dönüştürülmüş durumdadır.

Ortadoğu'da işbirlikçi yerel iktidarlar eli ve aracılığıyla bir sömürü çarkı oluşturulmuştur. Kimliklerin çatışması ise bu çarkın sessizce ve dikkat çekmeden dönmesini sağlamaktadır.

Bu çark eskidi, artık iş yapmıyor. Küresel eko-

"Bugün toplumsal yaşamın her alanında koyu bir cinsiyetçilik ve erkek egemen kültür hakimdir. Sokaklarda, iş dünyasında, kameralar önünde kadınların daha görünür hale gelmiş olmaları yanıltıcı olmamalıdır. Demokratik entegrasyon, demokratik cumhuriyet, demokratik toplum gibi demokrasi sıfatı taşıyan her projenin ana omurgası cinsiyet eşitliği ve özgürlüğü olmak zorundadır. Dolayısıyla kadınların eşitlik, özgürlük temelinde kamusal yaşamın her alanına aktif özneler olarak katılımının sağlanması başarılmadan bir yol alınamaz."

“Kürtler son elli yıllık mücadele üzerinden kendilerini buldu. Varlık mücadelelerini kazanarak varlıklarını tüm dünyaya kabul ettirdiler. Büyük kazanımlar elde ettiler. Fakat reel-sosyalizm çöktü, Kürtlerin özgürlük savaşı da otuz yıldır pata durumunu aşamadı. Kürtler ulus-devlette ısrar ederse -ki bu her şeye rağmen mümkün olabilir- bu yüzbinlerce, belki de milyonlarca insanın canına mal olacaktır. En önemlisi ise ulus-devletin çözüm olacağına dair hiçbir garanti yoktur.”

nomi-politiğe de arıza çıkarabiliyor. Bu nedenle bölgedeki zenginlik kaynaklarını küresel sermayenin sömürüsüne açacak yeni bir bölgesel dizayn sürecinin tam ortasındayız. Küresel, bölgesel çıkar çevreleriyle yerel iktidarlar arasındaki savaş bu kaynaklarla; enerji yollarının oluşturulması, değerli madenlerin yönetimi vb. ile ilgilidir. Savaşta tahrip olan, ölmezse bile yaşamı alt-üst olan yine ezilen toplumsal kesimler, inanç çevreleri ve etnik kimliklerdir. Çünkü iktidar güçleri savaşı yine kimlikler üzerinden kurgulamaktadır.

Ortadoğu'nun egemenlerin çıkar savaşı alanı olmaktan çıkarılması için kimliklerin eşitlik ilkesi temelinde birlikte yaşamasını öngörmesi nedeniyle demokratik entegrasyon olabilecek en ideal çözüm yoludur.

Demokratik entegrasyon toplum merkezli bir modeldir. Ortadoğu'da halkların, inançların birlikte yaşama kültürü çok güçlüdür, köklüdür. Kimlikler binlerce yıl yan yana ve birlikte yaşamışlardır. Sorunların kaynağı, kimlikleri iktidar için araçsallaştıran, çatıştıran işbirlikçi yönetimlerdir. Bu iktidarlar aradan çekilse, çıkarılsa halkların, inançların birlikte yaşamasının önünde bugün de bir engel yoktur. Kimlikler arasında oluşan suni mesafeler ve önyargıları tolere edebilecek bir kültürel derinlik, ortak yaşam deneyimi ve sosyal basiret bölge insanında ziyadesiyle mevcuttur.

Bu modelin doğru taşırılması durumunda Ortadoğu toplumunda karşılık bulma potansiyeli çok güçlüdür. Çünkü demokratik entegrasyon modeli toplumdan yanadır ve bunun başarılması durumunda tabanda oluşacak toplumsal örgütlenme ve politik güç, devlet yapılarını da değişime zorlayacaktır. Çünkü toplum ne kadar çok ve güçlü bir şekilde siyasete dahil olur, kendi siyasetini tabandan örgütlerse, yönetim erkine de o kadar ortak olacaktır.

Demokratik entegrasyon iktidar uygulayım mekanizmasını tersine çevirir. Toplum siyasete dahil oldukça devlet iktidarının alanı daraltılır.

Ortadoğu, uygarlığın düşünsel, kurumsal yapılanmasında öncülük etmiş kültür kurucu bir coğrafyadır. İnsanlığın sistemik krizle yüz yüze olduğu; toplumsal bunalımların çok yönlü derinleştiği günümüz dünyasında Ortadoğu tarihsel kültürüyle buluşabilir, bunu güncelleyebilirse, insanlığa yeni umut kapıları açabilir. Bölgenin çözüm gücü vardır ve potansiyeli güçlüdür. İnsan kaynakları, coğrafi zenginlik kaynakları, jeo-stratejik konumu, tarihsel birikimleri buna uygundur.

Demokratik entegrasyon bu misyonun başarıyla yaşamsallaşması için hem bir yol hem de çağrıdır.

Kürt Sorunu ve Demokratik Entegrasyonist Çözüm

Kürt sorununun iki yüz yıllık bir sorun olduğu sıklıkla dile getirilir. Oysa Kürt sorunu Kürt coğrafyasının, nüfusunun ikiye bölündüğü Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan (1639) bu yana vardır. İki yüz yıl Osmanlı-Türkiye süreci için kullanılır.

Kürt sorunu karakteristik olarak bölgesel bir sorundur. Irak ve Suriye uzun bir süre Arap milliyetçisi Baas rejimleri tarafından yönetilmiştir. İran Şah rejiminden sonra elli yıla yakın bir süredir de molla rejimi tarafından yönetiliyor. Türkiye yüz yılı aşkın bir süredir ulus-devlet rejimi ve milliyetçi kimlik ile yönetilmektedir.

Bu nedenlerle gerek tarihsel gerek güncel iktidar temsilleri bakımından Kürtlere egemenlik dayatan muhatapları hem ideolojik hem devlet yönetimi, kültürü bakımından birbirinden farklı olmuşlardır, farklıdırlar.

Saddam rejimi yıkılmış, Suriye'de Esad iktidarı devrilmiş, molla rejimi sallantıdadır; ama Kürtler ayaktadır.

Ülke toprakları bölünmüş başka halklar da vardır. Mesela Bask ülkesi toprakları İspanya ile Fransa arasında bölünmüştür. Fakat ülkesi, nüfusu dört ayrı devlet arasında bölüştürülmüş tek örnek, Kürtlerin yaşadığı coğrafyadır. Üstelik bölgesel ve küresel sistemin onay ve desteğiyle bu yapılmıştır.

Sorunun bugününe ve bu yıkımdan çıkışın yollarına, çözüm perspektifine dönersek; dört ülkenin ideolojik ve kurumsal yapıları, tarihsel ve güncel politik motivasyonları farklılıklar arz eder. Yine Kürtlerle ilişkilerinde de tarihsel, kültürel farklılıklar olduğu aşikârdır. Bu nedenlerle Kürt sorununun her ülkede demokratik entegrasyonist çözümü aynı modelle olmaz. Kaçınılmaz olarak farklılıklar arz edecektir. Sözgelimi, merkezi devlet yönetiminin demokratikleşmeye çok uzak olduğu bir politik atmosferdeki çözüm modeliyle, demokratik işleyişe açık bir atmosferdeki çözüm modeli farklı olacaktır.

Irak Kürt sorununu uluslararası güçlerin de katkı ve katılımıyla federasyon modeliyle çözme yoluna gitmiş, Kürtlerin Irak devletine entegrasyonunun yolu açılmıştır. Irak'ın politik yapılanması, kültürel dokusu göz önünde bulundurulunca, makul bir entegrasyon yoludur bu.

Kürt Federe Bölgesi'nin demokratik esaslar temelinde yeniden örgütlenmesi, toplumun yönetime aktif katılımının sağlandığı bir kamusal alan inşası durumunda bu model uygulanabilir, etkili bir entegrasyon sağlayabilir. Bu temelde bu entegrasyon desteklenebilir, desteklenmelidir.

Irak'ta devam eden sorun, halen çözülemeyen ve ihtilaflı olarak tanımlanan Kürt bölgelerinin durumudur. Şengal'den Musul'a, Kerkük'ten Xaneqin'e olan Kürt coğrafyası da federasyon kapsamına alınarak entegrasyon çözümü tamamlanabilir.

Suriye çok kimlikli, çok kültürlü bir ülkedir. Demokratik entegrasyon modeline en çok ihtiyacı olan ülkelerden biridir. Kürtlerle Suriye devleti arasında geliştirilen entegrasyon modeli yenidir. Süreç halen devam ediyor. Kürt bölgelerindeki yerel kamusal alanlar korunur, yasal-anayasal güvenceye alınırsa, yaratıcı ve yeni bir model çıkabilir ortaya. Suriye'de Kürtler önemli bir politik, askeri güçtür. Toplumsal örgütlenmeleri güçlüdür. Bu nedenle başarı şansları yüksektir. Dikkatle ve yakından izlemekte yarar vardır.

İran Kürt kimliğini, Kürt varlığını hiç inkâr etmemiştir. Kürtlerin İran ile ilişkileri Med-Pers zamanına kadar gerilere gider; hatta daha da gerilere. İki halkın iç içe yaşama tarihi çok eski ve kesintisizdir. İran Kürt varlığını inkâr etmediği için mevcut durumda İran'da adı "Kürdistan Eyaleti" olan bir bölge vardır. Fakat bu eyalet hem İran'daki tüm Kürtleri içermiyor hem de içi boşaltılmış durumdadır. Başka bir ifadeyle İran'ın Kürt varlığını kabul etmesi olumludur ama bu onun Kürt halkının politik, ekonomik haklarını da kabul ettiği anlamına gelmez. İran'da mevcut durumda siyasi ve ekonomik belirsizlik devam etmektedir. Geçici anlaşmalar, durulmalar olsa da bu belirsizliğin önümüzdeki yıllara hatta belki on yıllara yayılabileceği ihtimali az değildir.

Kürtler İran'daki, başta Farslar olmak üzere diğer halklarla ortak yaşamın yollarını bulabilecek, böylece İran'daki belirsizliği, İran halklarının lehine olacak şekilde azaltabilecek en örgütlü, etkili güçlerin başında gelmektedir. Demokratik entegrasyona dayalı federal İran bir çözüm olabilir. Kürtlerin kendi coğrafyaları içinde ekonomik ve politik anlamda kendi kendilerini yönetebilecekleri bir yapıya kavuşmaları ve bu temelde entegrasyonları artık ertelenemez bir ihtiyaçtır. Ne küresel koşullar ne de bölgesel dizayn siyasetleri daha çok beklemeye izin veriyor.

İran için bu model, aynı zamanda içinde bulunulan krizi aşma yoludur. Sadece Kürtler için değil, İran'da bulunan tüm halklar için çözüm yolu demokratik entegrasyon temelli federal yapılanmadır.

Türkiye'de Kürt Sorunu ve Demokratik Entegrasyon Çözümü

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu’nun mirasına dayanır. Türkiye'deki Kürt sorunu da Osmanlıların izledikleri politikalardan bağımsız değerlendirilemez. Osmanlı-Kürt ilişkileri taraflar açısından iki yönüyle önemli ve öğreticidir. Zira Osmanlılar ile Kürtler ittifak halindeyken hem imparatorluk hem Kürt halkı daha da güçlenirken, ilişkilerin bozulduğu dönemlerde ise her iki taraf da kayıplar yaşar.

Kürtler bu toprakların asli üyeleridir ve binlerce yıldır bu topraklardan kopmadılar, koparılamadılar. Alparslan'ın Anadolu'ya Kürt ittifakıyla girdiği ve bunun dönem itibariyle her iki halkın yararına sonuçlar ürettiği gerçeğini hatırlatmakla yetinip geçiyoruz.

Osmanlı ile Kürtler arasında 16. yüzyılda kurulan ilişki ve ittifak inişli-çıkışlı da olsa 19. yüzyıla kadar ciddi bir sorun yaşanmadan devam etmiş, Kürt-Osmanlı ilişkileri önemli oranda yolunda gitmiştir.

19. yüzyılın başından itibaren ise, Osmanlı İmparatorluğu ile Kürtler arasında sürekli büyüyen, karmaşıklaşan bir sorun alanı oluşmuştur. Avrupa'da gelişip yayılan ulus-devlet ve milliyetçilik Osmanlıların batı yakasında kayıplar yaratmıştır. Toprak kaybı, bağımsızlık ilanları, isyanlar nedeniyle Batı'da kan kaybeden Osmanlı, farklı cephelerde savaştırmak için Kürtlerden aşırı düzeyde asker ve ağır vergiler talep etmeye, Kürtleri baskı altına almaya başlamıştır.

19. yüzyıl Kürt Baban İsyanı (1806) ile başladı ve 19. yüzyıl boydan boya Kürt isyanları yüzyılı oldu.

Osmanlı 20. yüzyıla ve 1. Dünya Savaşı'na bu isyan yüzyılının ardından ve onun yüküyle girdi. Osmanlı İmparatorluğu’nun Kürtlerle ittifakı bozan dayatma ve saldırıları olmazsa, 19. yüzyıl isyanları da olmazdı. Osmanlıların 1. Dünya Savaşı'ndaki durumu farklı olabilir; savaştan sonra da Misak-ı Milli sınırları korunabilirdi. Osmanlı-Kürt ilişkilerinin tahrip olduğunu bilen uluslararası güçler sahada yaşanan yıkımın üzerine ayrılıkçı tohumlar ekti ve Türklerle Kürtlerin yoğunlukta yaşadığı Misak-ı Milli parçalandı. Kim kazandı? Türkler mi, Kürtler mi?

Şunu belirtmeden geçmek olmaz; Osmanlı İmparatorluğu Kürtleri hiçbir zaman inkâr etmemiştir. 19. yüzyıla kadar Kürtlerin yerel, otonom otoritelerini tanımıştır. 19. yüzyılla birlikte ilişkiler bozulmuştur ama yine de inkâr yoktur. İttihat Terakki'nin ilk kuruluşunda Kürtler de vardır. İdealde Osmanlı'yı oluşturan milletlerin ortak bekası söz konusudur.

İttihat Terakki, iktidarı ele geçirdikten sonra Türkçülüğe, dolayısıyla inkara yöneldi. Kürtlere dönük çelişkili politikalarına rağmen Abdülhamid’de de inkâr yoktur. Bu önemlidir çünkü bir kimliği yasaklamak, bağımlılaştırmak hatta sömürmek ile onu inkâr etmek arasında fark vardır. İnkâr, yasaklamaktan da sömürmekten de daha ağır bir hakarettir.

Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet’in kuruluşu sürecinde Mustafa Kemal Kürtlerle yakın bir ilişki kurmuştur.

1921 Anayasası'nda da Kürtlere özerklik hakkı tanınmıştır. Fakat önce Lozan, ardından 1924 Anayasası'nda özerklik hakkı ortadan kaldırılmıştır. Türkçü özünü ve inkâr siyasetini yeni koşullara uyarladı. 1924 Anayasası'nın ruhu bu nedenle İttihatçı’dır.

Türkiye büyük oranda İngilizlerle ilişki içinde kuruldu. İngilizlerle gerçekte çalışan Mustafa Kemal ekibiyken, Kürtler bir taraftan İngiliz işbirlikçiliğiyle, diğer taraftan gerici ajandalara sahip olmakla suçlandı.

1925-1940 arası Kürdistan coğrafyası isyanlarla çalkalandı. Ardından 1970'lerde başlayıp bugüne kadar aralıksız devam eden elli yılı aşan PKK direnişine gelindi.

Bu süreç Türkiye'ye, Türklere ne kazandırdı ne kaybettirdi? Sonuç alındı mı? Hayır! Kürtler bugün 60 milyonluk nüfuslarıyla Ortadoğu'nun en diri, en politik halk gerçekliklerinin başında yer alıyor.

Türkiye Cumhuriyeti devleti için yüz yıllık Kürt politikasının özü-özeti şudur; göze aldığı tüm bedellere, ödediği tüm maliyetlere rağmen Kürtleri inkâr siyaseti, Kürtlerden çok Türkiye'nin geneline zarar vermiştir. Objektif bir analistin çok rahatlıkla tespit edebileceği yalın gerçeklik budur.

O halde Türkiye devletinin sınırları içinde yaşayan halkların bugününü, geleceğini düşünen Türkiyeli siyasetçilere, güvenlik bürokrasisine, diplomatlarına ve en çok da toplumuna sorulması gereken soru şudur: Yüz yıl boyunca kaybettiren bu politikaya devam mı edilecek? Edilmeyecekse, yerine ne konulacak?

Kürtler son elli yıllık mücadele üzerinden kendilerini buldu. Varlık mücadelelerini kazanarak varlıklarını tüm dünyaya kabul ettirdiler. Büyük kazanımlar elde ettiler. Fakat reel-sosyalizm çöktü, Kürtlerin özgürlük savaşı da otuz yıldır pata durumunu aşamadı. Kürtler ulus-devlette ısrar ederse -ki bu her şeye rağmen mümkün olabilir- bu yüzbinlerce, belki de milyonlarca insanın canına mal olacaktır. En önemlisi ise ulus-devletin çözüm olacağına dair hiçbir garanti yoktur. Hatta daha çok sorun üreteceği kesin gibidir.

Bütün bunlara rağmen Kürtler ulus-devlet mi diyecek, yoksa daha gerçekçi, toplumcu bir çözüm yolu mu bulunacak?

Tam da bu denklemde küresel güçler devreye girmiştir ve Ortadoğu'yu küresel sermayenin güncel çıkarlarına göre yeniden dizayn etmeye çalışıyor. Bu dizaynda Kürtlere de bir yer vardır. Uluslararası güçlerin politikalarına uygun hareket edilirse, ulus-devlet veya ulus-devletimsi yapılar mümkündür. Ama bu durumda Kürtlerle Türklerin, Kürtlerle Arapların ve Kürtlerle Farsların ilişkileri daha çok tahrip olacaktır. Kürtler çevresinde bulunan halklarla çatışmalı ve uluslararası güçlere ise bağımlı hale gelecektir. Böylesi bir durumda Kürtler de Türkler de Farslar da Araplar da kaybedecektir. Bu gidişatın başka bir çözümü yoktur. Burada mesele daha çok askere, silaha, teknolojiye sahip olup olmamakla ilgili değildir.

Tarihin bir akışı vardır ve bu akış gelmiş bir çatala dayanmıştır. Acaba hangi yol yürünecektir?

Bu sorunun muhatabı ne tek başına Kürtler ne de Türklerdir. Muhatap Türkler ve Kürtlerdir. Uluslararası güçlerin yeni dizaynına onay mı verilecek yoksa ittifakla Türkiye büyütülüp barış merkezi haline mi getirilecek?

Bu sorular tarihi, yakıcı sorulardır. Kaçmak da kaçamak yanıtlar da yarım ağız yorumlar da durumu kurtarmaya yetmez. Net tutum almayanlar bu akışın önünde duramazlar.

Demokratik entegrasyon işte tam da bu soru ve sorunlara gerçekçi, uygulanabilir ve toplumcu yanıtlar üreten bir çözümdür.

Türkiye'de Kürt sorununun demokratik entegrasyon temelinde çözümü üç şeyi birden başarır:

1- Türklerle Kürtler arasındaki son elli yılı, özellikle zorlayıcı, yıkıcı olan iki yüz yıllık çatışmayı sonlandırır. Böylece halkları çatışmanın yarattığı, başta insan kaybı olmak üzere tüm maliyetlerden kurtarır.

2- Uluslararası ve bölgesel güçlerin Türkiye üzerinde oynamak istedikleri oyunları, zayıflatma ve kendine bağlama siyasetlerini boşa çıkarır. Türkler ve Kürtler başta olmak üzere halkların dayanışmasına dayalı barış ve refahın

önünü açar, Ortadoğu'ya yeni bir toplumcu çözüm ufku sunar.

3- Türk ve Kürt halklarının hassasiyetlerini gözeten kimlik eşitlikçi, özgürlükçü ve uygulanabilir bir model sunar.

Türkiye korkulanın aksine bölünme bir yana, entegrasyonist çözümle Ortadoğu'ya açılır, etki alanını genişletir. Kürtler ise Ortadoğu'nun dönüştürücü gücü olarak tarihsel bir misyon üstlenir.

Kürt Sorununun Demokratik Entegrasyonist Çözümü Nasıl Olacak?

Her kimlik, kültür haklarıyla birlikte vardır. İnsan haklarıyla insandır. Haklarından yoksun bir varlık düşünülemez.

Son on yıllarda mücadeleyle paralel olarak Kürt varlığını inkarın modu da değişmiştir. Artık herkes Kürtlerin varlığını kabul ediyor. İnkâr eden yoktur. Fakat bu kez de Kürtlerin hakları inkâr ediliyor. "Kürtler vardır ama hakları yoktur" ya da "haklarına gerek yoktur." Bu, inkarın inceltilerek sürdürülmesi politikasıdır. Buna, inkarın zorla sürdürülmesi de denebilir.

Kürtler demokratik entegrasyon modeliyle Türkiye'nin birliği-bütünlüğü içinde, sadece sınır birliği değil; sosyo-kültürel, ekonomik, politik birliği içinde kendi kimlik haklarını kullanacaktır.

"Kürtler vardır ama hakları yoktur" gibi safsatalarla oyalanmanın bir anlamı kalmamıştır. Peki, bu nasıl olacak?

Demokratik cumhuriyet ve demokratik entegrasyonu işlediğimiz bölümlerde kimi başlıklar altında ortaya koyduğumuz hususlar genel ilke ve ölçü çerçevesidir. Bu çerçeve, sadece Kürt sorunu için değil, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde var olan tüm kimlik ve toplumsal sorunların ülkenin birliği, bütünlüğü zemininde çözümü için perspektif sunuyor. Kürt sorunu da bu çerçeve içinde demokratik entegrasyonla çözülebilir.

Fakat bu ölçü, ilke çerçevesinin bütünüyle yaşama geçirilmesi zaman alacaktır. Bu nedenle ve arz ettiği aciliyet sebebiyle Kürt sorununun demokratik entegrasyonist çözümü için bir başlangıç niteliğinde de olsa, bir çerçeve zorunluluk arz ediyor.

Kürt sorununun çözümünde başlangıç için asgari düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir:

1- Düşünce, dolayısıyla ifade ve örgütlenme özgürlüğü. Bunun içinde yerelden genele demokratik siyaset alanının yasal güvencelerle tesis edilmesi ve yerel Kürt kültürel örgütlenmelerine imkân sunulması da vardır.

2- Yerel demokrasi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, sosyal, ekonomik, kültürel alanlarda yerel yönetimlerin inisiyatif alanlarının genişletilmesi, buna uygun olacak şekilde yasal, idari altyapı düzenlemelerinin yapılması.

Kürt sorununun Türkiye'de şiddet ve çatışmadan arındırılarak demokratik entegrasyonu için bu demokrasi ilkelerinin tesisi, başlangıç için asgari ihtiyaçları karşılayabilir.

Demokratik entegrasyon ve demokratik cumhuriyet Türkiye'de yaşayan her kimlik ve toplumsal bileşenin eşitlik, özgürlük ilkesi temelinde politik entegrasyonu için ihtiyaç duyulan demokratik değerler bileşkesi olarak düşünülmelidir. Toplumsal birlik ve bütünlüğünü, toplumsal barışını demokratik ilkeler temelinde başarmış bir Türkiye Cumhuriyeti hızla gelişecek ve başta Ortadoğu olmak üzere, tüm dünya için bir modele dönüşecektir.

Ortadoğu'da bir yıkıma dönüşme potansiyeli taşıyan yeniden dizaynın gündemde olduğu böylesi tarihi bir süreçte doğru adımlar atma ve hazırlıklı olma halklarımızı olası yıkımlardan kurtarmanın tek yoludur. Unutulmamalıdır ki, tarihin akışının hızlandığı zamanlarda atılan her adım kader tayin edicidir. Çıkış da çöküş de atılan adımlarla gelir.

SONUÇ

Bu bir yeniden yapılanma sürecidir. Bu süreçte yeniden yapılanma perspektifini güçlendirme eksenli tartışma, öneri ve eleştiriler ne kadar yoğun olursa, sonuç da o kadar verimli olacaktır. Katılımın güçlü ve çok yönlü olması beklenen bir durumdur. Çünkü toplumsal dönüşüm ihtiyacı yakıcıdır ve bu tüm toplumun yaşamıyla, geleceğiyle ilgili bir gündem ve süreçtir. Tartışmadan yeniden inşaya kadar, süreçlerin tamamı ne kadar çok toplumsallaşabilirse, başarı şansı da o kadar yükselecektir.

Yeniden yapılanma süreçlerinde temel espri, her insanın, ideolojik-politik yapının yeniyi öncelikle kendisinde başarma sorumluluğunun ifasına dayanıyor olmasıdır. Bu, tarihsel-toplumsal dönüşüm süreçlerinin karakteri gereğidir. Sistem, kamusal düzen yenilenip demokratikleşecekse, insanların hem tek tek hem de kolektif kimlikler olarak demokrasi kültürüne göre yeniden yapılanmaları gerekiyor. Anti-demokratik bir zihin ve politik motivasyon hakim oldukça, hiçbir demokrasi kurumunun çarkı hakkıyla dönmez.

Dönüşüm bütünseldir, bütünselliği sağlayabildiği oranda başarı şansı yakalayabilir.

Kürtler gündemleştirdiği için Türkiye'de demokratik cumhuriyet, demokratik entegrasyon konuları önemli oranda Kürt sorunu ile sınırlı projeler olarak algılanıyor. Oysa bunların Kürtlerle ilgisi, Türklerle veya Araplarla olan ilgisi kadardır; daha az veya daha çok değil.

Metinde de görüldüğü gibi hem demokratik cumhuriyet hem demokratik entegrasyon genel-evrensel teorilerdir. Türkiye ve Kürt entegrasyonu ise bu evrenselliğin tekil boyutunu oluşturur. Türkiye'yi değil, İspanya'yı işliyor olsaydık, Kürtler yerine Basklılar derdik.

Demokratik cumhuriyete en çok ihtiyacı olan ülkelerden biri Türkiye'dir. Darbeci anayasalar epey bir süredir miadını doldurmuştur. Artık yürüyememesi bir yana, topluma yük oluyor, verdiği zarar her gün büyüyor.

Türkiye'de devletin toplum için, toplumun bugünü ve geleceği için yeniden örgütlenmesi zamanıdır. Demokratik cumhuriyet öz olarak budur. Devlet toplumsal ihtiyaçlara göre yeniden örgütlenecektir.

Ortadoğu demokratik cumhuriyet, demokratik entegrasyona dayalı yeni bir toplumsal özgürleşme çağına öncülük edebilir. Bu potansiyele sahip Ortadoğu insanı da her zaman toplumcu, kolektife yatkın bir toplum olmuştur.

Türkiye kendi içinde sağlıklı bir dönüşüm süreci yaşayabilirse, Ortadoğu'daki toplumsal dönüşüme de öncülük edebilir. Kürt entegrasyonu Türkiye'nin başta ilgili ülkeler olmak üzere, bölgedeki öncülük rolünü pekiştirecektir.

Ülkemiz ve bölgemiz için giderek tüm insanlık için ufkumuzu geniş, vizyonumuzu açık tutmamız lazım. Doğru bir toplumcu felsefe, politik vizyon ve giderek daha çok yayılacak şekilde kolektif eylemselleşme sağlanabilirse, başarı imkân dahilindedir. Türkiye'nin de Ortadoğu'nun da bu potansiyeli vardır. Yüzyılı aşkındır bu potansiyel iç çatışmalarla, antidemokratik rejimlerle bastırıldı, heba edildi. Ama bu oyun bozulabilir.

Aydınlar, entelektüeller, siyasetçiler, bürokratlar, devrimciler, sosyalistler, liberaller, milliyetçiler, din insanları bu noktada tarihi bir sorumlulukla karşı karşıyadır. Ülke ve bölge aydınına olan ihtiyaç hiç bu kadar büyük olmamıştı.

Aydın olmak, sorumluluk sahibi olmak demektir. Görmek sadece söz söylemekle, uyarmakla karşılanamaz. Eylemselleşmek de görmenin getirdiği sorumluluğun bir bileşenidir.

Hem Türkiye toplumunun hem bölge halklarının öncelikle tartışmaya, birbirinin sesini duymaya, dinlemeye ihtiyacı vardır. Sesini yükselten değil, ötekine kulak veren, onu anlamaya çalışan bir yerden tartışmayı kurmamız gerekmektedir.

Empati yeteneğimizi geliştirmeli, işletmeliyiz. Kürt kendisini Türk'ün yerine, Türk Kürt'ün yerine; Alevi Sünni'nin yerine, Sünni Alevi'nin yerine koyabilmeli. Bu başarıldığı oranda, tartışma sonuç alıcı olur, kamusallaşır, kamusal alanların yeniden tesisine yol olur.

Avrupa'da da 20. yüzyılda anti-demokratik rejimler vardı. Peki, onlar nasıl aşıldı?

Dünyanın hiçbir yerinde anti-demokratik rejimler kendiliğinden değişmemiştir. Bu rejimlerin bir gün aydınlanıp demokratikleşmelerini beklemek, politik naiflik sınırlarını aşan açık bir politik körlük olur.

Türkiye'de esas sorun bu beklentinin sadece var olması değil, çok güçlü ve yaygın olmasıdır. Türk halkının politik geleneğinde devlet kutsaldır, tartışılmazdır. İyisini de kötüsünü de o bilir. Gerekli görürse yapar. Türk devlet iktidarlarına, "Türkiye'ye komünizm de gelecekse, biz getiririz" dedirten özgüven de bu gelenekten besleniyor. İktidar tebaasını iyi biliyor. Bu, Doğu toplumlarının devlet-iktidara dair genel algısıdır. Devlet her şeydir. Fakat devletten bekleme anlayış ve pratiği özgür, politik insanın anlayış ve pratiği değil; kulluk anlayışı ve pratiğidir. Demokrasi ise özgür, politik bireylerden müteşekkil toplumun öznesi olduğu siyaset kültürüdür.

Sözün özü; Türkiye'de bir asrı aşkın bir süredir anti-demokratik rejimler iktidardaysa, bunun esas sorumlusu bu rejimler değil; Türk'ü, Kürt'ü, Çerkez'i, laiki, Sünni'si, Alevi'si ile Türkiye toplumudur. Toplumun bu sorumluluğu kabul etmesi, demokratik kamusal bir alan inşası için ilk stratejik adım olacaktır.

İkincisi; demokrasi toplumsal farklılıkların birlikte eyleyebildiği, çelişkilerin yıkıcı şiddet düzleminden müzakereci tartışma ve çözüm düzlemine taşındığı kamusallıktır. Burada mücadele bitmez, sadece dili değişir.

Türkiye'de kamusal alan toplumun politikaya katılımı bakımından zayıftır. Fakat bunların her biri çoğunlukla sadece kendi derdiyle meşguldür ve dolayısıyla sömürenler karşısında yalnızdır.

Dikkat edelim; dünyanın en evrensel mücadele alanlarının birincisi ekoloji ise, ikincisi kadın özgürlük mücadelesi alanıdır. Çünkü kadınlar dünyanın her yerinde sömürülüyor. Türkiye'de her ay sadece kayıtlara geçen onlarca kadın katliamı var. Ama Türkiye'de kadın mücadelesi bile bölük-pörçüktür. Çünkü kadınlar Kürt-Türk, Alevi-Sünni, laik-dindar, sosyalist-liberal vb. kategorilere ayrışmıştır.

Emek alanında da benzer bir durum var. Tekirdağ'daki sanayi işçisinin, Karadeniz'deki fındık üreticisinin, Akdeniz'deki seracının, Kürt coğrafyasındaki tarım emekçisinin sorunları da mücadelesi de bir türlü aynı potada buluşturulamıyor.

Memlekette neredeyse her çevre demokrasiyi, hakkı-hukuku sadece kendi mahallesi için istiyor. Ötekilerin uğradığı anti-demokratik uygulama, hak-hukuk ihlallerine ilgi bile duymuyor.

Bu nedenlerle kadın, emek, demokrasi mücadeleleri daha baştan kaybediliyor ve sorunlar daha da derinleşiyor. Oysa emekçilerin, kadınların, ezilen kimliklerin demokratik mücadelelerini önce kendi aralarında, sonra ötekilerle ortaklaştırmaları ve demokratik birlik içinde eylemselleştirmeleri durumunda oluşacak dönüştürücü potansiyeli, gücü düşünmek bile bu konuda harekete geçmeye yeterli bir motivasyon yaratabilir.

Sadece kadınların onları birbirinden ayıran suni kalıpları kırarak dayanışması, demokratik mücadelede tüm toplumu sürükleyebilecek muazzam bir sinerji yaratacaktır. Çünkü kadın alanı çok güçlü bir özgürleşme potansiyeli barındırıyor. Bizim ısrarla, "demokrasinin, özgürleşme mücadelesinin öncüsü kadınlardır" dememizin gerisinde bu toplumsal gerçeklik vardır.

Sömürülen, kendisinin sömürülmesinden sorumlu olduğu gibi, o ve herkes, herkesin sömürülmesinden de sorumludur. Bu sorumluluğun ifası için gerçekten demokratik bir bakış ve ruhla, farklılıkların birbirine saygı duyduğu, birbirinin hakkını-hukukunu koruduğu bir kamusal alan inşası zorunludur.

Farklılıkların ilişki ve kolektif eylemselleşme alanı olarak demokratik kamusal alan, aynı zamanda bir mücadele alanıdır. Bu kolektivite, sömürü ilişkisi dayatan her özneye (sermaye, erkek, iktidar vb.) karşı mücadeleyi de içerir. Nitekim kadınları, emeği, doğayı, kimlikleri sömüren aynı sistemdir. O halde bütün bu alanlar demokratik birlik içinde bu sisteme karşı mücadele edebilir ve bu mücadeleyle sistemi dönüştürebilir. Demokratik kamusal alan kolektif mücadele imkanları yarattığı için dönüştürücüdür de.

Türkiye'de her yer ve alanda bu kültürü inşa etme, işler kılma sorumluluğumuz vardır. Bu sorumluluk herkesindir, hepimizindir.

Biz, demokratik cumhuriyet ve demokratik entegrasyon konularını gerek evrensel gerekse de tikel açılardan değerlendirirken, daha çok demokratik kültür, felsefe ve ilke, ölçü üzerinden değerlendirmeye çalıştık. İşin pratik model veya programatik yönlerine çok girmemeye çalıştık.

Kuşkusuz perspektif işlenip ilkeler konulduğunda, programa dair de veriler ister istemez belli oranlarda içerimlenmiş oluyor. Fakat birebir model uygulama ya da programlaştırma, tartışmaların ardından gelişirse, daha zengin formlar yakalanabilir.

Demokratik entegrasyon farklı modeller veya programlar üzerinden düzenlenebilecek bir esnekliğe sahiptir. Asıl olan şey, felsefi, ilkesel doğrultunun korunmasıdır. Biz bu nedenle daha çok felsefi bir çerçeve sunmaya çalıştık.

Bu, aynı zamanda yeniden yapılanma temelinde tartışmaya, politik katılıma çağrıdır. Bu ülkeyi tüm renkleriyle, canlılığıyla seven, bu toprakları seven herkes bugünü ve geleceği inşa etme amaçlı bu çalışmanın doğal bir bileşenidir.

Konu bağlamında ve son olarak şunu söyleyelim: Bizim ideolojik-politik argümantasyonumuzu, önermelerimizi eleştiren insanlar, çevreler olur. Özellikle de sosyalist kimliğimiz nedeniyle sosyalistler ve etnik kimliğimiz nedeniyle de milliyetçi çevrelerin kimi eleştirilerinin olduğunu biliyoruz.

Her türlü eleştiri değerlidir. Yeter ki yanlışa, eksiğe işaret etsin ve tamamı, doğruyu göstersin.

Milliyetçi (Türk-Kürt) cenahlardan gelen eleştirileri, temsil ettikleri roller itibariyle anlaşılır buluyoruz. Fakat bilinmesini isteriz ki, biz milliyetçi değiliz. Dolayısıyla da meselelere milliyetçi kodlarla bakmıyoruz. Bizim nazarımızda Kürt'ün Türk'e, Arap'a, Çerkez'e üstünlüğü yoktur. Kimlikler eşittir. Demokratik ulus perspektifinden bakıyor; Kürt'ün, Türk'ün, Arap'ın halk olarak çıkarını aynı yerde görüyoruz; demokratik toplumcu sosyalizm.

Sosyalist ve dost çevrelerden gelen eleştirilere farklı zamanlarda yanıt olmaya çalıştık. Dediğimiz şudur; biz sosyalistiz, sosyalizmin tarihsel deneyimlerini ve Marksist kuramı sahipleniyoruz. Bunların tümünde yaşanan yetersizlikleri, eksiklikleri kendi öz-eleştirimiz olarak okuyor, aşmaya çalışıyoruz. Geliştirdiğimiz felsefi, ideolojik, örgütlenme modeli temelli argümantasyon, bu yoğunlaşmış emeğin ürünüdür ve tartışmaya açıktır. Daha çok tartışılmasını, mümkünse daha güçlü tamamlanmasını halklarımızın geleceği için yararlı görüyoruz/görürüz.

Türkiye sosyalist hareketi bizi sıklıkla eleştiriyor. Haklarıdır. Eleştirilerinden yararlanıyoruz. Mahirlerin ardılları olduğumuzu defaatle söyledik, söyleyeceğiz. Fakat Türkiye sosyalist hareketinin de sosyalist dünyaya ve Türkiye halklarına bir özeleştiri borcu olduğunu düşünüyoruz. Mustafa Suphilerden alırsak, Türkiye'de sosyalizm deneyimi yüz yılı aşkın bir birikime sahiptir. Şimdi Türkiye'de adında "Sosyalizm" olan onlarca örgüt vardır. Fakat tümünün toplumsal karşılığı %2'yi bile bulmuyor. Üstelik Türkiye'de bugün işçilerin durumu yirmi beş yıl öncesine göre bile çok daha kötüdür. Şimdi sendikal haklar bile kalmadı ülkede. Buna rağmen toplumla bağ kuramayan, toplum tabanı oluşturamayan bir toplumcu ideoloji nasıl olabilir? Proleterle bile bağ kuramayan bir proleter devrim teorisi savunusu nasıl sürdürülebilir? Ama yüzleşme olmadan başarı şansı yakalanamaz. Ve şunu unutmayalım; özeleştirel tutum ne kadar güçlü olursa hem muhatapları anlama hem de doğru ilişki opsiyonları da o kadar güçlü olur.

Herkesin yıllardır durduğu konfor alanını terk edip önce kendisiyle, sonra toplumsal ihtiyaçlarla yüzleşme cesareti göstermesi, başarılı bir demokratik ve sosyalist eylemselleşme için şarttır.

Biz kendimizi hiçbir zaman Türkiye Devrim Hareketi'nden soyutlamadık. Bilakis kendimizi Mahirlerin, Kaypakkayaların, Denizlerin anısına borçlu gördük. Türkiye devrim hareketiyle birlikte hareket etme yollarını her kulvarda zorladık. Fakat bunu istenen düzeyde olduramadık, başaramadık.

Şimdi bu tarihsel dönüşüm sürecinde sosyalist dayanışmayı güçlendirme imkanlarımız daha geniştir. Bunun gereklerini yapmaya çalışıyoruz. Bundan sonra bu yönlü çabalarımızı daha da artıracağız.

Biz, demokratik cumhuriyet ve demokratik entegrasyon projelerini de toplumcu, sosyalizan bir perspektifle ele aldık/alıyoruz. Bu projeler tartışmayla tamamlanabilir. Eleştiriye ve eleştirel katılıma açıktır.

Halklarımızın özgür geleceğine hizmet edeceği umuduyla ...

Temmuz 2026

"Ülkemiz ve bölgemiz için giderek tüm insanlık için ufkumuzu geniş, vizyonumuzu açık tutmamız lazım. Doğru bir toplumcu felsefe, politik vizyon ve giderek daha çok yayılacak şekilde kolektif eylemselleşme sağlanabilirse, başarı imkân dahilindedir. Türkiye'nin de Ortadoğu'nun da bu potansiyeli vardır. Yüzyılı aşkındır bu potansiyel iç çatışmalarla, antidemokratik rejimlerle bastırıldı, heba edildi. Ama bu oyun bozulabilir."

PKK'NİN TARİHTEKİ YERİ VE ROLÜ

DEMOKRATİK KOMÜNAL TOPLUM MANİFESTOSU

Kürdistan'ın özgürlüğü ve bağımsızlığı için yola çıkan bir hareket olarak, ilk ideolojik grup döneminde "Kürdistan Devrimcileri" ve "Apocular" gibi adlandırmalar olsa da resmi kuruluştan itibaren PKK (Partiya Karkerên Kurdistan) ismini kullandık. Yani kendimize Kürdistan İşçi Partisi dedik. Halbuki aslında böyle bir sosyoloji, böyle bir sosyal olgu yoktu. Ama ismimizi işçi partisi koyduk. Neden? Çünkü, reel sosyalizme göre her halkta, her ulusta böyle bir parti vardı; Vietnam'dan Küba'ya, Rusya'dan Çin'e kadar her ülkede böyle bir işçi veya komünist partisi kurulmuştu. Biz de onlardan etkilendik ve onlara özendik. "Madem biz de bir ulusuz, bizim de bir partimiz olmalı" dedik. Ulusların kaderini tayin hakkı böyle bir partiyi ve ona dayalı ulus-devleti gerektirmekteydi. Biz de her şeyi aynen bu kavramlarla izah ettik.

Bilindiği gibi, bu tür partilerin bir sınıf temeli, bir ilkesi, bir amacı, bir programı, bir de savaş metodu olur. İşte ulusal kurtuluş savaş stratejisi budur. Reel sosyalist teoride bunların hepsi vardır; yani biz bunlardan hazır aldık. Bizim tek yaptığımız, bu gerçekliği Kürdistan'a uyarlamaktı.

Kürdistan'da bunu denemek isteyen başka kişi ve örgütler de vardı. Örneğin DDKO vardı, ama bir türlü "Kürt" ismini kullanamadı. Ayrıca 1970'ler ortamında parti kurmak cesaret isterdi. KDP'nin Bakur'da bazı uzantıları vardı ancak etkili ve başarılı olamadılar. İlk sekreteri Faik Bucak kim vurduya gitti; diğer iki sekreteri Sait Kırmızıtoprak ile Sait Elçi birbirlerine vurdurtuldular. Bu tür örgütlere bulduğumuz isim "ilkel milliyetçiler" veya "küçük burjuva milliyetçileri" idi. Kısaca "Biz onlar gibi olmayacağız" diyerek yola çıktık. Tüm amaçlarımızı gerçekleştiremediysek de PKK, Kürt varlığını kesinleştirerek tarihe damgasını vurdu. Tarih PKK çıkışını doğruladı.

1- PKK ile Kürt varlığına geçiş

1970'ler ortamı Kürtler açısından iyi anlaşılmak durumundadır. İnkâr ve kendinden kaçış çok ileri boyuttaydı. DDKO aslında bir kaçış içindeydi; 'Kürt' adını bile kendisine koymaktan kaçınmaktaydı. Büyük çoğunluğuyla sol, zaten Kürt varlığını hiç ağzına bile almazdı; "Zamanı gelmemiştir veya sosyalizm kurulduktan sonra düşünürüz" derdi. Çözüm formülleri buydu. Sol güya "bu işte varım" diyenlerden oluşmaktaydı. İlkel milliyetçi örgütlenmelerin ise nerede oldukları bile belli değildi; arasan bulamazdın. Hele bizim gibi devrimcilere hiç barınacak ortam yoktu. İlkel milliyetçi örgütler, yarı-aşiret, yarı-feodal yapılardı; onlara gidecek halimiz yoktu. Sözde sol örgütler de sosyal-şovendi; Kürtlerin adını bile ağızlarına almak istemezlerdi.

PKK Kurucusu Abdullah Öcalan, işte bu koşullarda 1970'lere etkili bir giriş yapmak ve tarihsel bir dönüşümü gerçekleştirmek istedi. 1969'da Sosyalizmin Alfabesi kitabını okuduktan sonra "Muhammed kaybetti, Marks kazandı" demişti. Ama henüz grup kurma, sola veya milliyetçiliğe kayma durumunda değildi. Sadece 1970'ler dünyasına giriş yapabilecek kadar bir donanımı vardı. İki tarafla da ilgilenmekteydi. Ama ortam inkârla örülmüştü. Adını bile söylesen, her şeyi kaybettin demekti. Memur olduğunu da düşünürsek, böyle bir işe kalkışması mümkün değildi. Amed'de geçirdiği bir yıl içinde etkilenmişti ama henüz Kürt hareketine katılma düzeyinde değildi.

İstanbul'a gittikten sonra DDKO'ya giderek ilk hamlesini yaptı ve "Kürt" kavramını burada kullandı. Musa Anter'i de ilk kez orada gördü. Musa Anter'in öğüdü, "Devletle sol birbirine girmiş, biz bu ortamdan faydalanarak aradan sıyrılıp gelişme sağlayabiliriz, sağ-sol çatışmasından dolayı biz kendimiz için bir çatlak bulup aradan sıyrılalım" biçiminde olmuştu. O gerçek bir yurtseverdi. Zaten öyle olduğu için kontralar tarafından katledildi. Nusaybin onun anısını yaşatır ve bu çok değerlidir. Belki de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tek ciddi yurtseverdi. Tek başına bir parti gibi hareket etti. Yarım asır bir tek parti gibi davrandı. O zaman söylediği, "bu tehlikeli işlere bulaşmayın, kendinizi koruyun" sözü değerliydi. Parti kurmamış, fakat Kürtler için edebiyat yoluyla bir şeyler söylemeye çalışmıştı.

Dikkat edilirse, inkârdan ve kaçıştan başka bir şey yoktu. Devlet her şeye hâkimdi. İki Sait'in ölüm haberlerinin geldiği Güney'den umut edilecek hiçbir şey yoktu. Doğu Kürdistan'da Qasimlo vardı, onlar da benzer çaresiz durumu yaşamaktaydı. O dönemde Kürtlüğün yanına bile yaklaşılmamaktaydı.

Önder Abdullah Öcalan ise, mevcut koşullara rağmen adım atmak istedi. Bu yüzden ilk defa Mahir Çayan'ın konuşmacı olduğu toplantıda bulundu. Mahir Çayan, "Kürt sorunu vardır. Ayrı devlet kurma hakkı dâhil, her hakka sahip olduklarını kabul etmeliyiz" demekteydi. Burjuva kuyrukçusu, revizyonist politika uygulayıcılarına karşı çıkıp "Bizim burjuva revizyonist politika değil, devrimci tarzda yaklaşım sergilememiz lazım" diye değerlendirme yapmaktaydı. Önder Abdullah Öcalan, Mahir Çayan'ı dinledikten sonra, "devrimci dediğin böyle olur" dedi ve Onun cesur tavrı kendisinde çok derin bir iz bıraktı. Mahir Çayan'a sempatisi de böyle gelişti.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, 1971'in sonu 1972'nin başında İstanbul'dan Ankara'ya geldi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nden Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne yatay geçiş yaptı. O zaman böyle yapılabiliyordu ve Mahir Çayan ile Hüseyin Cevahir de benzer bir yol izlemişlerdi. Kuşkusuz Siyasal Bilgileri tercih etmesinin sebebi siyasete duyduğu ilgiydi.

1972 Mart'ında Mahir Çayan ve arkadaşları, bazı THKO'lu kadrolarla birlikte önemli bir eylem gerçekleştirdi. Bu eylemin amacı, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını durdurmaktı. Deniz kendi örgütünden olmadığı halde, Mahir eylem yaparak idamı durdurmak istedi. 30 Mart'ta Mahir ve arkadaşları Kızıldere'de şehit olunca, Önder Abdullah Öcalan öncülüğünde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde boykot eylemi yapıldı. Bu eylemde Önder Abdullah Öcalan tutuklandı ve yaklaşık yedi ay Mamak Cezaevi'nde tutuklu kaldı. Söz konusu tutuklanma sürecinde devrimci gerçekliği biraz daha yakından tanıdı.

1972 Kasımında delil yetersizliği nedeniyle tahliye olduktan sonra Ankara'da Anıtkabir'in dibinde bir ev tutarak iki arkadaşıyla birlikte kalmaya başladı ve burada da Kürt meselesi üzerine düşünsel yoğunlaşmalarını sürdürdü. Bu temelde "sömürgecilik" fikri giderek olgunlaştı.

Önder Abdullah Öcalan, daha sonra Haki Karer ve Kemal Pir yoldaşlarla tanışarak, onların kaldığı Bahçelievler'deki eve geçti. Kendisinde giderek netleşen bir düşünce olarak "Kürdistan sömürgedir" tezi son raddeye gelmişti. Biraz okumuş ve pratik tecrübe de kazanmıştı. Bu temelde "ben bu düşünceyle, bu uğraştığım meseleyle yola çıkacağım" kararlılığına ulaştı. Unutmayalım ki Kürt sorunu o zaman hiç kimsenin ağzına almadığı, bundan kaçındığı bir meseleydi.

Önder Abdullah Öcalan DDKO'ya üye oldu, ancak Dev Genç'e üye olmadı. DDKO'nun son kongresine katıldı ve ilk kez bir kongrede konuşma yaptı. DDKO'ya ilk gittiğinde Hikmet Bozçalı başkandı. Necmettin Büyükkaya ve Mehmet Tüysüz de sırayla başkan oldular. Önder Abdullah Öcalan, DDKO kongresindeki konuşmasında "Doğu değil de Kürt diyelim" dedi ve şüpheyle karşılandı, kuşkulu bulundu. Çünkü Kürt kelimesi yasaktı, 'ancak provokatörler kullanabilirdi'. Ama Önder Abdullah Öcalan cesurca bu kavramı kullandı.

DDKO'nun kongresine Dr. Hikmet Kıvılcımlı bir mesaj göndermişti. Orada "Mezopotamya'nın kahraman evlatları" diyordu. Önder Abdullah Öcalan, bu kavramı da dikkate alarak "Kürdistan sömürgedir" diye bir tanımlama yaptı. O zaman herkes "Doğu Anadolu" gibi kavramlar kullanılmaktaydı. Ama Önder Abdullah Öcalan, hiç kimsenin kullanamadığı açık bir isimlendirmede bulundu.

Ankara'ya geldikten sonra oluşan Önder Abdullah Öcalan ile Haki ve Kemal yoldaşlar arasındaki ilişki çok samimi, can kardeşliği gibiydi; sol birlik gibi bir ilişkiydi. Ulaştığı düşünce netleşmesini kendileriyle paylaşmak istedi. Fakat bu paylaşımı bir Kürt genciyle yapmanın daha doğru olacağını değerlendirdi ve o zaman yanlarında kalan Dersimli İbrahim'e, "ne de olsa katliama uğramış bir zeminden geliyor, herkesten çok bu yardımcı olur" diye düşünüp "Kürdistan sömürgedir" dedi ve adeta baygın düştü. Daha sonra başka arkadaşlara da düşüncesini açıklayarak bu temelde grup çalışmasını geliştirdi.

Önder Abdullah Öcalan'ın kendine özgü bir gizlilik anlayışı vardı. Tüm yaşamda olduğu gibi, bu konuda da son derece titizdi. Herkesle tek tek ilişki kurar ve düşüncesini bu temelde açıklardı. Başkaları duyarsa her şeyin biteceği yargısını taşımaktaydı. Bu nedenle, adeta kulaklara üfler gibi konuşurdu. Apocu grup beş yıl boyunca hiçbir yazılı belge tutmadı, sadece sözlü söylemle yetindi. Bu tarz sayesinde grup, 1977 yılına kadar MİT tarafından izlenmeye alınamamıştı. Tam beş yıl boyunca devlet, Önder Abdullah Öcalan'ın bir grup kuracağını öngörmemişti.

Önder Abdullah Öcalan, bütün kritik evrelerde daha çok sezgi yoluyla hareket ederek, öngörülmeyen adımlar atmaktaydı. Sezgileri kendisine beş yıl kazandırdı. Başka hiçbir yöntem Apocu Grubun çıkışını böyle başarılı kılamazdı. Grup dergi çıkartsaydı, yazılı belge bıraksaydı, kesinlikle erkenden tasfiye olurdu. Bu nedenle yöntem sorunu önemlidir. Karanlık bir yerdeysen, o zaman atacağın adımı doğru atacaksın. Yani atacağın adımı kendin belirleyeceksin. Çıkarılacak en çarpıcı sonuç budur.

Burada dar bir illegaliteden bahsedilmemektedir; bu tarz doğru yürüme, doğru bir doku büyümesi gibi anlaşılmalıdır. Bu, bir tohumun fide haline gelmesi, yeşermesi gibi olur. Bir şeyi kuluçkaya yatırmadan doğurtamazsınız. Çoğu kadrodaki tarz, doğurtma değil, çürütmedir. Önder Abdullah Öcalan'ın tarzı çürütücü değildir. Bu tarz çok iyi izlenmemektedir. Örneğin bir tasarı, bir proje varsa, önce onu olgunlaştırmak gerekir. Önce proje üretmek ve o projeyi hafızaya geçirecek kadar fidelikte büyütmek, ondan sonra toprağa vermek gerekir. Nitekim PKK kurulurken de "Acaba gençlik örgütü mü olsun, yoksa parti mi olsun" diye tartışılmıştır. Hiçbir şeye öyle bir anda ve kolayca karar verilmemiştir.

Önder Abdullah Öcalan, 1974'te Ankara'da yüksek öğrenim gençliği örgütlenirken ADYÖD (Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği) Başkanı seçilmişti. Orada Kürt-Türk ayrımı yoktu ve Dev-Genç adayı Abdullah Öcalan yoldaştı. Diğer aday ise Taner Akçam'dı. Galiba Önder Abdullah Öcalan'ın fedakârlığı ve dürüstlüğü öğrencilerde karşılık bulmuştu ki tercih etmişlerdi. Bir de Önder Abdullah Öcalan Siyasal Bilgiler Fakültesi adayıydı, Taner Akçam ise Ortadoğu Teknik Üniversitesi adayıydı. Sonuçta Önder Abdullah Öcalan kazandı. ADYÖD içinde Apocular, "Kürdistan sömürgedir" diyen küçük bir sol grup olmuştu. Önder Abdullah Öcalan görüşlerinin doğruluğundan emindi.

Apocu Grup 1973 Newrozu'nda Çubuk Barajı toplantısı ile kurulmuştu. Bu, grubun ilk teşekkülüdür. Orada hiçbir yazılı belge olmaması için tedbir alınmıştı. O günün tedbiri, kalem-defter olmamasını sağlamaktı. Katılanlar toplantının olacağını da bilmiyordu. "Bugün Newrozdur, haydi Çubuk Barajı'na gidelim" denerek gidilmişti. Bu da bir tedbirdi. Çubuk'ta bir grup kurmak için toplantı yapılacağını, Önder Abdullah Öcalan dışında hiç kimse bilmiyordu. Ve Çubuk Barajı'nda buluşup toplantı yaptıktan sonra bir grup olduğumuz açıklandı. Yazılı belge olmadığı için hiç kimse grup olduğumuzu ispat edemezdi. Hiç kimse "siz Kürt grubu kurmuşsunuz" diyemezdi. Çünkü belgesi ve ispatı yoktu.

PKK Fis Köyü'nde kurulurken de "Acaba gençlik örgütü mü olsun, yoksa parti mi olsun" diye tartışılmaktaydı. Sonuçta parti olmakta karar kılındı. Tabii kongre için Kürdistan'ın değişik bölgelerinden delegeler seçilmiş ve Amed gibi bir merkezin Lice gibi kırsal alanında toplanılmıştı. Yine Program Taslağı ile Kürdistan Devriminin Yolu Manifestosu hazırlanmıştı. Program Taslağı Haki yoldaşın şehadetine cevap olarak yazılmıştı. Bunlardan önceki tek yazılı belge, Önder Abdullah Öcalan'ın 1975-76 kışında Hayri Durmuş yoldaşa yazdırdığı taslaktı. Ancak daha sonraki düşünsel faaliyetlere yön veren bu taslak gizli tutulmuş, yazılı bir materyal olarak basılmamıştı. Fakat bu taslaktaki düşünceler çerçevesinde 1977 yılının baharında Kürdistan'ın bütün temel merkezlerinde kadro adaylarının katıldığı toplantılar yapılmıştı. İrili-ufaklı elli civarındaki toplantıyla örgütsel yapı hazırlanmaya çalışılmıştı. Bunlar temelinde 26-27 Kasım 1978 tarihinde Fis Köyünde yapılan toplantıyla parti olmaya karar verildi. Nasıl bir örgüt olunacağı ve parti ismi bir süre tartışıldıysa da sonuçta Kürdistan İşçi Partisi (PKK) isminde karar kılındı. O da Vietnam'dan etkilenmeydi. Parti ismini somutlaştırma ihtiyacına cevaptı. Çünkü çok katı bir inkâr vardı.

Nitekim resmi parti kuruluşu daha birinci ayını doldurmamıştı ki, Fırat'ın batısını Kürtsüzleştirmeyi hedefleyen Maraş katliamı gerçekleştirildi ve buna dayanılarak Kürdistan'da sıkıyönetim ilan edildi. PKK bir parti olarak kendini yeterli örgütlülüğe kavuşturmadan yeni bir askeri darbe adım adım hazırlanmaktaydı. Mayıs 1979 Elazığ tutuklamaları ve Şahin Dönmez'in ihanetinin yarattığı ağır baskı ortamında Önder Abdullah Öcalan, Temmuz 1979 başında sınırı geçerek Suriye topraklarına ve sınırdaki Kürt olan Kobani kentine gitmek durumunda kaldı. Maraş katliamı ile ilk adımları atılan yeni askeri darbe de 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşti.

Önder Abdullah Öcalan, 12 Eylül 1980 faşist-askeri darbesini Ortadoğu'da, Lübnan-Suriye sahasında Filistin örgütleriyle geliştirdiği ilişki zemininde karşıladı. Darbeye karşı kadroları geçici geri çekme, toparlama ve eğitip hazırlayarak yeniden ülkeye seferber etme taktiğini benimsedi. Ülkede Mazlum Doğan, Kemal Pir, Hayri Durmuş ve Sakine Cansız yoldaşlar öncülüğünde 1981-82 Büyük Zindan Direnişi yaşanırken, Ortadoğu sahasında PKK 1. Konferansı ve 2. Kongresi temelinde 12 Eylül Darbesine karşı mücadelenin teorik ve stratejik çizgisini geliştirerek yoğun bir kadro-savaşçı eğitimi yürüttü. 12 Mart 1971 askeri darbesi ardından Ankara'da devrimci gençliğin toparlanma çalışmalarına öncülük etmesine benzer bir biçimde, 12 Eylül 1980 askeri darbesi ardından da Ortadoğu'da Türk ve Kürt örgütlerini toparlayarak anti-faşist cephede birleştirme çalışmalarını öncülük düzeyinde yürüttü. Ortaya çıkardığı birikimi 1982 Güzünden itibaren ülkeye sevk ederek, 12 Eylül Cunta yönetimine karşı gerilla direnişine yöneltti.

Pratikteki her türlü geri çeken hatalı tarzlara rağmen, Önder Abdullah Öcalan'ın bu yeni yönelimi 15 Ağustos 1984 Eruh ve Şemdinli eylemleriyle tarihi bir gerilla direnişini ortaya çıkartıp pratikte ete-kemiğe kavuştu. Komutan Agit (Mahsum Korkmaz) öncülüğünde bütün zorlukları yenip engelleri aşarak gelişen bu direniş, kısa sürede halkı etkileyerek cepheleşmenin ve gerillalaşmanın zeminini döşedi. Önder Abdullah Öcalan'ın doğrudan yönettiği Mahsum Korkmaz Akademisinde yürütülen yoğun teorik, ideolojik ve askeri eğitim ve müca-

dele ile her türlü çeteciliği aşan Kürdistan Özgürlük Gerillası, 1990 yılından itibaren halkın serhildana kalkışını ve ulusal diriliş devriminin gerçekleşmesini başardı. Kadın öncülüğünde yaşanan Kürt halk serhildanı, aynı zamanda kadın özgürlük devriminin başladığını da ilan ediyordu.

1990'ların başında yaşanan Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Körfez Savaşı ardından Ekim-Kasım 1992 Güney Savaşının sonuçlarını değerlendiren Önder Abdullah Öcalan, Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın yaklaşımlarını da dikkate alarak 17 Mart 1993 tarihinde ilk kez ateşkes ilan etti ve Türkiye yönetimini sorunları siyasetle çözmeye çağırdı. Bazı bakımlardan siyasi çözüm zemini vardı ve pratik-askeri durum böyle bir çözümü kaldıracak düzeydeydi. Ancak içteki ve dıştaki savaş rantçısı çevreler ve çeteci güçler, çeşitli provokasyonlarla siyasi çözümün önünü kapatarak, Türkiye'deki siyasi çözüm yanlısı güçleri de hedefleyen planlı bir topyekûn özel savaş saldırısını gündeme getirdi. Çok açık ki bundan sonrası bir tekrar ve çatışmalı durumun giderek daha da ağırlaşması olacaktı.

Önder Abdullah Öcalan, başlayan bu yeni saldırı sürecinde bir yandan demokratik siyasi çözüm taleplerini sürekli yinelerken, diğer yandan da gerillayı ve halkı hedefleyen ağır imha saldırılarını kırabilmek için çok yoğun ve yaratıcı bir mücadele içinde oldu. Buna karşı gerillayı ezemeyen ve siyasi çözüme de gelmeyen iç ve dış rantçı çevreler, 1998'de yaşanan tekrar ve pata ortamından da yararlanarak 9 Ekim 1998 uluslararası komplosunu örgütleyip dayattılar. Roma'ya kadar gitmeyi başaran Önder Abdullah Öcalan'ın Kürt sorununun siyasi çözüm talebini reddederek, 15 Şubat 1999 komplosunu planlayıp İmralı sistemini ortaya çıkardılar.

Önder Abdullah Öcalan, uluslararası komplo saldırısına ve İmralı soykırım sistemine, tarihi paradigma değişimiyle cevap verdi. İktidar ve devlet sisteminin ortaya çıkardığı ve kapitalist modernite düzeninin daha da derinleştirerek ağırlaştırdığı toplumsal sorunlar için demokratik modernite paradigmasıyla demokratik toplumcu çözüm yollarını geliştirdi. PKK'yi iktidarcı ve ulus-devletçi bir parti olmaktan çıkartarak, kadın özgürlüğüne ve toplumsal ekolojiye dayalı demokratik toplumcu bir parti haline getirdi. Kürt sorununun demokratik ulus çözümünü programlayarak, demokratik özerkliğe dayalı demokratik konfederalizm sisteminin örgütlenmesi ve bu temelde çözümlerin geliştirilmesi görevini netleştirdi. Bu biçimde ulus-devletçi çözümsüzlüğü aşıp demokratik ulus çözümü için mücadeleyi öngörerek, kapitalist modernite sistemini yargıladı ve komploya karşı mücadelenin strateji ve taktiklerini ortaya çıkardı.

Bu biçimde yaşanan yirmi yıllık mücadele ve son on yıllık amansız savaş, bir yönüyle 1993'ten itibaren yaşanan tekrarın bir devamı olduysa da aynı zamanda yeniden bir değerlendirmeyi de gerekli kıldı. En başta yaşanan savaş ne zafer ne yenilgi çizgisini aşamayan pata durumunu ve bu temeldeki tekrarı devam ettirerek çözümsüzlüğü daha da derinleştiren bir etken haline geldi. Bu duruma yol açan teorik, ideolojik, örgütsel, stratejik ve taktik durumların yeniden değerlendirilmesi, ideolojik ve stratejik olarak ulusal kurtuluş çizgisinden tam olarak kopmayı, amaç-araç uyumunu tam olarak sağlamayı, bu temelde yeni bir değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma süreci yaşamayı gerektirdi. Bu da pratikte komün ve devlet ayrımına ve yok edilmek istenen kadın komüncülüğü ile kastik erkek egemen yapılanması arasındaki çelişkiye dayalı tarihsel gerçekliği daha derinden anlamayı, PKK'nin örgütsel yapısı ile silahlı mücadele stratejisini sona erdirmeyi gerekli kıldı.

Tüm hata ve eksiklerine rağmen komploya karşı yirmi altı yıllık gerilla ve halk direnişi, Türk Devletinin tüm inkârcı ve imhacı saldırılarını kırmayı ve boşa çıkarmayı başardı. 'Çöktürme Eylem Planı' temelindeki saldırılar başarısız kılınarak sahiplerini zora sokar bir duruma geldi. İçteki bu durumun, Ortadoğu'da yaşanan Üçüncü Dünya Savaşının Türkiye sınırlarına dayanması ve Türkiye'yi de tehdit eder hale gelmesi sonucunda beka tehdidi ile yüz yüze gelen Türk Devleti, Ekim 2024'ten itibaren Devlet Bahçeli üzerinden yeni bir yaklaşım ve söylem geliştirmeye başladı. Buna Önder Abdullah Öcalan da 27 Şubat 2025 Barış ve Demokratik Toplum Çağrısıyla cevap vererek yeni bir süreç başlattı ve süreci kimliğine kavuşturdu. Söz konusu Çağrı temelinde Kürt halkının varlık ve özgürlük mücadelesinin PKK ismiyle yürütülen süreci sona erdirilerek, Demokratik Komünler Birliği temelindeki yeni tarihi dönemi başlatıldı.

> "Önder Abdullah Öcalan, bütün kritik evrelerde daha çok sezgi yoluyla hareket ederek, öngörülmeyen adımlar atmaktaydı. Sezgileri kendisine beş yıl kazandırdı. Başka hiçbir yöntem Apocu Grubun çıkışını böyle başarılı kılamazdı. Grup dergi çıkartsaydı, yazılı belge bıraksaydı, kesinlikle erkenden tasfiye olurdu. Bu nedenle yöntem sorunu önemlidir. Karanlık bir yerdeysen, o zaman atacağın adımı doğru atacaksın. Yani atacağın adımı kendin belirleyeceksin. Çıkarılacak en çarpıcı sonuç budur."

2 - PKK, inkârcılığa karşı Kürtlüğü diriltme ve kesinleştirme hareketidir

Bu değerlendirmede geliştirilen "Proto-Kürt Tarihi" tanımlaması son derece yerindedir. Hakeza "Örtük-Kürt Tarihi" dönemi de öyledir ve ortaçağı ifade etmektedir. Moderniteyle birlikte "Yok Oluş Tarihi"ne, "İnkâr ve İmha Tarihi"ne bir giriş vardır. Bu dönemde çöküş oldukça hızlanmıştır. Kabile ve aşiret sistemi belki Kürtlüğü biraz yaşatmaktaydı. Fakat Kurmanc biçimindeki dağılma da hız kazanmıştı. Burada Kurmanclaşma olayını daha iyi anlamak gerekir. Aslında PKK çıkışı esas olarak Kurmanc'a dayanır ve bu önemlidir. Ne bir aşiret ne bir mezhep ne zengin bir aile ile ilgisi vardır. Önder Abdullah Öcalan dahil PKK kadrolarının önemli bir kısmı zorbela ayakta kalmaya çalışan Kurmanc ailelerden gelmektedir.

Peki bu tip ailelere sosyal birim denebilir mi? Bunların sınıf olmadığı çok açıktır, yine toplum ve aşiret olmadığı da çok açıktır. Birkaç akraba var ama onlar da birbirine karşıttır. Aile tamamen kendi içinde dağılmıştır. Örneğin Önder Abdullah Öcalan'ın aşireti Berazi aşiretidir ama adı var kendisi yoktur. Çoktan dağılmış, herhangi bir aşiret ilkesi, kuralı kalmamıştır. Aynı zamanda kabile de öyledir. Kendilerine "Mala Ocê" denmektedir. 'Ocê'ler bir kabile olabilirler ama o da sadece isim olarak vardır. Büyük ihtimalle eskiden Berazi aşiretinin bir kolu olabilirler. Baba böyle bir ailedendir. Ana ise, ana tarafından Türkmen geleneğinden gelmektedir, ama Kürtleşmiştir.

Açık ki bunlar önemlidir, ama bunların Önder Abdullah Öcalan üzerinde sosyal yansıması yoktur. Önder Abdullah Öcalan'ın aile çözümlemesinde ulusallık yok olmuştur. Klan-kabile kültürü de yoktur. Geriye "Malbatî" kalır ama, aslında o da çökmüş durumdadır, ismi var kendisi yoktur. Türkmen denilince belki kalıntı şeklinde anada yaşamaktadır ama o da Kürtleşmiştir. Daha doğrusu tam bir karmaşa söz konusudur.

Dikkat edilirse, babada kabile-aşiret kültürü neredeyse tamamen bitmiştir. Dolayısıyla bu kültürlerden çocuğa yansıyan hiçbir şey yoktur. Geriye kalan bir ailedir ki, o da derme-çatma haldedir ve çocuk için de engeldir. Demek ki böyle bir köyün Önder Abdullah Öcalan'a vereceği herhangi bir değer yoktur. Ortada hiçbir şeyden haberi olmayan bir köy vardır. Bu köyün herhangi bir sosyal gerçekliği de yoktur. Ne kabile ne aşiret köyüdür; kendi kendini unutmuş köy demek daha doğrudur.

Peki bu durumda Önder Abdullah Öcalan'da yaşanan patlamaya ne yol açtı? Önderlik gerçeğini ortaya ne çıkardı? Bunu doğru çözmek gerekir. Neticede PKK tamamen Önder Abdullah Öcalan'ın iradesiyle gerçekleşmiştir.

Çok açık ki burada bir sosyal temel aramak zordur. Dine ilişkin arayışları vardır ve pek çok dua ezberlemiştir. Ama dua ezberlemek yaşanan önderliksel çıkışı tarif edemez. Yine köyün gelenekleri vardır ama bunlar da hiç ilgilenmediği hususlardır. Köy terbiyesinin ve de cemaatin yanından bile geçmemektedir. Ailede de baba der "beni bu kadından kurtar"; ana der "beni bu adamdan kurtar". İkisi de büyük bir problemdir. Yine de bunlara rağmen bir şeyler yapılmıştır.

Tabii ki okul süreci de önemlidir. Okulda biraz tablo değişir, Kürtlük ilk defa sorun olarak öne çıkar. Okuyup memur olmak istenir ama "Kürtlük engel olabilir mi?" diye de korku ve endişe yaşanır. Okulda iyi derece alınıp yükseliş imkânı yaratılsa da diğer yandan asimilasyon kişiyi kendi olmaktan çıkaracak bir şeydir. İnsanı geliştirmezse tamamen silecektir. Tüm Kürt gençlerinin yaşadığı bu durumu Önder Abdullah Öcalan da çok yoğun bir biçimde yaşamıştır. Ortaokuldan sonra Ankara'nın göbeğindeki Tapu Kadastro Meslek Lisesi'nde okumuştur.

Şüphesiz Ankara ortamı asimilasyon kültürünü daha da derinleştirecek yapıdadır. Eğer 1970'lerin devrimci ortamı olmasaydı, Dev-Genç olmasaydı, burada çıkış yapma durumu olmayabilirdi. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, Komünizmle Mücadele Derneği'nden Ülkü Ocakları'na kadar Ankara'da her ortama gitti ve buralarda bir şeyler aradı, ama bulamadı. Dev-Genç ile ilgili gözlemleri kendisini daha çok etkiledi ve sola yönelmesini geliştirdi. Fakat bunlar henüz bir örgüt kuracak düzeyde etkileyen hususlar değildi. Tapu Kadastro Meslek Lisesi'nden sonra Diyarbakır ve İstanbul'da memurluk yaptı ve arkasından Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumak için tekrar Ankara'ya geldi. Tüm bu süreç Dev-Genç'e yönelik güçlü bir ilgi oluşturdu. Demek ki Türkiye Devrimci Gençlik Hareketi olmasaydı, belki de Apocu Önderliksel Çıkış da olmazdı. Bu husus çok önemlidir. 1970'ler Türkiye'sinin ve Dev-Genç'in adeta belirleyici etkisi olmuştur. 1968 dünya devrimci gençlik kuşağı Apocu çıkışı yaptıran en önemli etkenlerdendir. Bu da şimdi DEM Parti geleneğinde yaşayan bir hususdur. Önder Abdullah Öcalan, 2013'te HDP kurulurken "Mahir'in mirasını sizlere devrediyorum" demiştir. Tam kırk yıl boyunca taşıdığı Mahirlerin mirasını HDP'ye devretmiş ve "Devrettiğim bayrağı yükseklerde tutun" diye uyarmıştır.

Türkiye Solunun HDP'de kuruluşundan itibaren yer alması işte bu mirasla bağlantılıdır. Daha 1974'te devrimci gençlik ADYÖD'de birleştirilmiş, 1981-82'de de devrimci hareketi birleştiren Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi (FKBDC) kurulmuştur. Mihri Belli, Teslim Töre ve Taner Akçam gibi liderler de bu cephe içinde yer almıştır. Ama onlar Avrupa'ya gitmiş, Önder Abdullah Öcalan ise gitmeyerek ısrarla ülkede devrimci mücadeleyi geliştirme seçeneğini denemiştir.

Demek ki 1973-75 grup aşaması, sola açılmamızla bağlantılı bir Dev-Genç mirasıdır. Dev-Genç'in 1970'lerdeki çıkış pratiğinin sonucudur. Onun da önder kişiliği Mahir Çayan'dır. PKK'nin en temel bir dayanağının bu olduğu ortaya çıkmaktadır. 1972-73'te gruplaşmaya yönelmede Mahir'in anısı önemlidir. Bu şehadetler yitip gitmemiş, anılarına Apocu Gruplaşmayla cevap verilmiştir. Kaldı ki bu harekette öncü düzeyde yer alan Ömer Ayna ve Hüseyin Cevahir gibi Kürt gençleri de vardır, yani bir Kürt-Türk birlikteliği söz konusudur. Kemal Pir ve Haki Karer ile bu birliktelik Apocu Gruba da taşınmış, bir Kürt-Türk birlikteliği olarak grup oluşturulmuştur.

Bilindiği gibi, bu grupla 1978'de partileşme adımı atılmıştır. Buradaki esas nokta, "Bir adım da olsa PKK doğsun" yaklaşımıdır. Bu temelde "Biz fideliğimizi ektik, artık büyür" diyoruz. Bu noktada biz yaşayacak mıyız, yaşamayacak mıyız, hiç umurumuzda değildir. 1973 Newrozunda Çubuk Barajı'nda bir tohum ekilmiş; o fide olmuş, 1978'de o fide toprağa verilmiştir ve 'artık büyümesi gerekir' yaklaşımı hâkimdir.

Şüphesiz Önder Abdullah Öcalan'ın Ankara'dan çıkışında Kesire Yıldırım ile olan ilişkisi de önemlidir. Bu, Ankara'da içine girilen bir ilişkiydi. Duygusal boyutu yanında, gelişen örgütte karşı cinslerin nasıl birlikte var olacağı sorusuna cevap oluşturmak açısından da önemliydi. Aynı zamanda çözmekte herkesin zorlanacağı, kimsenin çözme gücü gösteremeyeceği bir ilişkiydi. Kesire'nin ailesinin Dersim'de ihanet içinde olan

> Yeni tarihi dönemde barış ve demokratik toplum aşamasına geçiş için PKK'nin feshi gereklidir. Feshi yeni bir döneme geçmek için yapmaktayız. Devletteki bazı dinamikler, bunu kendimizi yok etmek olarak algılamaktadır. İçimizde bazıları da PKK'nin feshini, kendimizi savunmadan yoksun hale getirmek olarak anlamaktadır. Ama biz, gerçekte bir açmazdan kurtulmaktayız. Fesih bir son değil, yeni örgütlenme ve mücadele sürecine geçiştir. Yeni mücadele süreci savaş değil barış, ulus-devlet değil demokratik toplumu inşadır.

bir aile olduğu duyulmuştu ve bilinmekteydi. Yöre olarak Mazlum Doğan arkadaşla birbirlerine yakındılar. Her ikisi de ilgilenmeyi ve kazanmayı gerektiren özelliklere sahiptiler. Mazlum arkadaşı kazanmak zor olmadı ama Kesire temkinliydi. Görünüş itibariyle Kurdi özelliklere sahip bir kadındı. Bu nedenle, Önder Abdullah Öcalan'ın kazanmak istediği açıktı. Yaklaşımlarında herkesin yaşayabileceği bir duygusallık da vardı. Kesire ile yaptığı konuşmada, "Tamam sen de gruba dahil olabilirsin, ama nişanlılık gibi bir şey yapabilirsin, bu ben de olabilirim, başkası da olabilir" dedi. Aksi halde grup içinde dağıtıcı olabileceğini düşünmekteydi.

Kesire'nin önce Dersim'de olan ailesi sonradan Ankara'ya gelmişti. Önder Abdullah Öcalan'ın en ciddi girişimlerinden biri, bu aile ile temas kurmaktı. 1976-77 yıllarında neredeyse iki yıl bunun için çok uğraştı. Baştan beri problemli bir ilişkiydi. Ne kabul etme ne de reddetme vardı. Tam bir problemdi. Babası Ali Yıldırım, direkt İsmet İnönü ile ilişki kurmuş olan biriydi; Dersim'de Kemalistlerle birlikte hareket etmişti. Önder Abdullah Öcalan için, "Biz bu adamı evimize aldık, onu bu tehlikeli işlerden alıkoymak için" demişti. Fakat Kesire'nin ne kadar bilinçli hareket ettiği belli değildi. Önder Abdullah Öcalan'ı bu ilişki üzerinden etkisiz kılmayı üst düzey bir karar olarak vermişlerse, bunda Kesire'nin bir rolünün olup olmadığı netleşmiş değildir.

Ali Yıldırım, Kesire'nin içine girdiği bu ilişkiye baştan itibaren olumlu bakmamış, istemediğini de açıkça söylemişti. Kesire ile olan evlilik zaten sembolik bir şeydi. Önder Abdullah Öcalan'ın da bu ilişkide bazı amaçları vardı; çok bilinçli olmasa da adeta kendi içinden "bu ilişki bana gereklidir" demekteydi. İşte birçoklarının anlayamadığı nokta burasıdır. Oysa bu ilişkiler Önder Abdullah Öcalan için olmazsa olmaz niteliğindedir. Kuşkusuz "Bir devlet ailesidir, onu kullanacağım" gibi bir düşüncesi yoktur. Mesele vazgeçilemeyecek duygular da değildir. Ama oluşan yeni Grup için böyle bir ilişki gereklidir. Önder Abdullah Öcalan böyle bir ihtiyacı derinden hissetmektedir. Nitekim PKK olayında bu ilişki kritik bir yere sahiptir.

Fakat Kesire, baştan itibaren adeta Önder Abdullah Öcalan'ı çökertmek için inanılmaz davranışlar göstermiştir. Acaba gerçekten çökertmek için mi, yoksa 'bu ilişkinin neden olamayacağını' göstermek için mi öyle davranmaktaydı? Bu durum şimdiye kadar gerçek anlamda çözülemedi. Kesire ile geçirilen on yıl adeta bir ölüm-kalım on yılıydı. Fakat 1977-87 arasında PKK, bu ilişkiyle ayakta kaldı. O kadar zorlayıcı bir ilişkiydi ki, bu durumu gözleyen Cemil Bayık ve Kemal Pir arkadaşlar "Önderliği bundan kurtaralım" diyerek cezalandırma kararı almış; sonra da "Önderliğin mutlaka bir bildiği vardır" diyerek vazgeçmişlerdir. Önder Abdullah Öcalan için işte bu kadar zorlayıcı bir ilişkiydi.

Harpagos'tan beri Kürdistan tarihinden gelen bir anlayış söz konusudur. "Harpagosluk" demek, başkalarına bütün gücüyle hizmet etmek demektir. Bu anlamda bir Harpagos çelişkisi vardı. Buna "Harpagos Sendromu" da diyebiliriz. Belli ki yaşanan da böyle bir Harpagos Sendromuydu. Peki bundan nasıl kurtulunabilir? İşte esas mesele budur. Bu, Kürt tarihine çok ciddi bir zarar vermiştir. 2500 yıllık bir sendrom ve ciddi bir hastalıktır.

Şüphesiz bütün bunları, PKK tahlilini yaparken dürüstçe tam bir anlamlılığı sergilemek için belirtiyoruz. Bazı yanılgıları ortadan kaldırmak, bazı yetersizlikleri aşmak için ifade ediyoruz. Belli ki bu ilişki olmayabilirdi; ama oldu. Neden? Çünkü bunlar Kürdistan'ın hâkimiydi. Kendilerini böyle görür ve egemenliklerini başka kimseye de vermek istemezlerdi. Bunlar göz ardı edilerek ve de mücadeleyle aşılmadan PKK kurulamazdı. Kurulsa da eksik ve yanlış olurdu.

Burada çözülmesi ve aydınlatılması gereken husus şudur: Bu ilişki mutlaka bizi bulacaktı. Duygusal boyutu da dahil bir biçimde yaşanacaktı. Bu noktada yaşananın erken olduğu söylenebilir, "Tehlikeli bir biçimde gelişti" denebilir, yine "Grup, parti hazır değildi" denebilir. Belli ki bütün bunlar ve benzerleri söylenebilir. Ama böyle bir ilişkinin yaşanma zorunluluğu inkâr edilemez. Çünkü Kürt haritası, Kürt mantalitesi bunsuz olmaz. Yani "buranın egemeni biziz" der. "Parti olursa bizsiz olmaz" der. "Önderlik diyorsan, önderlik biziz. Sen de kimsin?" der. Kesire, Şahin Dönmez için, "Bizim evin önündeki köpekler gibiydi, ona kemikleri veriyorduk" der. O kesimin kendisini konumlandırdığı yer burasıydı.

Zaten bu işbirlikçi kesimler, "Bu toprak demek biz demektir, toplum demek biz demektir" demekteydi. Kendilerini ajan olarak da görmezler. Aristokrasi tam da budur işte. Tarık Ziya Ekinci'nin Lice beyleri için söylediği, "Bu beyler kendilerini Kürt görmüyorlar. Onlara göre Kürt demek çalıştırılan, hizmete koşturulan köle demektir. Bu tabakaya göre Kürtler onların önünde bekleyen köpekler gibidir" sözleri anlamlıdır. Önder Abdullah Öcalan'ın 1977'den 1987'ye kadar yürüttüğü mücadele, katlandığı zorluklar, tahammülü zor davranışlar, bunların hepsi bu kesimin gerçek yüzünü açığa çıkartmak içindi.

Önder Abdullah Öcalan, işte bu kesime karşı çok büyük bir mücadele yürüttü. Bu mücadelenin önemini ve büyüklüğünü tüm kadroların, Dersimlilerin ve kadınların çok iyi anlaması gerekir. Kemal ve Cemil arkadaşların "Yirmi dört saat tahammül edilemez" dedikleri ilişkiyi, Önder Abdullah Öcalan tam on yıl nasıl idare etti? İşte doğru anlaşılıp cevaplandırılması gereken soru budur. Son ayrılma sırasında da Önder Abdullah Öcalan'a, "Ben senin için bir karayılanım değil mi? Korkma, seni zehirlemem" demiştir. Zaten Kesire'nin genel duruşu böyledir. Bu ifadeden kırk beş gün sonra da Atina'da kaybolup gitmiştir.

Bu ciddi olay büyük bir savaş, müthiş bir psikolojik savaştı. Önder Abdullah Öcalan ile Kesire arasındaki mücadele bir önderlik savaşıydı. İşte bu gerçeğin doğru anlaşılması gerekir. Kesire, Önder Abdullah Öcalan'a "Sen bizim bu ilişkiyi kullanarak PKK'yi yönetemezsin" demekteydi. İşte mücadelenin içerdiği çıplak gerçek bu. Çok açık ki, bu savaşı Önder Abdullah Öcalan kazanamadan Dersim olmazdı, Dersim toptan biterdi. Haksızlık şurada: "Dersim'e bu kadar haksızlık etmiş bir aileyi neden tercih ettin" denerek Önder Abdullah Öcalan eleştirilmektedir! Halbuki kabul ettiği ve savaştığı bu gerçeklik, esas olarak Önder Abdullah Öcalan'ı önder yapan gerçekliktir. PKK'nin kuruluşundan 1987'ye kadar önderlik savaşı böyle sürmüştür. Kaçtığı an Önder Abdullah Öcalan üzerindeki büyük yük ortadan kalktığı için ciddi bir ruhsal hafifleme yaşamıştır.

Önder Abdullah Öcalan, benzer bir hafiflemeyi de şimdi PKK'nin yaşadığı çıkmaz halinden kurtulduğu için yaşamaktadır. Çünkü Kesire'nin yürüttüğü savaş, gerçekten de çok yıpratıcı bir savaştır. Kesire on yıllık savaş sonrasında kaçınca, işbirlikçilik de onunla birlikte tarihe gömülmüştür. Şimdi PKK olayında da reel-sosyalizm ve burjuva ilişkisi tarihe gömülmektedir. Kuşkusuz bu değerlendirmeler çok önemlidir. PKK'nin neden ve nasıl doğduğuna ilişkin değerlendirmeler son derece öğretici olmaktadır.

Kürtler inkâra uğramış bir halktır. Kendimize PKK diyerek hem Kürtlere ad verme hem parti kurma ve hem de bunları sosyalist olarak yapma gerçekleşmiştir. Böyle bir parti ile sağlanan Kürt kimliğinde hem varlık ve hem de özgürlük iç içedir. Mücadele neticesinde varlık kazanılır, ama sosyalizm yani özgürlük kazanılamaz. Sosyalizmin kazanmaması, reel-sosyalizmin iç özelliklerinin etkisi sonucu çökmesi ile bağlantılıdır. Çünkü Rusya'da da çöktü, Çin'de de çöktü.

Burada, tamamen inkâra uğramış bir Kürtlük olayı söz konusudur. Hem sosyalist ve hem de Kürdistanî bir parti ile inkâra karşı varlığı bu ontolojiye, antropolojiye ve sosyolojiye dayandırıyoruz. Dikkat edelim, PKK ve Kürtler olayında hangi Kürtleri esas aldık? Kuşkusuz Kurmanc Kürtleri. İşte bu çok önemlidir. Dikkat edilirse, ontolojik, antropolojik ve sosyolojik bir temel var. PKK'nin ilanı bunu kapsar. Bu kavramları biraz açarsak görürüz ki, Kürt varlığını kesinleştirdik. Yani Kürtler vardır ve varlığı kesindir. Bu, PKK'nin zafer niteliğindeki başarısıdır. Antropolojik kazanımıdır, ontolojik kazanımıdır, ancak daha sosyolojik kazanım olmadı; yani özgürlük kazanımı olmadı. Neden? Çünkü reel-sosyalizmle özgürlük kazanılmaz. Böyle olduğu için de iç nedenlerle reel-sosyalizmde çöküş yaşandı.

PKK ise Kesire ile savaşla varlığı kazandı. Bütün Kürtler kadın gerçeğinde kaybederken, tam tersine Önder Abdullah Öcalan'da varlık kazanmıştır. Burada tekrar Mem û Zîn ve Derwêş û Edulê hikâyelerine gelelim. Aslında bu hikâyelerde bir sosyolojik olay var, bunu izah etmeye çalışmaktayız. Bu sosyoloji bilinmemektedir. Bu "Ölüm sosyolojisi" demektir. Belli ki sosyolojiyi canlandırmadan Kürt inkârı aşılamaz, Kürt dirilemez, Kürt yuvası sağlığına kavuşamaz. Tabi bu durum sadece Kürtlere mahsustur. Yahudilikte "Soykırım benzersizdir, bunun başka bir örneği başka bir halkta yoktur" denilir. Bunun anlamı, tekil bir olay olmasıdır. Nasıl ki bunun başka bir örneği yoksa, bu Kürt sosyolojisi de tekildir ve hiçbir kitapta karşılığı yoktur.

İşte bunu PKK Önderliğinin çözmesi gerekirdi. Bu 'PKK Önderliği' denen kurum, bunu çözmeden asla gerçekleşemezdi. Bu kördüğüm PKK kadrosunun da aşamadığı kördüğümdür. Belli bir çaba var, ama çözüm yoktur; kadronun yaşadığı kördüğüm noktası burasıdır. Ama bunun çözülmesi gereklidir. Önderlik gerçeği çözüm demektir. Bunu iliklerine kadar yaşamadan kadronun başarması mümkün değildir. Zihinlerde, hafızalarda böyle bir şey yoktur. Yaşanmadığı için anlaşılamamaktadır. Ama Önderlik gerçeği de der ki, bütün Kürt antropolojisi ve ontolojisi tarihi, hatta kültürel gelişmeler, bu nedenle ihanete uğramıştır. Bu çelişkiden ötürü Kürtlük Kürtlük olmaktan çıkmış, bir kadavra gibi yaralı-bereli hale gelmiştir.

1970'lere doğru gelindiğinde inkâr mutlak hâkimdir. İşte bunu PKK Önderliği delmiştir. Buna destan mı, teori mi, sosyalizm mi, yurtseverlik mi, ne denirse densin, PKK Önderliği bunu gerçekleştirmiştir. Demek ki PKK, yaşanan zıtlıklara ve olumsuzluklara rağmen, büyük bir harekettir. İnkârdan varlığa çıkış yaptıran tarihi bir iş yapmıştır. Bu çok zor bir iştir. Daha önceki Kürt Önderlikleri bunu yapamamıştır. Her önderliksel çıkış iki ayda çökmüş, bıraktıkları miras daha da çökertici olmuştur. Her direniş ve peşinden gelen yenilgi, bir parçayı daha yok etmiş, sonuçta Kürt diye bir şey kalmamıştır. İstendiği kadar mirlik tarihi, aşiret tarihi incelensin, belirtilen bu sonuca ulaşılması kaçınılmazdır. Kürt tarihi denen işte budur. PKK Önderliği bununla savaşmış ve sonuçta bir yol bulmuştur. Şüphesiz "Herkes bir yol bulsun" denmemektedir. Çünkü bu tekil olarak başarılan bir husustur. Önder Abdullah Öcalan'ı önder yapan da budur.

Önder Abdullah Öcalan, Kesire ile on yılı böyle yaşamıştır. Gruptaki iki değme başyardımcının bulduğu çözüm cezalandırmaktır! Peki öyle yapılsaydı ne olurdu? Grup belki de o zaman biterdi. "Olumsuz olan herkesi öldürelim!" demek çözüm değildir. Bunun da yol olmadığı zaten tarihin kendisinden bellidir. Öldürmek gibi kovmak da çözüm değildir. Sonuçta PKK'nin varlık savaşı, Önder Abdullah Öcalan'ın tarzıyla kazanıldı. Ancak reel-sosyalizmle özgürlük sağlanamadı. Özgürlüğün sağlanamaması, tamamen reel-sosyalizmin özüyle ilgili bir husustur.

Şüphesiz Kesire ile yaşanan savaşımın diğer bir boyutu da kadın özgürlük hareketi ve mücadelesi ile ilgilidir. Bu da en az önderlik savaşımı kadar önemlidir. Zaten kadın özgürlük mücadelesi ile önderlik savaşımı iç içe gelişen bir olaydır. PKK'de önderliksel gerçekleşmenin ayırt edici özelliği kadın özgürlük çizgisini ve mücadelesini geliştirebilmesi olmuştur. Bu da Kesire ile yürütülen mücadeleye bağlı gelişmiştir. Kesire'nin işbirlikçi, aristokrat ve boğucu anlayış ve tarzına karşı mücadele PKK Önderliğini geliştirmiş, önderliksel gelişme de kadın özgürlük çizgisini ve mücadelesini ortaya çıkartmıştır. PKK Önderliğinin yenilmezliği kadın özgürlük hareketinin öncülüğü ile sağlanmıştır.

Aslında en çok üzerinde durulup doğru anlaşılması ve geliştirilmesi gereken husus budur. Nasıl ki Kesire ile mücadele doğru yürütülüp başarılmadan PKK Önderliği gerçekleşmez idiyse, aynı biçimde böyle başarılı bir mücadele yürütülmeden kadın özgürlük çizgisi ve mücadelesi de gelişip bugünlere ulaşamazdı. Bu da PKK'nin mevcut değişim ve dönüşümü yaşama gücüne ulaşamaması anlamına gelirdi. Belli ki özgür kadın hareketinin, varlığı kazanma ve paradigma değişimini gerçekleştirmede oynadığı temel rol hiçbir zaman azalmayacak, bundan sonraki özgürlüğü kazanma mücadelesinde de öncülük pozisyonunda devam edecektir.

3 - PKK ve Modernite

PKK'nin çıkış yaparken dayandığı sosyal temel Kurmanclardır. Kurmanc, aşiret, sınıf, aristokrasi, burjuva veya küçük-burjuva değildir. PKK, darmadağın edilmiş, çökmüş bir Kurmanc ailesinin içinden çıkmış birisinin teşebbüs ettiği bir harekettir. Gelişim sürecinde de Kurmanc'ı esas almıştır. PKK kabile ve aşiretlerde değil, kent varoşlarında, ırgatlar içinde, metropollerdeki göç kitlesinin içinde gelişmiştir. Aşiretler içinde daha sonra gelişme göstermiştir. 1990'larda güç haline gelince, o zaman aşiretlerin içinde de karşılık bulmuştur. Güneşin gezegenleri çekmesi gibi tarif edilebilir.

Burada cevaplanması gereken soru şudur: PKK modern bir hareket midir ya da ne kadar moderndir? Reel-sosyalizm çizgisini esas alması, kesin olarak PKK'nin modern karakterli olduğunu gösterir. Çünkü PKK bu çizgiye dayandı, tüm temel kavramları reel-sosyalistti. Çizgi olarak moderndir; fakat içi proto-Kürt, örtülü Kürt, inkâr Kürdü ile doludur. Tarihsel aşamalardaki ne kadar Kürt varsa hepsi içindedir. Yani Nuh-u Nebi'den kalma bütün Kürtler PKK'nin içindedir. Elbette bu da PKK içinde savaşa yol açmaktadır. PKK'nin iç savaşı özü itibariyle budur.

Demek ki PKK'deki iç çatışmanın basit bir çatışma olmadığı anlaşılmaktadır. Semir'den Kesire'ye, Şemdin'den Botan'a kadar böyle yaşanmış yüzlerce örnek vardır. Belli ki Kürt varlığındaki tüm hastalıklar PKK'ye taşınmıştır. İnkârcılık da buna dâhildir. Dışarıdaki bütün hesaplaşma PKK'nin içine alınmıştır. Açık ki çok büyük bir boğuşma yaşanmış ve bu boğuşmadan da sağ çıkılmıştır. Benzer durum Çin tarihinde de vardır. Mao da "Çin tarihinde ne kadar çelişki varsa hepsi Komünist Parti'ye taşırılmıştır. Ve bu savaş yüzyıllarca sürer" demiştir. Mao'nun bu tespiti doğrudur, aynen katılıyoruz.

Reel-sosyalizmden çıkarılması gereken bir sonuç da sınıf savaşının bitmediği gerçeğidir. Biz bunu Kürt somutunda böyle çarpıcı olarak yaşadık. Bizde şiddetli, çok alçakça ve ihanet biçimlerine kadar varan her türlü özgürlük dışı anlayış denendi; fakat hiçbiri başarılı olamadı. Sonuçta kendi irademizle PKK'nin örgütsel varlığını sona erdirme noktasına geldik; bunun adı başarıdır. Belli ki PKK'nin feshi olayına bir isim konulabilir. Biz buna "Ömrünü tamamlama" ya da aynı anlamda "Miadını doldurma" diyebiliriz. Çünkü ısrar edersek, bu çıkmaz bizi boğabilir. Bir de kazandığımız bir şey varsa, onu bile kaybedebiliriz. Bu, çok önemli bir tespittir. Miadını doldurmuş bir şeyde ısrar etmek, kazanılanı da kaybettirebilir.

Aslında 1990'ların ortalarında noktayı koymamız gerekirdi. Modernite ilişkisi de böyledir. Biz kapitalist modernite ile savaştık, onun inkâr tarzı ile savaştık. Bu savaşta varlığımızı kazandık. Açık ki bu büyük bir kazanımdır. Mevcut araçla bundan fazlası da kazanılamaz. Bu da nettir. Şimdi yaptığımıza ister fesih ister ömrünü tamamlama, ister miadını doldurma diyelim; bununla hiçbir şey kaybetmiyoruz. Tersine bir yükten kurtuluyoruz. Bu yük boşuna kan akıtıyor, boşuna moral tüketiyor, alan kaybettiriyor. Tıpkı Mao'nun "Kültür Devrimi" ile yaptığı gibi, sonuçta var olanı bitirme ve kapitalizme teslim etme ortaya çıkabilir. Devam edersek bizi de o son bekliyor. Bu açıdan PKK'nin feshi önemlidir.

4 - PKK'nin kazanımları

PKK'nin Kürt varlığını kazanmada temel rol oynadığını yukarda izah ettik. PKK mücadelesi herkese "Evet, Kürt vardır" dedirtti. Modern çağda Kürtlerin varlığının kanıtlanması da, gerçekleştirilmesi de, inşa edilmesi de PKK'nin

mücadelesi sayesinde olmuştur. Bu, PKK'nin en tarihi kazanımıdır. Bunu başardı ve başarıya da imzasını attı. PKK bunun için artık tarihe mal olmuştur.

PKK, modern çağdaki Kürt inkârını yerle bir eden örgüttür. PKK'de Kürt varlığı tarihi anlamını buldu. PKK'nin tarihi, Kürt varlığının kanıtlanmasının ve inşa edilmesinin tarihidir. PKK mücadelesinin anlamı budur ve başka bir anlam asla çıkarılamaz. Peki ne kadar özdeşlik kurdu? Yani Kürt eşittir PKK oldu mu? Çok açık ki bu da anlamlıdır ve söz konusu özdeşlik ilişkisi başarılı bir biçimde kurulmuştur. Varlık bilinci edinilmiş ve kazanılmıştır. Bu doğruluk modern Kürt tarihini ve bilincini doğurabildi mi? Evet, doğurdu. PKK'nin tarihi mirası, Kürt varlığının kazanılmasıdır. Bunun derinleşmesi ve tarihte de bu biçimde yer alması önemlidir. PKK tarihi, bir varlık olarak Kürt tarihinde en anlamlı yeri tutmuştur. Hem inkâra, asimilasyona, yok edilmeye ve hem de soykırıma, toplum kırıma karşı kazanılmış bir varlık tarihidir.

PKK ömrünü tamamladığı için feshedilmek durumundadır. Biz de buna kani olduk. Bu gereklilik, hem reel-sosyalizm gerçekliğinin ve hem de Kürdistan'daki inkârcılık ve kırımcılığın aşılması gereğidir. Devlet sosyalizmi odaklı paradigmanın iflası ve çöküşü, olduğu gibi PKK'de de karşılığını bulmaktadır. Demek ki PKK'nin dayandığı bu temel, yani ulus-devletçi sosyalizm, doğru bir sosyalist ilke değildir. O halde ideolojik temeli doğru olmadığı ve çöküşe yol açtığı için değiştirmek zorundayız. Bunun da anlaşılmayan bir yanı yoktur.

PKK Kürt kimliğini ispatlama savaşını verdi ve sonuçta varlığı kanıtladı. Aslında ağırlıklı olarak bu yapılabildi. Peki özgürlüğü sağlayabilir miydi? Hayır! Çünkü reel-sosyalizm, özgürlüğü sağlayacak bir sosyalizm değildir. PKK de bir reel-sosyalist örgüt olduğu için, doğal olarak özgürlüğü sağlayamaz. Ve zaten sağlayamadığı da ortaya çıktı. Ama kimliği sağlayabilirdi ve pratik olarak sağlayabildi de. Bu da PKK'nin pozitif tarihe katkısıdır. Bu nedenle artık PKK'nin hem içerik hem biçim olarak aşılmasında hiçbir sakınca yoktur. Hatta daha önce 1990'ların ortalarında bunun yapılması gerekirdi; fakat çeşitli nedenlerle yapılamadı. Belli ki bugün yapmak biraz geç oldu, ama anlamlı oldu. Biz bunda herhangi bir sorun görmüyoruz. Fakat bazıları PKK'nin aşılmasını sevinçle karşılayarak adeta havaya uçuyorlar. Bu sevinç boş bir hayal ve kuruntudan ibarettir.

Silahlı mücadele dediğimiz olayı da biz sıfırdan başlattık ve Kürtleri bunun içine çektik. Bunu da inkâr etmiyoruz. Ama elbette bunun da nedenleri vardı. Böyle bir temel yöntem, çıkış döneminde genelde gerekliydi. Çünkü ulus-devlet amaçlı bir stratejiye dayalı ulusal kurtuluş mücadelesi hâkim yöndü. Aslında bu stratejide silahlı kurtuluş da var. Yeni dönemde ulus-devleti terk etme, kendisiyle birlikte silahlı ulusal kurtuluş savaşının terkini de beraberinde getirir. Çünkü ulus-devlet temelli parti programı bir açmazı yaşıyor. Bu nedenle, o programın temel yöntemi olan ulusal kurtuluş savaşı veya silahlı mücadele stratejisi de aşılmak zorundadır. Amaç-araç uyumu ve birlikteliği gereği, amaç terk edilince aracı da terk etmek zorunludur. Dolayısıyla silahlı mücadele stratejisini de terk ediyoruz.

"Parti" kavramı sorgulanması gereken bir kavramdır. Kaldı ki parti sınıfsal bir kavramdır, sınıfın iktidara taşınması için inşa edilmiştir. Yani iktidarla sınıf arasındaki köprüdür. Şimdi bu kavramı derinleştirmeye, eskisi kadar taraftar değiliz. Parti sınıfsal bir olay ve sınıfı derinleştirir. Dolayısıyla bu sınıf-parti anlayışından vazgeçeceğiz. Hem geçmişin eleştirisi kapsamında ve hem de önümüzdeki döneme ilişkin perspektif çizerken, "yeni bir parti kuralım" diye bir önerimiz olmayacaktır. Parti yerine başka bir şey düşünmek gerekir. Partiyi, toplumu sınıfsal temelde zorlayan, baskı aracı olarak çıkmazı derinleştiren bir olgu olarak ele almamız gerekmektedir. Mevcut parti aracı, reel-sosyalizmin çözülüşünün temel nedenidir. Bilebildiğimiz kadarıyla bu tespiti başka düşünce insanları da yapmış fakat onlar bir çözüm geliştirememiştir. Biz sınıf temelli partiyi hem eleştireceğiz ve hem de yerine neyin konulacağını tartışacağız.

Sınıf temelli örgüt anlayışı, reel-sosyalizmin çözülüşü ve başarısızlığındaki en önemli etkenlerden birisidir. Marksizm'in en önemli sorunsalıdır. Aynı zamanda Marksizm'in sınıf kavramı da problemlidir. Yani sadece parti kavramı değil, sınıf kavramı da teorik olarak problemlidir. Zaten sanayi proletaryası en çok da faşizme yaradı. Hitler, Alman işçi sınıfını en çok kullanandı. Bu işçi sınıfı dediğimiz, sosyalizmden çok faşizme taban teşkil etti. Halen yeni sağ bu kesime, işçilere dayanır; sanıldığı gibi öyle burjuva sınıfa filan dayanmaz. En çok da bunlar 'yeni sağ'ı desteklerler. Bunu iyi çözmek gerekir. Kaldı ki Türkiye'de de işçileri en çok burjuva partileri ve AKP örgütledi. Türkiye'nin neredeyse yarım yüzyılı aşan pratiği ortadadır. Bunların hepsine "propaganda" deyip geçemeyiz. Peki sınıf örgütü niye gelişmiyor? Hata nerede yapılıyor? Açık ki hiçbir yerde işçi partisi gelişemedi. Almanya'da gelişti, ama o da burjuva partisiydi, işçi sınıfı partisi değildi. Bolşeviklerde de pratik böyledir; işleri küçük bir elit grup götürdü, işçi kitlesinin partisi olamadı. Bu Marksist olguyu tamamen gözden geçireceğimiz açıktır. Marksizm'deki sınıf kavramı aşılacaktır. Biz reel-sosyalizmdeki parti uygulamasına "proto-devlet" dedik. Parti bir proto-devlet organizasyonu oldu. Bu durum üç yüz yıldır böyle gelişti. Belli ki bunun eleştirisi gerekir.

Reel-sosyalizmin hepsi, 1848'deki deneme, 1871'deki Paris Komünü, I. Dünya Savaşı'nın içinde ortaya çıkan Rus Devrimi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşen Çin Devrimi, sonrasındaki Vietnam Devrimi, bunların hepsi savaş temellidir. Hepsi de kapitalist sistemi geliştirdi. Ne kadar zora dayalı sosyalizm zaferi ilan edildiyse, hepsi de kapitalizmi doğurdu. En başta da Çin, büyük bir savaş kazandı, ama şu anda en ileri kapitalist ülkedir. Çin'i kimse dışarıdan kapitalizme çekmedi; tersine bizzat Komünist Parti öncülük etti. Halen de bu rolünü sürdürmektedir. Kuşkusuz bunlar tesadüf olamazlar.

Fakat bunların bir alternatifi de elbette vardır. Bir alternatif olarak biz, ulus-devlet sosyalizmi yerine demokratik toplum sosyalizmine geçiş yapıyoruz. Belli ki bu yeni bir programdır, Demokratik Toplum Sosyalizmi programıdır. Bu yeni program, Demokratik Toplum ve Demokratik Sosyalizm programıdır. Bunun stratejisi açık ki ulusal kurtuluş savaşı stratejisi olmayacaktır. Biz ulusal kurtuluş savaş stratejisini bıraktık. Onun yerine demokratik siyaset stratejisini koyacağız. Demokratik siyaset bir stratejidir, demokratik toplumun olmazsa olmazıdır. Demokratik toplumun, demokratik siyaset stratejisi ile bağlantısı vardır. İster anayasada isterse yasalarda, nerelerde ne gerekiyorsa ifade kazandırılacaktır. Tabi bu stratejinin iki temel dayanağı da olacak. Demokratik siyaset stratejisi, bütüncül hukuk ve öz savunmaya dayalı olarak uygulama gücü kazanacaktır. Elbette bu strateji yaratıcı ve çok yönlü taktiklerle hayata geçirilecektir. Bunu gerçekleştirecek olan da hukuk olacaktır. Bu, şu anlama gelir: PKK mirasından geriye kalan ne varsa, bu yeni demokratik siyaset stratejisi altında hukuki nitelik kazanacaktır.

Devletlerle yürütülecek müzakere sonucunda anti-demokratik yasalar kalkacak, hukuki reformlar gerçekleşecektir. Bu, yıllara yayılmadan makul bir süre içinde gerçekleşmelidir. Yukarda çerçevesini belirlediğimiz hukuki reformlar gerçekleştirilmezse, o zaman çatışmalı ortam ister istemez yeni biçimlerde devam edecektir.

Yeni tarihi dönemde barış ve demokratik toplum aşamasına geçiş için PKK'nin feshi gereklidir. Feshi yeni bir döneme geçmek için yapmaktayız. Devletteki bazı dinamikler, bunu kendimizi yok etmek olarak algılamaktadır. İçimizde bazıları da PKK'nin feshini, kendimizi savunmadan yoksun hale getirmek olarak anlamaktadır. Ama biz, gerçekte bir açmazdan kurtulmaktayız. Fesih bir son değil, yeni örgütlenme ve mücadele sürecine geçiştir. Yeni mücadele süreci savaş değil barış, ulus-devlet değil demokratik toplumu inşadır.

Bunun da formülasyonu nettir. Birinci dönemin alternatifi olarak, önce bir kongreyle PKK'yi sonlandırmak, sonra da alternatif olarak demokratik toplum programını oluşturarak hem program hem strateji hem de onun hukuku için gereken kararları almaktır. Kuşkusuz bu temelde alınacak kararlar tarihi nitelikte olacaktır.

Kürtlerin özgürlük ve demokrasi ihtiyacı çok günceldir. Artık varlık sorunumuz esas olarak çözülmüştür. Herkes Kürt varlığını şu ya da bu düzeyde kabul etmektedir. Dolayısıyla varlık savaşı artık verilemez. Şimdi mesele özgürlük ve demokrasidir. Örneğin Kürtler nasıl demokratik bir toplum olacak? Nasıl özgür olacaklar? İşte kadro öncülüğü burada büyük bir yer tutacak ve Komünalist Yoldaşlık Hareketimiz esas olarak bu sorular temelinde yoğunlaşacaktır. Komünal demokrasi, üzerinde kıyamet koparacağımız temel konu olacaktır.

Kadın özgürlüğü temelinde komünal demokrasi, bir bütün olarak komünalizmdir. Varlıktan özgürlüğe ve demokratik komünalizme ulaşma sağlanacaktır. Açık ki Demokratik Toplum, Demokratik Siyaseti ve Demokratik Hukuku gerektirir. Teorik konular bu ana başlıklar etrafında yoğunlaşacaktır. Bunun örgüt modelini de ortaya koyacağız. PKK gidiyor, peki oluşan boşluğu nasıl bir örgütlenme modeli dolduracaktır? Genelde örgüt ve örgütlenme modeli, barış ve demokrasi eksenli olacaktır.

Toplumsal barış önemlidir; demokratik sosyalizmi inşa edebilmek için toplumsal barış sorununun çözümlenmesi gerekir. Toplumsal barış, savaşla olmaz. Reel-sosyalizmin çözülüşünde de böyledir. Reel-sosyalizm savaşa dayalı olduğu için çöktü. Bilindiği gibi Mao, "İktidar namlunun ucundadır" der. Ama namlunun ucunda sosyalizm kurulamaz. Namlunun ucunda devlet kurulur, ulus-devlet kurulur ki, bu da sosyalizm olmaz. Zaten bu tür denemeler iflas da etmiştir.

Şüphesiz öz savunma her zaman gereklidir. Öz savunma hukukla olur, demokratik siyasetle olur. Herhangi bir güç tarafından varlığın imhasına yönelik saldırı olduğunda, varlığın isyan hakkı doğar. Toplumsal barış için de bu ilke önemlidir. Bu ilke tüm müzakerelerde savunulacaktır. Demokratik Sosyalizm açısından da öz savunma önemlidir.

Bu, yeni örgütlenme modelinin politik kısmıdır. Kürdistan geneli için birlik nasıl olacak? Dört parçadaki birlik nasıl sağlanacak? Bunlar için ayrı kongreler, ayrı programlar gerekecektir. Suriye'deki, Irak'taki, İran'daki, Türkiye'deki programlar ayrı olacaktır. Hatta farklı parti adları gerekir. Bunlar Kürtlerin birliği üzerine kurduğumuz değerlerdir.

Miadını dolduran bir örgüt yerine, bundan sonra "Kürdistan Demokratik Komünler Birliği" adını kullanacağız. Tüm bu anlatımlar, sonuçta yaratıcı bir kadro oluşturmak ve komünalist yoldaşlık hareketini geliştirmek içindir. Hem heyecan vericidir ve hem de son derece yaratıcılık gerekecektir. Komünalizm nedir? Komünler nasıl kurulur? Ne kadar komün lazımdır? Gece-gündüz bu soruların cevabı üzerinde çalışılacaktır. Kadronun bir anı bile boş geçmemelidir. Ortada çok ağır bir sorumluluk vardır. Yatarken bile teori ve pratik düşünülecektir. Bu rutin bir bürokrasi işi değildir; yaratıcılık isteyen bir iştir. Bu teorik çözümlemeler temelinde pratiği geliştirmek yaratıcı kadronun işi ve görevidir.

SÖNMEYEN BİR IŞIK

> Önderlik ve şehitler gerçeği sönmeyen bir ışıktır, sönmeyen bir yıldız gibi parlamaktadır. Dolayısıyla her koşulda, her zaman aydınlatıcı olacak, ön açıcı olacak, toplumsal yürüyüşü belirleyecek ve yönlendirecek güçtedir, değerdedir. Bu gerçeğin etkisi hiçbir zaman silinmez. Nasıl ki önderliksel gelişimin ruh, zihniyet ve mücadele tarzı olarak etkisi yüzyıllara yayılır ve devam ederse, şehitler gerçeğinin manevi, eğitici, örgütleyici, cesaret ve fedakarlık kazandırıcı etkisi hiçbir zaman silinmez.

DURAN KALKAN

20. yüzyılın son çeyreği ile 21. yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vuran PKK Hareketi'nin 48'inci resmi kuruluş yıl dönümünü yaşıyoruz. Öncelikle yarım yüzyılı bulan bu büyük özgürlük yürüyüşünü ve kahramanlık direnişini selamlıyorum. Bu büyük yürüyüşün yaratıcısı, mimarı, önderi Önder Apo'yu saygı ve sevgi ile selamlıyorum. Haki, Kemal, Mazlum, Hayri, Sara yoldaşlarla başlayıp Fuat ve Rıza yoldaşlara kadar gelen, yine içinde bulunduğumuz aylarda ilan edilen kahraman şehitlerimiz şahsında bu büyük özgürlük yürüyüşünün tüm kahraman şehitlerini saygı, sevgi ve minnetle anıyorum. Amaçlarını başarma ve anılarını yaşatma sözümü yineliyorum. İnanıyorum ki PKK'nin resmi kuruluşunun 49'uncu yılında özgürlük ve demokrasi daha çok gelişecek, Önder Apo'nun 27 Şubat 2025 tarihli Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı'yla başlayan süreç önemli kazanımlar yaratarak ilerleyecektir.

Öncelikle şu hususun altını çizmek gerekiyor ki, PKK Hareketi Kürdistan tarihinin en önemli olay ve gelişmesi durumundadır. Kuşkusuz tarih içerisinde önemli gelişme süreçleri vardır. Tabii, geriye gitme, kaybetme süreçleri de yaşanmıştır. Fakat Kürtler, Önder Apo'nun çıkışı ve PKK ile birlikte tarihlerinin en şanlı dönemini yaşadılar. En zor ortamlardan yola çıkarak en büyük kazanımları elde ettikleri kesindir. Elbette PKK'yi Kürt ve Kürdistan tarihi açısından bu denli önemli kılan şey çıkış koşullarıdır. Bu yarım asırlık büyük mücadele gerçeğini doğru ve yeterli anlayabilmek için her şeyden önce bu çıkış koşullarını göz önüne getirmek ve doğru analiz etmek gerekir. Bugünkü duruma bakarak PKK'nin çıkış koşullarını anlamak, Önder Apo'nun ve PKK'nin çıkış yaptığı dönemdeki Kürt ve Kürdistan gerçeğini doğru bilince çıkartmak mümkün olmaz. Zaten günümüz bakış açısındaki önemli bir yanılgı burada ortaya çıkmaktadır. Söz konusu bu yanılgı da göründüğü kadarıyla iki biçimde yaşanmaktadır. Birincisi, ortaya çıkan ve PKK'nin yarattığı değerleri sanki PKK öncesinde de varmış gibi ve her zaman yaşanıyormuş gibi sanıp doğallaştırma durumudur. Yani bunların hiç değişmeyeceğini, geriye düşülmeyeceğini sanma yaklaşımıdır.

Diğeri ise günün koşullarında biraz olumsuzluk, zarar görme, sorunların ortaya çıkması, hatta gerileme yaşanınca bu sefer her şey yok oluyormuş paniğine ve kaygısına kapılmaktır. Halbuki ne tarihi hep bugünkü gibi anlamak doğrudur ne de bazı olumsuzluklar yaşanınca her şey kaybedilecekmiş gibi sanmak, bu temelde karamsar, kötümser bir psikolojiye ve anlayışa kapılmak doğrudur. Bu her iki bakış açısı da yanlıştır. Bu bakımdan bugünkü duruma bakarak değil de geriye dönüp 50 yıl öncesinin, hatta 55-60 yıl öncesinin Kürdistan koşullarına bakabilmek, onları göz önüne getirip irdeleyebilmek gerekir. Böyle yaptığımızda çeşitli verileri toparlayarak 1970'ler Kürdistan'ına baktığımızda göreceğiz ki durum gerçekten olumsuzdu.

PKK'nin çıkış koşullarını anlamadan tarihini anlamak mümkün değildir

Bir defa 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Kürdistan dört parçaya bölünmüş, tam bir inkar ve imha kıskacı altına alınmıştı. 1925 yılından itibaren Kürdistan'a tam bir inkar ve imha rejimi, yani sömürgeci-soykırımcı sistem dayatılmıştı. Bu parçalanma ve dayatılan soykırımcı rejim gerçekten de önemli sonuçlar almıştı. Örneğin Kuzey Kürdistan'da 1925-1940 yılları arasında toplumun tüm direnme odaklarını ezmiş, toplumsal örgütlülüğü tümüyle dağıtmanın önünü açmıştı. Ardından her türlü devlet imkanını planlı, örgütlü bir biçimde kullanarak Kuzey Kürdistan'a tam bir kültürel soykırım dayatılmıştı. Dil ve kültür asimilasyonundan başlamak üzere her türlü toplumsal değer asimile edilmek, Türkleştirilmek isteniyordu. Kürt toplumu Türk uluslaşmasının bir ham maddesi yapılmaya, Kürt ülkesi Türk uluslaşmasının yayılma alanı haline getirilmeye çalışılıyordu. Ulusal yok oluş ve ulusal baş aşağı gidiş en ileri düzeydeydi. Bu kültürel soykırım rejimi oldukça ileri düzeyde sonuç almıştı. Buna karşı direnme imkanı kalmamıştı. Toplum, Önder Apo'nun deyimi ile, atomlarına kadar parçalanmıştı. Hücrelerine kadar dağılmıştı. Hiçbir örgütlülüğü söz konusu değildi, hiçbir örgütlülük ayakta kalmamıştı. Toplum, dayatılan kültürel soykırım rejimine boyun eğmişti. Deyim ağır olmayacaksa teslim olmuştu. Önder Apo bu durumu "Kendine ihanet etmeyen bir Kürt bile kalmamıştı" tanımı ile ifadelendirdi. Kendi gerçeğinden kaçan, Kürtlüğünden utanan, ulusal kimliğini, hatta memleketini gizleyen bir durum vardı. Dolu dizgin Türkleşmeye koşuş yaşanıyordu. Asimilasyon ve kültürel soykırım sonuç almanın adeta son eşiğine gelmişti.

Bu durum o denli ileri gitmişti ki, örneğin Türkiye toplumunda, özellikle yeni yetişen genç kuşakta Kürtlere ve Kürdistan'a ilişkin hiçbir bilgilenme kalmamıştı. Kürt deyince dönemin gençliği şaşkınlıkla karşılıyordu çünkü inkar edilmişti, yok sayılmıştı. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde homojen bir Türk ulusunun var olduğu gençliğin beyinlerine şırınga edilmiş, enjekte edilmişti. Kürt denmesini yadırgıyorlardı. "Böyle bir şey yok, olmayan bir şeyi nereden çıkartıyorsunuz?" Hatta bazı bilinçli olanlar daha da ileri giderek "Kürt" ve "Kürdistan" kavramları için "Bu nedir, yenilir mi, içilir mi?" biçiminde alaycı ifadeler kullanıyorlardı. Şovenizm bu denli etkili hale gelmişti. Türkiye toplumu, TC sınırları içerisinde Kürt diye bir topluluğun, dilin, kültürün yaşadığını bilmiyordu, buna inanmıyordu. Dolayısıyla bu tür söylemleri bölücülük olarak algılıyordu, değerlendiriyordu. Ulusal varlığına yönelik bir tehlike olarak görüyordu. Devlette somutlaşan şovenizm bu anlamda toplumda zafer kazanmıştı ve bunun etkileri bütün sol-sosyalist akımlara yayılmıştı. Örneğin sosyalist örgütler, hareketler benzer bir biçimde inkarcı tutum gösteriyorlardı. Kürtlerin ve Kürdistan'ın varlığı söylendiğinde dürüst olanlar şaşkınlık yaşarken, biraz şoven bilinç taşıyanlar "Nedir bu?" diyerek alaya alıyorlardı. Çok katı bir sosyal şovenizm vardı. Kürt varlığı ve özgürlüğü adına her söylemi Türkiye'nin birliği ve bütünlüğü için büyük bir tehdit ve tehlike olarak görüyorlardı.

Dolayısıyla zaten reel sosyalizm birçok sorunu devrimden sonraya erteliyordu. Örneğin kadın özgürlüğü denildi mi "Devrimden sonra", bir başka topluluğun veya herhangi bir kesimin özgürlüğünden ve haklarından söz edildi mi kestirme bir cevap olarak "Devrimden sonra" denerek karşılık veriliyordu. Fakat Kürt gerçeğine bu da söylenmiyordu. Egemen rejimin ırkçı, şoven zihniyetinin ve siyasetinin etkisi sol-sosyalist hareketlerde katı bir sosyal milliyetçilik ya da katı bir sosyal şovenizm olarak yaşanıyordu. Sol akımlar da aynı biçimde Kürtlüğü inkar ediyorlardı, yok sayıyorlardı. Kürtlüğün varlığını dile getirenleri büyük bir tehdit ve tehlike olarak görüyorlardı. İlerici, sol-sosyalist olarak görmek bir yana, tam tersine gerici, faşist, ağaların, beylerin uşağı olarak tanımlayıp mahkûm ediyorlardı.

Örneğin PKK çıkarken en çok bu zihniyet ve siyaset durumuna karşı mücadele etti. Öncelikle de şovenizmin sol-sosyalist mücadeleler üzerindeki etkisini kırmak için mücadele etti. Sosyal şovenizme ya da sosyal milliyetçiliğe karşı çok yoğun bir ideolojik mücadele yürüttü. Bu mücadele çok keskin ve zorlu geçti. Sol hareket içerisinde Kürt varlığını kabul ettirmeye dönük belli bir düzeyde gelişmeler yaşansa da bu sefer o dönem sosyalizm olarak kabul edilen reel sosyalizmin kolaycı formülü Kürtler için de ifade edilir hale geldi. "Tamam, Kürt varsa, haklarını istiyorsanız bu da ancak devrimden sonra gerçekleşir. O nedenle devrim öncesinin bir sorunu değildir" deniliyordu. Yani önce bir devrim olacak -ki bu devrim nasıl olacak, kim yapacak?- bu konular üzerinde durulmuyordu. "Devrim olacak, herkes hakkını alacak, Kürtler de hakkını alacak. Kürt sorunu da devrimden sonra çözüme kavuşur" diyerek geçiştiriyorlardı.

Aslında öyle bir devrim yoktu. Böyle kolayca, hemen gerçekleşebilecek, devrime ihtiyacı olan herkesin yoğun bir örgütlenme ve mücadele yürütmesini gerektirmeden gerçekleşecek bir devrim yoktu. Bu yaklaşım mücadeleyi inkar ediyordu, oportünist bir yaklaşım oluyordu. Diğer yönüyle darbeci bir yaklaşım oluyordu, sanki bir gecede devrim olacak, hiç kimsenin burnu kanamadan devrim gerçekleşecek ve tüm ezilenler, Kürtler, kadınlar, Aleviler istedikleri hakları alacaklardı. İnkarcı zihniyete karşı mücadelede işte bu denli kolaycı, oportünist bir yaklaşım olarak ortaya çıkıyordu.

Diğer yandan bu durumun karşıtı olarak bir yönüyle de tepkisel olarak özellikle Kürt orta sınıfının, küçük burjuvazisinin, devlet fideliğinde yetişen aydın kesiminin bir sahte Kürtçülüğü söz konusuydu. Bunlar aslında her şeyleriyle sömürgeci-soykırımcı sisteme bağlıydılar. Buna karşı çıkma güçleri, iradeleri yoktu. Fakat Kürt toplumunu da tanıyorlardı. Sistem içerisinde yer etmek, yaşamak, daha fazla imkan elde etmek için de çalışıyorlardı. Bu nedenle sahte bir Kürtçülük geliştiriyorlardı. Sıkıştıklarında Kürt'ün var olduğunu söylüyorlardı, böylece bir yandan egemen inkarcı sistemi tehdit ediyorlardı. "Eğer bize daha fazla maddi imkan vermezseniz Kürt toplumunu tahrik ederiz, isyana teşvik ederiz" demeye getiriyorlardı. Böylece egemen sistemin Kürdistan'da gerçekleştirdiği maddi sömürüden pay almak istiyorlardı. Daha iyi bir yaşam imkanına bu temelde kavuşmayı hedefliyorlardı. Diğer yandan Kürt diyerek aynı zamanda Kürt toplumunun desteğini almaya, ona dayanarak devlette yer edinmeye çalışıyorlardı. Çünkü Kürdistan boş bir alandı, Kürt toplumu üzerinde şoven ve sosyal şoven akımlar yeterince egemenlik kuramıyorlardı. Bazı kesimler Kürtçülük yaparak Kürt toplumunu kandırıp imkanlarını elde edebiliyorlardı. Bunlardan oluşmuş reformist, milliyetçi bir çizgi vardı. Reformist Kürt milliyetçiliği etkili bir biçimde gelişmişti. Egemen sınıfın ilkel milliyetçiliği de kol kola hareket ediyordu. Ondan da besleniyordu. Böylece Kürt toplumu üzerinde uygulanan kültürel soykırımın kapılarını ardına kadar açarak, bilerek ya da bilmeyerek böyle bir soykırıma hizmet ediyorlardı. Sloganları "Kürdistan'a daha çok okul, yol, elektrik, su" biçimindeydi. Böylece kendi yaşam koşullarını geliştirmek, Kürdistan'daki maddi sömürüden kendilerine biraz daha fazla pay verilmesini sağlamak istiyorlardı. Bunun ötesinde herhangi bir ulusal duruş, bilinç, örgütlülük, mücadele, Kürt varlığını ve özgürlüğünü kazanma iradesini, gücünü, tutumunu gösterme durumları yoktu. Bu biçimde varlık göstererek bu tür devrimci ulusal kurtuluş akımlarının ortaya çıkması önünde de engel oluşturuyorlardı.

PKK Hareketi, Apocu çıkış, öncelikle bir de bu reformist Kürt milliyetçiliği diye tanımlanan akımla çok sert bir ideolojik mücadele yürütmek durumunda kaldı. Türkiye cephesinde sol-sosyalist akıma hakim olan sosyal şovenizme, Kürt cephesinde de düşünce ortamına hakim olan reformist Kürt milliyetçiliğine karşı keskin, yoğun bir ideolojik mücadeleyle Önder Apo çıkış yaptı, Apocu gruplaşma gelişti. PKK gibi bir parti kuruluşunun temelleri atıldı, zemini yaratıldı, önü açıldı. Dikkat edilirse PKK öyle masa başında kurulan bir parti olmadı. Kürt varlığı ve özgürlüğü için mücadele eden belli kesimlerin bir araya gelip anlaşma yapmasıyla da oluşmadı. Tam tersine böyle bir inkar ve teslimiyet ortamında Kürt varlığını ve özgürlüğünü doğru bilince çıkarma, tanımlama, kurtuluş yolunu doğru bir temelde cesaret ve fedakarlıkla açığa çıkarma ve ona yönelme temelindeki bir Önderliksel çıkışla gelişme gösterdi. PKK bu nedenle bir önderliksel çıkış hareketi oldu. Bir Önderlik hareketi oldu, her şey Önder Apo'nun çıkışıyla başladı. Bütün gelişmeler Önder Apo'nun çalışmaları temelinde ve Önder Apo'nun etrafında şekillenen örgütlenme ve mücadele ile yaşandı ve yaratıldı. Bunun dışında öyle herhangi bir gelişme yoktur.

PKK'nin temelleri beş yıllık ideolojik mücadeleyle atıldı

Bu bakımdan evet, PKK'nin 48 yıllık resmi tarihini doğru irdelemek ve yeterlice bilince çıkartmak gerekir. Mayıs 2025'te örgütsel varlığının feshedilişi dikkate alınırsa resmi olarak 47 yıllık bir PKK mücadelesi söz konusudur. Hatta daha somutlaştırırsak bunu 46,5 yıl biçiminde de ifade edebiliriz. Bu 46 buçuk yıllık büyük PKK yürüyüşünün her anı, her günü, her ayı, her yılı, her saniyesi en zor koşullarda çok yoğun bir mücadeleye sahne olmuştur. Her anının çok öğretici, zengin dersleri vardır. Hiçbir anı diğerine benzemez. Dolayısıyla bu 46 buçuk yıllık PKK tarihine düz, üstünkörü, yüzeysel bir yaklaşımla bu büyük tecrübe birikiminin dersleri doğru ve yeterli bir biçimde çıkarılamaz, PKK yürüyüşü, mücadelesi anlaşılamaz, özümsenemez. Dolayısıyla onun derslerine kesinlikle sahip olunamaz. Bu bakımdan bu zorlu ve büyük yürüyüşün her anının nasıl bir mücadele ile kazanıldığı, hangi bedeller ödenerek gelişme sağlandığı, nasıl bir duruşla, tutumla, an be an yoğunlaşma ve mücadele ile kazanıldığı çok iyi bilinmelidir. Önder Apo bunlara sayısız defa dikkat çekmiştir. Bu gelişme sürecinin her anını çözümlemelere tabi tutmuş, değerlendirmiş, kayda geçirmiş, tarihi bir bilinç ve hafıza haline getirmiştir.

Bu bakımdan PKK'yi anlamak isteyenler, gerçekten de bu 46 buçuk yıllık yürüyüşün her anının nasıl gerçekleştiğini ve başarıya ulaştığını anlatan, ifade eden Önderlik çözümlemelerini, değerlendirmelerini mutlaka anlamak, incelemek durumundadırlar. Kürt varlığının ve özgür yaşamının sırları burada saklıdır. Genleri burada gizlidir, kodları bu çözümlemelerdedir. Bu bakımdan yarım yüzyıllık PKK mücadelesi bazı somut siyasi, askeri, örgütsel gelişmeler yaratmakla kalmamış, aynı zamanda yeni bir Kürt bilinci, Kürt aklı, Kürt zihniyeti, Kürt hafızası ortaya çıkarmıştır. Kürt varlığını ve özgürlüğünü doğru tanımlama, anlama temelinde bir Kürt zihniyeti oluşturmuştur. Bu yeni bir zihniyettir, özgürlükçü zihniyettir, demokratik zihniyettir, sosyalist bir zihniyettir. Dolayısıyla hazine değerinde bir kazanım durumundadır. Bunları çok iyi bilmek gerekiyor. Fakat resmi kuruluştan önceki 5 yıllık hazırlık döneminin dersleri çok daha zengin, derin ve öğreticidir.

İfade ettiğimiz gibi Önder Apo, "PKK'nin resmi yürüyüşünün her anının büyük bir mücadele ile kazanıldığını ve zengin dersler içerdiğini" belirttiği gibi "daha büyük bir mücadelenin ve zengin derslerin resmi kuruluş öncesinde geçen 5 yıl içerisinde, yani Apocu İdeolojik Grup döneminde yaşandığını" söylemiştir. Bu bakımdan gerçekten de resmi kuruluş öncesi tarihi daha iyi anlamak, üzerinde daha iyi durmak, daha doğru bilince çıkartmak gerekiyor.

Kürt tarihinin temel kesitleri neydi? 19. yüzyılın başından itibaren Avrupa'da kapitalist modernitenin gelişiminin Ortadoğu'ya yansıması Kürt toplumuna neyi dayattı? Kürdistan'ı nasıl bir savaş alanı haline getirdi? Merkezi Osmanlı yönetimi Kürdistan'ı yeniden işgal etmek için

Rewanduz'dan 1806'daki saldırıyla başlamak üzere ne tür seferler ortaya çıkarttı? Daha çok vergi almak, daha çok asker almak, dolayısıyla Avrupa kapitalist modernitesi karşısında ayakta kalabilmek için Kürdistan'a nasıl saldırılar yürüttü? Kürdistan'da hangi değerleri yıktı, kırdı, parçaladı? İfade edilen tarihi Kürt-Türk ilişkilerini nasıl ortadan kaldırdı? Osmanlı'nın kısmen geliştirmiş olduğu Kürt-Türk ilişkisini nasıl bozdu? Dahası, Birinci Dünya Savaşı ne savaşıydı, nasıl bir savaş oldu, nerede sürdü? Ortadoğu bölgesinin neresinde yoğunlaştı ve bu savaşın Kürtler ve Kürdistan üzerindeki etkisi neydi? Kürdistan üzerinde nasıl bir somutluk kazandı? Sonuç olarak savaş sonrasında savaşın galibi olarak İngiltere ve Fransa'nın çizdiği Ortadoğu ulus-devlet sisteminde Kürtlere nasıl yer verildi, yer verildi mi, verilmedi mi? Kürt varlığı nasıl ele alındı, neler dayatıldı, nasıl bir pazarlık ve savaş konusu yapıldı? Kürdistan değerlerini paylaşmak için kapitalist modernite güçleri, bölgenin iktidarcı-devletçi yapıları nasıl bir çekişme, mücadele, paylaşım mücadelesi yaşadılar?

Sonuçta Kürdistan daha önce 1639 Kasr-ı Şirin Anlaşması'yla İran ve Osmanlı imparatorlukları arasında ikiye bölünmüşken bu sefer Lozan Anlaşması'yla Osmanlı Kürdistan'ı da 4 parçalı ve varlığı inkar edilen, imha edilmesi için de her türlü saldırının önü açılan bir yapıya getirildi. Kürdistan'a böyle bir soykırımı dayatan küresel kapitalist modernite sistemi nasıl bir sistemdi? Çünkü Kürdistan'ı parçalayan ve inkar-imha rejimini dayatan küresel kapitalist modernite sistemiydi. Kapitalist modernitenin küresel hegemonyası Kürdistan'ın parçalanması ve Kürtlüğün inkar edilip imha edilmesi zihniyet ve siyaseti üzerinde şekillendi. Peki, bu nasıl bir sistemdi? Acaba Kürt soykırımını kabul etmeyen bir iktidar ve devlet gücü bu dünyada var mı? Kim var ve ne düzeyde var? Bazıları Kürt kavramını ağızlarına alıyorlarsa bunlar gerçekten de Kürt halkının varlığına ve haklarına inanarak mı bunu yapıyorlar, yoksa menfaat karşılığında, maddi çıkar elde etmek için, başka güçlere karşı mücadele kozu yapmak için mi bu kavramları kullanıyorlar? Biz biliyoruz ki ikincisi doğrudur. Birincisini henüz göremedik. Şimdiye kadar da bu dünya gerçeğinde henüz ortaya çıkmadı. Dolayısıyla eşi benzeri görülmeyen bir soykırım Birinci Dünya Savaşı ardından Kürtlere ve Kürdistan'a dayatıldı, bunun bir benzeri yoktur. Çeşitli ülkelerde toplumlara dayatılan sömürgeciliklere bakılarak Kürtlerin de onlara benzer olduğunu, Kürdistan'a dayatılan hegemonik saldırıların da aynı karakterde olduğunu sanmamak gerekiyor. Böyle sananlar büyük yanılgı yaşarlar. Olguyu doğru anlayamazlar, doğru teşhis koyamazlar. Dolayısıyla tedbirleri, çözüm yöntemleri isabetli olmaz, doğru olamaz, öyle başarı da elde edemezler.

O bakımdan Kürdistan'a dayatılmış olan bu soykırım gerçeğini iyi görmek gerekiyor. Bunun Kuzey Kürdistan'da geldiği düzey öyleyken, Doğu Kürdistan'da bunun daha geri düzeyde bir benzeri yaşanmıştır. Güney Kürdistan hakeza, daha geri düzeyde ama bir benzerini yaşamıştır. Mahabad'da kurulan Kürdistan Cumhuriyeti yıkılarak Rojhilat Kürdistan'a dayatılan da Kuzey Kürdistan'a dayatılanın bir parçası olduğu gibi, KDP direnişi bütün versiyonlarıyla ezilerek de Güney Kürdistan'a dayatılmak istenen, aynen Kuzey Kürdistan'da ortaya çıkarılan inkar ve imha rejiminin bir versiyonunun dayatılmasını ifade etmiştir.

PKK ortaya çıkarken koşullar böyledir. Bu koşullarda Önder Apo çıkış yapmıştır. PKK'nin temelleri bu koşullarda atılmıştır. Biz iyi biliyoruz ki bir ideolojik gençlik grubu olarak örgütsel temeli 1973 Newroz'unda Ankara Çubuk Barajı'nda yapılan bir toplantıyla atıldı. Önder Apo ve Ankara'da yükseköğrenim yapan beş Kürt gencinin toplanmasıyla, daha doğrusu Önder Apo'nun böyle bir arkadaş toplantısı planlayıp örgütleyip düzenlemesiyle Apocu grubun temeli bu toplantıyla atılmıştır.

Bu temel atmanın bir diğer yönü de Haki ve Kemal arkadaşlarla birlikte Ankara Bahçelievler'de kaldığı evdeki çalışmalardır. Bir yanıyla Türkiye sol-sosyalist devrimci hareketleriyle ilişkilerini sosyal şovenizmden arındırarak Türkiye solculuğunun özgürlükçü bir çizgiye nasıl çekileceği, Bahçelievler'deki evde yürütülen tartışmalarla ortaya çıkarılmıştır. Diğer yandan Ankara Çubuk Barajı'nda yapılan toplantıyla bir Kürt gençlik gruplaşması olarak Apocu gruplaşmanın temeli atılmıştır.

PKK'nin resmi kuruluşu ise 26-27 Kasım 1978 tarihlerinde Amed'in Lice ilçesinin Fis Ovası köyünde yapılan iki günlük toplantıyla gerçekleşmiştir. PKK böyle bir toplantıyla örgütsel kuruluşunu gerçekleştirmiştir. Daha doğrusu Ankara'da Apocu İdeolojik Grup olarak 1973-75 yılları arasında şekillenen, 1976-78 yılları arasında Kürdistan'da devrimci gençlik grubu olarak ya da 'Kürdistan Devrimci Gençlik Birliği' olarak kendini şekillendiren ideolojik gençlik hareketi -buna aydın gençlik hareketi demek daha doğrudur- kendisini 26-27 Kasım 1978 tarihindeki kuruluş kongresi ile partileştirmiştir.

Partileşmeye kadar olan dönem bir ideolojik mücadele dönemidir. İdeolojik mücadele örgütün yaratılması sürecidir. Bu dönemdeki çalışmalar, ideolojik gruplaşmanın gençlik hareketi haline gelmenin, partileşmenin ön hazırlıklarını yapmanın çalışmalarıdır. PKK'nin temelleri de bu dönemde atılmıştır. PKK'nin özgürlükçülüğü, demokratlığı, Kürt gerçeğine yaklaşımı, ciddiyeti, disiplini bu 1973-78 arasındaki ideolojik gençlik grubu çalışmaları sürecinde şekillenmiştir. Yine PKK'nin demokratik sosyalist çizgisi, komünal yaşamı, yoldaşlık ilişkileri, Önder Apo'nun Haki ve Kemal arkadaşlarla birlikte kaldığı Bahçelievler'deki komün evinden başlamak üzere, komün evlerindeki yaşam ve çalışma düzeniyle şekillenmiştir. Yani hem ulusal özgürlükçü karakteri hem de demokratik sosyalist karakteri daha PKK kurulmadan önce ideolojik ve örgütsel çizgi temelinde ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Hepsi Önder Apo'nun özelliklerinde somutluk kazanır. Rahatlıkla kişilik özelliklerinin örgüte ve eyleme dönüşmesidir diyebiliriz. Bütün katılımlar Önder Apo'ya olmuştur. Tüm örgütlenme ve mücadele Önder Apo etrafında şekillenmiş ve gelişmiştir. Bütün yaşam ve çalışma ilkeleri ve özellikleri, Önder Apo'nun yaşam ilke ve ölçülerinden ortaya çıkmıştır. Kesinlikle bu damgayı taşır ve aslında PKK kurulduğunda yeni bir ulusal özgürlük çizgisi ile yeni bir demokratik sosyalist çizgiyi kendi bünyesinde ideolojik-örgütsel çizgi olarak var etmiştir. Bunda elbette reel sosyalizmin etkileri vardır. Onunla mücadele halindedir ama ana etken böyle yeni bir ulusal özgürlük anlayışıyla demokratik sosyalist anlayıştır. Daha sonraki süreçte yürütülen mücadelelerle, özellikle reel sosyalizmin çözülme süreci yaşandıkça o reel sosyalist etkiden kurtulup Apocu ulusal özgürlükçülük ve demokratik sosyalizm çizgisi gelişme göstermiş, şekillenmiş, hakimiyet kazanmıştır.

Bu durum son olarak uluslararası komploya karşı İmralı'da yürütülen mücadelede büyük bir zihniyet devrimi, entelektüel devrim özelliği taşıyan paradigma değişimi ile somutluk kazanmıştır. Artık PKK, iktidarcı ve devletçi bir yapılanma olmaktan çıkarak kendini demokratik toplumcu bir hareket haline getirmiştir. Son Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu'yla bu çizgi eksikliklerini de gidererek daha somut bir yapı kazanmıştır. Bu, PKK'nin zihniyet yapısının, Önder Apo'nun zihniyet değişim, dönüşüm ve gelişiminin ifadesi oluyor. Gelişim çizgisini ortaya koyuyor.

Şunu iyi görmek gereklidir: Önder Apo 1973'te böyle bir çıkış yaparken onun ve kendisine inanarak etrafında toplanan gençlerin ellerinde herhangi bir maddi güç yoktu. Ne aile, aşiret gücü vardı. Ne para, örgüt, ne silah vardı. Genç olarak bilinçleri, temiz ruhları, kişilikleri, idealist yapıları, özgürlük ve demokrasi tutkuları dışında, yine bunlarla donatılmış cesaretleri ve fedakarlıkları dışında herhangi bir güçleri yoktu. Toplumun en yoksul kesiminin üyeleriydiler. Ne bir aile gücüne dayanıyor ne de bir aşiret gücüne dayanıyorlardı. Tamamen bunlardan kopmuş, belli bir bilinç kazanarak aydınlanma sürecine girmiş gençler oluyorlardı. PKK tamamen böyle bir yoksul toplumun üniversiteye gidebilen gençlerinin oluşturduğu ideolojik grubun büyümesiyle şekil kazandı. Bir gençlik hareketidir. Aydın, yoksul, emekçi hareketidir. Bir mücadele hareketidir. Bir irade hareketidir. En önemlisi de bağımsızlığa ve özgürlüğe inanan bir akımdır. Düşüncede, ideolojide bağımsızlık ve özgürlük temel karakteridir. Bu hareket düşüncede bağımlılığın zerresini kabul etmez. Politik esneklikle çeşitli ilişkiler, ittifaklar elbette geliştirir. Ama Kürdistan'a sömürgeci-soykırımcı egemenliğin dayattığı işbirlikçiliğe karşı amansız bir mücadeleyi geliştirerek var olmuştur. Bunun ister sosyal şoven biçimi olsun, ister reformist milliyetçi biçimi olsun her türlüsüne karşı çıkarak kendisini, özgür, bağımsız, ulusal özgürlükçü ve demokratik sosyalist çizgisini ortaya çıkarmıştır. Aslında Kürdistan Devriminin Yolu Manifestosu böyle bir çizgiyi izah etmektedir. PKK'nin ilk programı böyle bir çizgiyi örgüte ve eyleme dönüştürmenin programıdır. Amaçlarının somut olarak konulmasını ifade eder.

Birinci Kongre büyük bir iddia, irade ve bilinç kongresiydi

Böylece Birinci Kongre böyle bir PKK şekillenmesini temsil ediyor. Önderlik düzeyinde bu çerçevede bir gelişmeyi içeriyor. Bu kesindir. Fakat bu kadar engel, zorluk, imkansızlık ortamında bütün katılanlar çabayla kendisini eğitip doğru katılmak isteseler de ne kadar anlamışlardır, ne yaptıklarının ve ne kadar yapacaklarının bilincine ne kadar varmışlardır, bu tartışılabilir bir durumdur.

PKK'nin Birinci Kongresi şöyle de tanımlanabilir. Kuşkusuz büyük bir iddianın, iradenin, ruhun, bilincin kongresiydi. Öz güce ve öz iradeye bağlılık çok ileri düzeydeydi. Buradan kalkarak kendine güven çok güçlüydü. Böyle bir mücadeleye yürüyen Kürt gençleri bu güveni nereden alıyorlardı? Kuşkusuz Kürt tarihinden bunu alacak durumları yoktu. Fakat geçmişte bireysel de olsa bir Kürt yiğitliği vardır. O yiğitlikten güç alıyorlardı. Diğer yandan bu yiğitliğin gücünü, özellikle 12 Mart 1971 darbesine karşı Türkiye'de devrimci gençlik direnişi olarak gelişen direnişlerden alıyorlardı. Çünkü o direnişin içerisinde Kürt gençleri çok önemli bir rol oynamışlardı. Her ne kadar hareket 'Türkiye Devrimci Gençlik Hareketi' biçiminde tanımlansa da hareketin öncü ve eylemci düzeyde kadrolarının çoğunluğu Kürt gençleriydi. Bu büyük bir güç veriyordu. Özgürlük bilinci, sosyalist bilinç, komünal bilinç, geleneksel Kürt toplumsallığının canlanması, dirilmesi olarak bu gençlere önemli bir güç veriyordu. O da temel bir güç kaynağıydı.

Bununla birlikte tabii, halkların emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı yürüttükleri ulusal kurtuluş mücadeleleriyle elde ettikleri kazanımlar, ulusal kurtuluş devrimlerinin başarısı, yine bu temelde devrimci sosyalist teorinin gelişimi temel güç kaynaklarıydı. Güçlerini buradan alıyorlardı. Dikkat edilirse bunlar hep düşünce ve inanç düzeyinde güçlerdir. Onun ötesinde hiçbir maddi güce sahip değillerdi ve böyle bir güçle hareket ediyorlardı. O nedenle çok bilinçli değillerdi, hazırlıklı değillerdi, tecrübeleri yoktu. Aslında Önder Apo, kongredeki durumu daha sonra değerlendirdiğinde "Arkadaşlar çok hazırlıklı gelmemişlerdi, bir partili olmanın gereklerini ne kadar yerine getirecekleri belli değildi" diye tanımladı. Doğrusu, büyük görevler üstlenme ve onların gereklerini yerine getirmede herkes aynı düzeyde hazırlıklı değildi ama kongrenin havası çok önemliydi. Hareketin bir toplantı yapıyor olması, hele hele o dönemde Program Taslağı ve Manifesto'nun var olduğu bir ortamda büyük bir heyecan veriyor, umut içeriyordu, dolayısıyla coşku ileri düzeydeydi. İrade, iddia durumu güçlü bir biçimde vardı.

Ne olacağı, işlerin, görevlerin nasıl olacağı yeterince bilinemese de büyük bir iddia ve irade ile yeni bir çıkış yapma, yeni bir sürece yürüme tutumu vardı.

Sonrasında da kongrede yaşanan bu durum gelişmeleri belirleyen bir karakter taşıdı. Dikkat edilirse Önder Apo'nun öngördüğü, PKK'nin çizgi haline getirdiği amaçları oluşturulan strateji ve taktiklerle hayata geçirmeyi etkili bir biçimde geliştiren, zindanda ve dağda başarıyla uygulayan önemli bir kadro duruşu ortaya çıktı. Mazlumlar, Kemaller, Hayriler, Ferhatlarda zindanlarda bunu gördük. Egîdlerde, Zîlanlarda, dağlarda, gerillada bunu gördük. Zaten daha öncesinde Önder Apo'ya resmi ve fiili yardımcı olarak katılan, çalışma yürüten Haki Karer yoldaşın yürüyüşünde gördük. Böyle bir öncü devrimciliğin var oluşu, bunların büyük bir cesaret ve fedakarlıkla yürüyerek anbean görevlerini şehit düşme pahasına yerine getirmeleri, bu büyük özgürlük hareketinin yürüyüşünde kadroların bilinç, irade, iddia, cesaret, fedakarlık kazanmalarında çok büyük bir rol oynadı. 12 Eylül öncesi Haki, Halil benzeri arkadaşların yürüyüşleri, Hilvan ve Siverek direnişlerinin etkileri yönlendirici olduğu gibi 12 Eylül karşısında 1982 Amed Zindan Direnişi gerçekten de bilinci açan, vicdanı sağlamlaştıran, taşı bile eriten etkinliğe ve karaktere sahipti. Bunları doğru bir yoruma tabi tutarak yurt dışında güçlü bir eğitim ve örgütlenmeye dönüştürmeyi Önder Apo başardı. Büyük bir çabayla gerçekleştirdi.

40 yıllık gerilla direnişi kalıcı büyük değerler yarattı

15 Ağustos 1984 Gerilla Atılımı ve 40 yıllık kahramanca gerilla yürüyüşü, gerilla savaşı -ki dünyada eşi benzeri bulunmayan bir savaştı- bu temelde ortaya çıktı. Öncesinde hiç kimse böyle bir çıkışın olacağını beklemiyordu. Kürt toplumunun bu kadar uzun süreli bir mücadele yürütebileceğine ihtimal vermiyordu. Kürt gençliğinin böyle bir gerilla hareketini ortaya çıkarıp bu kadar uzun süre yenilmeden başarıyla yürütebileceğine ihtimal vermiyordu. Ne dost olanlar buna ihtimal verebiliyorlardı ne de düşman buna ihtimal veriyordu. Düşman da zaten çoğu zaman ihtimal vermedi, böyle bir çıkışı beklemedi. Özellikle TC devleti önceki süreçlerde yapılanlara dayanarak her şeyi bitirdiğini, hayali Kürdistan'ı Ağrı Dağı'na gömdüğünü sanıyor ve hesap ediyordu. Artık yeniden bir Kürt dirilişinin gerçekleşeceğine fazla ihtimal vermiyordu. Kendi içinde her zaman bir kuşku olarak kalsa da bir ihtimal vermiyor ya da vermek istemiyordu. Dostları ise artık bu kadar ezilmiş, parçalanmış, yok edilmiş bir toplumdan bir şey çıkmaz kanaatindeydiler. 'Kürt davası haklıdır' diyenler de bunun başarı şansı kalmamıştır sonucuna varıyorlardı. Çünkü defalarca dört parçada isyan edilmiş, hepsi ezilmiş ve yenilmişti, sonuçları darağacında ipe çekilme olmuştu. Toplum üzerinde bunun yarattığı bir etki ve psikoloji vardı. Evet, toplumda büyük bir etki, öfke birikimine yol açmıştı ama büyük bir kırılma, irade zayıflaması da ortaya çıkarmıştı. Daha doğrusu umut azalması, umut kırılması oluşturulmuştu. Bu duruma bakıldığında umutlu olma, böyle bir çıkış gerçekleşir deme kolay bir iş değildi. Bu umudu tarihsel bilincine dayanarak Önder Apo ortaya çıkardı, var etti, geliştirdi. Önder Apo'yu anlamaya çalışan ya da anlamasa da inanan ve birlikte yürümeye karar veren gençler ortaya çıkardılar. Bu da şehadet çizgisinde yürüyen bir özgürlük hareketini ortaya çıkardı. Özgürlük kervanı yürüyüşünü oluşturdu. Şehitler kervanı biçiminde yürüdü. Bağlılık, şehitler gerçeğinden ders çıkarmak, şehitlerin amaçlarına bağlanma, şehitlerle ve Önder Apo ile yoldaşlaşma, söz verip verdiği sözün sahibi olmayı bilmek bu hareketin bu biçimde büyük yürüyüşünü yarattı.

Tabii, Birinci Kongre'deki ortam sonrasına damgasını vurdu. Bir yandan böyle bir yürüyüş olurken bir yandan da bunun karşıtı olarak provokatif tasfiyeci eğilimler her dönemde farklı biçimlerde ortaya çıkarak tasfiyeci bir duruşu temsil ettiler. İnkar ve imha zihniyet ve sisteminin toplum ve birey üzerindeki etkileri mücadeleyi, Önderlik gerçeğini inkar etme, değişik dönemlerde yaşanan zorluklar karşısında güç ve irade yaratamayarak inkarcılığa savrulma ve tasfiyeciliğe dönüşme biçiminde yaşandı. Hareketin nasıl ki büyük savaşçıları ortaya çıktıysa, Önder Apo "Hainler de ortaya çıktı" dedi. Örneğin zindanda Şahin Dönmez'den başlamak üzere, dışarıda Semir'den birçok kaçkına kadar, Dörtlü Çetecilik biçiminde gerillaya dayatılan çeteci eğilimlere kadar birçok tasfiyeci ruh, düşünce, tutum bu mücadeleye dayatıldı. Fakat arada kalış, orta duruş çok etkili oldu. Bir istek, inanç var olmasına rağmen ne yapacağını, nasıl yapacağını bilemeyen, çok fazla önünü göremeyen, sadece duyguyla, inançla katılmış olan durumlar da kongrede çoktu. Daha sonrasında da etkili oldular. Orta yolculuk, küçük burjuva eğilimler, bireycilik, tutuculuk, darlık, geri çekilme, her dönemin görev ve sorumluluklarını doğru ve yeterli bir biçimde bilince çıkararak onun gereklerini örgütsel ve eylemsel çizgide yerine getirememe durumları yaşandı. Bir de böyle ara çizgi, üçüncü çizgi etkili oldu. Ortadaki duruşlar bunlara yol açtı. Kongre sonuçlarının pratikleşmesi olarak bunları ifade edebiliriz. Ama ana durum Önderliksel yürüyüştü, şehitler yürüyüşüydü. Önderlik ve şehitler çizgisindeki gerilla yürüyüşü oldu. Komuta yürüyüşü oldu. Bu yürüyüş büyük bir mücadele ve savaş ortaya çıkardı. Başta 40 yıl değil, 40 hafta, 40 ay dayanılabilir mi diye hesap ediliyordu. Acaba Kürtler savaşa girseler bu savaşın sonuçlarına ne kadar katlanırlar, dayanabilirler diye değerlendiriliyordu. Vietnam benzeri halklar 10-15 yıl savaşmışlardı ve ne kadar uzun süre direnmişler, nasıl büyük bir bedel ödemeyi göze almışlar, direnç göstermişler diye gıpta ile bakılıyordu. Fakat Kürtler bunları kat kat aştılar. Önder Apo'nun iddiası, iradesi ve buna duyulan güven, inanç, bu konuda gelişen büyük cesaret ve fedakarlık, kahramanlık durumu gerçekten de tam bir fedai yürüyüşü, 40 yıl gibi uzun süreyi kapsayan bir gerilla direnişinin, halk direnişinin yaşanmasını ortaya çıkardı. Böyle bir mücadele kalıcı büyük değerler yarattı.

Şimdi 5-7 Mayıs 2025 tarihlerinde yapılan 12. Kongre ile PKK örgütsel varlığını sona erdirdi. Artık bir buçuk yıldır PKK adıyla çalışma yapılmıyor ama ortada PKK'nin yaratmış olduğu bilinçli bir Kürt var, örgütlü bir Kürt toplumu var, bir Kürt kadını var, bir Kürt genci var, bir Kürt Önderliği var. Her şeyden öte bir şehitler ordusu var. Eylül ayında da ilan edilmemiş diğer şehit arkadaşlarımız açıklandı zaten. Şehitlerimiz, büyük bir eğitim, örgütlenme, birleşme, cesaret ve fedakarlık kazanma, ayağa kalkma, özgürlüğe kilitlenme etkeni oluyorlar. Doğrudan Önderlik görevlerini yerine getiriyorlar. Halkın yürüyüşüne, eğitilip örgütlenmesine öncülük ediyorlar. Bu gözle görünen, maddiyatçı bir öncülük değil, doğrudan olmuyor ama hiçbir okulun yapamayacağı kadar sağlam, ileri düzeyde bir eğitim yapan, örgütleyen, birleştiren, yürüten bir öncülük ve önderlik gerçeğini temsil ediyorlar.

İşte bu 50 yıllık mücadele, 47 yıllık resmi PKK yürüyüşü, yarım asırlık büyük özgürlük yürüyüşü gerçekten de Kürdistan'da her şeyi değiştirdi. Kürdistan ile birlikte Türkiye ve Ortadoğu'da da önemli değişikliklere imza attı.

35 yıldır kapitalist modernite sisteminin yeni öncelikleri olan ABD-İsrail ittifakı, saldırı halinde yeni bir Ortadoğu yaratmaya çalışıyor. İsrail hegemonyasını Ortadoğu'ya oturtmaya çaba harcıyorlar ve buna karşı Demokratik Ortadoğu direniyorsa, böyle bir Demokratik Ortadoğu direnişinde öncülüğü Kürtler yapıyor. Kürt özgürlük ve demokrasi hareketi yapıyor. Kürt özgürlük direnişi yapıyor. Diğer halklar direnme umudunu, iradesini Kürt gerçeğine bakarak kazanıyorlar. Ortadoğu'yu da böyle etkiliyor. Bütün insanlık için de bir umut haline gelmiş durumdadır. Başta kadınlar olmak üzere gençlerin, işçi ve emekçilerin, tüm dünyadaki ezilen insanlığın umudu haline gelmiş durumdadır. Rojava Özgürlük Devrimi öyle bir rol oynadı. Evet, 2026 Ocak'ından bu yana bir saldırı ile karşı karşıya kaldı, ikinci 15 Şubat komplosu gibi bir saldırı var, kısmi bir siyasi-askeri gerileme içerisinde ama ideolojik-örgütsel değerinde asla bir gerileme, kaybetme söz konusu değildir. Dolayısıyla ezilen insanlığı aydınlatmaya devam ediyor, onlar için umut ve ilham kaynağı olmaya devam ediyor. Komünal Enternasyonal'in gelişmesi için büyük bir dayanak olma özelliğini sürdürüyor.

Bu çerçevede yaratılmış kalıcı değerler var. Her şeyden önce en büyük değer önderliksel gelişmedir. Bunu Kürt hafızasının, Kürt aklının, yeni özgür Kürt zihniyeti ve bilincinin oluşması diye tanımlayabiliriz. Dikkat edilirse bu Kürt bilinci olmaktan çıktı, insanlık bilinci olma haline geldi. Kendisini demokratik sosyalist modernite paradigmasında ortaya koyuyor. Demokratik komünal toplum çizgisi olarak ifade ediyor ki önderliksel gelişme tarihin en büyük gelişmesidir. İlk defa Kürt tarihinde 50 yılı aşkın bir süre kesintisiz olarak böyle bir Önderlik mücadele ediyor, kazanımlarını biriktiriyor ve bütün Kürt toplumunu etkilediği gibi Ortadoğu ve dünya halklarını, tüm insanlığı etkileyen küresel bir önderlik düzeyine kendisini ulaştıran güç haline

geliyor. Yarım asırlık büyük özgürlük yürüyüşünün en büyük kazanımı budur.

Kürdistan'da da Ortadoğu ve dünyada da geleceği belirleyecek olan bu önderliksel gelişmedir. Yeni ortaya çıkarılan demokratik sosyalist modernite kuramıdır. Bunu net görmeliyiz. Demokratik komünal modernite reel sosyalizmin bütün hata ve eksikliklerini, yanlışlıklarını düzelterek bütün ezilen insanlığa yeni bir umut ve kurtuluş yolunu, zafer yolunu gösteren bir kuramdır. Devrim teorisi, programı, stratejisi ve mücadele tarzıdır. Bunlar İmralı koşullarında olsa bile başarılmış ve gerçekleştirilmiştir. İmralı, en büyük devrimci gelişmenin zemini haline Önder Apo sayesinde bu biçimde getirilmiştir. Bu gerçeği görmemiz gerekiyor.

Önderlik ve şehitler gerçeği sönmeyen bir yıldız gibi parlamaktadır

Bununla birlikte kolektif ve kurumsal önderliksel gelişmeye, böyle bir önderliğin yaratılmasına en büyük katkıyı sunan, Önder Apo'ya en büyük gücü veren şehitler gerçeği var. Bu gerçeğin etkisi hiçbir zaman silinmez. Nasıl ki önderliksel gelişimin ruh, zihniyet ve mücadele tarzı olarak etkisi yüzyıllara yayılır ve devam ederse, şehitler gerçeğinin manevi, eğitici, örgütleyici, cesaret ve fedakarlık kazandırıcı etkisi hiçbir zaman silinmez. 19. ve 20. yüzyıllarda Kürtler verdikleri şehitlerini unutmadılar. PKK direnişinin ortaya çıkmasında o şehitlerin etkileri önemli bir rol oynadı, yaratılan öfke, şehitlerde dile gelen bilinç, yeni direnişe kalkmada temel güç kaynağı oldu.

Şimdi PKK şehitleri -ki Rêber Apo "PKK şehitler partisidir. Şehitler PKK'lidir" dedi- PKK örgütsel varlığını 12. Kongre'de sona erdirdiyse de şehitler PKK'si kongre ile sona erecek bir PKK değildir. Varlığını ve hükmünü her zaman, her koşulda sürdürecek bir öncülük hareketidir. Etkisi hiçbir zaman silinmez, sönmez. Önderlik ve şehitler gerçeği sönmeyen bir ışıktır, sönmeyen bir yıldız gibi parlamaktadır. Dolayısıyla her koşulda, her zaman aydınlatıcı olacak, ön açıcı olacak, toplumsal yürüyüşü belirleyecek ve yönlendirecek güçtedir, değerdedir.

Bu bakımdan 19. ve 20. yüzyıl şehitlerini de kendi bünyesinde somutlaştırarak ulusal varlık ve özgürlük şehitleri olarak yeni bir toplumun yaratılmasını temsil ediyorlar. Yeni toplumun, demokratik toplumun, özgür yaşamın öncülüğünü yapıyorlar ve bu öncülük hiçbir zaman yenilmez, hiçbir zaman ortadan kalkmaz. Dolayısıyla demokratik toplum ve özgür yaşam Önderlik ve şehitler gerçeği ile Kürdistan'da kalıcı zafer kazanmıştır. Bu zaferi geriletmeye, yıkmaya hiçbir güç muktedir olamaz. Hiçbir güç yetmez. Birçok çevre boşuna çabalıyor. Çünkü Önderlik ve şehitler gerçeği bu denli etkilidir. İşte PKK'nin yarım asırlık özgürlük yürüyüşü böyle büyük değerler ortaya çıkardı. Kürdistan'da yeni bir dirilişi ortaya çıkardı. Yeni bir toplumu, yeni özgür insanı şekillendirdi. Bunları da kadın özgürlük çizgisinde yaptı.

Kadın özgürlük devrimine dayanan bir devrim asla yıkılmaz

Bunlarla birlikte en büyük değeri de kadın özgürlük çizgisini tanımlamasıdır. Jin, Jiyan, Azadî çizgisi gerçekten de Kürdistan'dan bütün Ortadoğu'ya ve dünyaya dalga dalga yayılıyor,

> "Yarım yüzyıllık PKK mücadelesi bazı somut siyasi, askeri, örgütsel gelişmeler yaratmakla kalmamış, aynı zamanda yeni bir Kürt bilinci, Kürt aklı, Kürt zihniyeti, Kürt hafızası ortaya çıkarmıştır. Kürt varlığını ve özgürlüğünü doğru tanımlama, anlama temelinde bir Kürt zihniyeti oluşturmuştur. Bu yeni bir zihniyettir, özgürlükçü zihniyettir, demokratik zihniyettir, sosyalist bir zihniyettir. Dolayısıyla hazine değerinde bir kazanım durumundadır."

tüm kadınları kapsıyor, yeni bir özgürlük yürüyüşüne çekerek bir küresel kadın devriminin gelişmesini adım adım gerçekleştiriyor. Bu da çok önemli bir güçtür. Önderlik ve şehitlerle temsilini bulan kalıcı önderlik gerçeği, bir de kadın özgürlük çizgisiyle doğru ve sağlam bir özgür yaşam çizgisine ulaşmış bulunuyor. Özgür kadın öncülüğünde yeni bir toplumsal şekillenmeyi ifade ediyor ki devrimi kalıcı kılan, devrimi özgürlük çizgisinde derinleştiren, devrime en büyük gücü veren de bu gelişmedir. Kadın özgürlük devrimine dayanan bir devrim asla yıkılmaz, yok olmaz, silinmez. Kadın gerçekten de bilinçlenir, örgütlenir, inanır, özgürlük devrimine yürür ve özgür yaşamı cesaret ve fedakarlıkla yaratmayı bilirse bunu yıkmaya hiçbir gücün muktedir olamayacağı açıktır. Bu da yenilmez, yıkılmaz bir güç edinir.

Bunlarla birlikte elbette Kürt toplumu bilinç edindi, büyük bir hafıza oluşturuldu. Önder Apo'nun ve şehitlerimizin, bütün hareketin 53 yılda ortaya çıkardığı düşünce gücü, manevi değerler Kürt toplumunun en büyük hazinesidir. Her zaman topluma yol gösterecek, doğru yolu bulmasını sağlayacak bir hazine değerindedir. Böyle bir mücadeleyle varlık kazanıldı. Artık herkes Kürt varlığına evet diyor. Kürt yok diyen kalmadı. Bazı çevreler 'Kürt var ama hakları yok' diyorlar. Kürt'ün varlığını inkar edemiyorlar ama haklarını inkar ederek bu inkar ve imhayı sürdürmek istiyorlar. Şimdi mücadele bunun üzerinde yürüyor. Tabii, böyle bir gelişme ortaya çıkaran bir halk gerçeği var. Bir kadın ve gençlik gerçeği var. Kadın gerçeği üzerinde durduk. Baştan itibaren bu hareket bir gençlik hareketi, bir gençlik partisi, gençlik yürüyüşüdür. Bunu hiç kimse farklı gösteremez, inkar edemez. Do-

layısıyla Apocu gençlik bir hakikattir. Öyle kolayca silinemeyecek, sağa sola saptırılamayacak bir hakikattir. Özel savaş saldırılarıyla, kapitalist modernitenin liberal saldırılarıyla, sanal medyanın uyuşturucu etkileriyle bu Apocu gençlik hakikatinin ortadan kaldırılması mümkün değildir. Bu gerçeği net ve iyi görmek gereklidir. Böyle bir gençlik ve kadın öncülüğünde özgürlüğe tutkun, her türlü cesaret ve fedakarlığı kuşanmış, tam fedaileşmiş bir Kürt halk gerçeği var.

50 yılda Kürt insanı ve Kürt toplumu büyük bir devrim yaşamıştır

İşte yarım asırlık Apocu özgürlük yürüyüşü böyle bir halk gerçeğini ortaya çıkardı. Bu yeni bir Kürtlüktür. Yeni bir Kürt halk şekillenmesidir. Eski Kürtlükle bunun kıyaslanması ya da karıştırılması sahiplerini her zaman yanılgıya götürür. Kürt insanı ve Kürt toplumu büyük bir devrim yaşamıştır. Bu 50 yılda devrim içinde devrimler yaşadı. Zihniyet devrimi, irade devrimi, ruh devrimi, bilinç devrimi, kadın özgürlük devrimi, cesaret ve fedakarlık devrimi, sosyalist devrim, komünalite devrimi, yoldaşlaşma devrimi, dayanışma devrimi... Her şeyi yaşadı. Bütün bunlardan oluşan yeni bir Kürt yaşamı ortaya çıktı. Kürt bireyi, Kürt toplumu oluştu. Kürt kültürü gelişiyor. Yeni bir Kürt kültürü var. Demokratik komünal, özgür kadın çizgisinde oluşmuş yeni bir Kürt kültürü, ahlakı söz konusudur. Geçmişten gelen komünal Kürt toplumsallığı şimdi demokratik komünalite çizgisinde kendini yeniden şekillendirerek yeni bir Kürt insanının ve toplumunun ortaya çıkmasını sağladı. Bu gelişmeleri, kazanımları iyi görmek lazım, doğru anlamak gerekiyor. Böyle bazı siyasi-askeri zayıflamalar olduğunda hemen karamsarlığa düşmemek gerekiyor. Bu gelişmeleri görelim, PKK'nin, Önder Apo'nun, şehitlerimizin neler yarattığını, bizi nereye getirdiğini, bize nasıl yıkılmaz büyük bir güç ve yaşam çizgisi kazandırdığını iyi görelim. Bu öyle kolay ortadan kaldırılamaz. Buna inanmak, güvenmek gereklidir. Daha önemlisi de bunu doğru anlayıp gereklerini yerine getirmek gereklidir. Dürüst, namuslu, ahlaklı insan olmak böyle ortaya çıkar, böyle gerçekleşir.

Şimdi bunlar üzerinden yeni bir dönem yaşanıyor. 5-7 Mayıs 2025 tarihlerinde PKK 12. Kongresi'ni toplayarak örgütsel varlığını sona erdiren bir karar aldı. Bu karar Önder Apo'nun 27 Şubat 2025 tarihli Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı temelinde gerçekleşti. Böylece PKK yeni bir değişim ve dönüşüm sürecine girdi. Aslında 1993'ten itibaren başlatıp gerçekleştirmeye çalıştığı stratejik değişimi başarıya götürmekle birlikte, aynı zamanda Demokratik Modernite Paradigması'nı, Demokratik Komünal Toplum Manifestosu'nun ortaya koyduğu yenilikler temelinde hayata geçirmeyi ifade eden, yeniden bu temelde örgütlenip mücadele eder hale gelmeyi içeren bir değişim ve dönüşüm oluyor.

Barış ve Demokratik Toplum Süreci PKK'nin yeni bir strateji temelinde ve yine Önder Apo'nun savunmalarında ve Demokratik Komünal Manifesto'da ortaya koyduğu çizgi temelinde kendini yenileyerek, değiştirip dönüştürerek yeniden yapılandırması süreci oluyor. Bu gerçekten çok önemlidir. Tabii bu Önder Apo'nun ve Kürt Özgürlük Hareketi'nin süreci tanımlamasıdır.

Buna karşı TC devletinin, başta AKP-MHP olmak üzere çeşitli partilerin de bir süreç tanımlamaları var. Süreci kendi anlayışlarına, zihniyet ve siyasetlerine göre ele alma, tanımlama ve yürütme çabaları söz konusudur. Bu da açık ve anlaşılır bir durumdur. Herkesin süreç tanımlaması, süreci anlama ve yürütme durumu dikkat edilirse aynı değildir. Bir defa bu gerçeği görmeliyiz.

PKK 1993'te de strateji değiştirmek için adım attı. Bunu 1998 ateşkesiyle, yine 2000'li yıllarda hep sürdürmek, gerçekleştirmek istedi. 30 yılı aşkın bir süre geçti, dikkat edilirse başarılamadı. Neden? İki nedeni var. Birincisi, sömürgeci-soykırımcı zihniyet ve siyaset buna izin vermek istemedi, bunu engellemeye çalıştı. PKK'nin bu değişim ve dönüşüm adımlarına saldırıyla karşılık verip PKK'yi değişim-dönüşüm ortamının zayıflıklarından yararlanarak tasfiye etmek, dağıtmak istedi. Karşımızda böyle bir sömürgeci-soykırımcı zihniyet ve siyaset var. TC devletinin ve küresel kapitalist modernite sisteminin, PKK'nin değişim ve dönüşümüne karşı ortak mücadele tarzı kesinlikle bu oluyor.

Benzer durumu bugün de görüyoruz. Yine bir de kendi iç zayıflıklarımız, yetersizliklerimiz bunda rol oynuyor. Evet, düşman engellemeye çalışıyor. Devlet ve iktidar güçleri, kapitalist modernite sistemi PKK'nin stratejik değişim ve dönüşümünü kendisi için tehlikeli görüyor. Değişir ve dönüşürse PKK kesinlikle zafer kazanır ve Birinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı dünya sistemini kökünden değiştirir diye korku duyuyorlar, adeta ödleri patlıyor. Bu gerçeği görmemiz gerekiyor ama onlar böyle istiyor diye bu değişim-dönüşüm gerçekleşemez değildir. Bunlar başarılamıyorsa bu konuda bizde yaşanan eksiklikler, hatalar da rol oynuyor. Değişim ve dönüşüm sürecini doğru anlamamak, kendi şahsından başlamak üzere örgüt ve eylem çizgisinde yerinde, zamanında etkili bir biçimde yerine getirememe ve böylece karşıt saldırıları boşa çıkartamama durumu da bu değişim ve dönüşümün başarılı olmamasında rol oynuyor. Bu gerçeği de görmemiz lazım.

Buradan yola çıkarak hareket olarak Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin değişim ve dönüşüm karakterini daha ciddi ele alıyoruz, kendimizi daha derinden ve güçlü bir biçimde eğitiyoruz. Geçmişteki hata ve eksikliklerden ders çıkararak onları bu süreçte yaşamama, dolayısıyla devlet ve iktidarın, kapitalist modernite sisteminin ortaya çıkardığı engelleri bu sefer aşarak değişim ve dönüşümü Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nde mutlaka başarmayı hedefliyoruz. Bunu kesinlikle gerçekleştirmeliyiz.

Bu bakımdan 5-7 Mayıs 2025 tarihli PKK 12. Kongresi'nin örgütsel yapıyı sona erdirme, feshetme kararı bir son değil, yeni bir başlangıcın önünü açmayı ifade ediyor. Zaten bu öyle de tanımlandı. "PKK'nin feshi bir son değil, tam tersine yeni bir başlangıcın önünü açmak, yeni bir başlangıç adımı atmaktır" dendi. Bu kongrenin demek ki iki boyutu var. Bir, PKK olarak varlığını sona erdirme. İki, PKK'nin yarım asırlık büyük mücadelesinin ortaya çıkardığı değerlere dayanarak onları değişim ve dönüşüme uğratıp yeniden yapılandırarak yeni bir başlangıç yapma, yeni bir çıkış yapma. 50 yıllık büyük özgürlük yürüyüşünü yeni kimlik ve örgütsel biçimle yeni bir hamleye kavuşturma, onu yeni bir süreç içerisine çekmeyi ifade ediyor. 12. Kongre'yi kesinlikle böyle anlamak lazım. Dikkat edelim, sürecin karakteri kesinlikle değişim-dönüşüm ve yeniden yapılanma olarak kondu. 50 yıllık mücadelenin yarattığı değerleri yeni bir varlığın kazanıldığı, özgürlüğün kazanılacağı mücadele sürecine çekmeyi, bu temelde yeniden yapılandırmayı ifade ediyor. Kuşkusuz Kürt özgürlüğü demek, Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun demokratikleşmesi demektir. Küresel demokrasi hareketinin değişmesi demektir. Dolayısıyla bu değişim-dönüşüm Kürt özgürlüğü temelinde Türkiye'nin ve bölgenin demokratikleşmesini hedefleyen bir değişim-dönüşümdür. Bunu gerçekleştirecek, Kürt özgürlüğünü, Türkiye ve Ortadoğu demokratikleşmesini sağlayacak, bunun program amaçlarının başarılmasını sağlayacak yeni bir mücadele stratejisinin ve tarzının geliştirilmesi, örgütlenmenin bu yeni mücadele stratejisi ve tarzına göre şekillendirilmesini ifade ediyor.

Önder Apo, yeni stratejiyi "Demokratik Siyasi Mücadele Stratejisi" olarak tanımladı. Hareket, savunmalar ve manifestonun ortaya koyduğu demokratik sosyalist modernite çizgisi temelinde kendini yenilemeyi, değiştirip dönüştürmeyi, demokratik siyasi mücadele çizgisinin gerekliliklerine göre yeniden yapılanarak örgütlenmeyi ve mücadeleyi geliştirmeyi ifade ediyor. Bunu böyle net, açık ifade edebiliriz.

Bu neden böyle oldu? Kürdistan diyalektiği ancak böyle gelişiyor. Dikkat edelim, PKK 10 yıl gerçekten de çok sert bir ideolojik mücadele yürüttü. 1973'ten 1983'e kadar yürütülen mücadeleye dönüp irdeleyelim, gelişme adımlarına bakalım, esasında bunun böyle yoğun bir ideolojik mücadele olduğunu rahatlıkla görürüz. Bu ideolojik mücadelede çeşitli hatalar ve eksiklikler olsa da esas olarak başarı sağlanmıştır. Teorisi, programı, strateji ve taktiği ile Kürt halkının varlık ve özgürlük mücadelesine öncülük eden PKK hareketi güçlü bir biçimde ortaya çıkarılmıştır.

Daha sonraki 40 yılda PKK gerçekten de sert bir gerilla savaşı verdi. Bu gerilla savaşı ideolojik savaşımın sonuçları üzerinde yükseldi. Onu toplumsal örgütlenmeye ve eyleme dönüştürdü. İlk on yılında, 1990'ların başında serhildanlara dönüştürdü, halk eylemlerinin gelişmesine yol açtı. Daha sonra da gerilla ve halk direnişi birlikte her türlü kapitalist modernite saldırısını, sömürgeci-soykırımcı saldırıyı kıran, başarısını önleyen, tarihin en büyük Kürt özgürlük direnişinin yaşanmasına yol açan mücadeleyi ortaya çıkardı. Geçmiş 50 yılı böyle değerlendirebiliriz. Önce sert bir 10 yıllık ideolojik mücadele, ardından sert bir 40 yıllık askeri mücadele, gerilla savaşı yaşandı. Kürdistan'ın varlık ve özgürlük mücadelesinin diyalektiği işte böyle oldu.

Şimdi 27 Şubat 2025 tarihli Barış ve Demokratik

Toplum Çağrısı'yla ve bu temelde geliştirilen Demokratik Komünal Toplum Manifestosu'yla bu hareket, demokratik siyasi mücadele yürütür hale gelmek, kendisini geçmişin sert ideolojik ve askeri mücadelesi üzerinde, onların yarattığı değerlere dayanarak demokratik siyasi mücadele yürütür hale getirmek, bunun gereklerine göre değişim-dönüşüm ve yeniden yapılanmaya uğratmak istiyor. Demek ki işe siyasetle başlayamadık, çünkü Kürdistan'da siyasetin önü kapalıydı. Öyle bir sömürgeci-soykırımcı saldırıyla karşı karşıyaydık ki Kürdistan'da siyaset yapmanın imkanları yoktu. Aslında geçen yüz yılda siyaset adına yapılanların hepsi sahteydi. Bu siyaset yapmanın önünü 10 yıllık sert ideolojik mücadele ve 40 yıllık gerilla savaşının yarattığı değerler üzerinde 50 yıllık bir mücadelenin ortaya çıkardığı birikimi değişime-dönüşüme uğratarak Demokratik Komünal Toplum Manifestosu'yla, Barış ve Demokratik Toplum Süreci ile ortaya çıkarmak istiyor. Demek ki bu sert 50 yıllık ideolojik ve askeri mücadele Kürdistan'da siyaset yapmanın, siyasi mücadele stratejisi ile yaşayıp gelişme sağlamanın önünü açtı. Kürdistan'ı ve Türkiye'yi doğru ve gerçekten siyaset yapılabilir, politikanın anlamına uygun rol oynayabilir hale getirdi. İşte Kürdistan'a ve Türkiye'ye dayatılan rejim böyle bir rejimdir. Aslında Birinci Dünya Savaşı ardından ortaya çıkarılan rejim, bunun askeri darbelerle aldığı karakter böyle bir şeydir. Bu kadar politika karşıtı, siyaset karşıtı bir güçtür. TC rejimi tamamen ideolojik ve askeri bir dayatmadır. Politikaya, demokratik siyaset yapmaya zerre kadar açık değildir, buna fırsat vermiyor, imkan vermiyor. 50 yıllık PKK mücadelesi işte bunu kırmaya, dolayısıyla siyasetin önünü açmaya çalıştı. Şimdi Barış ve Demokratik Toplum Süreci'yle böyle bir siyasi mücadele yürütür hale kendini getirmek, Türkiye ve Kürdistan'da demokratik siyaseti sorunların çözümünde başat rol oynar kılmak istiyor. Siyaset hakim olsun, sorunlar demokratik siyasi mücadele yöntemi ile çözülsün, böylece başta Kürt sorunu olmak üzere tüm sorunları çözelim diyor. Sürecin temel karakteri, mantığı, hedefi kesinlikle budur.

Bunun gerçekleşmesi için elbette büyük bir mücadeleye ihtiyaç var. Hala sömürgeci-soykırımcı zihniyet ve sistem, askeri zor, baskı ve şiddet olarak dayatmasını sürdürüyor, fırsat vermek istemiyor. Birçok savaş rantçısı güç sürecin gelişmesini, başarıya gitmesini engellemeye çalışıyor. Buna 'evet' diyerek görünenler bile adeta kuyruğundan tutar gibi yaklaşıyorlar, pamuk ipliğine bağlı yürüyorlar, tam içten tutarlı yaklaşımları yoktur. Gerçekten de siyaset ve zihniyet değişimiyle bu sürece sahip çıkmıyorlar. Kürt'ü yok sayan, yok eden, yok etmek isteyen inkarcı ve imhacı zihniyet ve siyaset tümden kırılmış ve aşılmış değildir. Zaten bu zihniyet ve siyaset kırılıp aşılsa Kürt sorununu da çözmek, Türkiye'deki diğer sorunları da çözmek hiç de zor olmaz, çok kolay gerçekleşir. Buna kesinlikle inanmak lazım. Eğer sorunlar kangrenleşme temelinde sürüyorsa, çözüme kavuşmuyorsa burada esas olarak sorunları yaratan zihniyet ve siyasetin değişmemesi rol oynuyor. Bunun için de bu zihniyet ve siyasetin üzerine gitmek lazım. Bu zihniyet ve siyasete karşı her türlü ideolojik ve siyasi mücadeleyi geliştirmek gereklidir. Bu zihniyet ve siyaseti teşhir etmek, toplumu bilinçlendirmek gerekiyor. Gençleri, kadınları, işçi ve emekçileri, Türkiye'de yaşayan herkesi bu temelde eğitip bilinçlendirerek bu zihniyete ve sisteme karşı demokratik cumhuriyet ve demokratik toplum için mücadele eder hale getirmek gerekiyor. İşte bunlar gerçekleşirse o zaman Barış ve Demokratik Toplum Süreci başarıya gider, sorunların çözümünün önü açılır. İşte o zaman PKK tarihe karışır ve PKK'nin yarattığı değerler yeni bir örgütsel yapı kazanır, yeniden yapılanır, yeni kimlikler altında demokratik siyasi mücadeleyle geliştirdiği özgürlük yürüyüşünü yeni mecralara taşır, zaferlere götürür, yeni kazanımlara ulaştırır. İşte hedef budur.

İnanıyoruz, umut ediyoruz, PKK kuruluşunun 49. yılı bu temelde, bu inkarcı ve imhacı zihniyet ve sisteme karşı özgürlük ve demokrasi mücadelesinin tüm Türkiye'de ve Kürdistan'da birleşik olarak gerçekleştiği yıl olacak. Daha çok özgürlük ve demokrasi güçleri dayanışma içinde olacaklar, birleşecekler. Daha çok ittifak yapacaklar, daha fazla kitlelere gidecekler. Gençlere, kadınlara, işçi ve emekçilere, yoksullara ulaşacaklar. Toplumu daha fazla aydınlatıp örgütleyerek bu inkarcı ve imhacı zihniyet ve sisteme karşı mücadeleye çekecekler. Bu birleşik mücadele de sonuç alacak, başarı kazanacak. En azından Barış ve Demokratik Toplum Süreci bu 49. yılda yeni ve kalıcı gelişmelere adım atacak. Kalıcı gelişmeler ortaya çıkararak zafer çizgisinde ilerleyecek. Umudumuz ve inancımız budur. Çabamız bu temelde olacak. Kürt özgürlüğünü ve Türkiye'nin demokratikleşmesini isteyen tüm güçlere çağrımız da böyle somutluk kazanacak. Eğer kendimize güvenir, birleşir, birlikte siyasi mücadeleyi etkili bir biçimde geliştirirsek mutlaka kazanacağız. Bu temelde mücadele etmek isteyenlere başarılar diliyoruz.

KADINLARIN MÜCADELEYE AKTİF KATILIMI

YENİLMEZLİĞİN TEMİNATIDIR

ŞERDA MAZLUM GABAR

> PKK toplumsal özgürlük kadar birey özgürlüğünü esas alan bir parti oldu. Başlangıçta genel yanları daha ön planda iken mücadele gelişmeye başladıkça Önder Apo genel çözümlemelerle birlikte birey çözümlemelerini de geliştirmeye başladı. Zaman içerisinde çözümleme ve diyalog yöntemi PKK'de esas yöntem haline geldi... Kadının parti ve ordu içinde varlığı, yürüttüğü mücadele de giderek cins bilincine, cins örgütlülüğüne, kadın ordulaşması ve partileşmesine dönüşmeye başladı.

Her özgürlük çıkışı, tarihi toplumsal bir ihtiyacın ürünü olarak gelişir. Bir özgürlük çıkışı salt ideolojik boyutuyla değil, örgütsel, eylemsel, felsefi ahlaki yanlarıyla da toplumun yüreğine, beynine, yaşam ihtiyaçlarına kendi izini bırakmışsa, soylu bir yürüyüş olarak kendi yolunu bulmuş demektir. Özgürlük mücadelemiz de bu özgürlük diyalektiğine bağlı olarak kırk sekiz yıldır görkemli yürüyüşüne devam etmektedir. Bu yürüyüşü bu kadar çekici ve görkemli kılan kadın özgürlüğüne verdiği stratejik önemdir. Kürdistan'da kadın özgürlük hareketi, özgür Kürt kimliğini oluşturma mücadelesinin içinden, yeniden doğuşun içinde yeniden doğuş olarak ortaya çıktı. Kadına özgürlük yolunu açan PKK'nin kuruluşu bu nedenle özgür Kürt kimliği açısından bir milat olduğu kadar özgür kadın kimliği açısından da bir milattır.

Kürt sorunu gibi tüm sorunların girift bir hal aldığı, hemen tüm egemen güçlerin işin içinde olduğu, eşi benzeri görülmemiş bir yok sayılma politikasının yürürlükte olduğu bir soruna el atmak, büyük bir cesaret işidir. Buna bir de Kürt halkının yıllarca inkar ve imha politikası doğrultusunda gördüğü zulüm ve baskıdan kaynaklı inançsızlığını, olmaz mantığını da eklemek gerekir. Önder Apo bu soruna el atmanın, çözmenin büyük cesaretini ortaya koyarak dalga dalga yükselen halk örgütlenmesini geliştirdi. Kürdistan'da özgürleşmeye cesaret etmek demek, başlangıcından günümüze dek devletin saldırılarından tutalım, Judenratların, şoven kesimlerin saldırılarına kadar geniş bir yelpazenin hedefi haline gelmek demektir. Bu mücadele günümüze kadar kıyasıya bir biçimde yürütüldü.

Yeni gelişen hareketin Önderliğinin, zihniyetinin, hareket yapısının özgür, bağımsız ve inandığı doğrular için ölümü göze alan karakteri bu mücadeleyi güçlü kıldı. Hareketin örgütleme gücü ve geliştirdiği güçlü arkadaşlık bağı karşısında hiç kimse duramadı. Yoldaşa bağlılık, özgür insana, özgür kadına, özgür yaşama ve kutsal arkadaşlığa bağlılık olarak partileşme kararlılığı oldu. Kürdistan'da partileşmenin tarihsel gerekçeleri, güncel gerekçelerle bütünleşerek bir miladı yarattı. PKK'nin başlangıcındaki bu özü görebilmek çok önemlidir. Kadın özgürlük hareketinin bu özün içinden şekillenmesini, yeniden doğuş içinde yeniden doğuşu ancak böyle anlayabiliriz. Her gelişim gösteren olgu, sonradan eklenen dışsal etkenlerden de etkilenir ancak esas olarak özündeki karakterin etkisindedir. PKK'nin ilk grup aşamasında da daha sonraki yürüyüşünde de egemenliğe karşı özgürlüğe cesaret, ideolojik mücadele ve bunun örgütlülüğünü yaratma inadı, başka türlü mücadelenin başarıya gidemeyeceği inancı etkilidir. Mücadelenin gelişim seyri, bir tohumun serpilip gelişmesi gibi bu özgürlük tohumunu besledi, büyüttü ve dallandırdı. PKK, özgürlüğe susamışların örgütü haline geldi ve özgürlüğe ihtiyacı olan kadınlar da özgürlük mücadelesindeki yerlerini her geçen gün artarak almaya başladı.

Önderliğin kadını özne yapma çabaları

PKK içinde yer alış önceleri ağırlıkta özgür Kürt kimliği ve genel mücadele ekseninde gelişti. Ancak şu da bir gerçek ki, her kadın daha doğuşundan itibaren çok farkında olmasa da cins çelişkisinin her boyutuyla karşı karşıyadır. Kürdistan gibi feodal boyunduruğun en ağır biçimlerde yaşandığı bir toplumda bu daha fazla geçerlidir. Bu nedenle o dönemde gerçekleşen kadın katılımlarını tümden genel bir katılım, cins çelişkisinden ve mücadelesinden tümden bağımsız bir katılım olarak değerlendiremeyiz. Bu yönlü, ideolojik bir bilinç noktasına gelmemiş ancak arayışları olan bir kadın katılımı söz konusudur. Önder Apo'nun yaklaşımlarında da bu görülmektedir. Bir yandan kadın gericiliğine karşı büyük bir mücadele verirken bir yandan da kadın özgürlüğünü geliştirmenin büyük emeğini geliştirdi. Partileşmede kadına mutlaka yer verme, ordulaşma adımında kabul etmeyen geri yaklaşımlara rağmen kadını mutlaka katma yaklaşımı çok belirgindir. Önder Apo'da özgür yaşam, özgür Kürt kimliği oluşturulacaksa kadının da özgürce katıldığı bir yaşam ve kimlik biçiminde olmalı yaklaşımı ilk günden itibaren vardır. Bu yaklaşımlar nedeniyle kadınlar hareketi tanıdıkça akın akın dağlara gelmeye başladı. En zorlu koşullarda yaşayıp, en kahramanca biçimde şahadetlere ulaşmayı geleneksel yaşamlara tercih etti.

Ordulaşmaya ve partileşmeye giden yol

Şu anki düzeyiyle baktığımızda bize belki daha normal görünebilir ancak o geçmiş koşulları düşündüğümüzde hem hareketin daha başlangıç aşamalarında ve hem de feodalizmin daha derinden yaşandığı, halkın ve kadınların özgürlük bilinçlerinin gelişmediği süreçlerde böylesi bir tercihte bulunmak birçok zorluğu arz eden bir durumdur. Ancak belirttiğimiz gibi PKK gerçeği ve bu gerçeğin içinde barındırdığı özgür ruh, kutsal arkadaşlık, mücadele ısrarı ve inadı, kendisini yaşamsallaştırdı. Kürt halkı gibi Kürt kadınları da bu özgürlüğü duyumsadı. Sonuçta PKK toplumsal özgürlük kadar birey özgürlüğünü esas alan bir parti oldu. Başlangıçta genel yanları daha ön planda iken mücadele gelişmeye başladıkça Önder Apo genel çözümlemelerle birlikte birey çözümlemelerini de geliştirmeye başladı. Zaman içerisinde çözümleme ve diyalog yöntemi PKK'de esas yöntem haline geldi. Çözümleme ve diyalog yöntemi de kendi gelişim evrelerinde, bireylerin ulusal, toplumsal, yöresel gerçekliğinden cins gerçekliğine kadar bir çözümleme içeriğine kavuştu. Kadının parti ve ordu içinde varlığı, yürüttüğü mücadele de giderek cins bilincine, cins örgütlülüğüne, kadın ordulaşması ve partileşmesine dönüşmeye başladı. Kürdistan'da, hatta dünyada böyle bir mücadele tarzı anlamlı ilk'lerin art arda gelişmesini sağladı. Kürt tarihinde gelişen isyanlarda kadınların direnişi hep var olagelmiştir. Yine dünya genelinde kadınların çeşitli biçimlerde bazı cins örgütlülükleri gelişmiştir. Ancak PKK içinde gelişen biçim hem nicel yoğunluğu hem ideolojik, askeri, zihniyet olarak fiili bir örgütlülüğü geliştirmesi bakımından hem de genel örgütlülükle birlikte özgün örgütlülük diyalektiğini yakalama, çelişki ve buluşma sentezleme bakımından farklılıklar arz eder. Bu gerçeklik dünya kadın özgürlük mücadelesi açısından da çok büyük bir kazanımdır. Bu tarihi kazanımda başta Önder Apo'nun tarzı olmak üzere, soy damarlarımız kadın ve erkek yoldaşlarımızın şahadetleri ile her güne halka halka eklenen mücadele mirası, en anlamlı arkadaşlık bağlılığında ısrar çok önemli bir rol oynamıştır. Şehitlerimiz mücadele gerçekliğimiz olmuş, mücadelenin temel karakterini binbir zorluk karşısında verilen emek ve dökülen kan ile örmüştür.

Özgürlüğü solumaya açılan kapı: PKK

Kadın açısından PKK hareketi özgürlüğün solunduğu bir yaşamın kapısını açmıştır. Bu yaşam kadının kendi kimliği, varlığı ve mücadelesi ile onur duyduğu bir yaşamdır. Kendini feshederek kendi içinde dönüşüm yaşayan özgürlük hareketimiz, bugün özgürlük mücadelesini egemen zihniyetten kopuşlarını daha köklü gerçekleştirerek vermeye devam etmektedir. Geçmişin doğru ve kalıcı öğelerini bir miras olarak bugün de yaşamsallaştırmaya çalışırken, egemen zihniyetin yansıması olan veya 20. yüzyılın konjonktürüne dayalı ama bugüne hitap etmeyen yanlarını aşmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım hareketimizi daha da güçlendirmekte kadın özgürlük mücadelesinin gelişimini de daha olumlu bir biçimde etkilemektedir. Günümüz itibariyla Önder Apo "ulus devletçi sosyalizm yenilgiye demokratik sosyalizm başarıya götürür" tespitini yapmıştır. Yeniden diriliş ve varlığını sağlama mücadelemiz onurlu ve demokratik bir biçimde özgürlüğün sağlanması aşamasına ulaşmıştır. PKK ruhunun özgür, bağımsız ve mücadelede ısrarcı karakteri bugüne gelen kazanımları doğurdu. Biz bu ruhla sürecin görevlerine, tarihi sorumluluklarına sahiplendiğimizde topraklarımızın insanları özgürlüğün toplumsallaştığını ve kalıcılaştığını görecektir.

Hala zorlu bir yolumuz var

PKK ile kadında açığa çıkan özgürlük ve gelişim düzeyi Demokratik Toplum Süreci olarak tanımladığımız bu süreçte daha da ivme kazanacaktır. Kürt kadınları olarak varoluş ve özgürlük sorunlarımız devam etmektedir. Özgürlük mücadelemizle Kürt kadınlarının gelişim düzeyi azımsanmayacak bir aşamaya ulaşmasına rağmen özgürlük maratonunda hala kat etmemiz gereken çetrefilli ve zorlu bir yol vardır. Kadın özgürlük hareketimiz yeni bir mücadele aşamasına yol alır iken, ilk toplumsal yaşamın özgürlük, eşitlik öğelerini bağrında taşıdığını ve binlerce yıllık egemen sisteme her açıdan alternatif olduğunu tüm canlılığı ile ortaya koymaktadır. Bu taşıdığı özgürlükçü öz ilk söylenen cümlelerde de mevcuttu bugün artık bir özgürlük romanına dönüşen gerçekliğinde de mevcuttur. 27 Şubat Bildirisi'yle birlikte stratejik değişikliğe giden mücadele gerçekliğimiz, zamanla Önder Apo tarafından yeniden yapılanma kapsamında çok boyutlu bir değişim sürecine dahil edildi. Tabi ki bu değişimin kendisi başlangıçtaki özüne yabancılaşma veya o özün inkarı üzerinden gelişen bir değişim olarak değil, bu özün gelişmesini serpilmesini engelleyen bazı yönlerinden arınma üzerinden gelişen bir değişim oldu. Bir ideolojik inkar olarak değil, ideolojik özüne daha akışkan, süreklilik ve derinlik kazandıran bir yaklaşımla değişim gündeme geldi. Reel sosyalizmin yapamadığı ve yenildiği en temel neden de buydu. Önder Apo kendi tarihi gelişim seyri içerisinde bunu geliştirme gücünü gösterdi. Bu halkların olduğu kadar kadınların sosyalist, demokratik mücadelesi açısından çok önemli bir deneyim olarak gelişti.

Doğadaki yaşam gücü gösteren her olgu, kendi yaşam amaç ve çizgisinde bir iç tutarlılıkla değişim evrelerinden geçer. Bu insan toplumları ve oluşturduğu kurum ve kavramlar açısından da geçerli bir diyalektiktir. Değişemeyen ise artık yaşam gücünü ortaya koyamayan, ölen veya ölüme yakınlaşmış olan demektir. Kürdistan'da ideolojik amaçlarını ortaya koyarak gelişen mücadelemiz de doğanın ve toplumun bu değişim diyalektiğine sadık kalarak bir değişim süreci içerisine girdi. Başlangıçta da ifade etmeye çalıştığımız gibi daha başından itibaren kendi ulusal kimlik gelişimini mutlak anlamda kadın özgürlük çizgisine bağlayan hareketimiz tüm gelişim süreçlerinde de bunu esas aldı. Bu nedenle de hareketimizde sorun hiçbir zaman salt Kürt ulusal mücadelesi ile sınırlı kalmadı, inkar edilen ve imhaya yatırılan Kürt kimliğinin bir bütün özgürlük, adalet ilkeleri ve sosyalizm ideolojisi eksenin de gelişimi esas alındı. Mücadelenin bu esaslar üzerinden geliştirilmesi ise hem sosyalist mücadelelere hem de kadın özgürlük hareketlerine çok önemli bir gelişim kazandırdı ve yepyeni bir deneyim yarattı.

Kadın Kurtuluş İdeolojisi coğrafyamızın en büyük devrimlerindendir

Özgür kadın hareketimizde ortaya çıkan bu deneyimin ve gelişimin temel ayakları, yeni yaşamı ve yeni insanı, özgür kadını ve özgür erkeği oluşturma amaçlı geliştirilen toplum ve kişilik çözümlemesine dayanır. Kürdistan özgür kadın hareketi deneyiminin Ortadoğu coğrafyası ve tarihsel kültürel şekillenmesi içerisinden çok değişik ve orijinal bir deneyim olarak çıkış yapabilmesi en başta Önder Apo'dan ve onun sürekli bir iç devinim yaşayan sorgulama, yaratma karakterinden ve yine ortaya konulan bu çizgiye kendini fedaice yatıran şehitler gerçeğinden alır. Kadın kimliği binlerce yılın egemenlikli kültürü tarafından tarihi köklerinden koparılıp savrulmaya, kölelik girdabında boğulmaya mahkum edildi. Tüm kavramlar özünden boşaltılıp tersine çevrildi. Bu nedenle de kadın kimliği için verilecek mücadelenin mutlaka bu kördüğümden başlaması zorunlu idi. Bu mücadelenin kendisi her şeyden önce büyük bir iç savaşımı ve kişilik savaşımını gerektiriyordu. Kadın özgürlük mücadelemiz, Kadın Kurtuluş İdeolojisi ile egemen tarihin ve güçlerin ortaya koyduğu tüm değerlere aslında değersizliğe karşı bir mücadele kapsamına ulaştırıldı. Bu coğrafyamızın en büyük devrimlerindendir. Kadın, erkek, siyaset, savaş, devlet, iktidar, kültür, ahlak, gelenek, aile, sevgi, aşk, davranış, kişilik, ilişki vs. tüm insan yaşamını ilgilendiren olgular bu yeni anlayışın geliştirilmesinde bir mücadele gerekçesi olarak ortaya konuldu. Bu bağlamda kadın özgürlük hareketimiz kadını yürekten ve beyinden boğan klasik anlayışlara karşı en radikal biçimde mücadele ederek, yeni ve özgür halk anlayışını geliştirdi ki bunun kendisi yeni insan, yeni kadın, yeni erkek ve özgür toplumsal şekillenişten başka bir şey değildir. Yüzeyden değil bireyin ve toplumun yüreğinde yer edinerek gelişen bir sosyalizm mücadelesi bir özgürlük mücadelesidir. Kadın kendi özgün örgütlülüğü, savunma güçleri ile yeni yaşamın mücadelesini vermeye başladı daha sonrasında kadın kurtuluş ideolojisi ve kadın partileşmesi ile mücadelesini derinleştirdi. Şimdi de yaygınlaşan örgütlenme kimliği ve kadın kurtuluş politikasıyla bu mücadeleye devam etmektedir.

Kadın etrafında yeni bir dünya doğuyor

Önder Apo, Demokratik Toplum Manifestosu'yla değişim ve yeniden yapılanma sürecini fiili ve radikal bir biçimde geliştirmeye başladığında kadın özgürlük hareketimizde sol ve ulusal mücadeleler kapsamında yükselen değerlerin etkisi altında kalan yanlarını yeniden sorgulamaya başladı. Demokratik Toplum Manifestosu okumalarıyla düşünsel bir arınma ve tarihsel derinleşme gelişir iken, yeniden yapılanma kendi orijinal köklerine daha güçlü ve sağlam tutundu. Bu durum dalgalanmaların önüne geçti, yanlış anlamalara veya bu zemini kendi çıkarları için kullanmak isteyen kişilere karşı da daha güçlü mücadele etme zeminini ortaya çıkardı ve örgütsel netlik de gelişti. Aslında manifesto ile başlayan değişim sorgulaması ve tavrı salt bu süreçte başlamadı. Demokratik Toplum Süreci'yle kadın tarihi açısından

da daha köklü çözümleme, çok köklü bir inceleme-araştırma, yoğunlaşma bu tarihi sonuçlara yol açtı. Önder Apo öncesinden yakaladığı bazı ipuçlarını daha güçlü takip etti ve derinliğe ulaştı. Devletçi-iktidarcı politika, savaş, ulus, yaşam anlayışına karşı devlet odaklı olmayan ve özgürlük, eşitlik, komünal değerlere dayanan, ideolojiyi toplumsallaştırarak kalıcılaştıran bir anlayışa dayandı. Bu mücadelenin temel eksenini de kadın özgürlük mücadelesi olarak belirledi. Önder Apo şu cümleleriyle bu gerçekliği çok çarpıcı bir biçimde ifade etmektedir; "Kadın etrafında yeni bir dünya doğmaktadır. Yeni teorik ve paradigmatik yaklaşımların asıl öğeleri kadın özgürlüğünden geçmektedir." Felsefe, ahlak ve politika üçlüsünün ortak ifadesi olarak gelişen demokratik komünal toplum mücadelesinde kadın özgürlük örgütlülüğü ve mücadelesi temel aktör konumundadır. Daha doğru bir biçimde ifade edecek olursak kadının özgürlük mücadelesindeki rolü ve konumu daha yerli yerine oturdu. Değişimin, stratejinin, mücadele gerçekliğinin temelinde daha güçlü bir rol edindi. Tüm dünya gerçekliğine ve politikalarına damgasını vurmuş bir mücadelenin sorumluluklarını, toplumsal dönüşümün zorlu görevlerini omuzlamak üzere kadının sorumluluk alması elbette çok önemlidir. Kadın bakış açısının, yaklaşımının özgürlük çizgisi doğrultusunda siyasal gelişmelere ve toplumsal dönüşüme etkide bulunması çok stratejiktir. Bu, kadın özgürlük çizgisinin genel gelişmelere tazyikte bulunmasında ön açıcı olmaktadır. Tabii ki kadın örgütlülüğünü daha güçlü geliştirme, gelişime daha üst düzeylerde katılım sağlama boyutunda hala kat edilmesi gereken aşamalar var.

Kadının kendi iç engellerine karşı da daha güçlü mücadele etme gerekliliği ortaya çıkıyor. Kadın boyutuyla yaşanan sorunları aşmak ve yine topluma model oluşturacak kişilik ve kimliği yaratmak açısından elbette ki eğitim, bilinçlenme ve örgütlenmenin önemi çok boyutludur. Kadın toplumun başat öğesidir, yaşamın temel örgütleyici ve yönlendirici gücüdür. Kadın iradesini tanımayan bir yaklaşım ve yine aynı tarzda gelişen örgütlenmeler yaşanan temel sorunlara ve çelişkilere asla çözüm olamazlar. Kadınların sistemlerden dışlanması, aşağılanması, öz kimliğinin ezilmesi, sistemlerin en büyük zayıflığı ve boşluğudur. Önder Apo 'Kadın, gericiliğin ve köleciliğin ilk ve köklü ezilen sınıfı, ulusu ve cinsiydi' derken elbette ki sorunun çok yönlülüğünü ve derinliğini ortaya koymaktadır. Konumuz özgülünde ele aldığımızda bu ilk'in hala aşılamadığını görüyoruz. İlkler gelişim evreleri içerisinde aşılmadığı müddetçe sonucu da belirleyen bir özellik taşır. Nitekim kadın boyutunda da başlangıçta saklı olan bu ilk ezilme karakteri aşılmadığı için varolan tüm güncel sorunlarda bunun izdüşümlerini görmekteyiz. Özellikle ulus devlet oluşumlarının içerisinde kadının ezilme sürecinin en korkunç biçimlerde devam ettiğine tanıklık ediyoruz. Bu nedenlerle öncelikle bununla mücadele etmeli ve bunu değiştirmeliyiz. Toplumsal değişim ve dönüşümün köklü ve derinlikli olması kadın özgürlük sorunsalının çözülmesine bağlıdır. Bir ulusun kendini özgürlük ve eşitlik esaslarında yeniden yaratma eyleminde kadınların aktif katılımı o ulusun yenilmezliği ve başarısıdır. Kürt gerçekliğinde bu ortaya çıkmıştır.

Bir gerçekliği ifade ediş biçimi o gerçekliğin hangi açıdan ele alındığının ve özellikle neyin kimin esas alındığının bir göstergesidir. Temel ve tali olanı kavramların diziliş biçiminden çıkarabiliriz. Bu açıdan ele aldığımızda yazımıza sadece demokratik toplum mücadelesinde kadının yeri biçiminde bakmak yanlış olacaktır. Asıl doğru bakış açısı kadının özgürlük mücadelesi doğru ve demokratik bir toplum mücadelesini nasıl oluşturacak ve demokratik komünal örgütlenmeyi nasıl oluşturacak? Kadın özgürlük mücadelesi demokratik komünal toplum örgütlenmesinde nasıl bir rol oynayacak ve tarihe nasıl bir miras kazandıracak biçiminde olması daha doğru bir ifade olacaktır.

Kadın mücadelesi kendi gündemini yaratmalı

Kadın mücadelesi ortak hedeflerde birleşerek kendi örgütlü iradesini geliştirmelidir. Çünkü dünyanın neresine bakarsak bakalım toplumsal yozlaşma, kimliksizleştirme, insan pazarlama, her türlü hakkına tecavüz kadın üzerinden gerçekleştiriliyor. Kaldı ki bu kadın soyuna yapılabilecek en büyük hakarettir. Kadın etrafında gerçekleştirilen toplumsal yozlaşma ve iradesizleştirme, şimdi dünyanın her yerinde en temel sorun haline gelmiştir. Kadın hareketleri gelişme gösterdikçe bu olaylar daha fazla gün yüzüne çıkmakta, tartışmaya ve aşılmaya çalışılmaktadır. Kadın mücadelesi kendi gündemlerini daha fazla yaratarak sosyal ve siyasal mücadelesini daha da yetkinleştirmelidir. Kadının kendi sorunlarını tartışmaya başlaması, gündeme sokması, örgütlü bir güç olarak ataerkil sisteme karşı mücadele etmesi, sadece kadınlara bazı haklar kazandırmaz aynı zamanda o toplumsal yapının zihniyetsel değişiminin de önünü açar. Yine sisteme ait mevcut tek taraflı gelişen siyasi iradeyi, merkezileşmiş iktidarı, insan ilişkilerini hatta aile ilişkilerini yeniden ele almayı getirir ki bu ataerkil sistemin zihniyetinin aşılmasında çok belirleyici bir önemdedir. Bu konuda yaşanan örgütlenme zayıflığı egemen sistemleri güçlendirir iken örgütlenmede bir başarı kaydetmek ise egemen sistemi zayıflatır, gereksizleştirir. Zaten sistemin kadın emeğini, söylemini ve eylemini küçümsemesi de bu korkudan ileri gelmektedir. Toplumda yaşanan kadın sorunlarını daha fazla ele alma, çözmeye çalışma, projeler üretme demokratik siyasetin en stratejik yönü olmaktadır. Bu yönüyle kadının özgürlük uğruna harcadığı en küçük bir emek bile, söylenmiş bir cümle bile çok değerlidir, anlamlıdır. Dünyanın bu ağırlaşmış ve egemen erkek tarafından korkunç düzeylere getirilmiş siyaset ve askerlik gerçeğine karşı kadın yüreğimizle, beynimizle ve cesaretimizle mücadele etmek, kendi kimliğimize ait değerlerle yeni demokratik siyaset ve komünal ilişki anlayışını geliştirmek çok önemlidir.

Kadının cins mücadelesi, toplumsal, ailesel, şiddet boyutuyla yaşadığı sorunlar karşısındaki mücadelesi daha aktifleşen bir boyuta ulaşmaya başladı. Geçmiş süreçlerde bu boyut her ne kadar ideolojimizin temeli olsa da çok da fazla örgütlenme veya politika üretme biçiminde yaşamsallaşamıyordu. Daha geride kalan bir boyut olabiliyordu. Ancak demokratik toplum süreci ile birlikte kadının toplumsal alanda yaşadığı sorunlara daha fazla giren, sorunlara girdikçe adım adım daha somut düşünce ve projeler geliştiren bir boyut kazanmalıdır.

Pratik olarak daha bütünlüklü bir yaklaşım sahibi olmalıyız

Kadın özgürlük hareketi olarak birçok gelişmeyle birlikte geride kaldığımız ve aşmamız gereken boyutlar da vardır. Tarihin en zorlu ve karmaşık sorunlarından olan cinslerin özgürlük sorunu, bunu toplumda yer bulan bir özgürlük geleneğine dönüştürme sorunu, sürekli yoğunlaşmış bir emeği ve mücadeleyi gerektirmektedir. Bu alana giderek daha fazla girmekle birlikte, henüz toplumdaki kadına geniş bir yaşam alternatifini oluşturma, özgürlük soluğu haline gelme noktasında yeterli düzeyi yaratamadık. Kadın mücadelesi boyutuyla verdiğimiz emeği, daha sonuç alıcı, genel tüm kadınlara ulaşacak ve ihtiyaçlara hitap edecek tarzda yaygınlaştıramadık. Dünyanın her yerinde artık en temel sorun olarak gündeme gelen kadın sorunu, hemen her güç tarafından bir şekilde gündeme getirilmektedir. Devletler, sivil toplum örgütleri, kadın örgütleri, sol-sağ, anarşist, ekolojist birçok çevre artık göz ardı edilemeyecek bu sorunu görmekte ve kendince arayışlar geliştirmektedir. Hiçbir çabayı küçümsememekle birlikte, kadının özgürlük sorununu ideolojik, politik, örgütsel, öz savunma, hukuki, kültürel, ahlaki, bedensel tüm yönleriyle bütünleyen bir yaklaşımla ele alma durumu fazla görülmemektedir. Önder Apo'nun geliştirdiği paradigma ile kadın özgürlük hareketimiz böyle bir komple yaklaşımı ideolojik olarak, yaşam ve mücadele anlayışı olarak geliştirmektedir. Ancak bizim pratik yaklaşımlarımız bu bütünlüğü henüz yakalamaktan uzaktır. Bir örgütlenme düzeyi ve çaba olmakla birlikte esas hedefimizi ve aşmamız gereken ataerkil sistemin gerçekliğini düşündüğümüzde yetersiz kalmaktadır.

Demokratik Toplum Manifestosu'ndan aldığımız tarihsel güçle kendi gücümüze daha fazla güvenerek ve yine kendi yetersizliklerimizi daha büyük bir cesaretle görerek ve gidererek pratikleşmek durumundayız. Toplumda yaşanan her türlü sorun karşısında kadın duyarlılığı ve özgürlüğe iddialı bağlılık ile yaklaştığımızda toplumun yeniden özgürlük ve eşitlik esaslarında inşa edilmesinde temel güç olacağız. Bu nedenle cins sorunlarından tutalım ulusal, politik, ekonomik, toplumsal, kültürel tüm sorunlarda kadın bakış açısıyla çözüm üreten, kadın kimliği ile çözümün adı olan bir mücadele çizgisini toplumda geliştirmek durumundayız.

Kimseden beklemeden, çok yönlü bir mücadele yürütmeliyiz

Demokratik komünal toplumu inşa etme mücadelesinde kimseden beklemeden, birileri başlatsın, öncülük etsin demeden kendimiz mücadeleyi çok yönlü yürütmeliyiz. Bunu yapmazsak gerek insan ölümleri açısından gerekse de devlette gelişen savaşın rantçılığının yansıması olarak toplumsal kirlenme-yozlaşma açısından büyük bedeller ödeyeceğiz. En fazla da kadınlar, gençler ve çocuklar bu katliamın kurbanı olacaktır. Bu nedenle toplum kırıma karşı her boyutta kalıcı öz savunma örgütlenmelerini oluşturmak ve buna öncülük yapmak kadınlar olarak en temel görevimiz olduğu kadar en temel hakkımızdır. Yine egemen sistemin gerek kapitalist biçimde gerek feodal biçimde gerekse de savaş rantçılığının kirli bir politika olarak geliştirdiği kadın katliamlarına karşı da artık sesimizi daha fazla yükseltmeli ve var olan tüm kadın seslerini birleştirmeliyiz. Bu kadın katliamları karşısında birbirini sahiplenen ve kadınları koruyan bir komünal örgütlenme ağını geliştirmeliyiz. Bizim örgütlenme zayıflığımız bu kastik katil sistemin ve avcı erkek kulübünün kendisini güçlendirmesi anlamına gelmektedir. Kadını baskı altına alan hangi zihniyetse, hangi kurumsa hatta hangi kişiyse bunlara karşı özel politikalar üretilip mücadele edilmelidir. Kadının düşünsel kolektifliği, ortak aklı yaratıldığında muazzam bir yöntem zenginliği, mücadele biçimleri doğacaktır. Bu anlayışla yaklaşırsak klasik namus, töre anlayışlarına yine sözde modernizm adına kapitalizmin parçalayıcı ve metalaştırıcı politikalarına karşı hiçbir kadını yalnız bırakmayız. Ancak örgütlenerek ortak bilinç ve ortak tavır geliştirebiliriz.

Özgürlük için kadın komünleri mutlaka oluşturulmalı

Kadın özgürlük mücadelesi açısından artık en önemli ve stratejik nokta kadını eğitici, dönüştürücü, sistem karşısında koruyucu ve sisteme karşı tavır alıcı örgütlenme odaklarını yaygınlaştırma ve bu yaygınlaşan örgütlülüğü koordineli ve iletişimli kılabilmelidir. Burada komün örgütlülükleri oluşturmak çok önemlidir. Yaşamın ayrıntılarına karşı mücadeleden tutalım da en siyasal boyutlarına kadar, küçük-büyük demeden, neye ve kime karşı mücadele öngörülüyorsa orada hemen komün örgütlenmesini oluşturmak esas hedefimiz olmalıdır. Kalıcı örgütlenmeler kurmalıyız. Yüzyılların kadın örgütsüzlüğünün acısını yüreğimizin derinliklerinde hissederek komünal örgütlenme ağlarını oluşturmalıyız. Özgürlüğümüz için mutlaka ama mutlaka kadın komünlerini oluşturmamız çok önemlidir.

Kadınlar özgürlük bilinci ve aydınlığı ile kendilerini yalnız hissetmeyecekler ve mücadele etme cesaretini göstereceklerdir. Kürdistan özgür kadın hareketi olarak bu konuda iddialı ve güçlü bir duruşumuz, güven verici yaklaşımlarımız kadın etrafında yeni bir dünya oluşturacaktır. Her yönüyle bizleri baskı altına alan bu iktidarcı-devletçi-savaşçı egemen sisteme karşı örgütlülüğümüzü daha da büyütürsek kalıcı sonuçlar yaratırız. Bu, önderliğimize, şehitlerimize, halkımıza, bu coğrafyanın ortaya çıkardığı emek değerlerine ve tarihte ortaya çıkan kadın mücadeleciliğine olan borcumuzdur.

> "PKK ile kadında açığa çıkan özgürlük ve gelişim düzeyi Demokratik Toplum Süreci olarak tanımladığımız bu süreçte daha da ivme kazanacaktır. Kürt kadınları olarak varoluş ve özgürlük sorunlarımız devam etmektedir. Özgürlük mücadelemizle Kürt kadınlarının gelişim düzeyi azımsanmayacak bir aşamaya ulaşmasına rağmen özgürlük maratonunda hala kat etmemiz gereken çetrefilli ve zorlu bir yol vardır."

PKK SONU GELMEMİŞ BİR ROMAN BİR ŞİİR BİR TÜRKÜ...

ŞİYAR AMED

Yaktım
her şafağı
her geceyi
yeri
göğü
cenneti
cehennemi

Yazdım
her destanı
her şarkıyı yeniden

Kıydım
kırk yıldır kesmediğim
kırk örüklü saçıma
ters çevirdim
aynaları
ırmakları
dünya gördü
her gece vuruldum
her sabah yeniden doğdum...

Kurumuş yüreklere serpilen su

Zamanı doğuran, evreni devindiren, bir ilk sebep, ilk kavga, ilk aşk!

İnsanın içini ısıtan, göğsünü kabartan, acısını da neşesini de yerli yerinde yaşatan, özlem dolu bir yürüyüş, bir gülüş, bir düş…

Kalbimizin ritmi…

Bir gonca gül iken kırılmak istenen ama yeryüzü bahçesine dönen; nerede bir kötülük varsa karşısında duran, insanı iyiye, doğruya, güzele yönelten…

Canlandıran, şahlandıran, yürüten bir kudrettir ki; her yılın 27 Kasım'ında yeniden doğar. Yeniden demenin mutluluğunu yaşatırken asla eskimeyen eski şarkıların tadını verir.

Newrozlarda yakılan ateştir, Mayıslarda kızıllaşan güllerdir, zindanlarda direncimiz, göz nuru-el emeği, yürek emeği, ekmekten tuzdan daha çok ekmeğimiz-tuzumuz, en dertli zamanlarda doktorumuz…

O ne geçmişte kalmış ne geleceğe ertelenmiştir; insanın özü, yaşamın ruhudur.

Dağların-ovaların, ağaçların-suların selama durduğu güneşin ışığıdır.

O yeni bir evrendir, Kürdistan'ın sürekli parlayan yıldızıdır.

Bir şarkıdır hep birlikte söylenen, bir şiirdir yüreklere dokunan, bir romandır sürekli yeni karakterlerle şekillenen…

Bir insanın ömrüne ne kadar acı sığabilirse onu yaşadı; bir halkın sevgisi ne kadar çok olabilirse ona da mazhar oldu. Bir ozandır her şeyi önceden görüp anlatan; bir duadır çocukların dilinde, bir sabırdır evliyaca ve bir aşk, kendi yaralarını iyileştiren…

Aşktan daha büyük bir kelime yoktur ki aşkı anlatsın, PKK de öyledir…

Bir roman, bir halkı yeniden diriltebilir mi? Bir şarkı, bir şiir ya da bir aşk?

Öyle bir aşk ki tüm insanlığa ilan edilmiş, öyle bir gönül ki tüm sırları içine almış ve öyle bir can ki tüm canlara can katmış… Neden çok sevdiğimizi anlatmaya yetmez mi bunlar? Ve acısının ne kadar derin olduğunu?

Bir ses, bir çığlık, bir sevgi çağlayanı…

Bir adam gece uykusundan çığlık atarak uyanır. Oturup ağlar. Ne olduğunu soranlara, yazmakta olduğu romanın kahramanının öldüğünü söyler.

PKK öyle bir roman ki her bir kahramanı için on binler ağlamış, on binler şahlanmıştır. Kolay değil, on binlerce canın adandığı nefes nefese yarım asırlık bir mücadeleden bahsediyoruz. Hangi şiir, hangi şarkı bunu anlatma gücünde olabilir? Kendisi bir şiir, bir şarkı; belki de başkası anlatamadığı için böyle şekillendi ve ruhunu yüreklere nakşetti.

Başarılı bir edebiyat, kurgusal olduğunu hissettirmeyen, hayata dokunan, hayatın içinden olandır. Bu öyle sanal ortamlarda teknikle oluşturulan gerçeklik hissine de benzemez; hislerin bizzat kendisidir.

Siyasi, sosyal veya askeri terimlerle çokça tanımlandı PKK. Fakat Önder Apo bir Newroz coşkusuyla ve sonsuz bir sevgiyle en çok da edebiyatla anlattı; bir edebiyat ki felç edilmiş bir yaşamı yeniden canlandırdı. Bir ses oldu, bir çığlık. Halkımızı mezardan çıkardı ama halen mezarlık arasında yürüdüğünü anlattı. Yani öyle olmuş-bitmiş değil. Yaşanmış kısmı var ama yarıda kalmamış, devam ediyor ama henüz sonuna ulaşmamış… Önderlik tüm büyüklenme sevdalılarını hep uyardı: "Sonunda belli olur!" dedi.

Sonsuz bir aşkın elbette sonu olmaz. Herkesin kendi hikayesinin sonunda belli olur ne olacağı; sonsuzluk mu yitip gitmek mi? Bir de bir hareketin, bir halkın ve insanlığın ortak yürüyüşüdür söz konusu olan.

Yarım kalacak bir yürüyüş mü, sonsuz bir yürüyüş mü? Başlangıçta bu soruya cevap verilmiş ve her anı ona göre örülmüştür. Emekle var edilen ve her geçen gün büyüyen bu aşkı yüreğine sığdırma gücünü gösterip göstermemekle ilgilidir her şey; an ve gelecek…

Borçluyuz…

Neye karşı borçluyuz? Bizi kendimizle ve insanlıkla buluşturan büyük aşkımıza… Her anı emekle yaratılmış, her gününe can adanmış ortak ruhumuza… Her harfinde güneşin kızıllığı, her kelimesinde yıldızlaşanların nefesi, her cümlesinde baş eğmeyenlerin gülüşü… PKK adında bir roman yazıldı, tüm güzel hayaller içine sığdırıldı. Bir şiir okundu, yüreklerin pasını söktü. Bir türkü söylendi, herkes duysun istendi ve onun sevinci her an gözlerimizde parıldıyor.

Emek deyince o, sevgi deyince o, heval deyince o gelir akla. Ve dağ, gerilla, direniş… Ve halk: "PKK halktır, halk burada!" diyerek ruhunu her daim yaşatan halk! O ki adı ve dili bile yasaklandı. Evi yıkıldı başına, başı yıkılmadı önüne…

Direnenlerin başı dik, zor ama kıvanç dolu anlamlı yürüyüşüyle şekillenen bir tarih, bir diriliş destanı…

En büyük fark anlam gücüyle yaratıldı

Önce söz vardı denilir ama söz neyi dile getirir? Anlam olmasa söz olur muydu? Sözü değerli kılan ve var eden anlam olduğuna göre önce anlam vardı demek gerekir.

Evrende söz söyleyebilen tek varlık olan insandır ama söz söyleyemiyor diye diğer varlıkların anlamı yoktur denilemez. Önder Apo'nun manifestoda belirttiği gibi "doğanın anlamı onun diyalektiğindedir!" Mutlaklık değil, değişim-dönüşüm, farklılaşma esastır. Diyalektik sayesinde doğadaki farklılaşma, türleşme gerçekleşiyor. Farklılık olmasa doğa da olmaz. Demek ki ne kadar farklılık oluşuyorsa o kadar anlam oluşuyor.

Tıpkı evrende olduğu gibi Kürdistan ve insanlık tarihinde de PKK en büyük farktır, en büyük anlam kaynağıdır. Evrende doğal süreçlerle gelişen farklılık PKK'de Önderlik gerçekliği sayesinde gerçekleşmiş ve PKK'nin en güzel ve en anlamlı tanımını da Önder Apo yapmıştır. Eşsiz bir harekete roman, şiir, türkü gibi eşsiz bir tanım getirmiştir. Her roman eşsizdir, her şiir, her türkü… Fakat "sonu gelmemiş" diyerek özgürlüğün henüz sağlanmadığını, kurtuluşun gerçekleşmediğini hatırlatmıştır. Hem bir merak, heyecan, uyandırmış hem de bu hareketin herkesin emeğiyle şekillendiğini ve sonsuzluğa yürüdüğünü anlatmıştır.

Başlangıcı olan her şeyin bir sonu da vardır; başlangıcı ve sonu olmayana "ezel ebet" denilir. Öncesiz ve sonsuz olan için yapılan bu tanım PKK için tam karşılığını bulmaz çünkü başlangıcı olağanüstü bir emekle yaratılmıştır, bunun inkarına düşmemek gerekir.

PKK'nin bir başlangıcı olduğu halde sonunun olmadığını söylemek isim, cisim, tüzük meselesinin ötesinde onun yarattığı kimlik, kişilik, yeni yaşam tarzı, düşünce ve felsefe dünyasıyla ilgilidir. Bu nedenle PKK feshedildiğinde bile "bir son değil yeni bir başlangıçtır" şeklinde tanımlanmıştır.

Hep yeni başlangıçlara kapı aralayan PKK için Önder Apo'nun söylediği "sonu gelmemiş bir roman, bir şiir, bir türkü" sözleri çok büyük bir aşkı anlatıyor. Büyük aşklar için söylenebilecek sözler bir parti için neden söylenir ki? Formel yönden bakılırsa bir parti için bu tür sözlerin birilerince fanatizm olarak yorumlanması mümkündür ama PKK klasik bir parti formu olmadığı gibi bu sözler de PKK'nin formel yönü için söylenmemiştir.

Doğuşundan itibaren PKK klasik bir parti olmadı. Sosyalizm mücadelesi veren başka partilerden esinlendi ama kendine has yönleriyle kendini farklı kılmayı başardı. Böyle olmasa örnek aldığı partilerin akıbetine uğramaktan kurtulamazdı. Bu bir halkın varlık mücadelesine öncülük yapmasıyla ilgili olduğu kadar onu var eden Önderlik gerçekliğiyle de ilgilidir.

Halep anısı: Beton soğukluğundan güneşin sıcaklığına

PKK ihtişamlı salonlarda, büyük kalabalıklar önünde kurulmadı. Hazır bir mirası da yoktu. Bir köy evinde gizlice, sessizce kuruldu. Ve kuruluş ilanının ardından uğradığı saldırılarla hemen yok edilmek istendi. Buna karşı Önder Apo yer değiştirdiğinde değerli bir kurye dışında yanında hiç kimse yoktu. Bu durumu kendi sözlerinden dinleyince PKK'nin nasıl bir emekle, sabırla ve hangi fedakarlıklarla yaşatılmak istendiği de daha iyi anlaşılabilir:

"Sabrı bilmiyorsunuz, 1979'da ilk yurt dışına çıktığımda, pamuk ipliğinden de zayıf bir ilişki vardı. Aralık ayında Halep'e gittik, hava soğuk, buz gibiydi. Bizi kabul edecek otel yoktu. Saat 12'ye kadar dolaştık, otel bulamadık. Hava soğuktu, kimlik yok, tek bir dost yok, ev yok... Filistin mahallesine gittik bir kapı çaldık, adam uykusundan uyanıp gelip kapıyı açmıyor. O da boşa gitti. En sonunda çevre bir arazide bir okul yeri vardı, oraya gittik. Bir ihtiyarın çok pis bir kulübesi vardı. Onun içine girdik. Battaniye bile diyemeyeceğimiz çok kirli bir çaput üzerinde sabahlamaya çalıştık. Yatamadım, beton buz gibi. İşte bizim Halep seferimiz böyledir. Ertesi gün Kobanê'ye geldik..."

Önderliğin Halep anısı PKK'nin nasıl bir sabırla, emekle yaratıldığını anlatıyor. 12 Eylül faşizmine karşı zindan direnişi, gerilla mücadelesi ve İmralı direnişi… Tüm süreçler sabrın, emeğin ve fedakarlığın ürünü. Her sürecin başlangıcı yeniden doğuş anlamına gelse de Önder Apo üç temel doğuştan bahsederek PKK ve Önderlik gerçekliğini anlatmıştır. Her insanın fiziki doğuşu vardır ve kendini yaratma süreciyle esas kimliğini kazanır. İkinci doğuşunu yapamayanların düşünce dünyasında yeri yoktur. 3. doğuş ise herkesin harcı değildir. Önder Apo İmralı sürecini 3. doğuş olarak tanımladı.

Kendini yeniden doğurmak!

"Akış karşısında kaskatı duran, akışın önünde sürüklenir! **(Önder Apo)**

Büyük amaç ve ona göre büyük düşünce gücü olmadan farklı bir doğuş gerçekleştirmek mümkün değildi. Önderlikte her doğuş büyük bir aşk işidir. 13. yüzyılda yaşamış Fahreddîn-i Irakî aşkın yüceliğini anlatmak için "La ilahe illah-aşk" demiştir. En güzel şiirimiz, romanımız, şarkımız, en büyük aşkımız olan özgürlüğü anlatıyor. Fakat Önderliğin, henüz tamamlanmamıştır dediği 1998 Newrozu'ndan bugüne alınan mesafeyle PKK misyonunu tamamlamıştır dediği 2025 yılına gelindi.

Tarihsel rolünü layıkıyla oynayan ve geriye bitimsiz bir insanlık mirası bırakan PKK'yi sadece siyasi bir organizasyon olarak görenler gerçeği anlayamazlar. PKK özgürlüğün romanıdır, şiiridir, türküsüdür; siyasetin olmazsa olmazı olan zamana ve mekâna nasıl sığdırılabilir ki?

Bir kimlik, bir kişilik, bir yaşam yaratmak sadece siyasetin işi olamaz. Halkımızın siyasallaşmasında da PKK baş rolü oynadı fakat yeniden doğuş yani Rönesans siyasetten çok felsefenin ve edebiyatın işidir. PKK küllerinden doğuşun felsefesidir, edebiyatıdır, siyasetidir.

"Kendini yaratmak" dünyanın en zor işidir. Olmuş, bitmiş, tamamlanmış değildir; sürekliliği vardır. Olup-biten, tamama eren için ne denilebilir? Bu durum bilinen, hedeflenen bir sona ulaşmak şeklinde tanımlanabilir ki buna "kendini gerçekleştirmek" denilir. Bir olgunlaşma durumudur. Kendini yaratmak ise olgunlaşmadan sonra tekrar kendini yenileme, adeta yeniden doğurma eylemidir. Mitolojide Anka Kuşu da denilen Simurg'un 3 kez kendini yarattığından bahsedilir. 3 dünyayı görmüş, 3 dünyanın bilgisini kendinde toplamış ve 3 kez kendini yaktıktan sonra her seferinde küllerinden yeniden doğmuştur. Kendini yaratmak bu kadar zor bir iştir; yanıp kül olmayı göze almadan yeniden doğuş mümkün değildir.

Önder Apo yeniden doğuşun koşulunu "uçurumun kıyısında kanatlanmak" şeklinde tanımladı. Uçuruma gelmeden kanatlanma ihtiyacı duymazsın, uçurumdan düşersen sonun gelir. Bir de uçurumdan düşerken bir dala asılı kalmak vardır. Arafta kalmak deyimi bunu anlatır. Geçmişte yaşanan sorunlara takılıp kalmak, kendini yenileyememek, sürekli tekrar hali… Bundan daha büyük bir eziyet olamaz.

Tekrar pratiği için Önder Apo "Sisyphos'un azabı" deyimini kullanmıştır. Odysseus Hades'te gördüğü Sisyphos'u şöyle tanımlamıştır:

"Sisyphos'u gördüm, korkunç işkenceler çekerken;
Yakalamış iki avucuyla kocaman bir kayayı, ve kollarıyla, bacaklarıyla dayanmıştı kayaya,
habire itiyordu onu bir tepeye doğru,
işte kaya tepeye vardı, varacak,
işte tamam, ama tepeye varmasına tam bir parmak kala,
bir güç itiyordu onu tepeden gerisin geri,
aşağıya kadar yuvarlanıyordu yeniden baş belası kaya,
o da yeniden itiyordu kayayı tekmil kaslarını gere gere,
kopan toz toprak habire aşarken başının üstünden,
o da habire itiyordu kayayı, kan ter içinde…"

Bu azaba rağmen Sisyphos'un gösterdiği irade aşınmıyor. Fakat sonuçta yaşanan bir anlamsızlıktır. Kendini yenilemeden anlam yaratmak ve bunu yeni bir yaşama dönüştürmek mümkün değildir.

Kendini yenilemek, Newroz Bayramı'nda olduğu gibi Kürt halkı başta olmak üzere dünyada birçok halkın geleneğinde baharla özdeşleşmiştir. Doğayla beraber toplumun yenilenmesi için bir davettir.

Newroz geleneğini devrimci bir içerikle ele alarak direniş geleneğine dönüştüren PKK, yenilenmeyi eleştiri-özeleştiri pratiğiyle sürekli hale getirmiştir. Buna rağmen kendi içimizdeki dogmatik-tutucu yanlar tıkanmalara ve tekrara yol açmıştır. Önder Apo dogmatizmin de bir çeşit iktidar olduğunu ifade ederek onunla mücadelenin iktidarla mücadele olduğuna dikkat çekmiştir.

Dogmatizm gibi iktidar etkileri roman, şiir, türkü akışkanlığının önüne geçmiştir. Bunun için demokrasideki yetersizlik değerlendirilmiş ve yenilenmenin odağı haline getirilmiştir.

Hikâyenin kaderini değiştirmek!

Demokratik sosyalizm anlayışı hayatı roman, şiir, türkü tadında yaşamanın önündeki engellerin aşılması için gerçek bir ilaç olmuştur. Önderliğin bu müdahalesi tüm insanlığın kaderini değiştirecek yeni bir paradigmayla gerçekleşmiş ve bireyden topluma, örgütlerden halklara herkesi yeniden düşünmeye, yanlışlarını sorgulamaya ve çözüm üretmeye sevk etmiştir.

Öldürüldüğü için üzülmeye değmeyecek bir halk; yaşamı değersiz olanın kendine düşman olma hali. "En iyisi ölü olanıdır" denilen… Mezar sessizliğinde çürümeye terk edilen. Ve "ben kimim" diyen bir tek sorgulamayla başkaldıran. Her şeye rağmen kendini var etmesini bilen ve özgürlüğe yürüyen halkın tarihsel yargılamasıdır bu. Kendini yargılamakla işe başlamış ve ona bu kaderi reva görenlerle tarihi hesaplaşmaya girişmiştir.

"Neden kendinize bu kadar yükleniyorsunuz?" diye soranlar çok olmuştur. "Dünyamızı çok kararmışlar da ondan" deyiverince hak verirler mi ve kendilerini de sorgularlar mı acaba? Durmadan sorguladık hem de acımasızca hem kendimizi hem de bizi bizden çalanları!

İçsel sorgulamalar ne kadar güçlü olmuşsa bunun dışa yansıması da o kadar güçlü olmuş ve bireyler, halklar, toplumlar arası ilişkiler demokratik nitelik kazanmıştır. Bu sayede, hakkını vermek isteyen herkes romanda yerini almış, şiirlerin ve türkülerin mayası olan bir ruhla kendi hikayesini ve kolektif hikâyeyi şekillendirmiştir. Hikâyenin anlatıcısını bulmasıyla yetinilmemiş hikâyenin kaderi değiştirilmiştir.

Dünyaya nereden, nasıl bakıldığı önemliydi ama gerçeği görmek ile gerçeği değiştirmek aynı şey değildir. Üzeri betonlanmış bir ülke gerçeğini açığa çıkarmak ve ona dayatılan ölümcül kaderi değiştirmek dünyanın en zor işiydi.

Egemenlerin kanunları, bu kanunlarla korunan "inkâr ve imha hakkı!" nasıl aşılacaktı? Bir tek özgürlük tutkusu vardı. Elde başka olanak yoktu. Umuda yer vermese bile buna güvenilecekti çünkü Önderlik inancı ve gücü buradan geliyordu: "Hiçbir kanun özgür yaşam kanununun üstünde bir güce sahip olamaz. En büyük güç, özgür yaşam kanunudur."

Trajedi destanından özgürlük destanına

Kürdistan acıların, kahramanlıkların-ihanetin ve hepsinin toplamı olarak destanların yurdudur. Destan demek yiğitlik demektir. Fakat ne kadar kahramanlıklarla dolu olsa da destanların sonu hep trajedi olmuştur. Geriye acılı ağıtlar kalmıştır.

Destanlardaki her bir hikâye örtülü de olsa bir tarihi anlatır. Trajedilerle dolu yitik bir tarihti ama PKK onu açığa çıkardı. Açığa çıkarılan yitik tarihle birlikte özgürlük tarihi yazılmaya başlandı. Onun kimliği, kişiliği oluşturuldu. Bu nedenle Önderliğin her çözümlemesi bir roman özelliğini taşıdı. Her türlü karakter tanımlandı. Her birinin tarihsel-toplumsal temeli ve iç dünyasına varıncaya kadar analizi yapıldı. Fakat romanı tam olarak yazılamadı. Bir şiir, bir türkü tadındaydı. Bu özgürlük şiiri ve türküsü de tam sonuca ulaşmamıştı. Tıpkı kazanılmış tarihin henüz tamamlanmamış olması gibi… PKK tarihsel misyonunu oynayıp rolünü tamamlamış olsa da günümüzde de asli amacını ifade eden edebiyatı henüz tamamlanmış değildir çünkü kazanılması gereken bir özgürlük mücadelesi var önümüzde.

Bir yanı yolda olmayı, bir yanı sonsuzluğu anlatan bu sözleri Önder Apo 1998 21 Mart Newroz konuşmasında şöyle dile getirmiş ve "Kürt Aşkı" kitabında yayınlanmıştır:

"Mezopotamya, Zagrosların eteklerindeki yaşamın belirişi, bütün kutsal kitapların anlatmak istedikleri cennet ülkesi, Nuh'un tufan sonrası yeni yaşam alanıdır. Bu topraklarda insanlar özgürlük tutkularıyla yaşamışlardır.

Belki de hiçbir ülkedekine benzemez, belki yazılan hiçbir kitaptakine de benzemez, belki kitaplarda bile yazılmamıştır. Ama bir özgürlük savaşı vardır. Belki de kitabı yazılmamışsa, kurtuluşu tam olmadığı içindir. Yazılan kitaplar daha çok yarım kalan kitaplarsa, o da kurtuluşun tam olmamasındandır.

PKK sonu gelmemiş bir roman, bir şiir, bir türkü…

Yazmadan önce konuşmak, eylem gerçeğine sadık ve tarihi özüne de bir yanıt oluyor. Kolay değil insanlığın beşiğindeki insanlığın mezardan daha kötü bir yaşam tutsaklığı da demeyeceğim, yaşam dışılığını kabul etmesi. Bu çok zor. Hani burada insanlık dile geldi, hani burada ilk kanunlar yazıldı, hani burada ilk umutlar dile getirildi. Hani her toprağa dokunuşta bir eser meydana geldi. İlk hayvanlar evcilleştirildi, ilk bitkiler tahıl oldu, ambarlara dolduruldu. İlk köyler, şehirler buralarda kuruldu. Devletler ilkin burada doğdu. Şiir ve müzik ilkin burada yapıldı. İlk duygular burada yeşerdi. Kimi yerde bir sınıf gerçeği oldu, kimi ilk köleci imparatorluklar oldu. Bir aşiret yasası oldu ve hala bütün gücüyle sürüyor. Ama bir şey daha oldu, sanki bütün bunlar olmamış gibi bir silikliğin alanı oldu.

İnsanlığın kimliği yok şimdi, umudu kalmamış. Nasıl oluyor bu büyük çelişki? Hem bütün ilk'lerin ana yurdu, hem de hiçbir eserin kalmayışı. Bu büyük çelişkiyi çözmek gerekiyor. Gılgamış Destanı'nın, ilk arkadaşlığın oluştuğu yer, şimdi en hainin yürüdüğü alan haline gelmiş. Hem de içimizde bunu çözmek gerekir. PKK bunun için büyük bir olay, çözüm yeri ve güzel.

Bu büyük tarih nasıl düştü?

Olacaksa yeniden bir diriliş tarihi nasıl olacak? İşte, heyecanın kaynağı burası. Hazineler kaybedildiği yerde aranır. İnsanlık doğduğu yerde, kökleri üzerinde araştırılır ve bulunacaksa orada bulunur. Amerika'da, Rusya'da, Sibirya'da bulunmaz, merkezi burası."

Önder Apo işte bu çözümlemeyi yaparken PKK'nin bu muazzam tarifini de yaptı. Bu sözlerin duygu yüklü özelliği kadar halkımızın tarihiyle, coğrafyasıyla, toplumsal özellikleriyle iç-içe somut bir değerlendirmeden doğduğu görülüyor.

Ve bu tanımlamanın sonunda "kaybedileni, kaybedilen yerde aramak" gerektiğini belirtiyor. Siyasal çözümü başkasından beklememek, felsefi derinliği kitaplarda aramamak, entelektüel aydınlanmayı, sanatın-edebiyatın kaynaklarını, dilini, tarzını burada yakalamak; sorunu da çözümü de kendinde aramak, öze dönmek…

'Kürt romanı yazılmadan önce yaşanacaktır!'

PKK'nin dayanacağı bir zemin yoktu. Bunun anlaşılması için başka ülke devrimlerine kısaca bir göz atmak gerekir. Fransız Devrimi'nden önce Avrupa'nın Reform-Rönesans ve Aydınlanma süreci yaşanmıştı. Arkasında teorik, edebi, sanatsal nice eser vardır. Rus Devrimi büyük teorik tespitler kadar Çernişevski gibi yazarların feodal-kölelik çözümlemelerini ve muazzam bir toplumsal tarihi arkasına almıştır. Puşkin, Dostoyevski, Tolstoy, Gonçarov, Çehov gibi toplumu etkileyen şair ve yazarlar vardır. Benzer süreçler her devrimde görülmüş ama Kürdistan'a gelince Önder Apo'nun ifadesiyle egemenler "her şeyi kasıp-kavurmuş, silip-süpürmüştür." Bu nedenle dayanacak bir entelektüel veya siyasi güç yoktur, kendi gücünden başka…

PKK, hem kendi aydınlanmasını gerçekleştirmiş hem kendi romanını yazacak bir romansı yaşam kurmuştur: "Adı bir parti, ama tepeden tırnağa yeni bir yaşam!"

Bu yeni yaşamın nasıl oluşturulduğu Önderlik gerçekliğiyle ifadesini bulmuştur. Bu nedenle başkasına benzememiştir. Günümüzde de alışıldık kalıplarla bakanlar yaşadığımız süreci anlamakta zorlanıyor. Oysa Uluslararası Komplo'yla her şeyin bittiğinin iddia edildiği bir zamanda Önder Apo barış çağrısıyla yeni bir süreci başlatarak komplonun karanlığını dağıtmıştı. O zaman da çok kimse ve çevre buna anlam vermemiş, çeşitli ithamlarda bulunmuştu. Fakat Önder Apo tarihi kararlılığıyla komplonun biçtiği kefeni yırtıp atarak yüzlerce yıl sürecek bir savaşın önünü almıştı. Bu bir Önderlik duruşudur ve yeni bir paradigmayla günümüze ulaşmıştır. Bu sayede PKK, Önderliğe inanan milyonların hareketine dönüşmüş; binlerce şehidin anısıyla sarsılmaz bir manevi güce kavuşmuş; insanlığı etkileyen yeni bir kültüre vesile olmuştur.

PKK romanı, şiiri, şarkısı insanlığa niye çekici geliyor? Çünkü insanlığın kaybettiği değerleri kaybedilen yerde açığa çıkarıp yeniden insanlıkla buluşturuyor. Bu yüzden tarihi misyonunu oynadıktan sonra formel olarak feshi gerçekleşse de romanı, şiiri, şarkısı yazılmaya, söylenmeye devam ediyor. Bu farkı ifade etmek için Önder Apo şöyle bir değerlendirme yapmıştır:

"Herkesin bir türküsü vardır, bizim de türkümüz budur. Herkesin bir şarkısı, bir ezgisi vardır. O havaya kendini kaptırır yaşar gider, bizim de türkümüz böyledir. Giderek süreklileşiyor, derinleşiyor, dinliyor, dinletiyor, sürüp gidiyor. Trajik olduğu kadar komik, acı olduğu kadar zevkli, bitirdiği kadar yaşatan bir yaşam türküsü…"

PKK ezgili kişilikler yarattı; her dönemin kendine has karakterleri oldu. Tüm değerlere sırtını dönen karakterler de çıktı. Fakat tüm güzellikleri kendinde yaşatan karakterler baskın geldi ve süreklileşti. Tüm karakterlere örnek kişilikler oluştu. Bu nedenle Önder Apo önümüze ölçü koydu: "Erkekler Kemal Pir, kadınlar Zilan kişiliğinde olacak" dedi. "Yenilmeyen Mem ve Zîn'ler haline gelmelisiniz" dedi. Derwêş ve Edûlê'nin destanını canlandırdı, şiirini yazdı ve sonunda "ölüm nereden gelirse gelsin artık gam yemem, kesinleşen Kürtlük ve özgür yaşam ebedi gerçekliktir" dedi. Ölümsüz bir aşk ile yurtseverliğin- özgürlüğün bağı bu şekilde kuruldu.

Bir yürek sızısı kaldı geriye. O da Önder Apo'nun İmralı hapisliğidir. Ve İmralı duvarları yıkılmadan özgür bir yaşamın olmayacağını tüm yurtsever halkımız ve dostlarımız derinden idrak ederek yürekten benimsedi. "Ya özgür yaşam ya özgür yaşam!" Bu romanda başka bir yaşam yoktur…

Aşka giden yol

Aşk üzerine nice edebiyat yapılmıştır ama PKK'de gerçekleşen aşkın sırrına halen herkes vakıf olmamıştır. Örneğin dinde sorgulama olmaz çünkü sorgulamanın aşkı soğutacağı söylenir. PKK'de sorgulama olmadan aşk imkânsızdı. Çünkü aşkın tüm yolları kapatılmış, tüm ruhlara aşkı yok eden bir çirkinlik, bir ihanet bulaştırılmıştı. Bu nedenle önce aşka giden yolun temizlenmesi, ruhların arındırılması gerekiyordu. Sorgulama çok güçlü olmak zorundaydı. Mevlana'nın "aşk sandığın kadar değil yandığın kadardır" sözü PKK'de hem ruhsal hem de fiziksel olarak gerçekleşmişti. "Güneşimizi Karartamazsınız" şehitlerinden özgürlük uğruna bedenini dirhem dirhem eritenlere, bombalara siper edenlere, işkencelerde parçalanmayı göze alanlara kadar her gün kanıtlanan bir aşk yaşanmıştır.

Hürrem'in aşkıdır bu, herkesindir ve hiç kimsenin!

Babek'in aşkıdır, özgürlük yangısı asla sönmeyen.

Şeyh Bedreddin'in aşkıdır, yağmur gibi yüreklere yağan.

Hallac'ın aşkına benziyor en çok: "Bir derviş zindanda Hallac'a "Aşk nedir?" diye sordu. Hallaç, "Aşkın ne olduğunu bugün, yarın ve öbür gün göreceksin" dedi. O gün onu katlettiler. Ertesi gün ateşte yaktılar. Üçüncü gün külünü göğe savurdular…"

"Zilan aşkı" dedi Önderlik. Kürt aşkını böyle tanımladı. Kürt aşkının romanı, şiiri, şarkısı böyle yazılmaya başlandı ve barış ve demokratik toplum süreciyle de tamamlanacaktır. Bu ruh yaşatır ve yazdırır; bu ruh özgürleştirir.

> "Tıpkı evrende olduğu gibi Kürdistan ve insanlık tarihinde de PKK en büyük farktır, en büyük anlam kaynağıdır. Evrende doğal süreçlerle gelişen farklılık PKK'de Önderlik gerçekliği sayesinde gerçekleşmiş ve PKK'nin en güzel ve en anlamlı tanımını da Önder Apo yapmıştır. Eşsiz bir harekete roman, şiir, türkü gibi eşsiz bir tanım getirmiştir. Her roman eşsizdir, her şiir, her türkü… Fakat "sonu gelmemiş" diyerek özgürlüğün henüz sağlanmadığını, kurtuluşun gerçekleşmediğini hatırlatmıştır."

KÜRDİSTAN ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ'NDE ENTERNASYONALİZM

> Kürdistan'da Kürt gençliğinin ve kadınlarının geliştirdiği büyük özgürlük mücadelesinin ortaya çıkardığı devrimci değerler, demokrasi mücadelesi yürüten tüm güçlere moral, değer, cesaret, bilinç ve irade kazandırıyor. Dünya halklarından aldığını PKK ve Kürt halkı bu biçimde dünya halklarına geri veriyor. Dünya halklarından aldıkları karşısındaki sorumluluğunu, dünya halklarının özgürlük devrimine katkı yapma görevini bu biçimde yerine getiriyor.

SİNAN ŞAHİN

Kuşkusuz hiçbir muzaffer devrim kendisini dışından, çevresinden, bölgesel ve küresel düzeyde yaşanan mücadelelerden soyutlayarak, onlardan kopartarak dar, yerel ve ulusal sınırlar içinde başarı kazanamaz. Bu tür yaklaşımlara dar milliyetçi yaklaşım deniyor. Bunun tersi olarak kendi somutunu, yerel özelliklerini, ayırt edici yanlarını görmeden "Ben enternasyonalim" diyen ya da sadece dışta, dünyanın değişik alanlarından olup bitenleri öğrenip tekrarlayan da devrimci teori ve pratik geliştiremez. Genel devrimsel hareketlerde böyle iki yönlü hatalı yaklaşıma sık sık rastlanmaktadır. Bu gerçeklik ulusal, sınıfsal, cins çelişkileri gibi her türlü toplumsal çelişki temelinde gerçekleştirilen devrimsel mücadeleler açısından geçerlidir. Özellikle de 20. yüzyılın ulusal kurtuluş hareketlerinde dar ulusalcı çizgi daha çok etkinlik göstermiştir. Bu açıdan ulusal özgürlük mücadelelerinin yerel ve ulusal darlığa düşmemeleri, başarı kazanmaları açısından çok önemli ve dikkat edilmesi gereken bir husus olmuştur.

Genel özgürlük devrimleri için geçerli olan bu kural kuşkusuz Komünalist Hareket için de geçerlidir. Kürdistan gibi parçalanmış, adı, kimliği yasaklanmış, katı bir inkar ve imha sürecine alınmış bir ülke ve toplumun varlık ve özgürlük mücadelesi olarak PKK'nin de geliştirdiği mücadelede ulusal yanı ile uluslararası yanı doğru geliştirmesi zorunlu olmuştur. Kürdistan gerçeğinin yaratıcı bir biçimde tahliline dayanan bir ulusal çözümleyiciliği olduğu kadar, uluslararası gelişmeleri dikkate alan, onlarla bütünleşen, küresel düzeyde tüm ezilenlerin yürüttüğü özgürlük mücadelesinin Kürdistan'daki kolu olma gibi bir konumu ifade eden enternasyonalizmi de vardır. Kürdistan'daki diğer bütün ideolojik-politik eğilimlerden çok daha fazla PKK, ulusal ile uluslararası arasında olan dengeyi en doğru ve etkili kuran bir hareket olmayı başarmıştır. Bu konuda Önder Apo'nun yaratıcı, ulusal olan kadar uluslararası olana da önem veren, değer biçen yaklaşımları, özgürlük ve demokrasi için üretilen her değere duyduğu derin saygı, böyle bir teori ve pratiğin gelişmesinde belirleyici rol oynamıştır.

Bu çerçevede 50 yıllık mücadelenin enternasyonal karakteri üzerinde durmak, böyle bir yanının neden ve nasıl geliştiğini, günümüzde hangi boyutlara ulaştığını görmek oldukça önemli ve anlamlıdır. Hem 50 yıllık mücadeleyi doğru tanımak açısından hem de onun değişik bölgeler ve insanlık üzerindeki etkisini doğru anlamak ve mümkünse dünyanın değişik alanlarına Kürdistan özgürlük devriminin ortaya çıkardığı teorik ve pratik birikimi yayarak yeni özgürlükçü ve demokratik gelişmelere yol açmak büyük önem ve anlam ifade etmektedir.

Bu noktada biz öncelikle PKK'de enternasyonalizmin neden ve nasıl var olduğunu daha somut bir biçimde tanımlamayla işe başlamak durumundayız. Evet, her devrimin ulusal olduğu kadar enternasyonalist olma zorunluluğu, başarı kazanabilmek için, vardır ama Kürdistan gibi bir ülkede bunun daha farklı özellikleri söz konusudur. PKK'nin neden ve nasıl enternasyonalist olduğunu tanımlamak önemli oluyor.

Sosyalist hareketlerin küresel etkisi

Burada belirleyici olan, PKK'nin ortaya çıktığı koşulların içerdiği temel özelliklerdir. 1970'lerin ortasının taşıdığı özellikler dünya genelinde bilinmektedir. Bu dönem sosyalizm ve ulusal kurtuluşçu hareketlerin küresel düzeyde en güçlü olduğu, dünyanın dört bir yanındaki tüm insanlığı etkilediği bir dönemdir. Aslında Kürdistan sosyalist ideolojinin de ulusal kurtuluşçu çizginin de en son ulaştığı ülkelerden birisidir. Belki de sonuncusu bile denebilir. Böyle olması şaşırtıcı da değildir. Çünkü Kürdistan'a dayatılan imha ve inkar sistemi gibi, yüzyıla yayılan soykırım rejimi gibi bir başka rejim dünyanın hiçbir yerinde bulunmamaktadır. Bu çerçevede kimliği yasaklanan, dünyadan tecrit edilen ve küresel düzeydeki tüm gelişmelerle bağlantısı koparılarak soykırım temelinde yok edilmek istenen bir siyasi-askeri sürecin varlığından söz ediyoruz. Bu nedenle de 20. yüzyılın ortalarında bütün insanlık sosyalist ve ulusal kurtuluşçu düşüncelerle donanıp bu temelde örgütlenip eyleme geçerken Kürdistan'ın böyle bir sürecin dışında tutulduğunu biliyoruz. Ancak bu tecrit konumu 1970'lerin başlangıcından itibaren kırılıp aşılabiliyor. Bunun da birçok nedene dayalı olarak geliştiği biliniyor. Bir tanesi ve en önemlilerinden birisi ABD öncülüğündeki kapitalist modernite sisteminin geliştirdiği yeni sömürgecilik sistemi oluyor. Aslında küresel sermayenin ve ona bağlı gelişen Türk tekelci sermayesinin daha fazla kar elde edebilmek için Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü zenginliklerini sömürme talebi, soykırım rejiminin Kürdistan'a ve Kürt toplumuna dayattığı tecridin kırılmasında önemli bir rol oynuyor. Bununla birlikte küresel düzeyde gelişen devrimci hareketlerin giderek etkisini Kürdistan'a taşımasının da rolünü görmeliyiz. 1968 Gençlik Devrimi Hareketi'nin, buna dayalı olarak kuşkusuz 1971 Türkiye Devrimci Gençlik Direnişinin derin etkileri var. Bunlarla birlikte 1970'lerin ortalarında gelişen, dünyada zafer kazanan sosyalist hareketlerin, Vietnam'da, Küba'da, Afrika'da muzaffer olan ulusal kurtuluş devrimlerinin yaygın etkisi var. Bunlar temelinde, Türkiye'de resmi ideoloji denen Kemalizm'in kırılarak çeşitli toplumsal kesimlerin kendi çıkarları doğrultusunda ideolojik-politik akımlar geliştirip örgütlenmeleri ve eyleme geçmeleri de Kürdistan'da ulusal özgürlük temelinde farklı akımların doğması ve mücadeleye yönelmelerine yol açıyor. Bu da Kürdistan toplumsallığını etkiliyor. Bu noktada PKK'nin de ortaya çıktığı, Kürdistan'da çeşitli ideolojik-politik eğilimlerin, akımların orta sınıf temelinde doğup geliştiği bir dönem yaşanıyor. Tüm bu gelişmelerin yoğun etkisiyle, Kürt aydınlaşması ve kültürel soykırım temelinde gelişen, Kürt aydın gençlik yapısı denen ama aslında Türkleştirilmek, ulusal başkalaşıma uğratılmak üzere şekillendirilen toplumsal kesim üzerinde önemli bir etki ortaya çıkıyor.

Bu noktada önemli iki nedeni şöyle ifade edebiliriz. Birincisi, küresel düzeyde sosyalist hareket ve ulusal kurtuluş mücadeleleri çok etkin ve yaygındır. Dolayısıyla ulusal özgürlük ve demokrasi mücadelesi gibi bir yönelime düşüncede ve pratikte girenlerin bunun dışında kalması mümkün değildir. Kendi içinde çeşitli parçalanmışlıkları ve ayrılıkları içerse de PKK'nin ortaya çıktığı dönem itibarıyla sosyalist düşünce ve pratiğin, yine ulusal kurtuluş devrimlerinin zafer kazanan yanlarının tüm halklar ve ideolojik-politik eğilimler üzerindeki etkisi başattır. Dolayısıyla bütün yeni doğan hareketler bunlardan etkilenmek, bunları görmek durumundadır. Bunların dışında kalarak bir ideolojik-politik eğilim haline gelmek mümkün değildir. Bu temelde sadece PKK değil, Kürdistan ve Türkiye'de 1970'lerin başında ve ortasında doğup gelişen bütün ideolojik-politik akımlar, bu çerçevede dünyanın dört bir yanında gelişen sosyalist ve ulusal kurtuluş hareketlerinin teori ve pratiğinden etkilenmişlerdir. Türkiye'deki sol-sosyalist hareket de etkilenmiştir. Özellikle Kürdistan'daki orta sınıfa dayalı yeni doğan ideolojik-politik gruplaşmalar da bundan etkilenmiştir. Genelde PKK'nin reformist küçük burjuva milliyetçi çizgisi biçiminde tanımladığı akımlar da bütün bunlardan etkilenmişlerdir. Hatta öyle ki yarı feodal, yarı burjuva KDP çizgisi bile bu gelişmelerden etkilenmek durumunda kalmıştır. 1975 yenilgisinin ardından 1979'da yeniden yapılanan KDP'nin programı ve tüzüğü incelendiğinde ilginç bir görüntü ile karşılaşmak mümkündür. Çünkü orada tamamen Marksist-Leninist ideolojiye bağlı, sosyalizmi esas alan bir KDP kuruluşunun gerçekleştiği en azından kağıt üzerinde yazılmaktadır.

PKK'nin doğduğu dönemin koşulları ve özellikleri sosyalizm ve ulusal kurtuluş devrimleri açısından güçlü ve başattır. Sadece emekçi kesimlere dayalı ulusal ve sınıfsal hareketler değil, küçük burjuva kesimlere dayalı hareketler de dahası egemen feodal-burjuva sınıfa dayalı hareketler de bu gelişmelerin etkisini şu veya bu biçimde taşımak, kendilerini onların bir parçası olarak tanımlamak durumunda kalmışlardır. Dönemin temel karakteri ve özelliği budur. Dolayısıyla böyle bir dönemde doğan bir hareket olarak PKK'nin de dünyanın değişik alanlarında, Avrupa'da, Doğu Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da gelişen sosyalist ve ulusal kurtuluş devrimlerinden etkilenmesi, onları incelemesi, onlarla maddi-manevi ilişki ve dayanışma içerisinde gelişme göstermesi çok doğaldır. Bunun dışında kalmak anormal ve imkansız olurdu. Dolayısıyla önemli nedenlerden biri, 1970'lerin ortasında dünyada sosyalist ve ulusal kurtuluş hareketlerinin çok etkili ve güçlü olmasıdır.

Bu noktada etkilenme geneldir ve herkes bir etkilenme içinde olmuştur. Fakat PKK'nin dünyanın dört bir yanında yaşanan devrimci gelişmelerden etkilenme biçimiyle, reformist küçük burjuva milliyetçiliğinin ya da ilkel milliyetçi çizginin etkilenme durumları farklı olmuştur. Dünyanın dört bir yanındaki devrimci hareketlerden etkilenilmesi geneldir ama buradan etkilenme biçimi ve çıkan sonuçlar farklı farklıdır. Örneğin ilkel milliyetçi çizgi tamamen kendisini ortama uydurmak, dünyada yaşanan devrimlerden dışlanmamak, sosyalist hareketlerden güç ve destek almak için pragmatik ve çıkarcı bir yaklaşımla kendisini sol-sosyalist çizgide göstermeye çalışmıştır.

PKK gerçeği bunların dışındadır. Evet, PKK de teorik ve pratik düzeyde bütün bu hareketlerden yararlanmıştır. Hem Ekim Devrimi temelinde Sovyetler Birliği'nde yaşanan gelişmelerden hem de Vietnam ulusal kurtuluş devrimi öncülüğünde Doğu Asya'daki gelişmelerden, Mozambik, Gine gibi ülkelerin ulusal kurtuluş devrimleri öncülüğünde gelişen Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinden, Küba Devrimi öncülüğündeki Latin Amerika devrimci hareketlerinden, özellikle de 1968 Gençlik Devrimi'nden herkesten daha fazla etkilenmiştir. Bunları teorik ve pratik olarak incelemiş, kendisine miras olarak esas almıştır. Bunları teorik-pratik gelişiminin temeli yapmıştır ama bunlara mümkün olduğu kadar ezbere, dogmatik yaklaşmamaya çalışmıştır. Hem düşünce hem de moral değer olarak onlardan büyük değerler almıştır ama onlara dayanarak özellikle Kürdistan gerçeğini, Kürt toplumu gerçeğini, Kürdistan'a dayatılan soykırım gerçeğini anlamaya, çözümlemeye, bu çerçevede Kürdistan ve Kürt toplumu gerçeğini yaratıcı bir çözümlemeye tabi tutmaya çalışmıştır. Bu konuda dıştan aldıklarıyla kendi gerçeğini anlama ve çözümleme çabası içerisinde olmuş, dünya halklarının ve ezilenlerinin kahramanca yürüttükleri mücadelelerin ortaya çıkardığı değerlere dayalı olarak Kürdistan ve Kürt toplumsal gerçekliğini aydınlatmaya, bu temelde bir özgürlük bilinci, teorisi, ideolojik-politik çizgisi ve bunlara dayalı özgürlük eylemi geliştirmeyi esas almıştır. Yani dıştan enternasyonalist değerleri alış biçimi farklı olmuştur.

Bu konuda ifade ettiğimiz gibi belirleyici olan, dünyada 1970'lerin ortasında sosyalist hareketin ve ulusal kurtuluş devrimlerinin tüm gelişmeleri etkileyecek düzeyde bir güce sahip olmasıdır. Bu çerçevede Kürdistan'da gelişen her hareket dünyada neler olup bittiğini en azından bilmek, onlardan değişik biçimlerde de olsa bir şeyler almak durumundadır.

Kürdistan'ın tarihsel mirası ve zafer arayışı

İkinci neden ise Kürdistan'ın tarihsel ve toplumsal gerçekliğidir. 19. yüzyılın başından itibaren Avrupa'da gelişen kapitalist modernite sisteminin baskısı altında kalan merkezi Osmanlı İmparatorluğu yönetiminin Kürdistan'a daha çok vergi ve daha fazla asker için sürekli askeri harekatlar düzenlediği, Kürdistan'daki beylik otoritelerini kırarak onların elindeki ekonomik ve askeri gücü merkezi Osmanlı yönetiminin denetimine almak istediği biliniyor. Bu temelde de 19. ve 20. yüzyıllar boyunca Kürdistan'da sürekli dış saldırının, işgalin, baskının geliştiği ve buna karşı Kürdistan'ın değişik bölgelerinin direniş içerisinde olduğu, adına isyan denen kendini koruma direnişlerinin dönem dönem Kürdistan'ın tüm bölgelerinde yaşandığı bilinen bir gerçek oluyor.

Bu 19. yüzyıl boyunca sürüyor, 20. yüzyılın ilk yarısında da durum budur. Yüz elli yılı geçen bir süre boyunca böyle bir dış saldırı ve ona karşı bölgesel düzeyde direnişler yaşanıyor. Dünyanın dört bir yanında ulusal bilinç, örgütlülük, eylem gelişirken, muzaffer ulusal kurtuluş devrimleri gerçekleştirilirken, Kürdistan'da ise yerel ve bölgesel düzeyde merkezi imparatorluk yönetimleri tarafından yöneltilen saldırılar karşısında gösterilen direnişler oluyor.

Bu çerçevede üzerinde durulması gereken birkaç husus var. Birincisi, söz konusu direnişler dardır, çok yereldir, aşiretsel ve bölgesel karakterdedir. Yani ulusal bilinçten ve yapıdan yoksundur. Bu bakımdan da bir ulusal ruh ve bilinç geliştirme, ulusal çizgi haline gelme, dolayısıyla ulusal kurtuluş hareketine dönüşme özelliğine sahip değildir. İkincisi, bu direnişler sonuçta hep yenilgiye uğramış, ezilmiştir. En çok gelişenler bile sonunda işgalci, sömürgeci güçler tarafından kıstırılıp ezilmekten kendilerini kurtaramamışlardır. Yakın dönem Kürdistan tarihi dıştan saldırılar karşısında yerel, bölgesel düzeydeki direnmeler ve bu direnişlerin ezilişinin tarihi olmuştur. Böylece bin yıllara yayılan Kürt aşiretsel ve beyliksel yapıları, örgütlülüklerini kaybetmişlerdir. Kürt beylikleri yenilip ezildikleri gibi Kürt aşiret toplumsallığı, Kürt kültürel ve ulusal gelişimi de söz konusu saldırı ve çatışma ortamında ezilip dağılmaktan, kendi varlığı çer-

çevesinde ciddi tahribatlar yaşamaktan kendilerini kurtaramamışlardır.

Böyle bir yakın tarihsel zemin üzerinde ulusal bilinç, örgütlülük ve eylem geliştirmek, bir ulusal kurtuluş hareketi oluşturmak için elbette bir mirasa dayanmak zorunludur. Kürdistan ulusal kurtuluş hareketini örgütlemek için miras arandığında ders çıkaracak belli bir mücadele tarihi vardır. Her bölgede direniş olmuştur ama hepsi ezilmiştir, yenilmiştir. Yenilginin, ezilmenin nedenlerini bulup ortaya çıkarmak için veri çoktur ama sadece yenilmeyi, ezilmeyi önlemek, muzaffer bir ulusal kurtuluş hareketi geliştirmek için yetmemektedir. Bir de başarıyı getiren etkenleri, öğeleri görmek gerekiyor. Onları bilmek, öyle bir mirasa sahip olmak gerekiyor. Bütünlüklü, zafer kazanan bir ulusal kurtuluş hareketi örgütleyebilmek için buna kesinlikle ihtiyaç vardır.

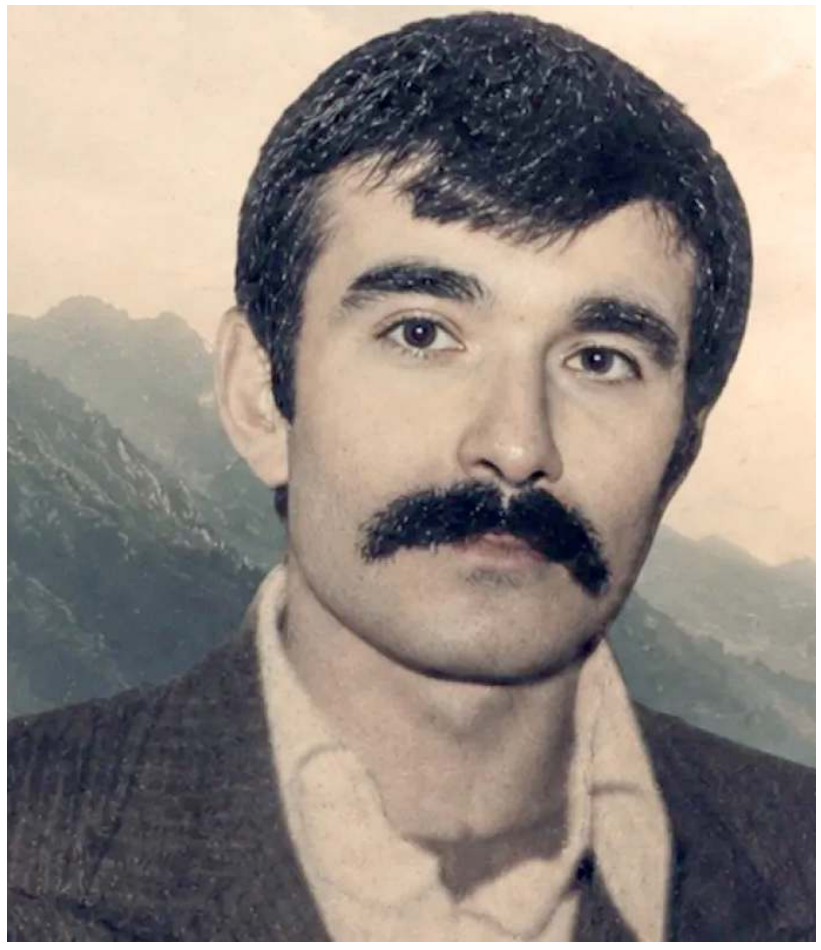
Kendisine zaferi esas alan bir hareket olarak doğan PKK, Kürdistan'ın yakın tarihinin içerdiği mirastaki söz konusu eksikliği, dünyanın dört bir yanında gelişen sosyalist ve ulusal kurtuluşçu hareketlerin kazandığı başarıları, zaferleri kendisine temel dayanak ve miras yaparak gidermeyi esas almıştır. Bu bakımdan da ulusal düzeyi ele alıp değerlendirdiği kadar uluslararası düzeyi, dünyanın dört bir yanında gelişen sosyalist ve ulusal kurtuluş hareketlerini de esas almış, değerlendirmiş, incelemiş, bunlardan dersler çıkararak o dersler temelinde kendisini yaratmayı ve yapılandırmayı öngörmüştür. Kürdistan somutunu çözümlediği ve ondan çıkan derslere dayandığı kadar dünyadaki sosyalist ve ulusal kurtuluşçu gelişmeleri de çözümleyip oradan çıkan derslere dayanmayı esas almıştır. Bu konuda özellikle başarı ve zafer için gerekli bütün bilinci, iradeyi, moral gücü, kendine güveni, iddiayı kesinlikle zafer kazanan ulusal kurtuluş ve sosyalist devrimlerden almıştır. Böyle bir mirasa dayanmaktan kaçınmamıştır. Bunlar Kürdistan'a özgü değil, Kürtlere ait değil diyerek diğer halkların geliştirdiği teori ve pratiği reddetmemiştir.

Bu anlamda halkların kardeşliğini daha baştan esas almıştır. Asya'da, Afrika'da, Amerika'da, Avrupa'da, tüm halkların, tüm ezilenlerin özgürlük ve demokrasi mücadelelerini kendi mücadelesi olarak görmüştür. Onları sanki Kürdistan'da gelişmiş mücadeleler gibi ele alıp içerdikleri derslerden yararlanmayı öngörmüştür. Eğer böyle yapamasaydı zaten zafer iddiasında olan bir hareket haline kesinlikle gelemezdi. Çünkü sadece Kürdistan zemini böyle bir düşünce, moral, değer ve pratiğin gelişmesine imkan vermiyordu. Kürdistan'da eksik olanı dünya halklarının mirasını kendisine esas alarak gidermek durumundaydı. Bu da PKK'yi daha baştan ezilenlerin birliği, halkların birliği ve kardeşliği anlayışına götürmüştür. Diğer halkları Kürdistan halkının kardeşi olarak görmeye yöneltmiştir. Bütün dünya halklarının ve ezilenlerinin özgürlük ve demokrasi için yürüttükleri mücadelelere büyük değer biçmeye, saygıyla yaklaşmaya, onların ortaya çıkardığı değerleri kendisine temel almaya yöneltmiştir. Böylece PKK'yi dar milliyetçilikten uzaklaştırmıştır. Bu gerçeği çok iyi görüp anlamak gerekiyor. Doğuş döneminde PKK, dünyanın dört bir yanında halkların ve tüm ezilenlerin ortaya çıkardığı devrimci değerlerden çok daha fazla şey aldı. Kendi teorik, ideolojik, politik gelişimini kesinlikle buraya dayandırdı. Bundan uzak durmadı, kaçınmadı. Enternasyonalist ruhu, bilinci, yaklaşımı, Kürt halkını dünya halklarıyla ve ezilenleriyle bir, ortak, kardeş görme tutumu işte böyle gelişti.

Kürdistan, dünyada hiçbir toplumun kabul etmeyeceği kültürel soykırım rejimini kabul eden bir duruma düşürülmüştü. Doğrudan kendi isteğiyle böyle bir statüyü kabul etmemişti ama imha ve inkar sistemi temelinde geliştirilen sömürgeci-soykırımcı saldırılar karşısında bunun gerektirdiği bilinci, eylemi, örgütlülüğü geliştirerek onu yenilgiye uğratacak, ulusal özgürlüğü sağlayacak bir pratiğin de sahibi olamamıştı. Evet, saldırgan güç, yabancı egemenlik, dış saldırı, sömürgeci-soykırımcı sistem faşistti, vahşiydi, katliamcıydı, insanlık suçu işliyordu ama en azından onun karşısındaki Kürt duruşu da kendi içinde parçalıydı, bilinçsizdi, örgütsüzdü, taktiksizdi, zayıftı. Bu zayıflığı nedeniyle yenilmişti. İşte bu gerçekliğin görülüp kabul edilmesi, buna göre bir eleştirel yaklaşımın gösterilmesi, mevcut durum değerlendirmesi yapılarak somut durumun kabul edilip hata ve eksikliklerin bulunup giderilmesi gerekirdi.

İşte Önder Apo böyle bir yaklaşımı esas aldı. Kürdistan'a da, dünya gerçekliğine de bu temelde yaklaşım gösterdi. Diğer reformist küçük burjuva milliyetçi akımlar ise kof bir Kürt övgüsüyle yetindiler. Dar, yerel, ulusal olanı esas

> PKK hep kendisini dünya devriminin bir parçası olarak gördü. Dünya halklarının özgürlük ve demokrasi devrimlerine karşı kendisini hep sorumlu hissetti. Kürdistan özgürlük devrimini geliştirerek dünya halklarının ve ezilenlerinin özgürlük ve demokrasi devrimlerine, sosyalist devrimlerine katkı sunmayı kendisine temel bir görev olarak bildi. Böylece yepyeni bir hareket, ulusal değerleri esas aldığı kadar enternasyonalist de olan, dünya halklarının ve ezilenlerinin devrimci değerlerini de esas alan, temel alan bir özgürlük hareketi Kürdistan'da şekillendi.

aldılar. Kürt milliyetçiliğini bu temelde geliştirmeye çalıştılar. Diğer önemli bir neden de buydu. Kürdistan'ın yakın tarihinde yaşananların, bir ulusal kurtuluş hareketi için zafer mirası oluşturmadaki eksikliğini, dışarıdan, dünya halklarının ve ezilenlerinin özgürlük ve demokrasi mücadelelerinin başarılı örneklerinden çıkarılan derslerle tamamlamak gerekliydi. Başka türlü zafer çizgisinde bir ulusal kurtuluş hareketi Kürdistan'da doğamazdı. PKK, dar milliyetçiliği kırarak enternasyonalist bir yaklaşımla tüm dünya ezilenlerinin ve halklarının özgürlük ve demokrasi mücadelelerini kendi mücadelesi olarak görme, onların derslerini kendisi için temel ders olarak çıkarma yaklaşımını gösterdi. PKK enternasyonalizmi işte böyle gelişti.

Enternasyonalizmin örgüt ve eyleme dönüşmesi

PKK baştan itibaren Kürt aydın gençliğini esas almakla birlikte kendi içerisinde Türkiyeli devrimcileri, giderek dünyanın başka alanlarından gelen devrimcileri rahatlıkla kabul etti. PKK'nin teorik anlayışı, ideolojik-politik çizgisi, örgüt yapısı buna açıktı. Dar bir Kürt övgüsüne, Kürt milliyetçiliğine dayanmıyordu. Tersine ezilenlerin ulusal ve sosyal kurtuluşunu, özgürlüğünü esas alıyordu. Dolayısıyla özgürlük ve demokrasi değerlerinde birleşen, böyle bir zihniyet temelinde örgütlenme ve mücadeleye yönelen herkes PKK ortamında yer bulma, katılma, mücadele etme imkanı ve fırsatı bulabiliyordu. PKK'nin düşünsel ve pratik ortamı buna açıktı. PKK ortamında hangi ulusal kimlikten olunursa olunsun katılıp devrimcilik yapmak için imkan ve fırsat bulmak mümkündü.

Bu temelde Önder Apo daha ideolojik grup olmaya karar verdiği süreçte, kendisini bir ideolojik-politik çizgi haline getirirken Haki Karer ve Kemal Pir'le birlikte yürüdü. Onlarla birlikte ortak devrimci düşünce oluşturmaktan, ideolojik-politik çizgi geliştirmek için çalışma yürütmekten uzak kalmadı. Böyle bir ilişki içerisinde çalışarak Kürdistan'ın özgürlüğünü öngören ideolojik-politik çizgiyi geliştirdi. Daha Ankara'da ideolojik grup döneminde Kürt olmayan devrimcilere kendi bünyesinde yer verdi. Kürdistan'a dönüş ve partileşme sürecinde ise PKK ortamı, farklı uluslardan devrimcilerin katılıp mücadele geliştirmesine hep açık oldu. Böyle bir yapıda olmasında kesinlikle PKK'nin teorik gelişiminin, ideolojik-politik çizgisinin buna açık olmasının payı var. Bu da 1970'lerin ortasında dünya halklarının devrimci deneyimlerini Kürdistan'a taşıyan bir hareket olmasından kaynaklanıyor. PKK gerçekten de Vietnam Devrimi'ni, Küba Devrimi'ni, Afrika devrimlerini, Ekim Devrimi'ni, Avrupa'daki 1968 Devrimi'ni kendi devrimi gibi gördü. Sanki Kürdistan'da gelişmiş bir devrimci pratikmiş gibi esas aldı. Onları kendi pratiği olarak değerlendirdi. Onların derslerini çıkararak, o zengin devrimci deneyimlerin derslerini alarak Kürdistan'ı tahlil etmeye, Kürdistan'da özgürlük düşüncesini ve eylemini geliştirmeye çalıştı. Onların Kürdistan'daki kolu, uzantısı oldu. Aslında uluslararası olanı alıp ulusala taşıdı. Kuruluş dönemindeki PKK'nin enternasyonalizmi böyleydi. Yani uluslararası devrimci teoriye ve pratik deneyimlere dayanarak Kürdistan devrimci hareketini teorik, ideolojik, politik, örgütsel ve eylemsel çizgide oluşturdu ve geliştirdi. Böyle olduğu içindir ki bugün Kürdistan'daki gelişmeler dünya halkları tarafından, ezilenler tarafından bu kadar ilgiyle izleniyor.

DAİŞ faşizmine karşı yürütülen mücadele dünyanın dört bir yanında gençlik tarafından, kadınlar tarafından, tüm ezilenler tarafından dikkatle izlendi. Nasıl ki PKK doğuş döneminde dünya halklarının devrimci pratiklerinin derslerini almışsa, günümüzde PKK'nin devrimci pratiğinin derslerini dünyanın dört bir yanındaki halklar, ezilenler, kadınlar ve gençler alıyorlar. PKK mücadelesini kendi mücadeleleriymiş gibi görüyorlar. Çünkü 1970'lerin ortasında da PKK bütün dünya halklarının mücadelesini kendi mücadelesiymiş gibi görerek doğdu. Kendisini onların kopmaz bir parçası gibi gördü. Kardeşleşmeyi, enternasyonalist birliği ve dayanışmayı bu temelde oluşturdu. Onun için şimdi bütün halklar, ezilenler PKK deneyimini sanki kendi pratikleriymiş, kendi deneyimleriymiş gibi görüyorlar ve esas alıyorlar. PKK ortamına geliyorlar, mücadele ediyorlar.

Böyle bir durumun gelişmesinde birinci etken, 1970'lerin ortasında sosyalist ve ulusal kurtuluş hareketlerinin bütün insanlığı etkileyen güçte olması ve diğer yandan Kürdistan'ın yakın tarihinde zafer kazanan bir direniş pratiğinin bulunmamasıydı. Bu nedenle dünya halklarının zafer kazanan deneyimlerinin derslerine ihtiyaç duyulması, PKK'nin de enternasyonalizminin ruhta, duyguda, teoride, ideolojik-politik çizgide oluşmasına, gelişmesine, şekillenmesine yol açtı. Önderliksel doğuş böyle oldu. PKK'nin ideolojik gruptan partileşmeye geçişi bu esas üzerinde gelişti. Bu gelişmede özellikle Haki Karer ve Kemal Pir gibi Karadenizli devrimcilerin en önde Önder Apo'ya yardımcılık düzeyinde katılmaları, Kürdistan'da ulusal varlık ve özgürlük değerleri için kimsenin fazla mücadele edemediği bir ortamda özgürlük mücadelesinin öncü militanları olarak yer tutmaları da çok önemli bir rol oynadı. Öyle ki Önder Apo, Haki Karer için "Benim gizli ruhum gibiydi." dedi. Halklar arasındaki kardeşçe birliği işte bu esas üzerinde kurdu.

Kemal Pir gittiği her yerde Kürdistan Özgürlük Mücadelesinin doğal önderi, eylemcisi olarak yer tuttu, rol oynadı, kabul ve değer gördü. Bu anlamda daha 1970'lerin ilk yarısında PKK'nin zihniyet ve ideolojik-politik çizgi olarak gelişimi nasıl ki dünya halklarının ve ezilenlerinin devrimci değerleri üzerinde olduysa, Önder Apo böyle bir çizgiyi esas aldıysa, 1970'li yılların ilk yarısında Haki Karer ve Kemal Pir gibi devrimcilerin PKK gruplaşması içerisinde öncü düzeyde yer alıp Kürdistan'ın dört bir yanında mücadele yürütmeleri de PKK'nin enternasyonal karakterini örgüt ve eylem alanında güçlendirdi. Önder Apo'nun ortaya çıkardığı halkların kardeşliği ve birliği, ruhu, duygusu, teorisi ve ideolojik-politik çizgisi, Haki Karer ve Kemal Pir'in PKK hareketine katılımında örgüte ve eyleme dönüştü, ete kemiğe büründü. PKK'nin düşüncesine uygun bir örgüt ve eylem yapısının oluşmasını sağladı. Böylece PKK, Kürdistan'daki hem egemen sınıfa hem de orta sınıfa dayalı olarak oluşan milliyetçi çizgilerden ayrıldı, onlardan koptu. Ayrı bir enternasyonalist özgürlük ve demokrasi çizgisi, bağımsızlık çizgisi olarak gelişme gösterdi.

PKK hep kendisini dünya devriminin bir parçası olarak gördü. Dünya halklarının özgürlük ve demokrasi devrimlerine karşı kendisini hep sorumlu hissetti. Kürdistan özgürlük devrimini geliştirerek dünya halklarının ve ezilenlerinin özgürlük ve demokrasi devrimlerine, sosyalist devrimlerine katkı sunmayı kendisine temel bir görev olarak bildi. Böylece yepyeni bir hareket, ulusal değerleri esas aldığı kadar enternasyonalist de olan, dünya halklarının ve ezilenlerinin devrimci değerlerini de esas alan, temel alan bir özgürlük hareketi Kürdistan'da şekillendi.

Dikkatle incelenirse PKK'nin hem düşünsel hem de pratik duruşu diğer Kürt grup ve örgütlerinden bu yapısıyla temelde farklılık arz eder, kesinlikle ayrıdır. Bundan dolayı hem egemen sınıf hem de orta sınıf milliyetçiliği PKK'yi neredeyse Kürt hareketi olarak bile görmemektedir. Enternasyonalist karakteri nedeniyle daha çok dış değerlerle gelişen bir hareket biçiminde değerlendirmektedir. Bu durum Kürdistan'da iki çizginin ayrışmasını çok belirgin bir biçimde ortaya çıkarmıştır. Birincisi, egemen sınıfın ve küçük burjuvazinin temsil ettiği dar Kürt milliyetçiliği, dünya halkları ve ezilenlerden kopuk, onları hakir gören, daha çok da egemen sınıf hareketlerine, iktidarcı, devletçi sisteme, kapitalist moderniteye dayalı olarak gelişen çizgidir. İkincisi ise PKK'nin temsil ettiği bağımsızlık ve demokrasi çizgisi, halk özgürlük eğilimidir. Bu çizgi ise kesinlikle her türlü mil-

liyetçiliğe karşı, ırkçı-şoven-egemen ulus milliyetçiliğine karşı olduğu kadar, dar-yerel Kürt milliyetçiliğine de karşıdır.

Paris'ten Kobanê'ye uluslararası etki

Bu çerçevede PKK'de enternasyonalist karakterin gelişmesi bakımından tarihsel olarak bazı önemli duraklardan söz etmek lazım. Bunlardan bir tanesi 9 Ocak 2013 tarihinde gerçekleşen Paris katliamının etkileridir. Paris'te Sara, Rojbîn ve Ronahî yoldaşların, üç Kürt kadın devrimcinin Türk MİT'i ve Avrupa istihbarat örgütlerinin ittifakı temelinde katledilmesi olayı var. Paris'in göbeğinde, Kürdistan'da her türlü faşist-soykırımcı rejime karşı direnen, Kürt halkının en çok ezilen kesimi olan Kürt kadınlarının temsilcileri olarak Avrupa'da devrimcilik yapan üç kadına karşı böyle planlı ve örgütlü bir saldırının yürütülmesi, vahşi bir katliamın düzenlenmesi başta Avrupa toplumları olmak üzere Asya'da, Amerika'da, Afrika'da birçok toplumsal kesimi, tüm ezilenleri ve özellikle de tüm kadınları ve kadın örgütlerini derinden etkiledi.

PKK gibi bir hareketin bu katliama karşı durması, katledilen devrimcilere sahip çıkarak onların anısını yaşatmak için mücadeleyi geliştirme çabası, katliamın hesabını sormak üzere davanın peşini bırakmaması bu durumu kuşkusuz daha fazla etkiledi. Sara, Rojbîn ve Ronahî yoldaşların anısına sahip çıkma mücadelesi, intikamlarını alma, katliamın hesabını sorma mücadelesi başta dünya kadınları olmak üzere tüm ezilenleri derinden etkiledi. Bu mücadele, dört parça Kürdistan'da Kürt kadınlarını ve halkını daha çok mücadeleye çektiği gibi, Kürdistan Özgürlük Hareketi'nin ve Kadın Özgürlük Mücadelesinin uluslararası ilişkilerinin gelişmesine, enternasyonalizminin güç kazanmasına, Kürdistan'daki devrimci değerlerin hem teorik hem de pratik bakımdan dünyanın dört bir yanına yayılmasına ve tüm ezilenlerin elinde birer özgürlük ışığı haline gelmesine de yol açtı.

Bunlara dayalı olarak dış alanda yürütülen diplomatik çalışmalar, tanıtıcı çabalar da önemli rol oynadı. Paris katliamının önemli bir etkisi oldu. Ardından bunu daha da güçlendiren, pekiştiren yeni bir durak ya da yeni bir hamle DAİŞ faşizmine karşı Şengal'de, Kobanê'de, tüm Rojava ve Başûrê Kürdistan'da yürütülen direnişler oldu. DAİŞ faşizmine karşı direniş de PKK gerçeğinin ve Kürdistan Özgürlük Mücadelesinin, bu temelde Kürt halk varlığının tüm dünyaya taşınmasında ve tanıtılmasında en büyük rolü oynadı. En büyük yaygınlaşma DAİŞ faşizmine karşı mücadelede gelişti. Çünkü her ne kadar DAİŞ Ortadoğu'da ortaya çıkan bir faşist saldırı hareketi olsa da aynı zamanda bir yandan Avrupa'da, Amerika'da, dünyanın dört bir yanında eylem yapan, toplumsal yaşama zarar veren bir karaktere sahipti, diğer yandan ise Ortadoğu'da geliştirdiği saldırılarıyla aslında herkesin çıkarlarına zarar veren bir rolün sahibiydi. Dolayısıyla DAİŞ faşizmi bir bölgesel faşist saldırıydı. Kuşkusuz en büyük tehdidi bölge halkları içindi. Belirttiğimiz çerçevede bu tehdidin küresel boyutu da vardı. Küresel düzeyde tüm insanları, toplumları, ezilenleri etkileme, onlara zarar verme karakteri de vardı. Tüm insanlığa, özgürlük değerlerine zarar veren bir yıkıcılıktı, katliamcılıktı, gericilikti, saldırganlıktı. Öyle ki böyle bir faşist bela karşısında hiçbir güç varlık gösteremedi, karşı duramadı. Buna karşı durabilen, bu saldırganlığı durdurabilen, daha sonra da onu yıkıma ve yenilgiye götüren tek kuvvet PKK hareketi oldu. PKK'nin örgütlediği özgürlük gerillası bu direnişi gösterebildi.

> Enternasyonalist karakter, dikkat edilirse statik bir durum değildir. Dinamiktir, canlıdır, değişkendir, akışkandır, yaşam ve çalışmayla ilişkilidir. Baştan beri Önder Apo gerçeği bu karaktere böyle yaklaşmıştır. Bugün ise bu karakterin küresel düzeyde başat hale gelmesi, dünya halklarının ve insanlığın özgürlük yürüyüşünde önemli rol oynaması bakımından imkan ve fırsatlar her zamankinden fazladır. O halde görev bu gerçekleri görmek, söz konusu görevleri başarıyla yerine getirecek planlı ve örgütlü çalışmayı ortaya çıkarmak için doğru tarz, üslup ve etkin bir tempoyla çalışmak ve mücadele etmektir. Tüm devrimcilere düşen temel görev budur.

Şimdi dünyanın dört bir tarafında herkes Kürt gerçeğini anlamaya çalışıyor. Kürdistan Özgürlük Mücadelesi'nin derslerini anlama ve özümsemek için çaba gösteriyor. 1970'lerin ortasında dünyanın dört bir yanında tüm ezilen halkların geliştirdiği özgürlük mücadelelerinin devrimci değerleri nasıl Kürt gençliğine ve aydınlarına büyük moral, güç, cesaret, irade ve bilinç verdiyse şimdi Kürdistan'da Kürt gençliğinin ve kadınlarının geliştirdiği büyük özgürlük mücadelesinin ortaya çıkardığı devrimci değerler de dünyanın dört bir yanında tüm ezilenlere, başta kadınlar, gençler ve emekçiler olmak üzere özgürlük ve demokrasi mücadelesi yürüten tüm güçlere moral, değer, cesaret, bilinç ve irade kazandırıyor. Dünya halklarından aldığını PKK ve Kürt halkı bu biçimde dünya halklarına geri veriyor. Dünya halklarından aldıkları karşısındaki sorumluluğunu, dünya halklarının özgürlük devrimine katkı yapma görevini bu biçimde yerine getiriyor.

Rojava Devrimi ve demokratik toplum modeli

Bu temelde Rojava Devrimi PKK devrimciliğinin enternasyonalist karakterini en iyi temsil eden, pratikleştiren bir konuma sahip oldu. Rojava Devrimi'nin enternasyonalist karakteri bu temelde daha fazla gelişti ve rol oynadı. Bu karakteri ortaya çıkaran, Rojava Devrimi'nin böyle bir enternasyonalist çekim merkezi olmasını sağlayan iki boyut var kuşkusuz. Kesinlikle tek boyutlu değil ve öyle bakmamak gereklidir. Birinci boyut DAİŞ faşizmine karşı direniş boyutudur. Bunun bölge halkları ve özgür insanlık 1 taşıdığı anlamdır, değerdir. Ortadoğu halklarının, demokratik değerlerin ve özgür insanlık değerlerinin savunulmasını ifade ediyor. Faşizme karşı özgürlük devriminin geliştirilip dünyaya yayılmasını ifade ediyor. Bir boyutunun bu olduğu tartışmasızdır.

Bununla birlikte ikinci boyutta Önder Apo yeni bir model önerisinde bulundu. Önder Apo Kürt sorunu gibi en ağır ve karmaşık toplumsal sorunlardan biri için çözüm içeren bu modelin bütün toplumsal sorunların çözüm modeli olabileceğini belirtti. Kadın özgürlüğü sorununun, bütün dinsel ve ulusal özgürlük sorunlarının, yine sınıfsal düzeyde sömürüye karşı demokratik mücadele sorunlarının çözüm yöntemi olabileceğini net bir biçimde ortaya koydu. Çünkü bu model özgür bireye dayanıyor.

Özgür birey, demokratik topluluklar içerisinde yer alıyor. Bireysel özgürlük, demokratik topluma, demokratik komünalizme dayanıyor. Demokratik toplulukların içinde var oluyor. Demokratik komünle birlikte gerçekleşiyor. Dolayısıyla özgür birey ve demokratik komüne dayalı demokratik toplum örgütlenmesini ifade ediyor. Her kimliğin kendi özgün örgütlülüğünü geliştirerek konfederal birliğe özgürce katılımını içeren bir demokrasiyi temsil ediyor. Bu yapısıyla her çelişkiyi çözmede, her sorunu çözüme götürmede rol oynayacak bir çözüm modeli, sistemi olarak ortaya çıkıyor.

Bu noktada sonuç olarak şunu değerlendirebiliriz. Kuşkusuz ortaya çıkan gelişmeleri ve bunun için harcanan çabayı küçümsememek ve görmezden gelmemek lazım. İnkarcı ve reddedici kesinlikle olunmamalıdır. Çünkü ortada büyük bir gelişme var, ciddi bir çaba var. Bu, milyonlarca insanın emeğiyle oluyor, yüzlerce ve hatta binlerce insanın canını vermesi temelinde gerçekleşiyor. Bu temelde Kürdistan'da yaşanan büyük gelişmeler var. Bu gelişmelerin gittikçe artan oranda dünyanın dört bir yanına yayılması, dünya halkları tarafından öğrenilmesi, özellikle de kadınlar ve gençler tarafından bu temelde bir bilinçlenme ve örgütlenmenin yaşanması ve birçok alanda benzer eylemlerin daha yaygın gelişmesi gerçeği var. Kürt halk varlığı, Kürdistan'a dayatılan soykırım gerçeği, buna karşı yürütülen özgürlük mücadelesinin pratik sonuçları, bu mücadeleyi yürüten Önderlik gerçeği olarak Önder Apo gerçeği şimdi her zamankinden daha fazla ve gerçeğe daha yakın biçimde dünyanın dört bir yanında tanınıyor, yayılıyor. Böylece kendisini daha fazla küreselleştirmiş oluyor.

Kürdistan Özgürlük Mücadelesi bütün dünyada tanınır hale geldi. Dolayısıyla çok değişik ideolojik-politik gruplar, partiler, örgütler Kürdistan'daki mücadelenin derslerini özümseme temelinde bir arayış ve çaba içerisinde bulunuyor. Bütün bunları doğru değerlendirmek, önemsemek, ciddiye almak önemlidir.

Kürt halkı ve Kürdistan Devrimi açısından olduğu kadar bütün dünya halklarının özgürlük ve demokrasi mücadelesi açısından, özgür insanlık yürüyüşü açısından da bu gelişmeler önemli bir değer olma özelliği taşıyor. Kuşkusuz bunlar yeterli değildir. Özellikle Önder Apo'nun düşünce gücünü, zihniyet gerçeğini, felsefesini, teorisini, ideolojik-politik çizgisini dünya halklarına, kadınlarına, gençlerine, emekçilerine taşımada hala yetersizlikler elbette var. Her şeyden önce daha planlı ve örgütlü olmaya ihtiyaç var. Doğru bir yaklaşım, etkili bir planlama, örgütlü bir çaba bu çalışmayı onlarca kat ileriye götürebilir. Bu temelde Önder Apo'nun geliştirdiği kadın özgürlük çizgisini ve Kürdistan'ın dört parçasında gelişen kadın özgürlük mücadelesini, ideolojik-örgütsel düzeyde ortaya çıkan gelişmeleri, pratikte sağlanan gelişmeleri, bunların değiştirici gücünü bütün dünyaya taşıma, dünya halklarına ulaştırma, onlar tarafından öğrenilen, özümsenen ve benimsenen hale getirmek için yoğun bir çaba içerisinde olma gereği var.

Enternasyonalist karakter, dikkat edilirse statik bir durum değildir. Dinamiktir, canlıdır, değişkendir, akışkandır, yaşam ve çalışmayla ilişkilidir. Baştan beri Önder Apo gerçeği bu karaktere böyle yaklaşmıştır. Bugün ise bu karakterin küresel düzeyde başat hale gelmesi, dünya halklarının ve insanlığın özgürlük yürüyüşünde önemli rol oynaması bakımından imkan ve fırsatlar her zamankinden fazladır. O halde görev bu gerçekleri görmek, söz konusu görevleri sahiplenmek, bu görevleri başarıyla yerine getirecek planlı ve örgütlü çalışmayı ortaya çıkarmak, bu sonuçların pratiğe dönüşmesi için de doğru tarz, üslup ve etkin bir tempoyla çalışmak ve mücadele etmektir. Tüm devrimcilere düşen temel görev budur.

SÜREÇ TÜRK DEVLETİ ADIM ATARSA İLERLER

> Kürt Özgürlük Hareketi olarak yakın zamanda radikal adımlar atarak Türk devletini adım atmaya teşvik etmek istedik. Bu önemli adımlar karşısında Türk devletinin sorumluluk duyarak adım atmasını beklerken yeni yaklaşımlar ve taleplerle sürece yaklaşmaları bir sıkıntı yaratmıştır. Artık dünyada da Türkiye'de de herkes biliyor ki, Kürt Özgürlük Hareketi bu tür sorunlarda atıldığı görülmeyen adımlar atmıştır. Amiyane deyimle top Türkiye tarafındadır. Sürecin geleceğini Türkiye'nin atacağı adımlar belirleyecektir.

MUSTAFA KARASU

Gençliğin öncülük ettiği protestolar Avrupa'yı sarsmaya devam ediyor. Öyle ki, eylemlerin büyümemesi için sokağa çıkma yasakları konuyor. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün olduğu söylenen Avrupa'da sokağa çıkma yasaklarının konulması bu eylemlerin düzeyini ve sarsıcılığını ortaya koyuyor. Başta Fransa olmak üzere Avrupa'da gelişen bu eylemlerin nedenleri tartışılıyor. Avrupa'nın gündemi şimdi bu. Avrupa'nın uzun süredir dünya siyasetindeki yerinin ne olduğu konusu da tartışılıyor. Dünyadaki siyasi durum da her gün yeni boyutlar kazanıyor. Ortadoğu merkezli 3. Dünya Savaşı sürüyor. Ortadoğu'da askeri ve siyasi durum da bu savaşın bir süre daha derinleşerek süreceğini gösteriyor.

Kapitalizmin tarih sahnesine çıkıp yükselişe geçtiği Avrupa'da yaşananlar, küresel kapitalizmin geldiği aşamada krizinin derinleştiğini ve daha da derinleşeceğini gösteriyor. Kapitalizm, daha başından toplum karşıtı bir üretim ve yaşam biçimi olmuştur. Kapitalizm toplumu dağıtmadan var olamaz ve yaşamını sürdüremez. Kapitalist modernite önceki yüzyıllarda da toplumu dağıtarak yaşıyordu. Ancak 21. yüzyılla birlikte topluma yönelik bu saldırı, insanlığı bitirme noktasına getirdi. Yapay zekâ çağının başlamasıyla birlikte insanlığın büyük bir tehlike ile karşı karşıya olduğunu herkes dillendiriyor. Yapay zekâya sahip şirketler de bunu söylediğine göre durum ciddidir. Önceki ABD Başkanı Biden, gelişen bu yeni teknolojilere bir kısıtlama getirilmesi gerektiğini belirtti. En son BM Genel Sekreteri, yapay zekânın savaş içine sokulmaması gerektiğini belirterek tehlikenin boyutunu da ifade etmiş oldu.

Artan üretime rağmen derinleşen gelir uçurumu

Avrupa'da yaşananların kapitalist modernitenin toplumu dağıtması ve geliştirdiği teknikle de bağı var. Teknik gelişim her zaman üretim araçlarında da gelişme sağlamıştır. Üretim artmıştır. Bugün de dünyada ekonomik verilerde bir yükseliş var. Veriler, ekonomide bir daralma olduğunu göstermiyor. Ancak dünyada ekonomik verilerin gelişmesinin tersine ülkeler arasındaki ekonomik uçurum büyüyor. Yine benzer bir biçimde her ülkede zenginlerle az gelirli alt gruplar arasındaki ekonomik uçurum da büyümektedir. Kapitalist üretim koşullarında her zaman bu fark olmuştur. Ancak günümüzde bir ülkedeki gelirin büyük bölümünü bir azınlık alırken toplumun büyük çoğunluğu gelirin çok azını almaktadır. Halklar da her ülkedeki insanlar da bu gerçeği her gün çok çarpıcı biçimde görmektedir.

Ülkeler arası gelir uçurumu milyonlarca insanı ülkelerinden koparıyor. Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya sürüklüyor. Zaten Avrupa, 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra birçok ülkeden ucuz iş gücü olarak işçileri çekmiştir. Ucuz iş gücü kapitalizm için en büyük gelir kaynağıdır. Avrupa önceden bu amaçla önemli bir nüfusu kendine çekmişti. Kuşkusuz bugün de ucuz iş gücüne ihtiyaç duyuyorlar. Öyle ki, birçok şirket bu nedenle üretimlerini ucuz iş gücünün olduğu ülkelere kaydırmışlardır. Çin bunların başında geliyor. İş gücü ucuz olduğu için bu yönlü Türkiye'de de yabancı yatırım artmıştır.

Avrupa'da da toplum içinde gelir uçurumu artmıştır. Öte yandan Avrupa ülkeleri ve buradaki şirketler de diğer ülkelerle ve şirketlerle rekabeti artırmak için sosyal harcamaları ve sübvansiyonları kısmışlardır. Bunlar alt gelir gruplarını ve hiçbir geliri olmayan gençleri fazlasıyla etkilemiştir, etkilemektedir. Avrupa toplumu kapitalist moderniteyle birlikte maddi uygarlık hâline gelince ve tüketim kışkırtılınca maddi imkânlara ve tüketim nesnelerine erişmede yaşanan zorluklar tepkileri beraberinde getirmektedir. Öte yandan kapitalizmin moral değerleri tüketmesi ve kültürel yozlaşmanın artması da toplum içinde tepkileri artırmaktadır. Rêber Apo, kapitalizmin toplumu tükettiğini, bu durum karşısında toplumun bir noktada isyan edeceğini belirtir. Binlerce yılda yaratılan kültürel değerlerin tümden yok edilmesi mümkün değildir. Binlerce yılda yaratılan toplumsal-kültürel değerler baskılanabilir, geriletilebilir ama yok edilemez. Kutsal kitaplarda dile getirilen yozlaşmış Sodom ve Gomora şehirlerine Tanrı'nın gazabının gelmesi gibi kapitalizmin toplumu ortadan kaldırmasına karşı da toplumun tepki vermesi kaçınılmazdır. Kutsal kitaplardaki tepki o dönemin kültürü ve literatürüne göre olmuştur. Kapitalist modernitenin bu aşamasında gösterilecek tepki tabii ki farklı olacaktır. Toplum bir biçimde ayağa kalkıp insanlığı bitiren bu moderniteye ve onun unsurlarına dur diyecektir. Rêber Apo zaten kapitalizme karşı Demokratik Modernite'nin nasıl karşı koyacağını ve nasıl alternatif olacağını çarpıcı biçimde ortaya koymuştur.

Avrupa'da militarizm ve otoriterleşme

Avrupa, 2. Dünya Savaşı sonrası NATO şemsiyesi altında güvenliğini sağladı. Zaten Sovyetlere karşı NATO kendini her bakımdan güçlü tutuyordu. Süper güç ABD, NATO'nun temel gücüydü. Sovyetlerin dağılması ve Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra dağılan Sovyetlerin etkisindeki ülkeleri etkisi altına almak için de NATO rol oynadı. Sonrasında "NATO hangi motivasyona dayanacak?" dediler. Rusya'ya karşı olma yanında terörizme karşı mücadeleyi de konseptlerine aldılar. Ancak Sovyetlere göre şekillenen NATO, Sovyet tehdidi ortadan kalktıktan sonra kendini tam bir konsepte oturtamadı. Öyle ki yaşananlardan sonra Fransa Cumhurbaşkanı Macron, NATO'nun beyin ölümünden söz etti. Artık NATO üyeleri çeşitli alanlarda ve konularda farklı tutum alıyor, farklı ittifaklara giriyorlardı. Fransa, ABD, İngiltere, Avustralya ve Japonya'nın Uzak Doğu'da ittifak oluşturmasına da tepki göstermişti.

Trump, NATO için diğer ülkelerin katkı payını yükseltmesi yönünde tehditte bulundu. Böylece Avrupa ülkeleri sadece NATO'daki katkı paylarını yükseltmekle kalmadılar; Trump'ın NATO ve Avrupa'ya yaklaşımının farklılığını gören Avrupa ülkeleri savaş harcamalarını da artırdılar. Bu durum Avrupa ülkelerinin sosyal harcamaları daha da kısıtlamasını beraberinde getirmiştir. Bu tür politikaları sosyal demokrat iktidarların yürütmesi zor olduğundan sağ partilerin iktidara gelmelerinin önü açılmıştır. Bir taraftan göçmenleri ekonomik sorunların nedeni olarak gösteriyorlar, diğer taraftan kendi ülkelerinin ve şirketlerinin güçlendirilmesi için daha sıkı ve otoriter politikaların gerektiği yönünde söylemlerde bulunmaktadırlar. Sosyal demokrat ya da liberal partilerin ülkeleri zayıflattığını ileri sürmektedirler. Böylece aslında küresel kapitalizme göre dünyada yeni siyasal dengeler kurulurken devletlerini güçlü konuma getirmek istemektedirler. Bunu da ancak daha otoriter iktidarların sağlayacağını söylemektedirler. Bu, aslında küresel kapitalizmin krizine karşı direnecek emekçileri ve halkı baskılamanın yanında yaşanılan krize böyle çözüm bulma anlayışının politik programı olmaktadır.

> Türkiye'nin muhalif güçlerinin barış ve demokratik toplum sürecine destek vermeleri önemli olmaktadır. Barış ve demokratik toplum sürecinden sadece Kürt halkı değil, tüm Türkiye halkları kazanacaktır. Türkiye'nin demokratikleşmesi ancak Kürt sorunu konusunda zihniyet değişimi ve demokratik temelde çözümle sağlanabilir. Bu gerçek anlaşılmadan Türkiye'de hiçbir siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunu çözmek mümkün değildir.

Gençliğin toplumsal dönüşümdeki gücü ve etkisi

Bu ortamda Avrupa'da yükselişe geçen toplumsal gücün gençlik olması dikkat çekicidir. Sonuçları da zaman zaman çeşitli ülkelerde ortaya çıkan diğer toplumsal hareketlenme-

lerden farklı olacaktır. Nasıl ki 1968 gençlik hareketi başta Avrupa olmak üzere dünyadaki siyasi gelişmelere etkide bulunmuşsa, gençlerin öncülük ettiği protestoların da mutlaka etkisi olacak ve bazı sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Ayağa kalkan gençlerin hâlâ sisteme tam entegre olmamış bir toplumsal kesim olması bazı dönüşümler için harekete geçirici enerji olacaktır. Müesses nizamın genel toplumu sessiz kılma ve mevcut durumu kabul ettirme politikasını bu gençlik içinde de fazla etkili kılamadığı görülmektedir. Gençliğin karakteri buna izin vermemektedir. Dolayısıyla bu kuşağın gençliği, baskılar ne olursa olsun bir biçimde bu duruşunu toplumsallaştırarak sürdürecektir. Subjektif durumları, yani örgütlenme düzeyleri zayıf olsa da objektif durumların böyle bir harekete geçirici özelliği olduğu görülmektedir.

Bir zamanlar kapitalizm için kendi mezar kazıcıları olan işçileri tarih sahnesine çıkardığı söylenirdi. Kapitalizm toplum ve insan düşmanı olduğu için bu karakteriyle kendi mezar kazıcılarını yaratmaktadır. Toplum dağıtıcılığı kapitalizmin en büyük düşman yaratma özelliğidir. Doğaya ve kadına yönelik saldırıları da dikkate alındığında kendine isyan edecek güçleri açığa çıkardığını belirtmek gerekir. Kapitalizmin, başta kültür araçları olmak üzere toplumu çeşitli yol ve yöntemlerle kontrol etme imkânlarının arttığı söylense de bu sadece gerçeğin bir yönünü görmek olur. Toplumu tümden yok oluşa götüren bir modernite olması ve toplum için bir var oluş sorunsalı yaratması sonucunda, var olmak isteyen toplumsal duvara çarpacağının da görülmesi gerekir.

Toplumun tümden yok edilmesine, yüz binlerce yıl içinde oluşmuş toplumun ve binlerce yılda yaratılan toplumsal-kültürel değerlerin sadece seyirci kalacağının ve tepki vermeyeceğinin düşünülmesi toplumsal gerçekliğin karakterini tam anlamamak olur. Kapitalist moderniteye karşı giderek dünyanın her tarafından tepkiler gelişecektir. Bu açıdan kapitalist modernite gelişiyor, tüm bireyleri kontrol altına alıyor, bu nedenle bu modernitenin kendini kalıcı kılacağını, yani ölümsüzleştireceğini sanmak en başta da insan toplumuna bir saygısızlık olur.

Kapitalist moderniteye karşı Demokratik Modernite

Rêber Apo'nun paradigması tam da kapitalist modernitenin yarattığı sorunlara yönelik bir çözüm modelidir, projesidir. İnsanlığın bu paradigma dışında bir kurtuluşu yoktur. Kapitalist modernitenin yönetim ve sömürü düzenini artık toplumlar kaldıramayacak durumdadır. Öyle ki, kapitalist modernist güçler içinde de bu düzene karşı rahatsızlıklar gelişmektedir. Yönetim ve sömürü düzeninin yarattığı sorunlar karşısında toplumun ezici çoğunluğu bu sistemin değişmesinden yana olacaktır. Kapitalist modernitenin kendisine meşruiyet sağladığı seçim sistemlerine de güven kalmamıştır. Temsili sistem büyük oranda çökmüştür. Bu açıdan tek çözüm modeli olarak toplumun kendi kendini yönettiği, üretimin de tümüyle toplumun kendi elinde olduğu bir sistem kaçınılmaz hâle gelmiştir. Komün ve komünler komününe dayalı bir toplumsal sistem ütopya değildir; insanlığın doğası gereği on binlerce yıl yaşadığı ve bugün güncellenmesi gereken bir sistemdir.

> Ayağa kalkan gençlerin hâlâ sisteme tam entegre olmamış bir toplumsal kesim olması bazı dönüşümler için harekete geçirici enerji olacaktır. Müesses nizamın genel toplumu sessiz kılma ve mevcut durumu kabul ettirme politikasını bu gençlik içinde de fazla etkili kılamadığı görülmektedir. Gençliğin karakteri buna izin vermemektedir. Dolayısıyla bu kuşağın gençliği, baskılar ne olursa olsun bir biçimde bu duruşunu toplumsallaştırarak sürdürecektir.

Demokratik cumhuriyet ve demokratik entegrasyon

Rêber Apo, böyle bir sistemin savaş ve çatışma ortamında kurulmasının gerçekçi ve doğru olmadığını ortaya koyarak toplumlara, halklara ve devrimcilere yeni bir mücadele stratejisi, taktiği ve yöntemi sunmuştur. Türk devleti ile Kürt Özgürlük Hareketi arasındaki çatışmayı siyasi ve hukuki zemine çekme politikası ve adımı da bu paradigmanın Kürdistan'da pratikleşmesi olmaktadır. Kuşkusuz Kürt sorununun karakteri gereği özgün bir pratikleşme olmaktadır. Rêber Apo bunu da somut olarak demokratik entegrasyon olarak ifade etmiştir. Demokratik cumhuriyet ve demokratik entegrasyon birbirini tamamlayan ideolojik-politik bir proje olmaktadır. Komînal gazetesinin bu ayki sayısında Rêber Apo'nun "Demokratik Entegrasyon Bildirgesi" yayımlanacağından bu konuya sadece değinmekle yetineceğiz.

Bu süreçte en fazla merak edilen ve ilgiyle takip edilen konu, Rêber Apo'nun inisiyatif alarak yürüttüğü barış ve demokratik toplum sürecidir. Rêber Apo'nun "Çatışmalı süreci siyasi ve hukuki zemine çekme gücüm var" demesinin üzerinden iki yıl geçti. 27 Şubat 2025 günü de Barış ve Demokratik Toplum Çağrısını yaptı. 27 Şubat çağrısı, öz olarak Türkiye'nin nasıl demokratikleşeceği ve Kürt sorununun nasıl çözüleceğinin çok kısa ve berrak biçimde ifade edilmesiydi.

Barış sürecine götüren siyasal koşullar

Devlet Bahçeli'nin MHP grup toplantısındaki çağrısının nedenlerini Hareket Yönetimimiz defalarca ortaya koymuştur. Türkiye, 24 Temmuz 2015 tarihinden sonra 10 yıl boyunca her yol ve yöntemi kullanarak Hareketimizi tasfiye etmek istemiş; ancak Özgürlük Hareketimizin her alanda yürüttüğü direniş bu politikayı başarısız kılmıştır. 7 Ekim 2023'te Hamas'ın saldırısıyla birlikte ABD-İsrail ekseninin Ortadoğu'yu yeniden dizayn etmek istediği ortamda Türk devleti Kürt Özgürlük Hareketi ile yürüteceği savaşın kendileri için ciddi tehlikeler yaratacağını görerek yeni bir politikaya yönelmiştir. Ciddi bir zihniyet değişikliği sonucu bu politikaya yönelmemişlerdir. Ancak Kürt politikasını şiddetli bir savaşla yürüttüğünde bunun yaratacağı olumsuzlukları görmüşlerdir. Kürt politikasında zihniyet değişikliği olmasa da bu noktaya gelmeleri de değerlendirilebilecek bir durumdur.

Rêber Apo 1993'ten bu yana Kürt sorununu demokratik yollardan çözme arayışı içinde olmuştur. Önderlik bunu Kürt sorununun temel çözüm yolu olarak görmüştür. Gerilla ise bir özsavunma gücüdür. Muhatap bulduğunda sorunu demokratik siyasal yoldan çözme yaklaşımını bir politik çizgi olarak ortaya koymuştur. Savaşta ısrar eden ve Özgürlük Hareketimizi şiddetle ezmek isteyen Türk devletidir. Bu nedenle Devlet Bahçeli savaşta ısrar etmeyecekleri anlamına gelen çağrıyı yapınca Rêber Apo da politik çizgisinin gereği olarak olumlu karşılık vermiştir.

Biz de Rêber Apo'nun perspektifleri doğrultusunda PKK'yi feshettik ve Türkiye'ye karşı silahlı mücadeleyi sonlandırdığımızı ilan ettik. Daha sonra da Türk devletinin demokratik siyasal çözüm için adım atmasına zemin sunmak amacıyla sembolik olarak silahlar yakıldı. Yine Türkiye içinde çatışma riski olan alanlardan gerillayı Medya Savunma Alanlarına çektik. Türk devleti de Mecliste bir komisyon kurarak Kürt sorunuyla ilgili taraf olan kişi ve çevreleri dinledi. Sonunda komisyonu temsilen üç kişilik bir heyet İmralı'ya gidip Rêber Apo ile de görüştü. Meclis komisyonu hataları, yanlışlar ve yetersizlikleri olsa da başlangıç olarak görülebilecek bir rapor hazırladı. Bu rapor kamuoyuna da sunuldu.

Negatif barıştan pozitif barışa geçiş

Rêber Apo çatışmasızlığın sağlandığı negatif barıştan sorunların demokratikleşme temelinde çözülüp pozitif barışın gerçekleşeceği bir döneme geçmek için bir kök yasaya ihtiyaç olduğunu vurguladı. Yine pozitif barış olan demokratikleşme sürecine girmek için kendisinin konumunun, yani statüsünün belli olmasını istemiştir. Çünkü bu sürecin bir tarafıdır. Kürt halkının başmüzakerecisidir. Halkımız da biz de demokratik siyasal alan da Rêber Apo'nun özgürlüğünün sürecin olmazsa olmazı olduğunu vurgulamış, devletin bu konuda adım atmasını istemiştir.

Çıkan çerçeve yasada Rêber Apo ve Hareketimizin önerileri dikkate alınmamıştır. Rêber Apo "Bu yasayı nötr bir yasa olarak görmek gerekir" demiştir. Nasıl işlevsel olacağını politik mücadelenin belirleyeceğini belirterek "Bundan sonraki durumlara bakmak gerekir" demiştir. Bu yasayı da on bin adımın ilk adımı olarak ele almıştır. Bu yasa sürecinde çok tartışmalar olmuştur. Bu nedenle daha yasa Meclise sunulmadan önce İmralı'da devlet yetkilileri tarafından yasa çıktıktan sonra Önderliğimizin konumunun değişeceği ve herkesle görüşebileceği söylenmiştir. Rêber Apo'nun yanına birçok arkadaşın gidip çalışmalara katılmasını da kabul etmişlerdir. Hatta yasa çıktıktan sonra örgüt yönetiminden arkadaşların İmralı'ya gideceğini söylemişlerdir. "Örgüt İmralı'ya gitmek istediğinde bize 3-4 gün önce haber verirse götürürüz" demişlerdir. Bunlar İmralı'ya gidenler üzerinden bize yansımıştır. Yasa çıktıktan sonra AKP Grup Başkanvekili Abdullah Güler de kamuoyu önünde bundan sonra başta gazeteciler olmak üzere İmralı'ya gidişlerin olacağını söylemiştir.

Demokratik siyasetin önündeki hukuki engeller

Yasadan sonra İmralı'ya bazı heyetlerin ve grupların gitmesi dışında dışarıdan İmralı'ya ne gazeteci ne de başka biri gidebilmiştir. Rêber Apo'nun özgür yaşar ve çalışır olması artık barış ve demokratik toplum sürecinin anahtarı hâline gelmiştir. Zaten Rêber Apo'nun statüsü netleşmez ve Rêber Apo süreci bizzat yönetmezse tek bir gerilla bile Türkiye'ye gitmez. Gerillalar çok açık biçimde bunu söylemektedirler. Öte yandan yasalar ve mevcut hukuk sistemi değişmezse kim mevcut yasaların işlediği Tür-

> Rêber Apo'nun paradigması tam da kapitalist modernitenin yarattığı sorunlara yönelik bir çözüm modelidir, projesidir. İnsanlığın bu paradigma dışında bir kurtuluşu yoktur... Kapitalist modernitenin kendisine meşruiyet sağladığı seçim sistemlerine de güven kalmamıştır. Komün ve komünler komününe dayalı bir toplumsal sistem ütopya değildir; insanlığın doğası gereği on binlerce yıl yaşadığı ve bugün güncellenmesi gereken bir sistemdir.

kiye'ye gider? Rêber Apo özgürlük yasalarının çıkarılmasından söz etti. Kürt varlığının hukuk sistemi içine girmesi, engelsiz düşünce ve örgütlenme özgürlüğü ve yerel demokrasinin yasalarla güvenceye alınması gerektiğini belirtti. Ancak böyle özgürlük yasaları çıktığında Türkiye'de demokratik siyaset yapılabilir ve demokratik siyasal mücadele verilebilir. Özcesi Önderlik özgürleşmeden ve özgürlük yasaları çıkmadan Türkiye'ye tek bir gidiş mümkün olmaz. Hiç kimse evine ya da tutuklanmaya gitmeyeceğine göre bu belirtilenler sağlanmadan geliş dayatmaları yapmak başka hesapların sonucudur. Kürt sorununun demokratik çözümü dışında hesaplar yapanlar bu süreci tıkarlar ve gelişmesini engellerler.

Kürt Özgürlük Hareketi olarak Türkiye'yi adım atmaya zorlamak ve gerçek politik yaklaşımlarını anlamak için başka önemli adımlar da attık. Türkiye içinde silahlı tek bir güç bırakmadık. Ayrıca çatışma riski oluşturabilecek dört şikefti ve savaş mevzisini de boşalttık. Türkiye sınırları içinde hiçbir güç bırakılmadığı gibi gerillanın kendi güvenliği için bırakılan güçler de Türkiye sınırlarından çok uzakta üslenmişlerdir. Artık hiç kimse Türkiye'ye silahlı tehditten söz edemez. Gelinen aşamada Türkiye'ye gideceklerin özgürce demokratik siyaset yapabilecekleri ve Kürt sorununun demokratik çözümünün önünün açılacağı adımları atma zamanıdır. Eğer bundan sonra özgürce demokratik siyasetin yapılacağı yasalar çıkarılmaz ve Kürtleri hukuk sistemi içine alacak adımlar atılmazsa o zaman amaç başkadır diye düşünülür.

Bu açıdan sürekli silahsızlanmadan söz etmenin de anlamı yoktur. Pozitif barışın yolu döşenmezse nasıl silahsızlanma olacaktır? Kürt Özgürlük Hareketi silahsızlanmanın gerçekleşeceği zeminin yaratılması için üzerine düşeni yapmıştır. AKP-MHP iktidarı ise gerçek barışı yaratacak adımları ısrarla atmıyor. Rêber Apo için verilen sözler yerine getirilmiyorsa bizlerin bir şey yapması mümkün değildir. Silahsızlanma sorunu bizim açımızdan çözülmüş bir sorundur. Şimdi demokratik siyasal mücadele önündeki engellerin kaldırılması zamanıdır. Kürt halkının özgür ve demokratik yaşamı için örgütlenme ve siyasal mücadele verilirken bunların suç ve ceza konusu olmaktan çıkarılması gerekir. Cumhurbaşkanı Danışmanı Mehmet Uçum Kürtlerin taleplerini kimlik siyaseti yapma olarak ele alıyorsa bu, Kürtlerin temel hakları için mücadele edemeyeceği demektir. Türk devleti Kürtler yararlanır diyerek Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı kabul etmedi. Bu, yerel demokrasiye karşı olmaktır, Kürtlerin dil, kimlik ve kültür örgütlenmeleri önünde engel çıkarmaktır. Mehmet Uçum aslında eski Türkiye'nin kodlarıyla konuşmakta ve yazmaktadır.

"Terörsüz Bölge" söylemi ve PJAK tartışması

Mehmet Uçum devletin ve iktidarın bir kanadının sözcülüğünü yapıyor. Çünkü Mehmet Uçum'un belirttikleri süreci çıkmaza sokacak niteliktedir. On yıllardır söyledikleri gibi "Kendinizi Türk devletinin adaletine bırakın" demektir. Kürt halkı onlarca yıldır yürüttüğü mücadeleyle önemli bir bilinç, örgütlenme ve mücadele kültürü kazanmıştır. Mehmet Uçum bu gerçeğe gözünü kulağını kapamış, 1970'li yıllar öncesindeki devlet yetkililerinin kafasıyla konuşuyor. 12 Eylül askerî faşist darbesini yapanların kafasıyla konuşuyor.

Mehmet Uçum'dan sonra Ömer Çelik konuştu. Ömer Çelik, Mehmet Uçum'un söylediklerini biraz temkinli dile getirirken, şimdiye kadar kullandıkları "terörsüz Türkiye" kavramının yanında "terörsüz bölge" kavramını da ısrarla vurguladı. Önceden de "PKK'nin diğer uzantıları da silah bırakmalı" diyorlardı. Ancak bunu sürekli dillendirmiyorlardı. Anlaşılıyor ki, bundan sonra sadece "terörsüz Türkiye" demeyecekler; "terörsüz bölge" kavramını da yanında kullanacaklar. Bu anlayış işi yokuşa sürme anlayışıdır. Devlet Bahçeli de aynı günlerde "PJAK da silah bırakmalı" demiştir. İran'ın da Kürt Özgürlük Hareketi ile yapılan görüşmelerde "PJAK silah bıraksın" demesi açık ya da zımni olarak Türk devletiyle bir ortaklığın olduğunu gösteriyor. Türkiye Yemen'de Husilere karşı İHA ve SİHA'larla savaşın içine girmişken İran'ın PJAK için bunları söylemesi dikkat çekicidir. Sıra Kürt karşıtlığına geldiğinde diğer çelişkilerin nasıl geri plana itildiği görülmektedir.

Özgürlük Hareketimiz Türkiye içinden silahlı güçlerini çekip gerilla alanları ile Türkiye sınırı ve askerleri arasına mesafe koyunca "terörsüz bölge" kavramına sarılmışlardır. Türkiye'nin bizden isteyeceği bir şey kalmayınca ve gerilla Türkiye için tehdit ve çatışma riski oluşturacak bir konumdan çıkınca bu söylem gündeme konulmuştur. Türk devletinin attığımız adımlar karşısında bize söyleyeceği bir şey kalmayınca bu defa da "terörsüz bölge" diyerek Kürtlerin her yerdeki mücadelesine müdahale etme tutumunu ortaya koymuşlardır. Bu, aslında Türk devletinin Kürtlere karşı klasik politikasının devam etmesi anlamına geliyor. Nerede Kürtler bir hak elde ederse onu kendisi için tehlike görmektedir. PJAK Türkiye'yi niye ilgilendiriyor? PJAK'ın Türkiye'ye yönelik herhangi bir eylemi ve tutumu yoktur. PJAK, Rêber Apo'nun ideolojisini benimseyen bir örgüttür. Ancak politik olarak farklı bir siyasi güçtür. İran'a karşı mücadele veren Doğu Kürdistanlı bir örgüttür. Devlet Bahçeli'nin "PJAK silah bıraksın" demesi ya bu gerçekliği iyi bilmediğinden ya da Kürt Özgürlük Hareketinin attığı adımlar karşısında Türk devletinin yaşadığı sıkışıklığı atlatmaya çalıştığı içindir.

Türkiye demokratikleşir ve Kürt sorunu çözülürse tüm Ortadoğu demokratikleşir. Tüm çatışma alanları siyasi yollardan çözüme kavuşur. Türk devleti böyle yaklaşacağına "Şunlar da bunlar da silah bıraksın" derse bu, demokratikleşme adımları atmayacağı anlamına gelir. Türkiye kendi içindeki sorunu çözsün ve tüm Ortadoğu'ya örnek olsun. Bunu yapmak yerine Türkiye'yi ilgilendirmeyen konulara girmesi Türkiye'nin politikalarına yönelik kuşkuları artırır. Eğer Türkiye sorunları kendi içinden başlayarak çözüme kavuşturmazsa Türkiye'nin temel sorunları çözümsüz kalır. Bu durumda da Türkiye Ortadoğu'da esen siyasi rüzgârlarla bir yerlere savrulur. Çünkü ayağını sağlam yere basan bir Türkiye gerçeği yoktur.

Türkiye barış ve demokratik toplum sürecine doğru yaklaşmadığı için sürekli yalpalıyor. Hâlâ Türkiye'nin sorunlarının çözümünü dışarıda yaptığı ittifaklarda arıyor. Her devlet siyasi ittifaklar yapabilir. Ancak iç sorunlarını çözmemişse ve ayakları sağlam yere basmıyorsa bu ittifaklar Türkiye'yi tehlikelerden koruyamaz. Aksine kendisini sonucu kötü olacak siyasi ilişkiler ve çatışmalar içinde bulur. Türkiye Ortadoğu'da değişen siyasi dengeler ortamında Kürt Özgürlük Hareketi ile çatışmayı kendisi için tehlikeli gördü ve siyasi bir arayış içine girdi. Ne var ki barış ve demokratik çözüm konusunda gereken adımları atıp rahatlayacağına yine riskli siyasi ilişkilere ve yanlış politikalara yönelmiştir. Bu durum barış ve demokratik toplum sürecinde belirsizlikler yaratmakta ve gereken ilerlemeler sağlanamamaktadır.

Sürecin geleceğini Türk devletinin adımları belirleyecek

Kürt Özgürlük Hareketi olarak yakın zamanda radikal adımlar atarak Türk devletini adım atmaya teşvik etmek istedik. Bu önemli adımlar karşısında Türk devletinin sorumluluk duyarak adım atmasını beklerken yeni yaklaşımlar ve taleplerle sürece yaklaşmaları bir sıkıntı yaratmıştır. Sadece biz değil, demokratik kamuoyu ve Kürt halkı da artık devletin önemli adımlar atacağını düşünürken hiçbir şey yapılmaması, kamuoyunda da sürece karşı kuşkular yaratmıştır. Artık dünyada da Türkiye'de de herkes biliyor ki, Kürt Özgürlük Hareketi bu tür sorunlarda atıldığı görülmeyen adımlar atmıştır. Amiyane deyimle top Türkiye tarafındadır. Sürecin geleceğini Türkiye'nin atacağı adımlar belirleyecektir.

Rêber Apo şimdiye kadar sürecin tıkanmaması için büyük çaba göstermiştir; sürecin tıkanmasının önüne geçecek öneri, yol ve yöntemlerle süreci bugünlere getirmiştir. Devletin şu anki politikası, yaklaşımı ve Önderliğin aktif biçimde süreci yönetecek statüye kavuşturulmaması, Rêber Apo'nun süreci geliştirme yönündeki rolünü engellemektedir. Türk devleti gerekli adımları atmazsa Önderliğin de yapacağı bir şey kalmaz.

Süreç eskisi gibi kamuoyunun bilgisi olmadan yürümez. Bu açıdan Rêber Apo'nun tüm kamuoyuna düşüncelerini belirteceği ve süreci anlatacağı bir çalışma düzenine kavuşması gerekir. Artık bu olmazsa olmazdır.

Demokratik çözüm için geniş demokrasi ittifakı

Barış ve Demokratik Toplum Süreci'ni sadece Rêber Apo ile devlet arasındaki bir müzakere olarak görmek yanlıştır. Kürt halkının ve demokrasi güçlerinin bu süreçte daha aktif olmaları gerekir. Türkiye'de Kürt sorunu demokratikleşme ile çözülebilir. Bu açıdan demokratikleşme mücadelesi geniş bir demokrasi ittifakı ile yürütülebilmelidir. Türkiye'de Kürt sorununun çözümünde adım atılmazsa demokratikleşme gerçekleşmez. Kimler Kürt sorununun çözümünü istiyorsa, kimler Türkiye'nin demokratikleşmesini istiyorsa bir araya gelmeli, mücadele etmelidirler. Kürt sorunu çözülmeden demokratikleşme olmaz; demokratikleşme olmadan da Kürt sorunu çözülemez.

AKP iktidarının uygulamaları hem Kürtler açısından hem de Türkiye'nin diğer demokrasi güçleri açısından bir araya gelmeyi zorunlu hâle getirmiştir. AKP iktidarı Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nde muhalif güçlere yönelik saldırılarını artırarak demokrasi güçlerini parçalamayı hedefliyor. Kürt demokratik güçleri ve diğer muhalif güçler bu oyunu bozmalı; bir araya gelerek demokratikleşme mücadelesini geliştirmelidirler. AKP iktidarını da demokratikleşme adımlarına zorlayarak Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin gelişmesini sağlamalıdırlar. Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin gelişmesi Türkiye'nin tüm demokrasi güçlerine kazandıracaktır. Bu açıdan Türkiye'nin muhalif güçlerinin Barış ve Demokratik Toplum Süreci'ne destek vermeleri önemli olmaktadır. Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nden sadece Kürt halkı değil, tüm Türkiye halkları kazanacaktır.

Türkiye'nin demokratikleşmesi ancak Kürt sorunu konusunda zihniyet değişimi ve demokratik temelde çözümle sağlanabilir. Bu gerçek anlaşılmadan Türkiye'de hiçbir siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunu çözmek mümkün değildir.

> Yasadan sonra İmralı'ya bazı heyetlerin ve grupların gitmesi dışında dışarıdan İmralı'ya ne gazeteci ne de başka biri gidebilmiştir. Rêber Apo'nun özgür yaşar ve çalışır olması artık Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin anahtarı hâline gelmiştir. Zaten Rêber Apo'nun statüsü netleşmez ve Rêber Apo süreci bizzat yönetmezse tek bir gerilla bile Türkiye'ye gitmez. Gerillalar çok açık biçimde bunu söylemektedirler.

KÎME EZ

Kîme ez?
Kurdê Kurdistan
Tev şoreş û volqan
Tev dînamêt im
Agir û pet im
Sor im wek etûn
Agir giha qepsûn
Gava biteqim
Dinya dihejî
Ev pêt û agir
Dijmin dikujî
Kîme ez?

Ez im rojhilat
Tev birc û ketat
Tev bajar û gund
Tev zimar û lat
Ji destê dijmin:
Dijminê xwînxwar
Xurt û koledar
Ji rom, ji fireng
Di rojên pir teng
Bi kuştin û ceng
Parast, parast
Parast min ev rojhilat
Kîme ez?
...

Kurdê serfiraz
Dijminê dijmin
Dostê aştîxwaz
Ez xweş mirov im
Ne hirç û hov im
Lê çi bikim bê şer
Dijmin naçî der
Bav û kalê min
Dijîn tev serbest
Naxwazim bijîm
Te ebed bindest
Kîme ez?

Divê ez derxim
Dijminê xwînxar
şahê efyûnkêş
Jontirkê dijwar
Serbest bijîm ez
Wek hevçaxê xwe
Dilxweş bîxum ez
Rez û baxê xwe
çekan hilgirim derkevim meydan
Rêçek nû çêkim ji boyî însan
Kîme ez?
...
Ez im gernas ez im ev mêrxas
Belê ez im Kurd

îro ez mame
Bindest û zigurd
Ew tac û eywan
Tev çûn û rizîn
Dijmin nav û deng
Tev ji min dizîn
Xistin laşê min mîkrobên teres
Ta bûm perîşan bê nav û nekes
Kîme ez?

Ez im ew Kurdê serhişk û hesin
îro jî dijmin ji min ditirsin
Bîna barûdê
Kete pozê min
Dixwazim hawîr
Biteqim ji bin
Dîsa wek mêra
Bikevin çîya
Naxwazim bimrim
Dixwazim bigrim
Kurdistana xwe
Axa Mîdiya
Kîme ez?
...
Ez im Kardox, Xaldêwê kevnar
Ez im ew Mîtan, Nayrî û Sobar
Ez im ew Lolo

Kardok û Kudî
Ez im Mad û Goş
Horî û Gudî
Ez im Kurmanc û Kelhor, Lor û Gor
Ez im, ez Kurd im, lî jêr û jor
çend hezar sal in
Kurdistana min
Perçe perçe ma
Bindestê dijmin
Kîme ez?

Îro ji Lor û Kelhor û Kurmanc
Ji dest xwe berdan ew text û ew tac
Bûne Olperest
Bi tizbî û xişt
Ta dijmin şikand
Li me ser û pişt
Me dan bin lingan dewlet û hebûn
Bûn dijminê hev perçe perçe bûn
Ta ko Kurdistan
Ta ko Kurdistan
Jar û perîşan
Kete bin destan
Kîme ez?

Ez im ev milet ez im ejdeha
Ji xewa dîlî şiyar bûm niha
Dixwazim wek mêr

Dixwazim wek şêr
Serê xwe hildim
çi ser bilind im
Bi cîhan carek
Ez bidim zanîn
Rêçika Markîs
Rêçika Lenîn
Kurê Guhderz û Ferhad û Rustem
Kurê Salar û Şêrgoh û Deysem
Bejin bilind im
Wek Dêw bilind im
Ez dest dirêj im
Serbest dibêjim
Dixwazim bi lez
Gavan bavêjim
Kîme ez?

Ne xwînxwar im ez
Aştîxwaz im ez
Serdarê me ye gernas û nebez
Em şer naxwazin
Divên wekhevî
Em paşve naçin
Dijmin direvî
Ji bo mirovan em tev dost û yar
Bijî Kurdistan bimrî koledar
Kîme ez?

Cêgerxwîn

COLOFON
KOMÎNAL / Maandelijks Nieuwsblad

Uitgever / Eigenaar: LEPA BV
Ondernemingsnummer (KBO): 0881.312.207
Verantwoordelijke Uitgever: Emrullah Boztas

Maatschappelijke Zetel: Sint-Maternuswal 24
3700 Tongeren-Borgloon
Contact:
Website: kominalgazete.com
E-mail: kominalgazete@gmail.com

Productie en distributie:
AVA Drukkerijen Distributie BV
Rudolf Dieselweg 36F, 5928RA Venlo
Website: www.avabv.net

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
De inhoud van opiniestukken en columns valt uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van de auteur.